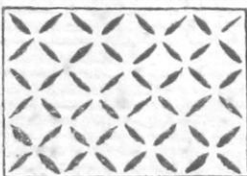

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ
ΠΡΩΤΟΦΡΟΝΙΑ

ΠΟΛΗ
1931

5214

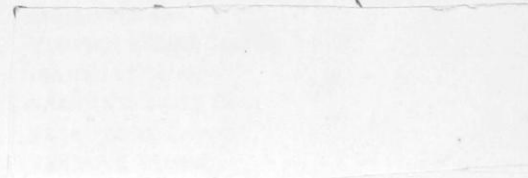
 SISMANOGLIO

5214

“ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ
ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑ,,
1931

ΛΕΥΚΩΜΑ

ΧΡΟΝΙΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

Alph. Kostas
24/12/1930

SISMANOGLIO
BIBLIOTECA

ΠΟΛΙ
—
1931

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΠΡΩΤΟΧΡΟΝΙΑ

1881

ΑΘΗΝΑ

ΕΚΔΟΣΗ

 SISMANOGLIO
ΜΕΤΑΚΟ

Τὴ συγκέντρωση τῆς ὅλης καὶ τὴν ἔκδοσιν
τοῦ βιβλίου ἐπιμελήθηεν ὁ
ΑΒΡ. Ν. ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ

ΣΤΟΝ ΤΟΜΟ ΤΟΥΤΟ ΣΥΝΕΡΓΑΖΟΝΤΑΙ :

ΑΓΓΕΛΙΔΗΣ Μάνος
ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ Μένος
ΓΙΛΛΟΥΡΗΣ Ἀντώνης
ΓΡΑΜΜΑΤΙΔΗΣ Ἀχιλλέας
ΓΡΥΠΑΡΗΣ Ι. Ν.
ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ Κώστας
ΙΑΚΩΒΙΔΗΣ Μιχῆς
ΙΩΑΚΕΙΜΟΠΟΥΛΟΣ Κορνήλιος
ΚΑΡΑΚΑΛΟΥ Λίλα
ΚΑΣΑΠΑΚΗΣ Βασίλης
ΚΑΣΤΑΝΑΚΗΣ Θοδῶσης
ΚΕΣΙΣΟΓΛΟΥ Θάλεια
ΚΟΒΑΣ Ἀρχῆς
ΚΟΤΙΩΝΗ Ἀλεξάνδρα
ΚΩΣΤΑΛΑ

ΜΑΜΜΕΛΗΣ Ἀπόστολος
ΜΟΝΑ ΒΑΝΝΑ
ΜΟΥΡΕΛΟΣ Γιώργος
ΜΠΕΚΕΣ Ὀμηρος
ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ Ἀβραάμ
ΣΑΡΑΝΤΑΚΟΥ Ἑλένη
ΣΑΡΑΝΤΑΚΟΣ Νίκος
ΣΚΑΡΑΒΑΙΟΥ Ἰεῖς
ΣΚΑΡΜΠΟΥΝΗΣ Νίκος
ΣΤΕΙΝΜΕΤΖ Alex.
ΤΣΟΥΡΟΥΚΤΖΗΣ Ἰωάννης
ΦΙΛΗΝΤΑΣ Μένος
ΦΡΑΜΠΑΣΧΑΛΗΣ Νίκος
ΧΑΛΚΟΥΣΗΣ Γιάννης
ΧΑΝΝΟΥΣ Μιχάλης

ΑΠΟ ΤΟΥΣ ΠΕΡΣΕΣ ΤΟΥ ΑΙΣΧΥΛΟΥ

ΤΟ ΔΕΥΤΕΡΟ ΣΤΑΣΙΜΟ

[Μεγάλη τιμή θεωρεί η «Φιλολογική Πρωτοχρονιά», τή δημοσίευσή της πιδ κάτω ανέκδοτης μεταφράσεως τοῦ βου στασίμου τῶν «Περσῶν» τοῦ Αἰσχύλου, καμωμένη ἀπ' τὸ μεγάλο ποιητὴ μας κ. Ι. Ν. Γρυπάρη.

Εἶναι γνωστὸ ὅτι ὁ ποιητὴς ἔχει μεταφράσει σὲ ἀριστοτεχνικὴ καὶ μεγαλόπρεπη μετάφραση ὀλόκληρο τὸν Αἰσχύλο καὶ πὼς ἀπ' αὐτὴν ἐπαίχτηκαν οἱς Δειφικὲς Ἑορτές, με ὑπέροχη ἐπιτυχία, ὁ «Προμηθεὺς», καὶ οἱ «Ἰκέτιδες». Τὸ ἀνέκδοτο κομμάτι ποῦχε τὴν καλωσύνη γὰ μᾶς στείλει ὁ ποιητὴς, εἶναι ἀπὸ τὶς ἴδιες μεταφράσεις.

Ἐπίσης εἶναι γνωστὸ, ὅτι ὁ κ. Ι. Ν. Γρυπάρης ἐσπούδασε σιὴ Μεγάλῃ Σχολῇ τῆς πόλης μας καὶ ἔμεινε ἐδῶ πολλὰ χρόνια, διενθυνητὴς τῶν σχολῶν Σκουταριῦ, Βεσικτῆς κτλ.

Πολλὰ ἀπὸ τὰ ὠραῖα κομμάτια τῆς συλλογῆς του, «Σκαραβαῖοι καὶ Τερρακότες» ἐγράφηκαν ἐδῶ, ὅπου ἄλλωστε, μαζὺ με τὴν Ἀλεξάνδρα Παπαδοπούλου καὶ τὸ Νίκο Φαληρέα Μπέη, διένθυνε γιὰ κάμποσο καιρὸ τὴ «Φιλολογικὴ Ἠχώ».]

Ο ΧΟΡΟΣ

Μ' ἀκούει τάχα ὁ μακαρῆτης
ὁ ἰσόθεος βασιλιᾶς,
πὺν μὲ καλονόητη γλῶσσα-γλῶσσα περσικιά
μὲ βασιόκλαυτα τὸν κροῖζω μοιρολόγια
καὶ πικρὰ ξεφωνητά;
"Ὅσο φτάνω πὺν ψηλά θά διαλαλήσω
τὴν πανάθλια πὺν μᾶς βροῖκε συμφορὰ.
Μ' ἀκείει τόχα ἀπὸ τὸν τάφο του βαθείά;

Μὰ ὦ σὺν Γῆ κ' εἰ ἄρχοντες εἰ ἄλλοι
κάτω τῶν νεκρῶν,
μὲς ἀλ' τὰ βασιλεία σας σιρέξετε σιὸ φῶς
ἢ περήφανη νάνεβη μακαρία ψυχὴ
τῶν Περωσῶν ὁ Σουσογένειτος θεός.
Στείλετέ μας τον ἐπάνω, πὺν ὅμοιο ἀκόμα
ὡς τὰ τῶρα σὸν αὐτὸν
τῆς Περωσίας δὲν ἐσκέπασε τὸ χῶμα.

Πολυαγάπητος ἀλήθεια ὁ ἄντρας
πολυαγάπητος κ' ὁ τάφος
γιατὶ τέτοια ψυχὴ κοῦβει ἀγαπημένη.
"Αἰδωνέα, στείλε μᾶς τονε νάνεβη
σιὸ φῶς ἔξω, "Αἰδωνέα,
τὸν ἀσύγκριτο Δαριᾶνα βασιλεία.

Γιατ' ἐκεῖνος δὲν ἐλήγαине ποτέ του
μ' ἄδικες φθορὲς πολέμου
νὰ χαλάση τὸ στρατό του,
καὶ Θεοῦ σοφία οἱ Πέρσες τὸν ἔλεγον
κ' ἦτανε Θεοῦ σοφία
κ' ἄξια πάντα κυβερνοῦσε τὸ λαό του.

Βασιλιᾶ μας, ἔλ' ἀρχαῖε μου βασιλιᾶ,
ἔλα φάνου
σιτὴν κορρὴν αὐτοῦ τοῦ τάφου σου ἐδῶ πίνου
τὸ κροκοβιτρο ἔλα σήκωτε τὸ σάνταλο
τοῦ ποδιοῦ σου ὡς ἐδῶ πέρα
κ' ἄ; νὰ λάμψη μτρος τὰ μάτια μου τὸ φάλιο
τῆς τῶρας σου, πατέρα,
μπρόβαλ' ἄκακε, Δαριᾶνα βασιλεία.

Γιὰ νὰκούσης γέα κ' ἀνάκουσα κακὰ
ἔλα φάνου,
ὦ τοῦ ἀρένητῆ μας ἀρένητῆ βασιλιᾶ
κ' ὀλοτρογυρα ἔχει ἀπλώσει μιὰ μαυροῖλα
σὰ θανάτου καταχνιά,
γιατ' ἡ νιότη μας, πατέρα
πάει χάθηκε ὀλη πιά,
μπρόβαλ' ἄκακε, Δαριᾶνα βασιλεία.

"Αχ ἄλλοι μου ἀλλοίμονό μου
"Ὡ, πὺν τόσο ἔχουνε κλίψη ὀλ' οἱ λαοί σου
τὴ θενή σου,
τί 'ναι ἀρένητῆ, τί 'ναι ἀρένητῆ αὐτὴ πὺν τῶρα
διπλὴ βροῖκε συμφορὰ ὀλη σου τὴ χῶρα;
Πάει χάθηκε ὁ στρατός μας
πᾶνε χάθηκαν τὰ τρῖσκαρμα καρὸβια,
ξεκαρὸβια!

I. N. ΓΡΥΠΑΡΗΣ

ΕΛΕΟΝΩΡΑ

Τοῦ ἀγαπητοῦ μου φίλου
*Αβραάμ Ν. Παπάζογλου

Τὸ θυμοῦμαι πάντα τὸ παλιὸ ἐκεῖνο σπίτι, στὸ Σταυροδρομὶ τῆς Πόλης, ὅπου πέρασα παιδικὰ εὐτυχημένα χρόνια.

Ἄκόμα πρὶν λίγο καιρὸ στεκόταν ὄρθιο στὰ πόδια κι' ὅσες φορὲς περνοῦσα ἀπὸ μπροστά, στεκόμουν νὰ τὸ ἰδῶ, σὲν κάτι μυστηριακὸ κι' ἀπίστευτο ἀναρωτώντας τὸν ἑαυτό μου ἂν ἀληθινὰ ἐγὼ ὁ ἴδιος εἶχα ζήσει ἐκεῖ μέσα τόσα χρόνια.

Εἶταν πέτρινο μὲ δυὸ πατώματα κι' ἀπὸ τὸ πισινὸ μέρος εἶχε ἕναν κήπο μὲ κερασιές, ἔρεικιές, ροδακινιές, πὺν τὸν Ἀπρίλη γέμιζαν μ' ἀνοιξιάτικη μυρωδιὰ τὸν ἀέρα. Κατόπι ἔβλεπες νὰ κρέμονται κόκκινα τὰ κεράσια, τὰ ἔρεικια καὶ πὺν ἀργὰ τὰ ροδάκινα καὶ τὰ καϊσιὰ.

Αὐτὴ τὴ στιγμή δὲν ξαίρω πῶς μ' ἔρχεται στὸ νοῦ καὶ μιὰ ἀκουμπισμένη στὸν τοῖχο μας ξύλινη καλύβα. Σ' αὐτὴν καθόταν ἕνας γέρος ὀλομόναχος, πὺν συχνὰ πήγαινα νὰ τὸν βλέπω, γιατί εἶχε φήμη γραμματισμένου κι' ἀπ' αὐτόν, πρὶν νὰ πάω στὴν τετάρτη τοῦ ἑλληνικοῦ, πρωτάκουσα τὸνομα τοῦ Λουκιανοῦ κι' ἔμαθα τὸ «ἄρτι μὲν ἐπεπαύμην».

Μὰ ἄς ξαναγυρίσουμε στὴν ἱστορία.

Τίποτα δὲν εἶταν, ὁ δικός μας ὁ κήπος μπροστὰ σ' ἕναν ἄλλο γειτονικό, τρία τέσσερα σπῖτια πὺν κάτω. Ἐκεῖ δὲ βρισκόταν δέντρα καὶ δέντρα.

Τὰ κλαδιά τους βαρεῖα ἀπὸ τὰ κόκκινα καὶ μαῦρα κεράσια, ἀπὸ τὰ καϊσιὰ καὶ τὰ ροδάκινα. Ὅσο γιὰ ἔρεικια εἶχε ἀπὸ κάθε εἶδος τόσα, πὺν γιὰ νὰ μὴ σπάσουν τὰ κλαδιά τὰ στύλωναν ἀπὸ κάτω μὲ ξύλα καὶ μὲ κοντάρια.

Ἄπὸ τὰ παράθυρά μας τὰ κοιτάζα μὲ λαχτάρα, πρὸ πάντων κάποια καϊσιὰ μελιστάλακτα κάνοντας μύρια σχέδια νὰ τὰ πλησιάσω, ὅμως πάντα ἕνας φόβος μὲ συγκρατοῦσε.

Κάποιο ἀπομεσήμερο ἢ λαχτάρα μου νίκησε κάθε δισταγμό. Μὲ μύριες προφυλάξεις σκαρφάλωσα ἀπὸ τοῖχο σὲ τοῖχο καὶ κιντυνεύοντας κάθε στιγμή νὰ γκρεμιστῶ, πλησίασα τὴ φραγὴ ἐκεῖνου τοῦ κήπου. Τώρα πια τὰ κλωνάρια μὲ τὰ φρούτα, τὰ καϊσιὰ καὶ τὰ ροδάκινα εἶταν στὸ πλάι μου.

Ἐνα βαρὺ κλαδί μ' ἄγγιζε τὰ μαλιά.

Ἐσφιξα γερὰ τὰ πόδια καὶ τεντώθηκα νὰ τὰ πιᾶσω, ὅμως ἄξαφνα μιὰ λεπτὴ κοριτσιίστικη φωνὴ μὲ κάρφωσε.

— Μητέρα, μητέρα, κλέφτουν τὰ καϊσιὰ.

Τὰ χέρια μου κρεμάστηκαν σὲν παραλυμένα.

Μέσα στὴν ταραχὴ μου, μόλις μπόρεσα νὰ ξεχωρίσω στὸ βάθος τοῦ κήπου, ἕνα δώδεκα, δεκατριῶ χρονῶ κορι-

ταίκι, πού με κοίταζε με καρφωμένα άπάνω μου τὰ γαλανὰ μάτια.

Γύρισα άμέσως νά φύγω σκαρφαλώνοντας με διπλή γληγοράδα τούς τοίχους.

Έφτασα στο σπίτι γεμάτος φόβο κι' έτρεξα νά κρυφτώ στην κάμαρά μου περιμένοντας μ' άγωνία.

Ευτυχώς η υπόθεση δέν είχε καμμιά συνέπεια, όμως τώρα μιὰ άλλη σκέψη μου βασάνιζε τὸ νοῦ.

Βυσιάζταν λοιπόν σ' εκείνο τὸ σπίτι και κοριτσάκι. Παράξενο πὼς δέν τὸ εἶχα ἰδεῖ ὡς τότε!

Άραγε δέν τὸ εἶχα προσέξει, ἢ εἶχε ἐρθεῖ ἐκεῖνες τὶς μέρες;

Κι' ὅμως τὸ γνώριζα πολὺ καλά τὸ παλιὸ ἐκεῖνο σπίτι κι' εἶχα ἀνέβει πολὺ συχνὰ τὴ μισογκρέμιστη ἐκεῖνη σκάλα μπροστὰ στην ἐξώπορτά του, γιὰ νά πολεμήσω νά ρίξω μ' ἕνα κοντάρι, κάποια χελιδονοφωλιά, χτισμένη κάτω ἀπὸ τὸ σαρνίτι του. Άλικος κόπος, ἢ χελιδονοφωλιά βαστοῦσε και δέν ἔπεφτε.

Άς εἶναι, ἀδιάφορο, φτάνει πὼς τὸ κοριτσάκι βρισκόταν ἐκεῖ. Σὲ κομμάτι βγήκα στο παράθυρο με τὴν ἑλπίδα νά τὸ ξαναἰδῶ. Δὲ φάνηκε.

* *

Έκει στ' ἀντικρυνά μας τὰ σπίτια, στὰ σκαλοπάτια ἐνὸς μαγαζιοῦ, ἐρχόταν κάπου κάπου ἕνας γύφτος. Ξυπόλυτος, ξεσκούφωτος, φορεμένος ἕνα ξεσκισμένο κόκκινο πανταλόνι, κι' ἕνα πρασινισμένο μαῦρο σακκάκι, εἶχε μαλιὰ πυκνὰ μαῦρα, πού ἔπεφταν ἀπάνω στο λαιμό του. Κρατοῦσε πάντα στὰ χέρια ἕνα μπουζοῦκι.

Καθόταν στὰ μάρμαρα κι' ἄρχιζε νά τραγουδεῖ, συνοδεύοντας με τ' ὄργανο, κάποιους πολὺ παράξενους σκοπούς, σὲ γλώσσα πού κανένας δέν τὴν ἐννοιοῦθε.

Όταν τελείωνε ἔμενε ἀκίνητος. Οἱ δεκάρες τότες ἔπεφταν μπροστὰ του, ἀπ' ὅσους μαζεμένοι γύρω ἄκουαν κι' ἀπὸ τὶς γυναῖκες, ὅσες καθόταν στὰ παράθυρα.

Τὸ παράξενο ἦταν πὼς οὔτε ἔσκυφε νά τὶς πιάσει, παρὰ πρόσμενε νά τοῦ τὶς μαζέψουμε ἑμεῖς και νά τὶς βάλουμε σ' ἕνα τενεκεδένιο κοντάκι, πού εἶχε πλάι του.

Ἡ χαρὰ μου εἶταν ὅταν ἐρχόταν ὁ γύφτος νά τρέξω νά τὸν ἀκούω. Ἰσια ἴσια ἐκεῖνες τὶς μέρες ἦρθε. Πῆγα ἀμέσως.

Ἐννοιοῦσα ἕνα δυνατὸ καρδιοχτύπι ὅταν εἶδα ἀνάμεσα στο ἀκροατήριο και τὸ κοριτσάκι.

Μὲ δειλία τὸ πλησίασα.

— Άκοῦς κι' ἐσὺ τὸ γύφτο;

— Ναί.

— Τραγουδαίει παράξενα.

— Ναί.

— Πὼς σὲ λένε;

— Ἐλεονώρα.

Τὴν κοίταζα καλά στὰ μάτια. Πρῶτη φορὰ ἄκουα τέτοιο ὄνομα και μοῦ φάνηκε μεγάλο και σοβαρὸ γιὰ ἕνα μικρὸ κορίτσι.

Ἐλεονώρα.

Ἐλλάξαμε ἀκόμα μερικὰ λόγια. Κατόπι ἔφυγε.

Ἀπὸ τότε χωρὶς νάχομε καμμιά συνεννόηση τὴν ἔβλεπα τὴν ἴδια ταχτική ὥρα καθισμένη στο παράθυρο. Κρατοῦσε πάντα ἕνα κοπανάκι ταντέλλα κι' ἔβλεπα τὰ χέρια τῆς ν' ἀνακατώνουν με τέχνη τὰ ξυλάκια. Χαμογελοῦσε. Ἐξω ἔβγαινε σπάνια κι' ὅταν πῆγαινε περίπατο, εἶταν πάντα συνοδεμένη.

Ἐτσι δέν μπόρεσα νά τῆς ξαναμιλήσω.

Πολλὲς φορὲς σκαρφάλωσα τούς τοίχους, πέρασα τούς κήπους τῶν πλαινῶν σπιτιῶν κι' ἔφτασα στο δικό τῆς.

Ἐμείνα ἐκεῖ περιμένοντας, μὰ στάθηκα ἄτυχος πάντα.
Τὸ καλοκαίρι εἶχε σχεδὸν περάσει πιά κι' ἂν μ' ἔβλε-
πε κανένας ἐκεῖ ἀνεβασμένο δὲ θάλεγε βέβαια πὼς πῆγα
νὰ κλέψω τὰ κεράσια.

Μιά μέρα ἦρθε ὁ γύφτος μὲ τὸ μπουζοῦκι του. Ἐτρε-
ξα. Μέσα στὸ ἀκροατήριον εἶταν πάλι ἡ Ἐλεονώρα κι' ἔν-
νοιωσα τὸν ἑαυτό μου γεμάτο εὐτυχία.

Θὰ μπορούσα τώρα νὰ τῆς πῶ δυὸ λόγια. Δίστασα
μερικὰ λεπτὰ κι' ἔπειτα πῆγα κοντὰ τῆς.

— Πόσον καιρὸ ἔχω νὰ σοῦ μιλήσω.

— Κάθομαι στὸ σπίτι.

Τὴν κοίταξα καλὰ στὰ μάτια καὶ συγκεντρώνοντας τὴ
δύναμή μου.

— Ἦθελα νὰ μιλήσομε λιγάκι.

Εἶπα τὰ λόγια αὐτὰ καὶ μιὰ κοκκινάδα μοῦκαψε τὰ
μάγουλα.

— Ἄν ἐρχόσουν τὸ βράδυ στὸν τοῖχο τοῦ κήπου θὰ
μπορούσαμε.

Κόντευα νὰ πνιγῶ ἀπὸ τὴ συγκίνησή μου.

Ἄνυπόμονα περίμενα νὰ σουρουπιᾶσαι. Τότε πῆρα σι-
γὰ σιγὰ τὸ συνειθισμένο δρόμο.

Σήμερα, ἡ προσοχή μου, μήπως μὲ ἰδεῖ κανένας, εἶ-
ταν δέκα φορὲς περισσότερη ἀπὸ τὴ μέρα τῶν καϊσιῶν.

Ἡ Ἐλεονώρα μὲ περίμενε. Εἶδα πὼς ἡ μικροῦλα εἶ-
χε πάρει καλὰ τὰ μέτρα τῆς. Στὴ φραγὴ βρισκόταν ἀκου-
μισμένη μιὰ ξύλινη σκάλα. Τὸ σπίτι εἶταν κατασκότεινο.
Φαίνεται θάλειπαν.

Τὸ κορίτσι ἀνέβηκε σιγὰ κι' ἔφτασε στὸ τελευταῖο σκα-
λοπάτι.

Δὲ θὰ ξεγᾶσω ποτὲ τὴν παιδικὴ αὐτὴ συνέντευξη καὶ
ὅταν μ' ἐρχεται στὸ νοῦ, κατόπι ἀπὸ τόσα χρόνια, μὲ βυθί-

ζει πάντα σὲ γλυκὲς θύμησες, φέρνοντάς μου ἓνα χαμόγελο
εὐχαρίστησης στὰ χεῖλια.

Μιλήσαμε σὲ φιλικώτατο τόνο. Εἶπαμε γιὰ τὸν κῆπο
καὶ τὰ δέντρα του, γιὰ μιὰ καρδερίνα, πού εἶχα κλεισμένη
σ' ἓνα κλουβί καὶ πού θὰ τὴ μεταχειριζόμουν τὸν ὀκτώ-
βρη στὸ στήσιμο τῶν ξόβεργων, κατόπι γιὰ μερικὰ βιβλία
πού εἶχα διαβάσει. (Μανία πῶδειρε κατόπι ὅλη μου τὴ
ζωή.)

Μιλοῦσα, μὰ γύρευα πάντα τὴν κατάλληλη στιγμή νὰ
τῆς φανερώσω τὴν ἀγάπη μου. Ἡ γλυκειὰ λέξη μ' ἐρχό-
ταν στὴν ἄκρια τῆς γλώσσας καὶ δὲν τολμοῦσα νὰ τὴν ξε-
στομίσω.

Συγχρόνως μ' ἔκαιε κι' ἡ λαχτάρα ἐνὸς φιλιῶ.

Ἄξαφνα κάποιον φῶς ἀνάφτηκε σὲ μιὰ κάμαρα τοῦ
σπιτιοῦ.

— Φεύγω, φεύγω, εἶπε ἡ Ἐλεονώρα καὶ κινήθηκε νὰ
κατεβεῖ τὴ σκάλα.

Τότε, κάτω ἀβάσταχτο μὲ σκούνησε. Ὅστερα ἀπὸ ἓνα
λεπτό, θὰ εἶταν ὅλα χαμένα. Ἡ Ἐλεονώρα θάχε φύγει κι'
ὅλες οἱ λαχτάρες μου σβυσμένες.

Μ' ἓνα δυνατό θάρρος ξάπλωσα ἀπότομα τὰ χέρια καὶ
τὴν ἄρπαξα στὴν ἀγκαλιά μου. Τῆς ἔσφιξα καὶ τῆς κόλλησα
ἓνα δυνατό φιλὶ στὸ μάγουλο.

— Ἐλεονώρα, σ' ἀγαπῶ, σ' ἀγαπῶ.

**

Τὴν ἄλλη μέρα, τὸ κορίτσι δὲ φάνηκε.

Στὴ γειτονιὰ διαδόθηκε πὼς εἶταν ἄρρωστο γιατί τὸ
εἶχε ματιάσει ὁ γύφτος.

Εἶμουν τρελλὸς ἀπὸ τὴν ἀνησυχία.

Ἔτσι πέρασαν μερικὲς μέρες.

Ἡ Ἐλεονώρα εἶταν ἀκόμα ἄρρωστη.

Μιά νύχτα, ξύπνησα ἀπὸ μεγάλη ἀνησυχία μέσα στὸ σπίτι μας. Μόλις ἀνοίξα τὰ μάτια, εἶδα μιὰ κόκκινη λάμψη ν' ἀντιφεγγίζει ἀπάνω στοὺς ἀντικρυνοὺς τοίχους.

Πετάχτηκα ὄρθιος.

— Φωτιά, εἶπε ἡ μητέρα μου, στὸ ξύλινο σπίτι.

Ἔτρεξα στὸ παράθυρο. Καιόταν τὸ σπίτι τῆς Ἐλεονώρας. Ντύθηκα βιαστικά.

Στὸ δρόμο τώρα ὁ νυχτοφύλακας ξεφώνιζε ἄγρια, τὴν ἀναγγελία τῆς φωτιάς, ἐνῶ τὰ σκαλιὰ τοῦ δρόμου εὐρλιαζαν σκεπάζοντας τὸ τελευταῖο σύρσιμο τῆς φωνῆς του.

Ἔτρεμα σὰ φύλλο ἀπὸ τὸ φόβο.

Ἀκούοταν τώρα πιά καὶ τ' ἀλλαλητὰ τῶν ἄταχτων πυροσβεστικῶν, πὺν ἐρχόταν μισόγυμνοι, ξυπόλυτοι, ξεσκουφότοι.

Ζήτησα νὰ βγῶ ἔξω, μὰ δὲ μ' ἄφησαν.

Ἀναγκάστηκα νὰ κοιτάζω ἀπὸ τὸ παράθυρο. Εἶδα μέσα στὴ νύχτα τὴν Ἐλεονώρα κρατημένη ἀπὸ τὴ μητέρα της νὰ φεύγει, ἐνῶ οἱ ἀντιφεγγιὲς τῆς φλόγας τὴ φώτιζαν.

Ἦθελα νὰ τῆς φωνάξω, νὰ τρέξω ἀπὸ πίσω της. Ἡ καρδιά μου σπάρραξε.

Τὴν παρακολούθησα μὲ τὰ μάτια, ὥσπου χάθηκε μέσα στὸ σκοτάδι.

Τὴν ἄλλη μέρα, ἔμαθα πὺς πῆγε σ' ἓνα συγγενικό της σπίτι, ἄλλοι εἶπαν στὸν ἀπάνω Βόσπορο, ἄλλοι στὴν Πρίγκηπο.

* * *

Πολλὲς φορές μ' ἔρχεται στὸ νοῦ ἡ μικρὴ αὐτὴ ἀγαπημένη τῶν παιδικῶν μου χρόνων. Τί ἀπόγινε;

Δὲν μπόρεσα νὰ ξεδιψάσω τὴν περιέργειά μου αὐ-

τή. Κάποτε, διάβασα στὴν ἐφημερίδα τ' ὄνομά της ὅτι παντρεύτηκε στὴν Ἀθήνα, κάποτε πὺς πέθανε.

Εἶταν ἐκείνη ἡ ἴδια, εἶταν ἄλλη μὲ τὸ ἴδιο τὸνομα;

Πάντα, ὅταν θυμῶμαι τὴν ἱστορία αὐτὴ, νοιώθω μέσα μου, τὴν ἀόριστη ἐκείνη λαχτάρα κάποιων ὡραίων βιβλίων πὺν διάβασα μερικὲς μόνο σελίδες τῆς ἀρχῆς κι' εἶναι ἀδύνατο νὰ βρῶ τὸ τέλος των.

ΑΝΤΩΝΗΣ ΓΙΑΛΟΥΡΗΣ

ΤΕΛΕΥΤΑΙΟΙ ΣΤΙΧΟΙ

Toi par qui j'ai senti pour des heures trop brèves...

LECONTE DE LISLE

Εὐλογημένη νὰ εἶσαι ἐγὺ. Σὲ μιὰ γοργόφτερη ὥρα
μ' ἔσεξ ἁνάρθε ἡ νιότη μου, ἁνάνωσε ἡ καρδιά μου.
Εὐλογημένη! ἀγάπησα! Ἄς ἔρθῃ ὁ Χάρος τώρα,
τ' ὄνειρο τ' ὡραιότατο ζωντάνεψε μπροστά μου.

Κ' εἰσεῖς πὺν ἁναδώκατε τὴν περὶ αὐτῆς ἐξέμενα
καὶ μὲ μιὰ γόρη ὀλόγλυκη σκεπάζετέ με ἀκόμα,
μπορεῖ νὰ μὲ ξεχάσειε, ματάκια ἀγαπημένα.
Μπροστά μου ὄλο θὰ βλέπω οὖς ὅσο νὰ μπεῖ στο χῶμα.

(«Σταματοσημένη Μουσική»).

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΣΤΗ ΓΕΡΜΑΝΙΑ

(ΑΠΟ ΤΑ ΤΕΛΗ ΤΟΥ 19ου ΑΙΩΝΑ ΩΣ ΣΗΜΕΡΑ)

Ἡ καλύτερη ἀπόδειξη γιὰ τὴ συμπάθεια πὺν τρέφει ὁ γερμανικὸς λαὸς γιὰ τὴ Νέα Ἑλλάδα, εἶναι τὸ γεγονός ὅτι σὲ καμμιά χώρα δὲ βγῆκαν κατὰ τοὺς τελευταίους καιροὺς τόσα βιβλία πὺν σχετίζονται μὲ τὴν Ἑλλάδα, ὅπως στὴ Γερμανία. Ἀπὸ τὸ ἔτος 1870 ὡς σήμερα, ἔχουν ἐκδοθῆ περίπου 100 σοβαρὰ ἔργα πὺν ἔχουν ὡς θέμα τὴ σημερινὴν Ἑλλάδα. Ἐκτὸς ἀπὸ τὰ καθαρῶς ἐπιστημονικὰ βιβλία τῶν διαφόρων γλωσσολόγων, ἱστορικῶν καὶ γεωγράφων, βγῆκε ἕνας σωρὸς βιβλίων προορισμένων γιὰ ὅλο τὸν λαό, ὄχι μόνο γιὰ τοὺς ἐπιστήμονες. Στὸ μικρὸ μου ἄρθρο, θέλω ν' ἀπαριθμήσω μὲ λίγα λόγια, τὰ σπουδαιότερα βιβλία πὺν ἔχουν γιὰ τοὺς γερμανοὺς γενικὸ ἐνδιαφέρον καὶ ὄχι εἰδικό.

Στὰ 1874 βγῆκε ἀπὸ τὸν Κ. Β. Stark, καθηγητὴ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ἀϊδελβέργης, ἕνα βιβλίο μὲ τίτλο «Ἀπὸ τὴν Ἑλληνικὴν Ἀνατολή». Ὑστερα ἀπὸ μιὰν ἐπίσκεψη εἰς τὴν Τροία, τὴ Σμύρνη, τὴν Ἐφεσο καὶ τὶς Σάρδεις, ἔφθασε ὁ συγγραφέας στὴ Σύρα, πὺν ἤκμαζε τότε ἀκόμη ἢ τουλάχιστον ἔπαιζε τὸν ἴδιο ρόλο ὅπως καὶ ὁ Πειραιεὺς. Στὴν Ἀθήνα, τοῦ κάνει ἐντύπωση ἡ ἑλληνικὴ φιλοξενία, τὴν ὁποία περιγράφει μὲ ἐνθουσιώδη λόγια. Παραλείπουμε μερικὰ ἔργα τῆς ὄγδοης δεκαετηρίδας καὶ φθάνομε στὰ 1884, πὺν μᾶς χαρίζουν τὴν «Κέρκυρα» τοῦ Ferdinand Gregorovius, τοῦ συγγραφέα τῆς «Στέψης τῶν Ἀθηνῶν κατὰ τὸν μεσαίωνα». Ὁ Gregorovius δίνει στὸ ἔργο καὶ δεύτερο τίτλο. «Ἐνα ἰόνιο εἰδύλλιο», καὶ ὅποιος διαβάσει τὸ βιβλίο θὰ εἶναι σύμφωνος μὲ τὸν συγγραφέα, γιὰ τὸ νησί τῶν Φαιάκων εἶναι ἕνα πραγματικὸ εἰδύλλιο, ἕνας παράδεισος στὸ Ἰόνιο πέλαγος. Γιὰ εὐαγγέλιο τῶν ταξιδιωτικῶν βιβλίων σχετικῶν μὲ τὴν Ἑλλάδα μπορεῖ νὰ θεωρεῖται τὸ «Ἑλληνικὸς ἀνοιξιὰτικὸς ἡμέρες» τοῦ Eduard Engels (1887). Ἐνα βιβλίο μεγάλης λογοτεχνικῆς ἀξίας. Ἀληθινὸς ὕμνος στὴν ἑλληνικὴ γῆ καὶ τὸν Ἕλληνα ἄνθρωπο. Ὁ ἑλληνικὸς λαὸς τὸ ἐτίμησε μὲ τὸ «Βραβεῖο Οἰκονόμου», ἕνα βραβεῖο, γιὰ τὸ καλύτερο βιβλίο γιὰ τὴν Ἑλλάδα. Ἡ ἐπιτυχία τοῦ ἔργου ἦτανε τόσο μεγάλη, ὥστε στὰ 1927 βγῆκε καὶ σὲ τέταρτη ἐκδοση. Ἐνα καθαρὰ λαϊκὸ βιβλιαράκι, εἶδε τὸ φῶς στὰ 1888: Adolf Ellissen, «Νεοελληνικὰ ποιήματα». Ὁ ποιητὴς μετάφρασε πρὸ πάντων δημοτικὰ τραγοῦδια, ἀλλὰ καὶ ποιήματα τοῦ Ἀθαν. Χριστοπούλου καὶ τοῦ Ἀλέξ. Ρίζου Ραγκαβῆ. Τὸ βιβλιαράκι ἐκόστιζε μιὰ γερμανικὴ δεκάρα, δηλ. δύο σημερινὲς δραχμὲς καὶ εἶχε γι' αὐτό, ἀλλὰ καὶ γιὰ τὴν καλλιτεχνικὴ μετάφραση, μεγάλη διάδοση. Ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ίένας, Heinrich Gelzer, ἔβγαλε στὰ 1889 ἕνα βιβλίο: «Ἀπὸ

τὴν ἑλληνικὴν Ἐνατολή», καὶ ἓνα ἄλλο ὅμοιο ἔργο, ταξιδιώτικες ἐντυπώσεις, δημοσίευσε κατὰ τὴν ἴδια περίπτου ἐποχῇ, ὁ μεγάλος μας Krumbach, καθηγητὴς στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Μόναχου. Στὰ 1890 ἔχομε πάλι μιὰ μικρὴ συλλογὴ δημοτικῶν τραγουδιῶν τοῦ Gustav Meyer, σὲ πολὺ καλὴ μετάφραση. Στὴν ἀρχὴ τῆς τελευταίας δεκαετηρίδας τοῦ δεκάτου ἐνάτου αἰῶνα διαβάζει τὸ γερμανικὸ κοινὸ, μὲ εὐλακρινὴ ἐνθουσιασμό, τὸ ποιητικώτατο διήγημα τοῦ Δροσίνη, μεταφρασμένο ἀπὸ τὸν A. Boltz, «Ἄμαρυλλίς». Δὲν πρέπει νὰ παραλείψομε ἐδῶ καὶ τὸ ἔργο τοῦ Γάλλου συγγραφέα G. Deschamps «Ἡ σημερινὴ Ἑλλάς», τὸ ὁποῖο βγήκε στὰ 1896 σὲ γερμανικὴ μετάφραση ἀπὸ τὸν καθηγητὴ Paul Merkus. Ὁ μεταφραστὴς κατάρθωσε νὰ ἀφήσει ἐντελῶς ἀναλλοίωτο τὸ λεπτὸ γαλλικὸ ἔφος τοῦ συγγράμματος καὶ χάρισε στοὺς πατριώτες του ἓνα ἀπὸ τὰ πιὸ ὡμορφα ἔργα τῆς γαλλικῆς φιλελληνικῆς λογοτεχνίας. Μία κάπως μεγαλύτερη συλλογὴ ἑλληνικῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν σὲ γερμανικὴ μετάφραση ἐκδόθηκε στὰ 1897 ἀπὸ τὸν H. Luebke, ὡραῖο συμπλήρωμα γιὰ τὶς συλλογὰς τῶν Ellissen καὶ τοῦ Meyer. Στὴν ἀρχὴ τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνα μετάφρασε ὁ A. Baumeister τὸ περίφημο βιβλίον τοῦ Γάλλου Edmond About «Ὁ βασιλεὺς τῶν βουνῶν», τὸ ὁποῖο τόσο ἔβλαψε τὴν Ἑλλάδα στὰ μάτια τῶν ξένων. Ὁ μεταφραστὴς στὸν πρόλογόν του δηλεῖ φανερὰ ὅτι ὁ About εἶχε ἀρκετὴ τάση γιὰ τὸ ὑπερβολικὸ καὶ φανταστικὸ καὶ ὅτι δὲ πρέπει κανεὶς νὰ κρίνει μ' αὐτὸ τὸν συγγραφέα πολὺ ἀυστηρὰ. Κατὰ τὸν ἴδιο περίπτου καιρὸ εἶδε τὸ φῶς ἓνα βιβλίον ἄλλου «ἐχθροῦ τῆς Ἑλλάδας», ὅπως νομίζουν πολλοὶ κατὰ λάθος, τοῦ Fallmeyer, γνωστοῦ ἀπὸ τὴ θεωρίαν του γιὰ τὴ σλαβικὴ καταγωγὴ τῶν Ἑλλήνων: «Τὸ Ἅγιον Ὄρος: Ἄθως». Ὁ Fallmeyer, ἓνας ἀπὸ τοὺς λίγους φιλόλο-

γους ἐπιστήμονες, οἱ ὅποιοι μεταχειρίζονται στὰ ἔργα τους μιὰ κάπως ἀνθρώπινη, κι' ὄχι σχολαστικὴ γλῶσσα, εἶχε δημοσιεύσει τὴν περιγραφὴ τοῦ Ἁγίου Ὄρους σ' ἓνα μεγάλο του ἔργο, ἱστορικὸ καὶ γεωγραφικὸ περιεχόμενον, καὶ τώρα ἔγινε ἀνατύπωση τοῦ σχετικοῦ μέρους γιὰ εὐρύτερους κύκλους, γιὰ τὸ λαόν. Στὰ 1906 βγήκαν τοῦ Δ. Βικέλα, «Ὁ Λουκῆς Λαράς» καὶ «Διηγήματα ἀπὸ τὰ Νησιά τοῦ Αἰγαίου» σὲ μετάφραση τοῦ A. Boltz, καὶ τὸν ἐπόμενο χρόνον τοῦ A. Καρκαβίτσα «Διηγήματα τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ», μεταφρασμένα ἀπὸ τὸν K. Dieterich, καθηγητὴ τοῦ πανεπιστημίου Λειψίας. Τὰ τελευταῖα 5 βιβλία βγήκαν στὴν, σ' ὅλο τὸν κόσμον γνωστὴ, «Βιβλιοθήκη Reclam» τῆς Λειψίας, ἀπὸ τὴν ὁποία, ὡς ἀναφέρομε καὶ τὰ «Ἀπορρημονεύματα ἐνὸς Ἑλλήνου ἀπὸ τὸν γερμανο-γαλλικὸν πόλεμον 1870-71» τοῦ E. P. Ραγκαβῆ. Ὁ Ραγκαβῆς εἶχε λάβει μέρος στὸν πόλεμον ὡς γερμανὸς ἀνθυπολοχαγός. «Ἡ Πάπισσα Ἰωάννα» τοῦ Ροῦθι, — δυστυχῶς δὲ μπόρεσα νὰ ἐξακριβώσω ποιὸς εἶναι ὁ μεταφραστὴς— ἐπίσης ἐσήκωσε πολλὴ σκόνη, στὸ γερμανικὸ κοινὸ ἐπειδὴ τὸ ἓνα τρίτον τοῦ γερμανικοῦ πληθυσμοῦ εἶναι καθολικοί.

Ἀπὸ τὸ 1911 ἔχομε κατὰ μέσον ὄρον τουλάχιστον, κάθε χρόνον ἓνα καλὸ βιβλίον ποὺ ἔχει γιὰ θέμα τὴν νεώτερον Ἑλλάδα. Ὁ A. Struck, μέλος τῆς γερμανικῆς ἀρχαιολογικῆς σχολῆς Ἀθηνῶν, ἔγραψε ἓνα ἔργο μὲ τίτλον «Ἀθῆναι καὶ Ἀττικὴ» γεμᾶτο ἀπὸ ἐνθουσιασμό γιὰ τὴν ἀρχαίαν Ἀθῆνα, ἀλλὰ καὶ τὴ σημερινὴ πρωτεύουσα τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους καὶ γιὰ τοὺς κάτοικους τῆς. Στὰ 1914 πρὶν ἀνάψει ἡ μεγάλῃ εὐρωπαϊκῇ πυρκαϊᾷ, καταφέρνει ὁ γνωστὸς γερμανὸς ποιητὴς J. Ponten νὰ χαρίσει στοὺς πατριώτες του ἓνα σύγγραμμα τιλοφορούμενον «Ἑλληνικὲς τοποθεσίαι», σὲ δύο τόμους. Ὁ πρῶτος τόμος κείμενος, ὁ δεῦτερος εἰκόνες. Τὸ ἔργο αὐτὸ ἔμεινε ἄγνωστο γιὰ πολλὰ

χρόνια. Ὁ γερμανικὸς λαὸς μέσα στὶς φλόγες τῶν πολέμων καὶ τῶν ἐπαναστάσεων δὲν εἶχε καιρὸ διαθέσιμο γιὰ νὰ καταγίνεται μὲ τὴ λογοτεχνία, καὶ μόλις στὰ 1924 ὅταν πιά ἡ πολιτικὴ, οἰκονομικὴ καὶ κοινωνικὴ κατάσταση στὴ Γερμανία εἶχε στερεωθῆ, ἔστρεψαν οἱ γερμανοὶ τὸ ἐνδιαφέρον τους στὸ βιβλίον τοῦ Ponten τὸ ὁποῖο στὰ 10 χρόνια αὐτὰ δὲν ἔχασε ἀπὸ τὸ μεγαλεῖο του, ἐπειδὴ κι' οἱ Ἑλληνικὲς τοποθεσίαι ἀπὸ τὸ 1914 δὲν ἄλλαξαν, σὰν τὸ σύνταγμα καὶ τὸ πολίτευμα τόσων εὐρωπαϊκῶν χωρῶν. Μ' ὅλα ταῦτα, ἐξεδόθησαν κατὰ τὴν τραγικὴ αὐτὴ ἐποχὴ — ἡ γερμανικὴ ἐπανάσταση ἐτελείωσε πραγματικὰ στὶς 9 Νοεμβρίου 1923 μὲ τὸ ἀποτυχημένον πραξικόπημα τοῦ Χίτλερ — μερικὰ φιλελληνικὰ βιβλία. Στὸ 1918 ἐδημοσίευσεν ὁ A. Heisenberg, καθηγητὴς στὸ πανεπιστήμιον Μονάχου, τὴ «Νέαν Ἑλλάδα» του, στὴν ὁποίαν ὁ θερμὸς φιλέλληνας περιέγραψε σύντομα κάθε ἐκδήλωση τῆς νεοελληνικῆς ζωῆς, ἀπὸ τὴ σύσταση τοῦ βασιλείου ὡς τὰ 1918. Ὁ Heisenberg εἶχε δημοσιεύσει κατὰ τοὺς βαλκανικοὺς πολέμους καὶ μιὰ μικρὴ ἐργασία γενικοῦ ἐνδιαφέροντος γιὰ τὸ γερμανικὸ φιλελληνισμὸ. Τὸν ἐπόμενον χρόνον, (στὰ 1919), ὅταν ὁ γερμανικὸς λαὸς ἀλληλοσφάζετο στὰς δρόμους τοῦ Βερολίνου, Μονάχου καὶ τῶν ἄλλων μεγάλων πόλεων, ἔγραψε ὁ μεγαλύτερος γερμανὸς ποιητὴς, ὁ Gerhart Hauptmann τὸ βιβλίον του «Ἑλληνικὲς Ἄνοιξες», ἀντάξιο ὅλων τῶν ἄλλων ἔργων τοῦ μεγάλου συγγραφέα, καὶ πρὶν λήξει ἡ πιὸ αἱματηρὴ ἐποχὴ τῆς γερμανικῆς ἱστορίας, προσφέρει ἕνας ἄλλος γερμανὸς διανοούμενος στὴν πατρίδα του, τὸν «Δελφικὸν περίπατον» (1922), ἕναν ὕμνον στὸ αἰώνιον δελφικὸ πνεῦμα, τὸ ζωντανεμμένον τὰ τελευταῖα χρόνια ἀπὸ τὸ δαιμόνιον ζευγάρι Σικελιανοῦ.

Ἀφοῦ πιά, ἀπὸ τὰ 1924 ἠσφύγασαν τὰ πνεύματα, καὶ ὁ γερμανικὸς λαὸς ἐγύρισε πάλι στὰ ἔργα του, μὲ τὴν ἀπό-

φραση νὰ ἐργασθῆ πάλι γιὰ τὸ καλὸ τῆς Εὐρώπης σὰν πρὶν τὸν πόλεμον, βγαίνουν τὰ βιβλία τὰ σχετιζόμενα μὲ τὴ νέαν Ἑλλάδα, σὰν τὰ μανιτάρια. Ὁ B. Guttman, γράφει στὰ 1924 τὶς «Ἡμέρες στὴν Ἑλλάδα» μὲ πολὺ ἐνδιαφέροντα ἐπίλογον γιὰ τὴν ἀλλαγὴν τοῦ πολιτεύματος καὶ κάτω τὸν ἄλλον χρόνον, δημοσιεύεται ἀπὸ τὸν H. Boerger ἕνα βιβλίον μὲ τίτλον «Ἡμέρες ἐνοῦ ἑλληνικοῦ ταξιδιοῦ», καὶ στὰ 1926, διαβάζομε μὲ μεγάλῃ χαρὰ τὴν «Ἑλλάδα» τοῦ H. Bloesoh, στολισμένη μὲ 7 ὄμορφες εἰκόνες. Μιὰ λαϊκὴ ἔκδοσις τῶν ποιημάτων τοῦ γνωστοῦ φιλέλληνα ποιητῆ Wilhelm Mueller βγαίνει στὰ 1927, καὶ τὸν ἴδιον χρόνον δημοσιεύεται γιὰ πρώτη φορά, ἕνα παλαιὸ χειρόγραφον, ἀπὸ τὴν ἐποχὴ τοῦ Ὁθωνα, τοῦ γερμανοελβετοῦ J. Bachofen, γραμμένον μὲ τὸ τόσο ὄμορφο καὶ ἀπλοῖκον ὕψος τοῦ καλοῦ καὶ ἀγαθοῦ Ἑλβετοῦ. Τὸ ἔτος 1928 εἶναι πολὺ πλούσιον σὲ ἐκδόσεις σχετιζόμενες μὲ τὴν Ἑλλάδα. Τοῦ H. P. Harring «Τραγικωμικὲς περιπέτειαι ἐνοῦ φιλέλληνα», γραμμένον μὲ πολὺ ἀττικὸ ἄλλας' τοῦ μεγάλου γερμανοῦ Hoffmannsthal «Ἑλλάς», τὸ καλύτερον ἔργον γιὰ τὴν Ἑλλάδα ὅσον ἀφορᾷ τὶς εἰκόνες' τοῦ Spunda «Τὸ Ἅγιον Ὄρος», ἕνα ἀληθινὸν ποίημα σὲ πεζό, γραμμένον μὲ μιὰ θρησκευτικὴν ποιότητα, ποῦ συναρπάζει καὶ τὸν πιὸ ἄθεον ἀναγνώστη. Εἶναι, χωρὶς ἄλλο, τὸ καλύτερον ἔργον τῆς παγκόσμιαις λογοτεχνίας γιὰ τὸν Ἄθω' ἐπίσης ὡς ἀναφέρομε τὴν κατῆχησιν τῆς ὀρθόδοξης ἐκκλησίας τοῦ Καλλίνικου, μεταφρασμένη ἀπὸ τὸν ὑποφαινόμενον, γιὰ τοὺς γερμανοὺς θεολόγους καὶ ἱστορικοὺς κατ' ἐντολήν τοῦ Ἐξάρχου καὶ Μητροπολίτου Θυατείρων Γερμανοῦ. Πέρσον, στὰ 1929, ὁ Endres, ἕνας ἀπὸ τοὺς πιὸ θερμοὺς φίλους τῆς Ἑλλάδας, ἔγραψε ἕνα χαριτωμένον βιβλίον μὲ τίτλον «Ἡ Ἑλλάς, πῶς τὴν εἶδε καὶ ἔζησε ἕνας ταξιδιώτης». Τὸ βιβλίον αὐτὸ ἐνθυμίζει στὸ ὕψος του καὶ στὴν εἰλικρινείαν του πολὺ τὸ βιβλίον τοῦ Engels, διαφέρει μόνον

σὲ τοῦτο, ὅτι περιέχει πολλές θαυμάσιες παρατηρήσεις γιὰ τὴν ἔννοια καὶ σημασία τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς μυθολογίας.

Φθάνομε πιά στὰ 1930. Ὁ ποιητὴς J. M. Wehner ποῦ πῆρε φέτο τὸ «ποιητικὸ βραβεῖο» τοῦ Μόναχου τύπωσε τὴ «Χώρα χωρὶς σκιά». Μὲ τὸ μοντέρνο καὶ γιὰ τοὺς πολλοὺς, κάποτε δυσκολονόητό του ὕφος, ἐπλούτισε ὁ Wehner τὴ γερμανικὴ λογοτεχνία μὲ ἓνα ἔργο aere perennius. Πολλοὶ τὸ θεωροῦν ὡς ἀνώτερο ὅλων τῶν ἄλλων ποῦ ἀναφέραμε, καὶ τοὺς δίνομε δίκιο, ἂν καὶ μὲ τὴ λεπτή του εἰρωνία σὲ διάφορα μέρη τοῦ βιβλίου ὁ ποιητὴς θίγει κάποτε πάρα πολὺ τὸ «φιλότιμο» μερικῶν Ρωμηῶν. Τὸ τελευταῖο βιβλίον ποῦ βγήκε, κατὰ τὸν περασμένο Ἰούλιο, εἶναι ἡ «Ἀκρόπολη» τοῦ W. Hege, ἡ μεγάλη ἀξία τοῦ μνημειώδικου αὐτοῦ ἔργου συνίσταται κύρια στὶς εἰκόνας του, ἀλλὰ καὶ τὸ κείμενο ἀνταποκρίνεται στὴν ὅλη ὡμορφία τοῦ βιβλίου. Ἀναφέρομε τὸ σύγγραμμα ἐδώ, ἐπειδὴ δὲν εἶναι προωρισμένο μόνο γιὰ τοὺς ἀρχαιολόγους καὶ καλλιτέχνες, ἀλλὰ γιὰ κάθε μορφωμένο ἄνθρωπο, γιὰ τὸν ὁποῖο ἡ «Ἀκρόπολη», ἀξίζει περισσότερο ἀπὸ τὸ ραδιοφῶνο, τὸ Ζεππελὶν καὶ τὸ διεθνὲς ρεκόρ στὴ πυγμαχία καὶ τὸ τένις.

Πρὶν τελειώσω τὸ ἄρθρο μου, δὲν πρέπει νὰ ξεχάσω τὸ μεγάλο ἔργο τοῦ «Γερμανο-ἑλληνικοῦ συνδέσμου», τοῦ ὁποῖου πρόεδρος εἶναι ὁ E. Ziebarth, καθηγητὴς τοῦ πανεπιστημίου Ἀμβούργου. Ἐνας ἀπὸ τοὺς κυριώτερους σκοποὺς του, εἶναι ἡ ἔκδοση βιβλίων σχετιζομένων μὲ τὴ νέαν Ἑλλάδα. Ἔως τώρα βγήξαν 5 τεύχη: «Νεοἑλληνες Λυρικοὶ» κατὰ μετάφραση τοῦ ἀκούραστου νεοελληνιστῆ K. Dieterich· ἄλλα δύο τεύχη γιὰ τὸ γερμανικὸ φιλελληνικὸν γραμμένα ἀπὸ τὸν ἴδιον ἓνα τεύχος μὲ τίτλο «Ἀπὸ τὸ Ἅγιον Ὄρος ὡς τὴν Ἴδα» (περιγραφή τῶν ἑλληνικῶν μονῶν) τοῦ E. Fels, καθηγητῆ τῆς γεωγραφίας στὸ πανεπι-

στήμιο Μόναχου καὶ «Ἡ κερένια κούκλα» τοῦ Χρηστομά-
νου, μεταφρασμένη ἀπὸ τὸν ὑποφαινόμενο.

Ἡ ἀπαρίθμησή μου τῶν ἔργων τῆς γερμανικῆς φιλελ-
ληνικῆς λογοτεχνίας τῶν τελευταίων δεκαετηρίδων, δὲν εἶναι
καθόλου πλήρης, ὡς τόσο νομίζω ὅτι ἀνάφερα τουλάχιστον
τὰ πλεῖστα σπουδαῖα προϊόντα. Ἄς ἐλπίζομε ὅτι καὶ στὸ μέλλον
οἱ γερμανοὶ ἐπιστήμονες καὶ λογοτέχνες δὲν θὰ παύσουν νὰ
πλουτίζουν τὴ γερμανικὴ φιλολογία μὲ ὅμοια ἔργα, θερμῆς
φιλίας γιὰ τὴν ἑλληνικὴ λογοτεχνία. Καὶ ἡ φιλία αὐτὴ
μ' ὅλο τὸ ρωμαντισμὸ τῆς, ἀποτελεῖ μιὰ πέτρα γιὰ τὸ με-
γάλο κτίριο τῆς Πανευρώπης.

Μόναχο, Ὁκτώβριος 1930

DR A. STEINMETZ

Ἡ ΨΥΧΗ ΤΩΝ ΓΕΡΟΝΤΩΝ

Μέσ' στὰ παλιὰ τὰ σώματά των καὶ τὰ φθαρμένα,
κάθονται τῶν γερόντων ἡ ψυχές.
Τὶ θλιβερὲς ποῦ εἶναι ἡ πτωχὴς
καὶ πῶς βαραιοῦνται τὴ ζωὴ τὴν ἄθλια ποῦ τραβοῦνε.

Πῶς τρέμουν μὴ τὴν χάσουνε καὶ πῶς τὴν ἀγαποῦνε
ἢ σασισμένες κι' ἀντιφατικῆς
ψυχῆς, ποῦ κάθονται — κομιζοτραγικῆς —
μέσ' στὰ παλιὰ των τὰ πετσά τ' ἀφανισμένα.

K. ΚΑΒΑΦΗΣ

ΤΟ ΠΛΑΤΑΝΙ

Βοοῦν—πάνω ἀπ' τὴν ἀβουλή τῶν μικροτήτων φάρα
βοοῦν οἱ θυμοί μου, οἱ ἀνώτατοι κι' ἀκρότατοι θυμοί.
Μὰ ἡ λίμνη τῆς σοφίας μου τὸν ἥλιο ἐπιθυμεῖ:
«Νᾶναι ἡ βλαστήμια ἀξέραστη κι' ἀξέσπαστ' ἡ κατάρα,

φτάνει, μοῦ λέει, στὴ ρίζα σου νὰ βρῖσκεις τὸ νερό,
καὶ στὴν κορφὴ σου τὴ σκεπὴ γερὴ στὸ ἄδρὸ χιλάζι.
Καὶ γίνεαι ὁ ἀνήμπορος κισσὸς πού ζεῖ γιατί ἀγκαλιᾶζει.»
Μὰ αἰσθάνομαι πὼς εἶμ' ἐγὼ πλατάνι — καὶ μπορῶ.

Μυριόκλωνες οἱ ρίζες μου ρουφοῦν σ' ἀνήλια βᾶθη
τῆς κολασμένης λάσπης μας τὸ ἀκάθαρτο ζουμί.
Κοπάδια σκουληκόμορφα, τρυποῦν καὶ σποῦν τὰ πάθη
τὸ σάτιο πού μοῦ δόθηκε προγονικὸ κορμί.

Γι' αὐτὸ καὶ τὰ τεντώματα τῶν νεύρων, γιὰ νὰ κρούσω
στὴν ἄρπα πού ἔχω στὴν καρδιὰ χρυσοὺς τοὺς ἰλασμούς.
Γι' αὐτὸ καὶ τὰ τινάγματα πρὸς τὰ ὕψη, γιὰ ν' ἀκούσω
μέσ' ἀπ' τοὺς κρύφτους οὐρανοὺς τοὺς εὐαγγελισμούς.

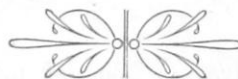
Μὰ τὸ γαλάζιο τὸ Ἄπειρο γελᾶει, κουφὸ στὸν πόνο.
Πάνω ἀπ' τὸν πόθο τὸ ἄφταστο πυργώνει μακρυνό.
Μόνο στὸ σύρσιμο ἡ χαρὰ τὸ ταπεινό. Καὶ μόνο
στῆς ἀνταρσίας τὴ χαρὰ βροντᾶει τὸν κεραυνό.

Μὴ θέλεις — νὰ τὸ φοβερὸ τῆς βούβας του εὐαγγέλιο.
Ἄγνόησε σὰν ἀμμονδιὰ τοῦ πέλαου τὸν καιρὸ,
καὶ σὰν τὸ ρόδο πού ἀνθίσει τὴ νύχτα, ἔτσι τὸ γέλιο.
Μὰ αἰσθάνομαι πὼς εἶμ' ἐγὼ πλατάνι — καὶ μπορῶ.

Μπορῶ, πάνω στὸ σκούξιμο γιὰ τὴν αἰώνια δίκη
πού θὰ κινᾶει τὰ θύματα μπροστὰ στὸ Θεῖο ἢ Πλάνο,
φερώνοντας τὴν ἄτολμη τῶν ἄλλων καταδίκη
μπορῶ νὰ πέσω βροντερός καὶ νὰ πεθάνω.

Κάλιο, παρὰ τρεμάμενος νὰ ἰδῶ τὸ ἀστροπελέκι
πού θὰ μὲ κάψει ἀνώφελα κι' ἀξήγητα, νὰ πῶ
πὼς πέφτω στῆς ἀνάγκης μου τὸ ἀστραφτερὸ πελέκι,
σκαλὶ γιὰ τὸν ἀνθρώπινο μελλοντικὸ σκοπὸ.

ΟΜΗΡΟΣ ΜΠΕΚΕΣ

* *

Ἡ μετριοφροσύνη :

Μιά τρομερή φαγούρα κ' ἢ ἔλλειψη τῶν ἀπαιτούμενων χειρῶν γιὰ νὰ ξυθῆς.

* *

Οἱ μεγάλοι ἄνδρες :

Ζήτημα ὀπτικῆς ἀπάτης. Φέρνονται ἐντελῶς ὅπως οἱ πολλοὶ μικροί. Ἀλλὰ δὲν τὸ βλέπει κανένας !

* *

Ἡ εἰρωνία στάθηκε πάντα δίπλα μου βοηθός, καὶ φίλος, καὶ σύντροφος. Κι' ἐχθρὸς λαμπρότατος.

* *

Ἡ ζωή μου δὲ γνώρισε μεγάλες περιπέτειες. Οὔτε καταστροφές. Οὔτε δράματα. Μὰ κάπου κάπου κάτι μαυρίλες ἀδέξιες, σὰν αὐτὲς π. γ. στὰ δάχτυλα τῶν σχολιαρόπαιδων.

* *

Κανεὶς δὲν τὸ εἶπε ποτέ, κι' οὔτε τὸ κατάλαβε, πόσο λογιῶ ψυχρὸς χρειάζεται νάχης γιὰ νὰ μὴν ἀφίνης νὰ δείχεται ἡ ψυχὴ σου.

* *

Κάθε πράξη μας γυρεύει νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴ λαχτὰρα μας, καὶ δὲν ἐξακολουθεῖ ἀπολύτως τίποτε. Δίνει ἀπλῶς μιὰ ἀπλὴ ἐξήγηση. Ἐξηγήσεις. Ἐξηγήσεις πού, μὲ τὴν κοινοτυπία τους, συνωμοτοῦν καὶ φτιάνουν ἕναν ὠκεανὸ ἀηδίας.

... Ὅλα τὰ τετράποδα ξαίρουν κολῦμι.

* *

Ὁ Σαρλώ, αὐτὸς τοῦ κινήματογράφου, ἀνακάλυψε μιὰ

~~~~~  
23

## ΑΠΟ ΤΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

### ΤΟΥ ΜΑΖΕΠΗ

*[Τὸ σημειωματάριο τοῦ Μαζέπη ἔχει κάμποσες σελίδες, πυκνογραμμένες. Λέει γιὰ πάρα πολλὰ πρόσωπα, δικὰ μας καὶ ξένα. Λέει καὶ γιὰ ἐπισημοῦς. Λέει καὶ γιὰ μελαγχολίες. Πολλὲς ἐλαφρότητες. Τὶς περισσότερες ἀπὸ τὶς φράσεις του θὰ τὶς ἐμπόδιζε ἡ λογοκρισία ὁποιασδήποτε χώρας. Εἶναι ὅμως κι' ἄλλες πού κανένα δὲν πειράζουνε. Νὰ, εἶται ὅπως οἱ ἀκόλουθες : ]*

Ἄν οἱ μέτριοι καταλάβαιναν ὅλο τὸ κακὸ πὸν μᾶς κάνουν, τὶς δυστυχίες, τὶς λύπες, τὶς ἀπαγοητεύσεις ὅπου μᾶς βυθίζουν — οἱ μέτριοι θὰ εἶταν πολὺ ὑπερήφανοι. Μέγιστο τὸ ἔργο τους.

\* \*

Ὁ ἄνθρωπος εἶναι τὸ ζῶο πὸν τρώει τὰ πάντα. Καὶ πὸν τῶρα πᾶς δὲν τρώγεται.

~~~~~  
22

Ποιητική. Τὴν ποιητικὴ τῆς λάσπης, τῆς κλωτσιᾶς καὶ τοῦ ψωμιοῦ ποὺ λείπει.

*
**

Λίγο πολὺ ὄλοι οἱ ἄνθρωποι εἶναι ἔτοιμοι νὰ θυσιαστοῦνε γιὰ τὴν ἀνθρωπότητα. Κανένας γιὰ τὸν ἄνθρωπο ποὺ περνᾷ ἀπὸ δίπλα μας, νὰ ἐδῶ στὸ ἴδιο τὸ πεζοδρόμιο.

*
**

Τρεῖς τέσσερις αἰῶνες διαφθορᾶς καὶ κακοήθειας χρειάζεται νὰ κάνουν πρῶτα τὸν προορισμό τους, νὰ ἐξαντληθοῦν, γιὰ νὰ φανῇ ἐπιτέλους σ' ἓναν Τόπο μιὰ ἀναλαμπὴ τίμιου καὶ δυνατοῦ χαρακτήρα. Μιὰ στιγμὴ τιμιότητας.

*
**

Ξαίρω πὼς τὰ γράμματα δὲ σοῦ δίνουνε ψωμί. Γιὰ καλή μου τύχη ποτὲ τὸ ψωμί δὲν μοῦ ἄρρεξε.

*
**

Ὀνομάζουμε ἡλίθιο ἓναν ἄνθρωπο ποὺ ἐπαναλαμβάνει μιὰ γνωστὴ μας ἡλιθιότητα. Καὶ δὲν ἀνακαλύπτει καμμιὰν καινούργια.

*
**

Τὰ κακοφτιασμένα κι' ἄχρηστα ἐργαλεῖα πιάνουν πάντα τὴν περισσύτερη θέση. Καὶ κάνουν τὸ μεγαλύτερο θόρυβο.

ΘΡΑΣΟΣ ΚΑΣΤΑΝΑΚΗΣ

ΓΛΩΣΣΟΓΝΩΣΙΑ

ΔΙΑΡΜΙΖΩ

Ἡ νεοελληνικὴ λέξι διαρμίζω = διευθετῶ, εὐτρεπίζω, συγυρίζω, ἐπιμελιοῦμαι, ταχτοποιῶ, διορθώνω, κατατάσσω, ἀνασχερέβω (ΓΓΕ.α', 128), ποὺ τὴ μεταχειρίζονται μάλιστα στὴν Κάρπαθο εἶναι ἀφτὴ ἢ ἴδια ἢ ἀρχαία διαρρυθμίζω.

Ἀποσιωπᾶται κοντὰ στὸ ὑγρὸ ὁ φωνητικὸς φθόγγος ν = I, μάλιστα γιὰτὶ ἔχει στὴ σειρὰ κι' ἄλλο I, σύγκρινε, εἰρηνέβω > εἰρνεβέω, Τυρινὴ > Τυρνὴ, διμῆνιο > διμινιό, (Κεφλν.), μεριτικὸ > μερτικό, ἀνεμορριπὴ > ἀνεμορρή, κορυφή > κορφή, ἀρχιμηνιά > ἀρχιμνιά (Ππζφρπλ), ἐρημία > ἐρμιά κτλ. (ΓΓΕ.α', 95), ἔτσι λοιπὸν καὶ διαρρυθμίζω > διαρρυθμίζω. Μὰ μὲ τὴν ἀποσιώπηση τοῦ ν = I, ἐπειδὴ μένονν τρεῖς σύμφωνα στὴ σειρὰ ρθμχω-

ρίς να είναι το τρίτο λ ή ρ με προηγούμενο στιγμικό ἀχορδόηχο (κ, π, τ,) στρώγω, πλέχτρα, σιλάβος, νάγκλα κτλ. ἀποσιωπάται κανονικά τὸ μεσιὸ λ. χ. ψέφστης > ψέφτης, ζέφχτης > ζέφτης, ἄζεφκτος > ἄζεφτος, ζέβγλα > ζέβλα, ἔζεφ(κ)σα > ἔζεψα, ἐβγνωμοσύνη > ἐβνωμοσύνη, bisextus > βίσεχτος, ἀφστηρὸς > ἀφτηρὸς, ἀπαλ(η)θ(ι) νὰ > ἀπαρθνὰ > ἀπαρνὰ (Κρήτη), Βριόκατρο > Βιόκατρο, ἀφριόνι > ἀφιόνι, (ΓΓΕ.α', 45 ὑποσημ.), Γαβδιώτης, > Γαβιώτης, ἐκστρέφω > ἀχτρέφω (Defner, ἀρχεῖο 277), Σερδιά > Σεριά, (Τρίπολη Πόντου), σάπριος > σάπιος, (ΓΓΕ.α', 32), ἐβδιὰ > ἐβιά, ἀβριαργὰ > ἀβιαργιά, (ἀκμαῖος): ἄκνιος > ἄκνιος, ἀσθμαίνω > ἀσμαιώ, ἄσθμα > ἄσμα, (Κλαυδία): Κλαβδικιά > Κλαβκιά, (Κύπρο), Στενοκαμπιά > Στενοκαμκία, (Κύπρο) κόψ'το > κόφ'το, ρίζ'το > ρίχτο. σιάζ'τε > σιάχ'τε, κίψ'τε > κίφ'τε, ρίψ'τε > ρίφ'τε, κι' ὅλα τὰ ρήματα ποὺ κάνουνε ψα καὶ ξα τὸν ἀόριστο. Ἀκόμα ἀπ' τὴν καθαρέβουσα τὰ: Πέμπτη > Πέμτη καὶ σύμπτωση > σύμτωση. Ὁμοια λοιπὸν εἶπαμε καὶ διὰ ρ μ ἰ ζ ω ἀπ' τὸ διὰ ρ θ μ ἰ ζ ω, δηλαδὴ διὰ ρ ρ υ θ μ ἰ ζ ω. Ρηματικὸ παράγωγο: ἀ διὰ ρ μ ἰ σ τ ο ς = ἀδιαρρῦθμιστος, ἀδιάταχτος, ἀτημέλητος, ἀδιόρθωτος, ἀσυγύριστος κτλ.

Τώρα γιατί δὲ γράφουμε διαρρμίζω με διπλὸ ρ; Ἄν τῆχει ἀπὸ διάφορους λόγους καὶ περάσει κοντὰ στὰ δύο ἴδια σύμφωνα καὶ τρίτο σύμφωνο, τότες ἀπορίζουμε τὸ ἓνα ἀπ' τὰ δύο ἴδια λ. χ. περσσεβῶ > περσεβῶ ἀπ' τὸ περρσεβῶ, τούρλλα > τούρλα ἀπ' τὸ trulla, ἀρρβῶνα > ἀρβῶνα ἀπ' τὸ ἀρραβῶνα, διαρρμίζω > διαρμίζω ἀπ' τὸ διαρρμίζω, φούρλλα > φούρλα ἀπ' τὸ frullo, βοῦρρλο > βοῦρλο ἀπ' τὸ βοῦρλλον· πρβλ. ταρχ. ἐρεμνός > ἐρεμνός ἀπ' τὸ ἐρεβεννός, πεπεμμ-μένος > πεπεμμένος ἀπ' τὸ πέμπω κτλ. (Φιλήντα Γραμματική, Κεφάλαιο 15ο).

Ἡ γνώμη πὼς τὸ διὰ ρ μ ἰ ζ ω εἶναι τὸ διὰ ρ μ ὀ

ζω, δὲν εἶναι ἐπιστημονικά σωστή, γιατί διαρρμώζω ἀρχαία λέξη δὲν ὑπάρχει, μὰ κι' ἂν ὑπάρχε, εἶναι μεθοδικὸ λάθος νὰ θαρρεῖ κανεὶς πὼς τὸ διὰ ρ μ ὀ ζ ω γίνεται χωρὶς ἀνάγκη διὰ ρ μ ἰ ζ ω, ἔτσι μόνον καὶ μόνον γιὰ νὰ βοηθήσει τίς φαντασίες τῶν ἐτυμολόγων του.

Μ ΦΙΛΗΝΤΑΣ

ΠΕΡΝΟΥΝ ΤΑ ΧΡΟΝΙΑ

Περνοῦν τὰ χρόνια τὰ χρυσά
 κ' οἱ δύνამές μας νεκρὲς γιὰ πάντα μένου
 στὰ σώματα, καὶ στὶς ψυχές μας.
 Ἡ σκέψη μόνον, σὰν ἐνὶ ὄργωτομο,
 στὴν ὄψη μᾶς ἀυλῆα ἀνοίει,
 καὶ τὴν ψυχὴ μᾶς ἡ ἀπογοήτευση μολύνει
 κλονίζοντας συθέμελα
 τῶν πεποιθήσεων τὸ ὄραιότατο καστέλι.

Τὰ ὄνειρα κ' ἐλπίδες μᾶς ἀπὸ καιρὸ
 κίναν φτερὰ καὶ μᾶς ἀφῆκαν
 σὰ σμῆνος ἀεροπλάνων ποὺ βομβῶντας ἓνα κ' ἓνα
 ἀπὸ τὴ βάση τους ἀπογηοῦνται
 γιὰ ταξίδια ἀλαργινά.
 Μάταια τὰ προσμένει ἡ βάση τους πίσω νάρθοῦν.
 Λίγα συντρίμια μερικῶν ἴσως νὰ φτάσουν,
 ἄχρηστο ὕλικό, ποὺ πένθημες θὰ φέρνουν σκέψεις.

ΚΩΣΤΑΣ Ν. ΔΡΑΚΣΠΟΥΛΟΣ

ΘΥΜΑΜΑΙ

Δυὸ μαῦρα μάτια ἔρωτικά
γλυκοφιλοῦνται μυστικά
μὲ δυὸ ἄλλα ἀγαπημένα !

Κι' ἔρμος θυμᾶμαι τὰ παλιά
πὺν ἔπαιρνα κι' ἔδινα φιλιὰ
σὲ δυὸ νοσταλγημένα !

ΨΥΧΟΥΛΕΣ

Μικρὲς δυὸ πεταλοῦδες πλουμιστές
σ' ἓνα μαβὶ κρινάνθι καθιστές
ἀνοιγοκλειοῦν στοὺς πόθους τὰ φτερά τους.

Πόσο ἀγαποῦν τὸ ξέρουν μοναχὲς
οἱ δυὸ μικρὲς ἔρωτικές ψυχὲς
τὴ χάρη πὺν σκορποῦν περιγύρᾳ τους !

ΑΠ. ΜΑΜΜΕΛΗΣ

ΣΤΟ ΠΑΝΗΓΥΡΙ ΤΗΣ ΖΩΗΣ

ΤΙ ΒΛΕΠΩ — Σωστό πανηγύρι. Παραπήγματα καμωμένα σὲ χιλιάδες σχέδια καὶ πουλητάδες ἀμέτρητοι μὲ λογιῆς λογιῆς ἐμπορεύματα. Καθένας προσπαθεῖ νὰ γελᾷσῃ τὸν ἀντικρυνό του καὶ στὴν τιμὴ καὶ στὴν ποιότητα. Σὲ κάθε βῆμα συναντᾷ συστήματα παλιὰ πὸν λησμονήθηκαν κι' ἄλλα καινούργια πὸν μόλις ξεφύτρωσαν. Ἐνας κόσμος παλιὸς ἀγκαλιασμένος σφιχτὰ μ' ἕναν καινούργιο πὸν πολεμᾷ ὁ ἕνας νὰ πνίξῃ τὸν ἄλλο. Οἰκογένειες θεμελιωμένες στὴν ἀπόλυτη ἐξουσία τοῦ ἄντρα, σπίτια ὅπου βασιλεύει ἡ ἰδιοτροπία τῆς γυναίκας καὶ λευθερες ἐνώσεις πὸν κολνοῦν καὶ ξεκολνοῦν μὲ τὸ πρῶτο φύσημα τοῦ ἀνέμου. Σχολεῖα μὲ παμπάλαια συστήματα ἀερολογίας κι' ἄλλα πὸν μοιάζοντε κοσμικᾶ σαλόνια. Σχολεῖα μὲ δασκάλους τρομεροὺς ντερβεναγάδες κι' ἄλλα μὲ μαθητοῦδια γκαρσό-νες καὶ γκαρσόνια. Σύλλογοι ὀπισθοδρομικοὶ μὲ σκοποὺς μεσαιωνικοὺς καὶ σωματεῖα ἀνατρεπτικὰ μὲ ἰδανικὸ τὸ ξεχαρβῶμα τῆς κοινωνίας. Κεφαλαιοῦχοι τύραννοι κ' ἐργάτες ἀτίθασσοι. Θεσηκόληπτοι ζυμωμένοι μ' ὄλες τὶς δυσειδαιμονίες τοῦ πρωτογόνου ἀνθρώπου κι' ἄπιστοι πὸν

ἀροῦνται κάθε ἀνώτερη δύναμη. Κάθε καρυδιᾶς καρυδία ἀνακατωμένα στὸν ἴδιο σάκκο.

* *

ΤΙ ΑΚΟΥΩ — Κωμωδίες καὶ τραγωδίες πὸν ἐναλλάσσονται μὲ τέτοια γρηγοράδα ὥστε δὲν προφθαίνεις ν' ἀλλάξῃς τὸ γέλιο μὲ τὸ κλάμα. Θιασάρχες ἐπιτήδειοι μὲ προγράμματα φανταχτερὰ γιὰ νὰ κάνουν ἐντύπωση στὰ μάτια τῶν ἀφελῶν. Ἰδέες πὸν ἱκανοποιοῦν κάθε γούστο. Ἄνθρωποι πὸν ἀλλάζουν γνώμες κάθε δευτερόλεπτο. Μιά κοινωνία ἀπὸ χαμαιλέοντες καὶ παλιάτσους. Πόλεμος φρικτὸς γιὰ τὸ καθημερινὸ καρβέλι. Οἰμωγὴ κ' εὐχολὴ ὀλλύντων τε καὶ ὀλλυμένων. Φωνάζουν οἱ κλέφτες, φωνάζουν κ' οἱ νοικοκυραῖοι. Σωστὸ πανδαιμόνιο. Παλιὲς οἰκοδομὲς πέφτουνε μὲ κρότο δυνατὸ σκορπίζοντας κορνιαχτὸ ἀπὸ τὰ χαλάσματά τους. Καινούργια κτίρια προκαλοῦν θόρυβο μὲ τὰ χτυπήματα καὶ τὶς φωνὲς τῶν δουλευτάδων. Καὶ μέσα σ' ὄλα σὲ ξεκουφαίνει ὁ διαπεραστικὸς ἤχος σκουριασμένων τενεκέδων πὸν θέλουν νὰ περάσουν γιὰ πολίτιμα μέταλλα. Οἱ διανοούμενοι ἀσχολοῦνται σ' ἕνα μαλλικτράβηγμα ἀτέλειωτο. Ἀκοῦς τὶς πιὸ περιεργες σκέψεις νὰ βγαίνουν ἀπὸ καλοκαμωμένα κεφάλια. Ἡ σύγκρουση τῶν ἰδεῶν παράγει κάθε λίγο σπινθῆρες πὸν τινάζονται σὰ ρουκέτες στὸ διάστημα. Κ' ἔτσι τὸ πανηγύρι πέρνει μιὰν ὄψη φαντασμαγορικῆ.

* *

ΤΙ ΣΚΕΠΤΟΜΑΙ — Εἴμαστε τυχεροὶ ὅσοι ζοῦμε σὲ τέτοια ἐξαιρετικὴ ἐποχὴ. Πάντα ὁ κόσμος ἦταν ὁ ἴδιος, ἀλλ' ἡ σημερινὴ ποικιλία δὲ σ' ἀφήνει νὰ στενοχωρηθῆς. Ἀκοῦς καὶ βλέπεις τὰ πιὸ ἀστεῖα πράγματα.

Νὰ ἕνας μεγαλοπρεπὴς τύπος πού ἔκανε περιουσία πουλιώντας κουβαρίστρες στὰ χρόνια τοῦ πολέμου. Ξαπλωμένος στὴ βεράντα τοῦ ἀριστοκρατικῆς ξενοδοχείου συζητεῖ γιὰ τὸ ἀσύρματο τηλέφωνο. Ἔχει δικές του θεωρίες γιὰ ὅλα τὰ ζητήματα. Δὲ στενοχωριέται νὰ πει τὴ γνώμη του περὶ παντὸς ἐπιστητοῦ καὶ περὶ τινων ἄλλων ἀκόμη. Γνήσιος ἀντιπρόσωπος τῆς ἐποχῆς. Καὶ συλλογιέμαι πὼς ἂν δὲ μεσολαβοῦσεν ὁ πόλεμος θάταν ὁ καὶμένος ἕνας ἀγαθὸς πρᾶματεντῆς στὶς συνοικίες. Κέρδισε τώρα ἢ ἔχασε; Καὶ πρὸ πάντων ὠφελήθηκεν ἡ κοινωνία ἢ ζήμιωσε μ' αὐτὴ τὴ μεταβολή;]

Βλέπω τὸν μάγερα, πού γνώρισα πρὶν ἀρκετὰ χρόνια μὲ λιγδωμένη μπλοῦζα, νὰ διευθύνῃ κατάστημα νεωτερισμῶν. Εἶν' ἕνας καλόκαρδος ἀνθρωπάκος πού καταδέχεται ἀκόμα νὰ μὲ χαιρετᾷ σὰν παλιό του πελάτη. Μὲ κάλεσεν ἐπανειλημμένως σπῆτι του. Ἀποφάσισα τέλος νὰ πάγω μιὰ φορὰ. Ἡ κυρία του, παλιὰ μοδιστροῦλα, ἔχει φιλολογικὸ σαλόνι. Φρόντισε νὰ μορφώσει καλὰ τὴ μοναχοκόρη της. Χορὸ, μουσικὴ, γλῶσσες, ὅλα τὰ καλά. Τὴν περιτριγυρίζουν ἀρκετοὶ ἐπιχειρηματίες γαμπροί. Τί χαριτωμένο πλάσμα τὸ εὐλογημένο! Καὶ τί δὲν ξεύρει! Μιλοῦσε μιὰν ὥρα γιὰ χίλια δυὸ ζητήματα. Μοῦ κάμανε ξεχωριστὴν ἐντύπωση οἱ φωτεινές της σκέψεις γιὰ τὰ ἐκπαιδευτικά. Ἄν γινότανε ὑπουργὶνα τῆς Παιδείας, θὰ μόρφωνε μιὰ καινούργια γενεά, τέλεια σ' ὅλα. Μᾶς ἀνέπτυξε θέματα μετεωρολογικά, θεοσοφικά, ἀρχιτεκτονικά, ἀεροπορικά κ' ἄλλα πολλὰ. Τί τετραγωνικὸ μυαλό! Καὶ δὲ θάναί παρὰ πάνω ἀπὸ εἴκοσι χρόνια πού φάνηκε στὸν κόσμον. Ὅταν εἶδα γύρω της νὰ κουνιῶνται τὰ κεφάλια μὲ θαυμασμὸ γιὰ τὴν ἀνεξάντλητὴ σοφία, σκέφθηκα ποιὸν πρέπει νὰ συγχαρῶ. Τὸν μαμαπᾶ, τὴ μαμά, τὸ κοράσιον, ἢ τὸ νοῆμον κοινόν;

Κάποιος φίλος μου, ἔμπορος, ἔστειλε τὸν υἱόν του

στὴν Εὐρώπη νὰ σπουδάσῃ μηχανικὸς καὶ κείνος γύρισε μὲ δίπλωμα πολιτικῶν ἐπιστημῶν. Τί φωτεινὴ διάνοια! Τὸν ἀκοῦς νὰ μιᾷ καὶ κρέμεσαι ἀπὸ τὰ χεῖλη του. Σωστός Χρυσόστομος. Παίζει στὰ δάχτυλα ὅλα τὰ κοινωνιολογικὰ ζητήματα. Τὸν στενοχωρεῖ τὸ περιβάλλον, ἐλεεινολογεῖ κείνους πού δὲν εἶχαν τὸ εὐτύχημα νὰ ταξιδέψουν στὰ μεγάλα κέντρα γιὰ ν' ἀντλήσουν ἀπὸ τὴν πηγὴ τῆς σοφίας, καὶ βρῖσκει ὅλα γύρω του σάπια καὶ γελοῖα. Φαίνεται πλασμένος γ' ἀρχηγός. Θὰ δεχότανε ἴσως νὰ μείνει μαζί μας ἂν ὑπῆρχε τρόπος νὰ τὸν κάνουμε τοῦλάχιστον πρωθυπουργό. Θὰ τὰ χαλνοῦσε ὅλα καὶ θᾶφκiane μὲ δικό του σχέδιο ἕναν καινούργιον παράδεισον, ὅπου κανεὶς νὰ μὴ δουλεύει κ' ὅλοι νὰ τρῶνε. Ἐν τῷ μεταξύ ἐμεῖς δουλεύουμε κ' αὐτὸς τρῶγει χάρις στὴν πατρικὴ περιουσία. Ἀλλὰ φαντάζομαι πὼς ὕστερ' ἀπὸ κάμποσα χρόνια, ὅταν θὰ κλείσει ὁ μαμαπᾶς τὰ μάτια καὶ τὸ ἐμπορικὸ τίς πόρτες του, θὰ συναντήσω τὸν μεγάλο μεταμορφωτὴ μὲ μιὰ κόκκινη σημαία στὸ χέρι νὰ ζητεῖ ψωμί ἀπὸ τὴν κοινωνία πού βρῖζει τώρα, ἐν ὀνόματι τῶν δικαιωμάτων τοῦ ἀέργου ἀνθρώπου.

Θαρρεῖς πὼς ζοῦμε στὴν ἐποχὴ τῶν ἀλχημιστῶν. Ὅλος ὁ κόσμος προσπαθεῖ νὰ βρεῖ τὴν φιλοσοφικὴν λίθον. Κανένας δὲν ἀκούει τὸν ἄλλο. Οἱ μεγάλοι περιφρονοῦν τοὺς μικροὺς κ' αὐτοὶ κοροϊδεοῦν ἐκείνους. Καθένας ἔχει δικό του καπετανάτο. Ἄναρχία πνευματικὴ, ἀναρχία ἠθικὴ, ἀναρχία ἐπιστημονικὴ, ἀναρχία παντοῦ. Ποῦ θὰ καταλήξουμε ἄρᾳ γε μὲ τὸ δρόμον πού πήραμε; Θὰ τὸ δείξει ἢ ἐξέλξει. Κ' ὅσοι θὰ ζοῦν ὕστερ' ἀπὸ ἑκατὸ χρόνια θάναί πιὸ τυχεροὶ ἀπὸ μᾶς, γιὰ τὴν θὰ δοῦν τ' ἀποτελέσματα μιᾶς ἀσυνήθιστης πάλης, πού ἐμεῖς εἴμαστε οἱ ἀγωνιστὲς καὶ κείνοι θὰ τρυγήσουν τοὺς καρπούς.

Πόλη, 6-10-1930.

Ι. Γ. ΤΣΟΥΡΟΥΚΤΖΗΣ

ΜΕΣΑ ΣΤΗΝ ΑΔΙΑΚΟΠΗ ΝΥΧΤΑ...

Ἡ βροχή ἔπεφτε μονότονα, σὰ μαργαριτάρι πὸν ἐθόλωνε στὸ βοῦρκο τῆς γῆς. Μὰ οἱ τυφλοὶ τὴν ἄκουαν χωρὶς νὰ τὴ βλέπουνε, καθισμένοι τριγύρω ἀπ' τὸ τζάκι μὲ στανρωμένα τὰ χέρια, πρᾶμμα πὸν μεγάλωνε τὴ μελαγχολία τους.

Τὰ μαῦρα γυαλιά τους ἐκρύβανε τὰ σβυσμένα τους μάτια. Γι' αὐτό, θάτανε λίγο δύσκολο νὰ καταλάβῃ κανένας τὴν ἡλικία τους κάτω ἀπ' τ' ἀτημέλητα γένεια μερικῶν, τ' ἀκούρευτα μαλλιά τους καὶ τὴν τλαιπωρημένη μορφὴ τους, πὸν τοὺς ἐδείχνανε γερασμένους, χωρὶς ἴσως νὰ ἦτανε στ' ἀλήθεια.

— Τί βάσανο αὐτὴ ἡ ἀδιάκοπη βροχή, ἀπ' τὸ μεσημέρι, εἶπε ἓνας ἀπ' ὄλους τους, μὲ κάτασπρα μαλλιά καὶ γένεια, πὸν ἐρχόντανε σὲ ζωηρὴ ἀντίθεση μὲ τὰ μαῦρα γυαλιά του. Τί καλὰ πὸν θάτανε ἂν μπορούσα νὰ ἔβγαίνα λιγάκι, νὰ περπατήσω στὸ πᾶρκο τοῦ Ζαπτείου, γιὰ νὰ

προὔπαντήσω τὴν ἀνοιξὴ πὸν ἀναγγέλλει τὸν ἐρχομὸ τῆς σ' ἐμᾶς, μονάχα μὲ τὴ γλυκεῖα μυρωδιὰ τοῦ ἀλγοκλήματος τοῦ γειτονικοῦ περιβολιοῦ. Θᾶθ'ελα τόσο ν' ἀναπνεύσω βαθειὰ τὶς μύριες εὐωδιές τῆς, ἀφοῦ δὲ θὰ μπορέσω ποτὲ πιά ν' ἀπολαύσω τὸ χεῶμα τῆς, τὸ φῶς τῆς καὶ τὸ λουλουδόκοσμὸ τῆς. Ποτὲ πιά, ἀλλοίμονο. . . .

— Καὶ ποιὸς δὲ θὰ τῶθελε αὐτό, δάσκαλε, τοῦ ἀπάντησε ἓνα παλληκάρι πὸν τ' ἀνάκατα χρυσᾶ γένεια του ἐκρύβανε μιὰ γλωμὴ τρυφερὴ μορφὴ, σχεδὸν ἐφηβικὴ. Σεῖς ὅμως δὲν πρέπει νὰ παραπονιέστε καὶ πολὺ, καλέ μου δάσκαλε. Ὅχι μονάχα γιὰτὶ ἐχαρήκατε τὴ ζωὴ σας, ἐνάντια ἀπὸ μένα δηλαδή, μὰ καὶ γιὰτὶ ἐξακολουθεῖτε νὰ ἐκτελεῖτε τὸ μεγάλο προορισμὸ σας. Τίποτε δὲν θὰ μπορέση ποτὲ νὰ σᾶς ἐμποδίσῃ σ' αὐτὸ ἐσᾶς, ἐκτὸς βέβαια ἀπ' τὸ θάνατο, ἀφοῦ ἡ τύχη θέλησε νὰ γεννηθῆτε ἄνθρωπος τῶν γραμμῶν καὶ μεγάλος σοφός. Ἔτσι ὑπαγορεύετε τὰ ἔργα σας ἀντὶ νὰ τὰ γράφετε ἰδιόχειρα. Μπορεῖτε δηλαδή, καὶ δὲ θὰ πάψετε ποτὲ «νὰ δημιουργήτε». Τί σημασία λοιπὸν ἔχει κι' ἂν εἶστε τυφλός, τώρα πιά πὸν ἐγεράσατε; Μὴ τάχα δὲ βλέπετε, μὲ τὰ οὐράνιοιμα μάτια τῆς ὥραιάς σας ψυχῆς, ἐκεῖνα πὸν δὲν μπορούνε νὰ δοῦνε οἱ περισσότεροι ἀπὸ κείνους πὸν ἔχουνε τὸ φῶς τους; Ἐνῶ γὼ ὁ φτωχός; Τί κι' ἂν διαιστάνομαι τὴν ὀμορφιὰ τῆς ζωῆς, ἀφοῦ δὲν μπορῶ πιά νὰ τὴν ἀποθανατίσω; Κανένας ποτέ, δὲ θὰ κατορθώσῃ, νὰ μὲ βοηθήσῃ ἐμένα! Γιατί, ποιὸς ζωγράφος τάχα εἶνε κείνος, πὸν θὰ μπορέση ν' ἀποθανατίσῃ τὴν ἐμπνευση ἑνὸς συναδέλφου του, ὅπως θὰ τῶκανε ὁ ἴδιος; Κανένας βέβαια. Ἄς ἀφήσωμε πιά καὶ τ' ἄλλα. Τὰ χαμένα μου νεῖατα δηλαδή, καὶ τὴν καταστροφὴ τοῦ καλλιτεχνικοῦ μου σταδίου, προτοῦ ἢ φήμῃ προλάβῃ νὰ μοῦ χαμογελάσῃ. Ἐνῶ σεῖς, δάσκαλε; Χαρήκατε, ἀπολαύσατε τὴ ζωὴ σας, ἐγινήκατε περίφημος ἄνθρωπος. Καὶ τώρα; Ἄ-

κούραστος δημιουργείτε ακόμα, ενώ ο φωτιστέφανος της δόξας πλαισιώνει το ρυτιδωμένο σας μέτωπο με την αϊγλή του. Δεν τη βλέπετε βέβαια αυτή την αϊγλή, μα την νοιώθετε. Κι' αυτό είνε πάνω κάτω το ίδιο.

Προτού ο δάσκαλος προφτάση ν' αποκριθῆ, ἴσως γιατί ἡ ἀπάντησή του δὲ θάτανε παρὰ μιὰ θλιβερῆ ἐπιβεβαίωση τοῦ πικροῦ παράπονου τοῦ τυφλοῦ καλλιτέχνη, ἕνας τρίτος μεσόκοπος, ἀπ' τοὺς θαμῶνες τῆς Λέσχης τῶν Τυφλῶν, πετάχτηκε στὴν κουβέντα τους.

— Σωπάστε κι' οἱ δύο σας, μεγάλοι ἀχάριστοι κι' ἐγωϊστές, τοὺς εἶπε. Ὁ ἕνας σας ἔζησε, ἐχάρηκε, ἀπόλαυσε κ' ἐδημιούργησε χίλια ἀριστουργήματα τῆς σκέψης στὴ ζωὴ του. Ἐπερίμενε νὰ γεράσῃ, κι' ὕστερα ἐτυφλώθηκε. Ἄλλὰ καὶ σήμερα οἱ ἀναλαμπὲς τοῦ πνεύματός του δείχνουνε στὸν κόσμον πὼς ὑπάρχει ἀκόμα ἀνάμεσά του, ὅπως δίχως ἀμφιβολία κι' ἡ φήμη του θὰ ἐπιζήσῃ τοῦ θανάτου του.

Ὁ ἄλλος, ὁ δεύτερος, κι' ἐκεῖνος ἀξιώθηκε νὰ δῆ τὸ φῶς τῆς μέρας σὰν ἐγεννήθηκε. Ἐζήσε, ἐχάρηκε, ἔπλασε ὄνειρα, ἐγνώρισε πόνους καὶ πάθη. Μὲ μιὰ λέξη, ὅλη τὴν ἔννοια τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς. Κι' ὕστερα μὲ μιᾶς, ὅλα σβυστήκανε γιὰ κεῖνον. Ἴσως αὐτὸ νᾶγινε κάπως νωρίς, μα ὠστόσο δὲ θὰ ξεχάσῃ ποτὲ του πὼς «ἔζησε».

Ἄλλὰ γιὰ πέστε μου, ποιὸς ἀπ' τοὺς δύο σας ἐσκέφτηκε ποτὲ του κι' ἐμένα; Ἐμένα πὸν ζῶ καὶ βασανίζομαι μαζύ σας, χωρὶς ποτὲ νὰ ἔχει ἰδῆ ὁ ἕνας μας τὴν ὄψη τοῦ ἄλλου. Ποιὸς συλλογίστηκε πὼς ἐγεννήθηκα καὶ ζῶ μέσα στὴν ἀδιάκοπη, θεοσκοτεινὴ νύχτα; Ὅτι δὲν ἀντίκρισα ποτὲ τό, φωτεινὸ δίσκο, πὸν λέγεται ἥλιος, καὶ πὸν ὅπως ἀκούω βρίσκεται στὸ γαλάζιο οὐρανό. Τί νᾶνε ἄραγε τὸ γαλάζιο αὐτὸ χρῶμα πὸν μεταχειρίζονται τόσο πολὺ οἱ ποιητὲς κι' ἡ φύση σὰν δημιουργήματά της; Ὑπάρχουνε λέει γυναῖκες μὲ γαλάζια μάτια πὸν θυμίζουμε τὸ σκοῦρον

χρῶμα τοῦ ὠκεανοῦ, σὰ νὰ καθρεφτίζανε μιὰ θύελλα δική του. Ἄλλες πάλι, πὸν ἔχουνε μάτια γλυκὰ καὶ γαλήνια σὰν τὸ δικό μας οὐρανό. Γιὰ πῆτε μου, σεῖς πὸν εἶδατε γαλάζια μάτια στὴ ζωὴ σας, εἶνε ὄμορφα στ' ἀλήθεια; Κι' ἡ γυναῖκες; Εἶνε πραγματικὰ ὅπως τὶς ζωγραφίζουνε οἱ ποιητὲς; Ὅλες τους τόσο σκληρές, ψευτρὲς καὶ ἀκαρδὲς; Ἐγὼ, δὲ γνώρισα ποτὲ καμμιά γυναῖκα ἀπὸ κοντά, στὴ ζωὴ μου. Καμμιά δὲ θέλησε νὰ μὲ προσέξῃ ἐμένα, τὸ φτωχὸ διάβολο, ἕνα τυφλό. Ὅσες μ' ἐπλησίασανε, ἐφύγανε ὅλες, δίχως καμμιά τους νὰ μοῦ ξαναχαρίσῃ ποτὲ τὸν ἦχο τῆς φωνῆς της καὶ τ' ἀόριστο χᾶδι τῆς γλυκειᾶς παρουσίας της. Ὅχι, δὲ γνώρισα ποτὲ καμμιά γυναῖκα στὴ ζωὴ μου. Οὔτε καὶ τὴ μητέρα μου ἀκόμα. Εἶχε μιὰ μεγάλη κατάρα ἀπάνω της αὐτὴ ἡ δυστυχημένη. Κι' ἀφοῦ τὴν ἐξαγόρασα γώ, πληρώνοντας τὸ φόρο τῆς ἀδυσώπητης κληρονομικότητος, στὴ σκληρότητα τῆς ζωῆς, ἐκεῖνη ἐπέθανε προτοῦ ἢ δηλητηριασμένη ὑπαρξή της δώσῃ ζωὴ σ' ἄλλους δυστυχημένους, ὕστερα ἀπὸ μένα.

Γιατί λοιπὸν νὰ κλαίγεστε σεῖς μπροστὰ σ' ἐμένα; Μήπως δὲν ἐγνώρισατε τὸ φῶς τῆς μέρας, τὶς χαρὲς τῆς ζωῆς, τὴ γυναῖκα καὶ τὴν ἀγάπη; Τί ὠραία πὸν θᾶνε ἡ ἀγάπη! Τὴν ὑμνήσανε τόσες ὄμορφες ψυχὲς ὡς τώρα, πὸν δὲ μπορεῖ παρὰ νὰ εἶνε τὸ ὠραιότερο δῶρο τῆς ζωῆς, γιὰ νὰ τὶς θαμπώσῃ ἔτσι. . . . Κι' ὅμως ἐγὼ, δὲν ἐγνώρισα τίποτα ἀπ' ὅλα αὐτὰ τὰ ὠραῖα πράγματα. Οὔτε ἀγάπη, οὔτε στοργή, οὔτε πόνος, οὔτε μῖσος, οὔτε πάθος. Ἐζησα πάντα μέσα σὲ μιὰ ἀπέραντη μακαριότητα, σὰν τοὺς ἡλίθιους. Δίχως προορισμό, χειρότερος κι' ἀπ' αὐτὰ τὰ ζῶα ἀκόμα. Ἐκεῖνα τοὐλάχιστον ἐχτελοῦνε κάποιο προορισμό. Δημιουργοῦνε ἀπογόνους, ὑπηρετοῦνε τοὺς ἀνθρώπους, ἀγωνίζονται γιὰ νὰ ζήσουνε, ἢ γιὰ νὰ ὑπερασπισθοῦνε τὴ ράτσα τους κι' αὐτὴ τὴ ζωὴ τους κάποτε. Μήπως ἐγὼ ἐνοιάστηκα

ποτέ για τέτοιο πράγμα ; Ἐδῶσα ποτέ μου πεντάρα ; Ἐ-
δούλεψα για να φάω ; Τί ἔκανα ὡς τώρα ; Καί τί μποροῦ-
σα τάχα να κάνω, ἀφοῦ κανένας δὲ γεννιέται μαθημένος
σὲ τίποτα, καί δὲ μπορεῖ να μάθη μεγάλα πράγματα σὰ
γεννηθῆ στραβὸς καί πλούσιος ; Ποιὸς μ' ἐρώτησε ἂν ἤθε-
λα ν' ἀρθῶ στὸν κόσμο, ἔτσι ὅπως μ' ἐφέρανε ; Ποιὸς ;
Πῆτε μου, σὰς ἐξορκίζω. . .

Τότε ὁ δάσκαλος ἐκούνησε τὸ κεφάλι, κι' ἀναστενά-
ζοντας ἀπάντησε, μὲ τὸν πιὸ θλιβερὸ τόνο στὴ φωνή του :

— Σῶπα, ἀδελφὲ τῆς δυστυχίας μας. Σῶπα, γιατί δὲ
ξέρεις ποιὰ σοφία ἀνώτερη ἀπὸ κείνην ποὺ μπορεῖ να δι-
μιουργήσῃ τ' ἀσθενικὸ ἀνθρώπινο μυαλό μας, εἶνε κείνη
ποὺ ἔστειλε τὴν κακιὰ μοῖρα στὸ λίκνο σου, ὥστε να τὴν
καταραστής. Ἴσως τῶκανε για να παραδειγματίσῃ τοὺς ἀν-
θρώπους για τὴ δική σου δυστυχία.

— Καλά, κ' ἐγὼ σὲ τί καί σὲ ποιὸν ἔφταιξα προτοῦ
γεννηθῶ για να γνωρίσω τὸ σκότεινο κι' ἄχαρο ζῶδιο ποὺ
ἐγνώρισα ;

— Τώρα, ἦρθε ἡ δική μου σειρά να σὲ πῶ ἀχάριστο
κι' ἐγωϊστή, τοῦπε ὁ τυφλὸς ζωγράφος ποὺ δὲν εἶχε ἀκόμα
ἀναμιγτῆ στὴ συζήτησή τους. Θὰ στὸ πῶ, κι' ἂν μπορεῖς
ἀποστόμωσέ με, μὲ τὴν ἀπάντησή σου. Λοιπὸν, ποὺ ξέρεις
ἐσύ, ποὺ δὲν «ἔζησες», κι' ὅπως λὲς τοῦλάχιστον, δὲν ἀμάρ-
τησες σὰν κι' ἐμᾶς, στὸ μάταιο αὐτὸ κόσμο τῆς ψευτιάς
καί τῆς ἀπάτης, δὲ γνωρίσης κάποτε τ' ἀληθινὸ φῶς ἐνὸς
ἀπώτερου κόσμου, ποὺ τὰ μάτια τῆς ψυχῆς σου θὰ χαροῦνε
μετὰ τὴν ἀδιάκοπη νύχτα τῆς ἐπίγειας ζωῆς σου; Πές μου!

Ἄλλὰ ὁ γεννημένος τυφλός, ἐχαμήλωσε περίλυπα τὸ κε-
φάλι, χωρίς ν' ἀπαντήσῃ.

ΙΡΙΣ ΣΚΑΡΑΒΑΙΟΥ

ΑΠ' ΤΟ ΟΔΟΝΤΟΪΑΤΡΕΙΟ...

I

Στὴ σάλα περιμένουν ἀρκετοί
δυσὲ γέροι, κάποιος νέος, καί μιὰ νέα.
Τὰ μάτια χαμηλὸν' ἢ σεραπετή,
κι' ὁ νέος ἀγναντεύει στὰ τυχαῖα.

Τὸ τρίξιμο μιᾶς πόρτας : Ὁ γιατρός.
— Ὁ κύριος ἄς περάσει! Πάλι κλείνει.
Ἡ νέα ξεθυμᾷ. Κι' ὁ πειρασμὸς
ξεφεύγει, ξελντρούνεται καί σβύνει!

Καὶ σβύνει ; Τί ὄραία λογική !
Μὰ τότε πῶς ἡ νέα ξεφυλλίζει
ἀνάποδα μιὰ νότα μουσική
ποὺ βρέθηκε, τὸ πιάνο νὰ στολίζει ;

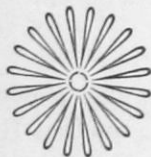
II

Ἡ στάση κάποιου τραίνου. Νύχτα πειά.
Δυὸ τέταρτα περῶσαν ἀπὸ τότε . . .
Ὁ νέος περιμένει πλάι σὲ μιὰ . . .
Μακρὰ φεγγίζει καίτε πότε-πότε.

Τὸ βούγγισμα τοῦ τραίνου ξεχωρίζει
ζοντήτερα καὶ πλειότερο σιμά.
Τὸ τραῖνο φτάνει στὸ σταθμὸ· σφυρίζει,
μὰ πρὶν προφτάξει νὰ σταθῆ, κινᾷ . . .

— Τὸ χάσαμε ! — Ἀλήθεια ! — Τί νὰ γίνῃ ;
— Ἐλάτε δά ! . . Τὸ νέο παιδί γελά !
Τὸ μόνο φῶς τῆς στάσης τρεμοσβύνει
σὸ σφίξιμο δυὸ μπράτσων, σκοτεινά !

MIX. XANNOYΣ

ΜΕ ΤΟ ΣΤΑΝΙΟ

Ζωὴ καὶ κίνηση στὴν ξύλινη ἀποβάθρα !
Ρυθμικὰ διπλαρισμένα κάνουν ἓνα κρότο ρυθμικὸ
μὰ κι' ἀκανόνιστο, μὲ τὸ ὁμαδικὸ ἄτμισμά τους
Καπετάνιοι δίνουν ἀπότομες διαταγές. Θερμιστάδες
προβάλλουν ἔξω ἀπ' τὰ μηχανοστάσια τὰ κατάμικρα ἀπ'
τὴν καπνιά καὶ μουσκεμένα ἀπ' τὸν ἰδρώτα, κεφάλια τους.
Μηχανικοὶ μὲ τὰ στραβοφορεμένα πηλίκια καὶ τὶς μαβιὲς
μπλουζὲς τῆς δουλειᾶς, δίνουν ἀκατάπανστα ὁδηγίες .Μοῦ-
τσοὶ πηγαينوέρχονται πηδόντας, σβέλτα σὰ γάτοι ἀπὸ κα-
ράβι σὲ καράβι. Μ' ἓνα σάλτο πετιοῦνται μονομιᾶς στὴν
πλώρη. Ἀπὸ κεῖ στὸ λεφτὸ στὴν πρύμνη. Μιὰ διαταγὴ τοῦ
καπετάνιου τοὺς ξαποστέλνει ἀμέσως στὴν ἀποβάθρα, γιὰ
νὰ ξανάλθουν γλήγορα στὸ πόστο τους, σκαρφαλώνοντας
ἀπὸ βαπόρι σὲ βαπόρι. Ἀνάμεσα σὲ τούτη τὴν ἀνθρώπινη

βοή, ένας άλλος άνηχος αυτός θόρυβος. Λογής λογής χουρτούμια, μ' ένα σωρό τρυπίτσες, πού αφήνουν να φευγή πιτσιλιόντας τὸ μισὸ νερό, κυλούν σὰ φίδια στὰ καταστρώματα καὶ καταλήγουν στὰ νεποζίτα. Τενεκέδες κτυποῦν μ' ἕνα τρομαχτικὸ θόρυβο. Βαρέλια μὲ βρώμικα γκάζια κατακυλοῦν βαρεῖα βαρεῖα. . . .

Σφυριγματιὲς βαποριῶν, ἄλλες σιγανές, λεπτές, ἤσυχες κ' ἄλλες βαρηές, ἀπότομες, θορυβώδεις. . . .

Ρυμουκὰ σαλπάρουν, ρυμουκὰ ἀράζουν.

Ὅλο κίνηση! Γλήγορη, βιαστικὴ κίνηση. . . .

* *

Σ' ἕνα τέτοιο θόρυβο, σ' ἕνα παρόμοιο πατιρντί δὲν λείπει ποτέ, μὰ ποτέ ὁ Φῶτος.

Σκεφτικός! Πάντα σκεφτικός. Πάντα σκυθρωπὸς καὶ πάντα ὄρθιος.

Ἔχει ἕνα βλέμμα πού δὲν ξεκολᾷ ποτέ ἀπὸ τὸ στόχο του. Καὶ στόχος εἶναι κείνο πού κυττάζει. Τότες τὰ μάτια του δὲν παίζουν στὶς κόγχες. Ντοῦρα κ' ἀσάλευτα εἶναι τὰ μαῦρα του μάτια! Πάνω τους τὰ φρύδια, τεντωμένα κ' ἀκίνητα, λές ἀπὸ σεβασμὸ σ' αὐτά, σὰ στρατιῶτες πού ξυλιάζουν μπρὸς στοὺς ἀξιωματικούς τους. Ἀλλάζουν θέση μόνο γιὰ καινούργιο στόχο.

Τινάζονται βιαστικὸ κ' ἀπότομα, λές μήπως χάσουν τὴ συνέχεια, μήπως παραλείψουν τὴν παραμικρὴ κίνηση, τὸ παραμικρὸ σημάδι. . . .

Κι' εἶναι ἔτσι μαῦρα κ' ἔτσι μεγάλα τὰ μάτια του!

Ἀνάλογο εἶναι τὸ πρόσωπο.

Μέτωπο μεγάλο μὲ βαθειὰς ρυτίδες, πού κυματίζουν σὰ στενόμακρες παντιέρες.

Ξεσκούφωτος. Πυκνὰ μαῦρα, ἀκατάστατα σγουρὰ μαλλιά τοῦ σκεπάζουν τὰ τεντωμένα αὐτιά του, πού κ' αὐτά,

μὲ τὴ σειρὰ τους, δὲ θέλουν νὰ χάσουν τὸ παραμικρὸ. Μύτη χοντρή μὲ τεντωμένα ρουθούνια καὶ μαῦρα παχειὰ μουστάκια. Τὸ πηγούνι ἔξέχει κάμοντας βαθειὰ λάκκα κάτω ἀπὸ τὰ χοντρά χεῖλια. Σὰν προσέξετε τὸν κατάχοντρο ἐκεῖνο ἀνθρωπάκο, σὰν ἐξετάσετε τὸ ἐπίμονο βλέμμα του, πού γιὰ πρώτη φορὰ τοῦ δίνει ὄψη ἡλίθιου, θὰ δῆτε μιὰ λάμψη, μιὰ γυαλάδα ἐξαιρετικιά, πού δὲ συναντιέται συχνά.

Εἶναι τὸ θύμα ὁ Φῶτος. Τὸ μεγάλο θύμα.

Τὰ ὄνειρά του σβύσανε γιὰ πάντα. Οἱ ἐλπίδες του, πάσανε νᾶναι ἐλπίδες, κ' οἱ ἐπιθυμίες του εἶναι πένθιμες μόνο ἀνάμνησες.

Ἡ ζωὴ γι' αὐτὸν εἶναι γολγοθᾶς, μαρτύριο.

Κι' ὅμως. . . .

Εἶναι ὑποχρεωμένος νὰ ὑποφέρει, νὰ τυραννιέται, νὰ ζῆ. . . .

* *

Ἐνα καιρὸ ἦτανε κ' ὁ Φῶτος παιδάκι.

Ἄραγε ἦτανε ποτέ;

Δὲν ἔπαιξε, δὲν ἔτρεξε, δὲν πήδηξε σὰν τᾶλλα. Μηδὲ στὸ σχολιὸ πάτησε!

Ἄρχισε νὰ δουλεύη ἀπὸ μικρὸ, μὰ πολὺ μικρὸ ἀγόρι. Κουράστηκε νὰ σκέπτεται τόσα χρόνια τώρα.

Γεννήθηκε ἄτυχος. Δὲ γνώρισε πατέρα. Ἐπρεπε νὰ μεγαλώση, γλήγορα, πολὺ γλήγορα, γιὰ νὰ τὸν ἀντικαταστήσῃ αὐτός. Ἦτανε ὁ μόνος ἀρσενικὸς στὴ φανίλια. Ἐσσερα κορίτσια καὶ μιὰ μάννα, πού ξενόπλενε, ξενόρραβε γιὰ νὰ μεγαλώση τὰ ὄρφανά. Ἐπρεπε νὰ γίνῃ μεγάλος ὁ Φῶτος καὶ γλήγορα μάλιστα γιὰ νὰ τὴν βοηθήσῃ. . . .

Δὲν εἶδε χάρια ὁ Φῶτος. Δὲ γνώρισε μητρικὰ φιλία. Δὲν ἔπαιξε σὰ σοκάκια μὲ τὰ παιδιὰ τῆς γειτονιάς. Δὲν πρόφτασε νὰ μεγαλώση καὶ σκεφτόταν κιόλας σὰ γέρος: τὸ βδομαδιατικὸ, ἢ μάννα, οἱ ἀδερφεῖς. . . .

Ἐπρεπε νὰ γίνη τεχνίτης καὶ γλήγορα, πολὺ γλήγορα!
Μιὰ μέρα παρατήσανε τὸ φτωχὸ τους νησιὸν κ' ἦλθαν
στὴ μεγάλη πολιτεία. Ἐδῶ θὰ γινότανε μεγάλος καὶ ὁ
Φῶτος!

Χωρὶς νὰ τὸ καλοκαταλάβῃ τὸν ἔχωσαν σ' ἓνα ραφτά-
δικο.

Καὶ λάδωνε ὁ Φῶτος ὀλημερὶς τὶς ραφτομηχανές. Τὶς
ἔσεκόνιζε, τὶς καθάριζε. . . . Σηκῶνονταν πάντα πρῶτος.
Μὲ τὶς ὥρες σκοπούιζε τὸ μαγαζὶ.

Σὰ δὲν εἶχε δουλειὰ τοῦ δίνανε ἓνα παλιόπανο καὶ μιὰ
βελόνα γιὰ νὰ συνηθίσει στὸ ράφιμο. Τοῦ δῶσανε καὶ μιὰ
δαχτυλήθρα.

Μὰ ὁ κακομοῖρος δὲν ἦταν καμωμένος γιὰ ράφτης. Τὸ
δάχτυλο μὲ τὴν δαχτυλήθρα ἦταν πάντα τεντωμένο!

Περνοῦσε τὴ βελόνα στὸ κοιμάσι. Κατόπι στέκουνταν.
Ἐβαζε τὸ τεντωμένο δάχτυλο μὲ τὴ δαχτυλήθρα καὶ σκουν-
τοῦσε μὲ δαυτὴ τὴ βελόνα!

Θύμωνε τ' ἀφεντικὸν σὰν τὸν ἔβλεπε. Τοῦλεγε πάντα
νὰ λυγίξῃ τὸ δάχτυλο.

Μὰ ὁ Φῶτος ἦταν ἀλύγιτος!

Μιὰ μέρα ποῦ ὁ μάστορης τοῦ ἔκανε τὴν δεξεροποσο-
στὴ παρατήρηση, τὸ πρόσωπό του γυάλισε ἀπὸ τὴ χαρά.

Βοῆξε! Πῆρε τὸ τεντωμένο δάχτυλο τοῦ Φῶτου, μὲ
τὴ δαχτυλήθρα. Τὸ λύγησε. Πῆρε κ' ἓνα κομάτι σπάγκο
καὶ τοῦ τὸ ἔδεσε ἔτσι λυγισμένο γιὰ νὰ συνηθίξῃ!

Ἐλεπτα ἀπὸ μιὰ βδομάδα τοῦ τὸ ἔλυσε. Μὰ τὸ πεί-
ραμα δὲν εἶχε ἐπιτύχη!

Ὁ Φῶτος ἦταν ἀλύγιτος!

Καὶ ὁ φτωχὸς ἦταν καταδικασμένος γιὰ πάντα νὰ γυ-
ρίζῃ μὲ τὸ λυγισμένο καὶ δεμένο δάχτυλο.

Τῶγε χῶση στὸ κεφάλι του ὁ Φῶτος. Δὲν ἦτανε γιὰ
ράφτης. Τοῦ ἄρξε πολὺ περισσότερο ἢ θάλασσα. Τοῦ θύ-

μιζε τὸ χωριὸν μὲ τὴν ἀπέραντη θάλασσα, μὲ τὰ τρεχαντή-
ρια τὰ γεμάτα μπόμπες κρασιά, ποῦ ἦταν ἀραγμένα στὸ
λιμάνι τοῦ νησιοῦ τους.

Τοῦ θύμιζαν τὴ ζούλεια, ποῦ εἶχε στοὺς μούτσους,
ποῦ σκαρφάλωναν σὰ πανύψηλα κατάρτια τῶν καραβιῶν.

Ἡ θάλασσα ἦταν ἡ μόνη σκέψη τοῦ Φῶτου.

Μοῦτσος σ' ἓνα καίκι ἦτανε χίλιες φορὲς προτιμώτερο
ἀπ' ράφτης μὲ λυγισμένο δάχτυλο.

Ἡ θάλασσα τὸν τραβοῦσε, τὸν μαγνίτιζε. . .

Δὲν κρυβότανε ἡ χαρὰ του σὰν ὁ παραφέντης τὸν ἔ-
στελνε σὲ καμμιά δουλειά, ἔξω ἀπὸ τὸ μαγαζὶ, εἴτε νὰ πά-
ρη τὸ ὕφασμα ἀπὸ τὸν ἔμπορο, εἴτε νὰ πάη κἀνα ἔτοιμο
κοστούμι στὸ σπίτι κανενοῦ πελάτη.

Ἐτρεχε σὰν ἀστραπὴ στὴ δουλειά! Καὶ τὴν τέλευε
γλήγορα γλήγορα.

Εἶχε τὸ λόγο του ὁ Φῶτος. Τὸν καιρὸν ποῦ κέρδιζε
στὴ δουλειὰ τὸν ἔχανε γυρίζοντας στὸ λιμάνι. Περνοῦσε τὴ
σιδερένα καγκελόπορτα τοῦ ριχτιμοῦ καὶ ἔμπαινε στὸ με-
γάλο πέτρινο μουράγιο.

Ἐβλεπε τοὺς ἐργάτες νὰ βγαίνουν φορτωμένοι ἀπ' τὰ
πελώρια βαπόρια τὰ πλευρισμένα, μὲ τὸν ἰδρώτα νὰ στάξῃ
σὰ ζεστὸ νερὸ ἀπὸ τὸ κούτελο κ' ἀπ' τ' ἀνοιγμένα γυμνὰ
τριχωτὰ στήθια. Τοὺς ἐμακάριζε. Νᾶταν στὴ θέση τους γιὰ
μιὰ στιγμὴ. Νὰ μπορέσῃ νὰ μπῆ στὸ μεγάλο καράβι. Μὲ
θαυμασμὸ κύτταζε τὰ λογιῆς λογιῆς βαπόρια. Τί κίνηση,
Θέ μου! Τὰ βίντσια δὸς του καὶ δούλευαν, κάνοντας ἓνα
δαιμονισμένο κοτότο. Δὸς του καὶ ξελαρυγγίζοταν κάποιος
ναύτης μὲ τὰ «βίρα» καὶ τὰ «μáйна». Καὶ τὸ ἐμπόρευμα
ἄδιαζε ἀπ' τὰ μεγάλα βαπόρια μὲ τὴ μεγάλη κίνηση. Πιο
κάτω ἦταν ἀραγμένο ἓνα ὑπερωκεάνειο. Ἐχασσε ὁ Φῶτος
μπροστά του κυττάζοντας μὲ προσοχὴ τὸ κάθε τι. Ἀπὸ τὰ
πελώρια ἄσπρα φουγάρα του, ὡς μὲ τὰ θεόρατα καναριὰ

ἄμφορὰ του. Ἀπὸ τὶς ἀμέτρητες ναυαγοσωστικὲς βάρκες, τὸ κατὰστροφμα ὡς μὲ τοὺς μεγάλους ἔλικες, πὺν γυάλιζαν μέσα στὰ καθάρια νερά.

Κι' οἱ περιηγητὲς ἀνεβοκατέβαιναν ἀπ' τὴν ὑπερύψηλη κρεμαστὴ σκάλα κάνοντας ἓνα ἰδιόρρυθμο κρότο μὲ τὰ ὑποδήματά τους πατώντας στὶς σιδερένιες ράγιες ποῦσαν κερφωμένες στὶς ἄκρες τῶν σκαλοπατιῶν.

Οἱ ναῦτες ἦσαν ὅλοι ἓνας κι' ἓνας. Ροδοκόκκινοι μὲ τὴν μαβειὰ φανέλλα καὶ τὸ ναυτικὸ σκουφὶ στραβὺ στραβά.

Δὲ ζούλευε τοὺς καπετάνιους μὲ τὶς ὥραιες ἄσπρες φορεσιὲς καὶ μὲ τὰ πολλὰ χρυσὰ σηρίτια. Τοὺς ναῦτες, μόνον τοὺς ναῦτες, ζούλευε.

Ἄχ, ἄς ἦταν στὴ θέση τους !

Νά! Τώρα ἡ μουσικὴ ἔπαιζε ἓνα πεταχτὸ κομματί. Τέντωσε τ' αὐτιά του ν' ἀκούσῃ καλλίτερα. Μ' αὐτοὶ οἱ περιηγητὲς κᾶναν ἓνα τέτοιο θόρυβο στὴ κρεμαστὴ σκάλα. Ἡ μουσικὴ ἐρχόταν ἀόριστα σ' ἀφτιά του. Τὸν συγκίνησε ὑπερβολικὰ. Ἦταν ἔτοιμος νὰ κλάψῃ. Νὰ κλάψῃ πολὺ.

Κατέβασε λυπημένος τὸ κεφάλι, ἔριξε μιὰ ἀηδιαστικὴ ματιὰ στὸ δεμένο του δάχτυλο καὶ προχώρησε πὺν κάτω.

Εἶχε μᾶθη τὶς σημαῖες ὄλων τῶν κρατῶν. Εἶχε μᾶθη τὰ ὀνόματα τῶν караβιῶν πὺν ἀράζαν στὰ μουράγια, τὶς μέρες πὺν θὰ φεύγαν καὶ τὰ λιμάνια πὺν θὰ πήγαιναν. Καμμιὰ φορὰ, βρισκόταν στὸ σαλπάρισμα κανενὸς караβιοῦ.

Πλήθος ἀμέτρητο ἐρχόταν ν' ἀποβγάῃ τοὺς λιγιστοὺς πὺν φεύγαν. Μιὰ κίνηση τρομερὴ. Βαγάζια, χαμᾶληδες, φωνές, βίντσια, πακέτα, χαιρετισμοί, φιλιὰ, κανγάδες, πατιρντί, κακό, σούσουρο ! Ὅλα ἀνακατωμένα κι' ἄτακτα.

Σὲ λίγο ἀκουγε τὴν καμπάνα πὺν κτυποῦσε στὸ βαπόρι γιὰ νὰ ἔβγουν οἱ ἐπισκέπτες. Τοὺς καπετάνιους νὰ δίνουν φουριάτες διαταγὲς μὲ τὴ σφυρίκτρα στὸ χέρι. Τοὺς ναῦτες νὰ πηγαινοέρχωνται μὲ σκοινιὰ στὰ χέρια στὴν πρῶ-

μη καὶ στὴ πλώρη. Ἐπειτα τοὺς πρᾶκτορες νὰ κατεβαίνουν τελευταῖοι τὴν κρεμαστὴ σκάλα πὺν ἀμέσως τὴν τραβοῦσαν πάνω. Νὰ λύνουν τοὺς κάβους καὶ ὁ ἔλικας νὰ κἀνῃ τὶς πρῶτες κινήσεις πὺν γέμιζαν ἄσπρους ἀφρὸς τὴν γύρω θάλασσα.

Ἀργότερα τὸ βαπόρι ἀπομακρύνονταν σιγὰ σιγὰ ἀπ' τὸ μουράγιο, σφυρίζοντας βαρεῖα βαρεῖα καὶ παραταμένα.

Ὅλοι βγάζαν τὰ καπέλα τους καὶ τὰ μανδήλια κι' ἔκαναν ἀτέλειωτα σινιάλα. Ὁ κόσμος ὅλος χαιρετοῦσε. Ἄλλοι κλαῖγαν μὲ δάκρυα κι' ἄλλοι μὲ λυγμούς. Ἄλλοι πὺν ἀξιοπρεπεῖς κρατοῦσαν τὸ κλάμμα τους, κάνοντας κάτι περιέργες σχεδὸν ἀστεῖες γκριμάτσες.

Ἄλλοι γελοῦσαν, γελοῦσαν μὲ τὴν καρδιά τους, δίνοντας φαναχὰ τὶς τελευταῖες τους παραγγελίες, στοὺς γνωστούς τους πὺν φεύγαν.

Δὲν ἤξευρε τί νὰ κἀνῃ ὁ Φῶτος. Νὰ γελάσῃ ; Δὲν τοῦ ἐρχόταν τὰ γέλοια στὸ στόμα. Νὰ κλάψῃ ; Οὔτε καὶ κείνο. Οἱ λυγμοὶ πνίγονταν στὸ λαιμὸ του, ξεραίνοντας τὸ λαρύγγι του.

Κουνοῦσε, κουνοῦσε τὸ χρωματιστὸ του μανδήλι στὸν ἄερα, χαιρετῶντας καὶ κείνος ἄσκοπα. Ἴσως νὰ ξεπροβόδιζε τὸ καρᾶβι, πὺν φεύγοντας ἔπερνε ἄθελα μαζί του, τὸν λογισμό, τὴν καρδιά, τὴ σκέψη του.

Σὰν χάνονταν καὶ τὸ τελευταῖο ἄλμπουρο τοῦ караβιοῦ κι' ὁ μαῦρος καπνὸς ἦταν τὸ μόνον σημάδι πὺν φαινόταν, ξεκινοῦσε ὁ Φῶτος, πάντα τελευταῖος, ὀλομόναχος, γιὰ τὸ πληχτικὸ ραφτάδικο.

* *

Ἄλλες φορὲς ἔπερνε τὸ δρόμο πὺν ἔβγαζε μέσα, βαθεῖα στὸ λιμάνι.

Ἐδῶ πάλι, ἄλλο γοῦστο.

Ἡ θάλασσα πλημμυρισμένη ἀπὸ βάρκες, βαρκίτσες, μοτόρια, καΐκια, μαοῦνες, σλέπια.

Εἶχε καὶ δῶ τὴ χάρη του!

Ἐδῶ ἐπὶ τέλους μποροῦσε νὰ μπεῖ σὲ κἄνα καΐκι.

Στὰ βαπόρια ὅσες φορές ἔκανε νὰ βάλῃ τὸ πόδι του μέσα πρόβαλε ἀντίκρου του αὐστηρὸς ὁ ἀστυνόμος, ποῦ τὸν κατέβαζε μονομιᾶς κάτω.

Ἐδῶ δὲν ἦταν τὸ ἴδιο.

Ἐμπαινε λεύτερα στὶς μαοῦνες, ποῦσαν δεμένες ἢ μιὰ δίπλα στὴν ἄλλη, σὲ μιὰ σειρὰ ἀτέλειωτη, ποῦ ἔφθανε σχεδὸν στὴν ἄλλη ὄχθη τοῦ λιμανιοῦ. Περνοῦσε ἀπὸ μαοῦνα σὲ μαοῦνα, ὥσπου ἔφθανε στὴν τελευταία. Πήγαινε στὴν πλώρη καὶ κάθονταν χάμω, βγάζοντας ἔξω τὰ πόδια του.

Τί ὥραϊο σεργιάνι ποῦ εἶχε!

Ἐβλεπε νὰ περνοῦν σὰ σαίτες λογῆς λογῆς βάρκες. Βαποράκια μικρὰ ποῦ ρυμουλκοῦσαν μιὰν ἀτέλειωτη σειρὰ ἀπὸ μαοῦνες. Ὀλοάσπρες ἀτμάκατες μὲ κολυμπημένους κυρίους καὶ κυρίες μὲ χρωματιστὰ κοστούμια. Καὶ κυλοῦσαν μπροστά του καΐκια κατάφορτα ποῦχαν μηχανὴ καὶ φεῦγαν σὰν πουλιά, κάνοντας ἓνα πολὺ δυνατὸ θόρυβο. Καΐκια φορτωμένα, ἀρμυούλχητα αὐτά, μὲ τοὺς ναῦτες ποῦ τραβοῦσαν μὲ κόπο τὸ κουπὶ καὶ ποῦ ἀδιάκοπα βρίσκονταν στὸν τόπο. Βαποράκια μικρὰ ποῦχαν παρατήσει τὶς μαοῦνες καὶ γύριζαν φουριᾶτα σφηνίζοντας δαιμονισμένα. Βαπόρια τῆς γραμμῆς, ποῦσαν γεμάτα κόσμον κάθε τάξης, γυναῖκες, ἄντρες, στρατιῶτες, ναῦτες, παπάδες, μαθητές. Καὶ δὸς του καὶ περνοῦσαν ὅλα ἀπὸ μπρὸς του, τὸ καθένα μὲ τὸ δικό του κρότο, ποῦ ἐνωμένος ἔδινε ἓνα τόνο ζωῆς, στὸ μεγάλο λιμάνι.

Τί δυστυχισμένος ποῦ ἦταν. Συλλογίζοταν, συλλογίζοταν μὲ τὶς ὥρες.

ΧΑΡΗ ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΥ

ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΗΣ ΜΑΤΘΑΙΟΣ

Πῶς θάθελε νὰ παρατήση καὶ σπίτι καὶ μάννα καὶ
ραφτάδικα καὶ ἀδερφές καὶ νὰ σαλπάρῃ ἔστω καὶ μ' ἓνα
καρυδότσουφλο.

Νὰ νοιώσῃ τὸ τρομερὸ τράνταγμα τοῦ καϊκιουῦ πάνω
στ' ἀφρισμένα κύματα καὶ ὁ ἀρμυρὸς ἀφρὸς τῶν κυμάτων
νὰ ραντίσῃ τὸ ἰδρωμένο του πρόσωπο. Νὰ σακρφαλώσῃ
πάνω στὰ πανύψηλα κατάρτια μὲ τὰ λογιῆς λογιῆς πολύπλοκα
σκοινιά καὶ τίς κρεμαστὲς ἀνεμόσκαλες. Τὰ μάτια του νὰ
δοῦν καινούργιους τόπους, καινούργιες θάλασσες, ἄλλους ἀν-
θρώπους, ἄλλες πολιτείες.

ᾠ, πῶς θὰ τῷθελε, πῶς θὰ τῷθελε.

Ἡ μάννα ὅμως; Ἄχ αὐτὴ ἡ μάννα! Σπασμοὶ τὴν
ἐπιαναν μόνο πού τ' ἀκούγε. Κόρωνε, σὰν ἀνοιγε τὸ στό-
μα του νὰ μιλήσῃ γιὰ τὴ θάλασσα. Ἄφριζε.

Κι' εἶχε δίκιο ἡ καχομοῖρα. Κι' αὐτὸ τῷξενε ὁ Φῶτος.

Ἦτανε εὐκόλο νὰ μπαρκάρῃ σ' ἓνα καράβι. Νὰ γνω-
ρίσῃ τίς γαλαζόμαυρες θάλασσες. Νὰ φουντάρῃ σὲ ξένα ἄ-
γνωστα λιμάνια.

Μὰ ἡ θάλασσα, ὅλα τῷξενε ὁ Φῶτος, ἦταν κακιὰ κι'
ἀχόρταγη.

Τάφος ἀπέραντος τῶν ναυτικῶν καὶ τ' ἀσπρογάλαζα
κύματα πελώρια λουλούδια π' ἀνεμίζουν πάνω στὰ μνήμα-
τά τους. Ἡ κρύα θάλασσα εἶναι τὸ μαῦρο τους χῶμα καὶ
σκουλίκια τὰ χίλιων λογιῶν ψάρια τοῦ γιалоῦ. Τί θὰ γινό-
ταν ἡ φανίλια σὰν ἔλειπε τοῦτος. Τί θὰ γινόταν οἱ ἀδερφές.

ᾠ! Ὁ Θεὸς νὰ φυλάξῃ. Ἐκλείνε τὰ μάτια ἀπ' τὸν
τρόμο.

ᾠ! Θάλασσα! Κακιὰ ἐρωμένη! Πινίχτρα!

Κι' ὅμως τί ὠμορφη πού εἶσαι, γαλάζια, ἀπέραντη
θάλασσα.

Μὲ τὸ δάκρυ στὸ μάτι καὶ βαθειὰ θλίψη στὴν καρ-
διά, γύριζε ὁ Φῶτος στὸ ραφτάδικο. Δὲ συλλογιζότανε τί-

ποτε ἄλλο παρὰ πῶς νὰ ξεφύγη γιὰ νὰ κάμη τὸ μόνο ποῦ
τὸν εὐχαριστοῦσε σὲ τούτη τῇ ζωῇ.

*
*
*

Πέρασαν τὰ χρόνια. Γίνηκε ράφτης ὁ Φῶτος. Ράφτης
μὲ τὸ στανιό.

Γέλασε τ' ἀγεῖλι τῆς μάννας!

Μὰ τ' ἀγεῖλι τοῦ Φώτου εἶναι πικραμένο σὰν τοῦ ἔρω-
μένου ποῦ δὲ φίλησε ποτὲς τὴ δικηὰ του. . . .

Χαίρουνται πιά οἱ ἀδερφές. Μὰ ἡ χαρὰ ἔχει σβύση παν-
τοτεινὰ γιὰ τὸ Φῶτο, σὰν τὴ σβυσμένη στάχτη ποῦ τ' ἀνα-
μένα κάθβουνα ἀφήνουν. . . .

Δὲν εἶναι πιά ὁ ἄνθρωπος τοῦ ἑαυτοῦ του. Εἶναι ὁ
ἄνθρωπος τῶν ἄλλων. . . . Τὸ μυαλό του δὲν δουλεύει γιὰ
τ' ἐκεῖνον. Γι' ἄλλους δουλεύει. . . .

Τὸ μόνο δικό του εἶν' τὸ βλέμμα του.

Μ' αὐτὸ τρώγει, μὲ τίς ὥρες, ἀλύπητα, τὰ καράβια
π' ἀρμενίζον πάνω στὴν ἀγόπη του. . . .

ΝΙΚΟΣ ΣΚΑΡΜΠΟΥΝΗΣ

ΤΡΕΙΣ ΜΑΤΙΕΣ ΣΤΟΝ ΚΑΘΡΕΦΤΗ

Μὲς στὸν καθρέφτη
τὸ βλέμμα πέφτει.

Γυμνὸ λαιμάκι, χέρι γυμνὸ
τὸ σωματάκι σάμπως ὀκνό.

Ριχτὰ μαλλάκια στὸ μέτωπό της
Γλυκὰ στὴν ὄψη χνάρια γλωμότης
Μελαγχολία βαθειὰ κι ἀγνότης.

Μὲς στὸν καθρέφτη
τὸ βλέμμα πέφτει.

Λεπτὰ χεράκια πρὸς τὰ μαλλιά
Ἕνα χαμόγελο στὴ σιγαλιά.

Κι' ὁ νοῦς φτερόνεται στὴ νέα στάση.
Μὰ νὰ ὁ πειρασμός, πόθ' ἔχει φτάση;
Σκύφτει στὰ μάτια της νὰ διαβάση.

Μὲς στὸν καθρέφτη
τὸ βλέμμα πέφτει.

Ἄγαλμ' ἀπλώνει τὰ χέρια ὀκνά
Κι' ἕνας καινούργιος πόθος ξυπνά.

Χωρὶς χαμόγελο πιά ἡ μορφή της
Πρὸς τὴ λατρεία τῆς Ἀφροδίτης
Προτείνει ἀγάλη τὸ κορμί της.

ΘΑΛΕΙΑ ΚΕΣΙΣΟΓΛΟΥ

ΜΟΝΑΞΙΑ

*Κάθομαι και κυττάζω ἔτσι πολλὴν ὥρα.
Καὶ μέ; σὴν τέγνη πάλι, ξεκουράζομαι ἀπ'
τῆ δουλειῆ της.*

Κ Π. ΚΑΒΡΟΦΗΣ

Ἔστερ ἀπὸ τὴ μονότονη φθινοπωρινὴ βροχὴ καὶ τὸ δροσάτο ἀγεράκι ποὺ ξελώνει τὰ ξεραμμένα φυλλώματα τῶν δέντρων καὶ τὰ σαρώνει ἐδῶ κ' ἐκεῖ, ὁ ἥλιος ἔλαμψε καὶ πάλι σκορπίζοντας τὴν ὁμορφιά καὶ χάρη σ' ὅλη τὴ φύση.

Οἱ δρόμοι τοῦ νησιοῦ πλυνθήκανε. Παστρέψανε ἀπὸ τὰ χρώματα καὶ τὶς σκόνες καὶ προβάλλαν γυαλιστερά τὰ κοκκινωπὰ μικρὰ λιθάρια.

Ὁ κόσμος ὅλος, μικροὶ καὶ μεγάλοι χυμένοι στοὺς δρόμους καὶ στὰ μονοπάτια τοῦ βουνοῦ.

Μέσα σ' αὐτὸν τὸν κόσμο ποὺ λαχταρᾷ ν' ἀπολάβῃ τὴν ὁμορφιά τῆς φύσης, βρίζομαι κ' ἐγώ.

Ἄφίνω τὰ σκορπισμένα μου βιβλία πάνω στὸ τραπέζι, τὰ χαρτιά καὶ τὶς σημειώσεις καὶ παίρνω τὸ μονοπάτι ποὺ φέρνει στὸ βουνό, σὴν ἐλεύθερη φύση.

Τὰ τσάμια δροσερὰ καὶ φρεσκαρισμένα ἀντανακλοῦνε στὶς ἡλιακὲς ἀχτῖνες, μουρμουρίζοντας μ' ἀρμονία ἡδύπαθη, ἀπ' τὸ χάδεμα τοῦ δροσεροῦ βοριαδάκι. Τὰ πουλιά, μικρὰ μικρὰ πουλάκια, πηδοῦνε χαρωπὰ ἀπὸ κλωνάρι σὲ κλωνάρι, ἀρχινίζοντας μιὰ μυστικόπαθη συναλία.

Μόνος, κατάμονος περπατῶ μέσα στὸ βουνό διασχίζοντας ἓνα ἀπάτητο ἀκόμα μονοπάτι, μὲ τὸ μυαλό μου ἤσυχο ἀπὸ κάθε φροντίδα.

Πλάγι μου δὲν ἔχω κανένα νὰ μὲ συντροφεύει ἐνοχλῶντας μὲ κούφιεσ ὁμιλίεσ. Ἡ ψυχὴ μου γεμάτη ἀπὸ ἀγαλίαση καὶ ἐλευθερία ἀναπνέει καθαρὸ ἀέρα καὶ ζωογόνο. Οἱ βιωτικὲσ φροντίδεσ, οἱ αἰώνιεσ σκέψεισ τῆσ δουλειᾶσ, ποὺ μὲ κρατοῦνε ὀλημεριὲσ ἀιχμάλωτο, δὲν ὑπάρχουν.

Δὲν ἔχω κανένα νὰ μὲ γυρεύει στὸ τηλέφωνο. Τὸ παιδάκι τοῦ γραφείου ποὺ ὡσ τόσο κάθε λίγο καὶ λιγάκι μοῦ φέρνει χαρτιά, χαρτιά, χαρτάκια καὶ σημειωσοῦλεσ τῆσ ὑπηρεσίασ, κ' αὐτὸ δὲν ὑπάρχει. Ὁ ἐκνευριστικὸσ κρότοσ τῆσ γραφομηχανῆσ τῆσ διπλανῆσ κάμαρασ, ποὺ ἀδιάκοπα ἀκούεται, σὰν νὰ μὲ τρυπᾶνε μὲ σφυρὶ τὸ κρανίο μου, τὰ χτυπητὰ τακουνάκια τῆσ δαχτυλογράφου μας πάνω στὰ πλακάκια τοῦ διαδρόμου, ποὺ μ' ἀναγκάζουν πολλὲσ φορὲσ ν' ἀφίνω τὸ γράφημό μου καὶ νὰ κυττάζω τὴν ἀνοιχτὴ πόρτα νὰ περάσει, τὰ πᾶνε κ' ἔλα σὴν διεύθυνση, ὅλα αὐτὰ δὲν ὑπάρχουν τούτῃ τῇ στιγμῇ.

Μιὰ ἀπέραντη σιωπὴ, ἡ βαθειὰ σιωπὴ τοῦ βουνοῦ κυριαρχεῖ ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη.

Πῶσ θᾶθελα νὰ ἦτανε ἀτέλειωτοσ ὁ δρόμοσ τοῦ μονοπατιοῦ, μὲ τὴν αἰώνια γαλήνη του!

Ἐννοιωθε ἓνα ξελάφρωμα μεγάλο ἢ κουρασμένη μου ψυχή.

Κάποιος κρότος, με ξυπνᾷ ἀπὸ τὶς βαθειές μου σκέψεις. Εἶναι ἓνα ἀμάξι κάτω στὸ φαρδὺ μεγάλο δρόμο. Τὸ σέρνουν δυὸ κουρασμένα ἄλογα. Ὁ ἀμαξᾶς, ὁ ἀθεόφοβος, δὸς του καὶ χτυπᾷ με τὸ καμτοῖκι του τὰ φτωχὰ καὶ ἄμοιρα ζῶα. Βιάζεται ἀπὸ συμφέρον καὶ ξεσπάει τὸν θυμὸ του στὰ κουρασμένα αὐτὰ φτωχὰ ζῶα. Δυὸ γρη῏ς καμαρωμένες ἀναπαύονται μέσα στὸ ἀμάξι καὶ οἱ τροχοὶ στρεφογυρίζουν βιαστικὰ τὶς ἀδιάκοπες στροφές, σὰν τὶς στροφές τῶν χρόνων ποὺ γοργοκυλᾶνε στὸ πέρασμα τῆς ζωῆς.

Λίγο παρὰ πέρα στὴ στροφή τοῦ μονοπατιοῦ, ἓνα μικρὸ ξυπόλυτο παιδάκι ἀκολουθᾷ τὸ φορτωμένο με λαχανικὰ γαῖδουράκι. Πίσω του λαχανιασμένο τρέχει ἓνα μικρὸ σκυλάκι. Ὁ ἀχώριστος καὶ πιστὸς φίλος, σκέπτομαι. Τρέχει χαρούμενος πότε προσπερνῶντας καὶ πότε πάλι σταματώντας σ' ἓνα κορμὸ ἐνὸς τσαμνιοῦ γιὰ νὰ μυρῖσει εἴτε γιὰ νὰ κατορθιεῖ.

Στιγμές ὀλόκληρες χαζεύω τὴν ὄμορφη αὐτὴν εἰκόνα καὶ χαμογελάω ἀπὸ εὐχαρίστηση. Παρακολουθῶ με τὴ ματιὰ μου τὸ φορτωμένο γαῖδουράκι, τὸ ξυπόλυτο παιδί καὶ τὸ λαχανιασμένο σκυλάκι, ὡς ὅτου χάθηκαν μέσα στὸ βουνό.

Νὰ πάλι, μένω μόνος μέσα στὴ σιωπῇ, μέσα στὸ στενὸ παρᾶλληλο δρομάκι, τοῦ μεγάλου δρόμου. Ψυχὴ ζωντανή, δὲν βλέπω πουθενά. Πόση ὥρα περπατῶ, ἀνεβαίνοντας καὶ κατεβαίνοντας μονοπάτια ἀνηφορικὰ καὶ στενὰ δρομάκια, δὲν εἶμαι σὲ θέση νὰ τὴν ὀρίσω. Μὰ ξαφνικὰ ἓνα θαυμάσιο σὲ μεγαλοπρέπεια θέαμα πρόβαλε μπροστὰ μου.

Ἡ θάλασσα.

Ἀνοίγω διάπλατα τὰ μάτια μου καὶ ζητάω ν' ἀπολάψω τὴν ἀσύλληπτη ὄμορφιά της. Γύρω μου κυριαρχεῖ

τὸ πράσινο, πάνω μου ἓνας γελαστὸς οὐρανὸς με ὅλες τὶς ἀποχρώσεις τῶν χρωμάτων. Ἐμπρὸς μου ἡ ἀπέραντη θάλασσα με τὸ αἰώνιο μυστήριο τῶν θησαυρῶν της.

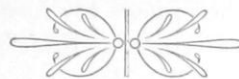
Σφαλνῶ τὰ μάτια μου ζητώντας νὰ κλείσω μέσα στὴν ἀτροφικὴ ψυχὴ μου ὀλόκληρο τὸ μεγαλεῖο ποὺ περικλείνει ἡ φύση. Νὰ χορτάσω τὴν ὄμορφιά τῆς φύσης ποὺ συνδιάζει ἓνας ἀπέραντος γαλαξίος οὐρανός, μιὰ πράσινη πλάση, καὶ μιὰ γελαστὴ ἐκτεταμένη θάλασσα.

Τὰ κυματάκια χαδιάρικα σέρνονται πάνω στὰ χρωματιστὰ χαλίκια τ' ἀερογυαλιοῦ. Πότε χτυπᾶνε κάπως πεισματωμένα καὶ μιὰ ταντέλλα κάτασπρη μ' ἄπειρα τρεμάμενα κρόσια, ξαπλώνεται καμαρωτὰ πάνω στὰ χαλίκια. Πότε χαϊδεντικά, ναζιάρικα σὰν ἓνα ἀπαλὸ φιλάκι ποὺ δίνει ἢ σεμνὴ πρωτόβγαλτη κοπέλλα τοῦ ἀγαπητικοῦ της.

Καὶ μέσα στὴν ὄνειρεμένη γαλήνη, θυμᾶμαι ξαφνικὰ τὴν ἰδιότροπη αὐτὴ θάλασσα, ποὺ ἀγριεμένη με μανία ἀφάνταστη καὶ περιφρόνηση, δέρνει ἀλύπητα τὸ ἴδιο ἀερογυάλι.

Ἀπαράλλακτα σὰν τὴ ζωὴ μας ποὺ τὴν γλυκαίνει μιὰ ἀνέλπιστη χαρὰ καὶ τὴνε δέρνει ἀλύπητα ὁ πόνος.

Εὐτυχισμένοι ὅσοι μποροῦν νὰ ξεχαστοῦν γιὰ μιὰ στιγμή ἀπὸ τὶς φροντίδες τῆς ζωῆς.

Η ΝΥΧΤΑ

Ήταν μιὰ νύχτα τοῦ Γενάρη φωτεινὴ
καὶ μεῖς ἀγκαλιαστὰ σιγοπερνούσαμε
τὸ δρόμο γιὰ νὰ φτάσουμε στὸ σπίτι,
τὴ νύχτα ποὺ ἀπ' τὸ θέατρο γυρνούσαμε.

Μ' ἀσημοφῶς μᾶς ἔλουζε ἡ σελήνη
καὶ σ' ἀκούγα στὸ πλάϊ σου γυρμένη·
μοῦ μίλαγες γλυκὰ γιὰ τὴν ἀγάπη μας
καὶ σιγανὰ ψιθύριζες, «ἀγαπημένη».

Στὸ σπίτι μας ἐφτάσαμε ἀργά.
Ἡ νύχτα ποὺ περάσαμε ἦταν θεία,
ἡ νύχτα ποὺ μοῦ χάρισε τὸν ἔρωτα
τὸν δυνατὸ ποὺ φτάνει σὲ λατρεία.

ΕΛΕΝΗ ΣΑΡΑΝΤΑΚΟΥ

Η ΚΑΣΣΑ

Ὁγκος βαρῆς κι' ἀσήκωτος τ' ἀφέντη μας ἡ κάσσα
μὲ ζηλεμένονε παρὰ σὲ στήθια σιδερένια.
Κι' ἀνοιγοκλεῖ μὲ σφυριχτὴν—σὰ δουλεφτῆς—ἀνάσα
Κι' ὁ ἀφέντης τῆς χαμογελᾷ μὲ σεβασμὸ κι' εὐγένεια

Ἄπο μαντέμι δυνατὸ κι' ἀστραφτερὸν ἀτσάλι
—Τὸ μέταλλο ποὺ φτιάχνουνε τῆς φυλακῆς τοὺς κλείους—
Σὰν τὸ καλύβι ἐνὸς φτωχοῦ, μπορεῖ καὶ πιὸ μεγάλη,
καὶ ξεπερνᾷ σ' ἀχορταγιὰ τοὺς πεινασμένους λύκους.

Κρύβει τὰργάτη τὸν ἰδρὸ, τὸ γαῖμα τοῦ στρατιώτη
κρύβει τὸ δάκρυ τὰρσανοῦ, τὸ στεναγμὸ τῆς χήρας
τ' ἀφεντικοῦ μας τὶς χαρῆς, τῆς πόρνης τὴν ἀγνότη
καὶ τῆς γυναῖκας τὴν τιμὴ. . . καὶ τὴν τιμὴ τῆς λίρας.

ΝΙΚΟΣ ΣΑΡΑΝΤΑΚΟΣ

Ο ΣΤΡΑΒΟΜΥΤΗΣ

[Θὰ προσπαθῶ νὰ ἱστορήσω μιὰν ἀπλὴ ἱστορίαν, χωρὶς φαντασιωχτῆρες καὶ ψευτικὰς εἰκόνας ἐνοῦ κάποιου ἀπλοῦ παιδιοῦ, ἐνοῦ ἀλήτη χωρὶς γονεῖς καὶ στέγη. Οὔτ' αὐτὸς ξαίρει πῶς βρέθηκε στὸν κόσμον τοῦτο τῶν κακόμοιων ἀνθρώπων, κι' οὔτε φροντίζει κἄν νὰ τὸ μάθει. Κλειμένος στὸν ἑαυτὸ του ζεῖ τὴ λιύτερη καὶ ξέγνοιαστη ζωὴ τοῦ ἀλήτη, κι' εἶναι σχεδὸν εὐτυχισμένος].

Ἐνα χειμωνιάτικο δειλινὸ πού ὁ ἥλιος εἶταν μουντός κι' ἀδύνατος πηγαίνοντας νὰ χαθεῖ στὸ ἀφρισμένο κύμα τοῦ πελάου, ἕνας ἀλήτης, ἕνα γλωμὸ καὶ φοβερὰ ἀδύνατο παιδί, εἶταν χαρούμενος γιατί εἶχε στὴν τσέπη του δυὸ τᾶλλαρα λιανὰ καὶ τὰ κουνδούνιζε ὅλη τὴν ὥρα. Ἄκουε μὲ μιὰ εὐχαρίστηση τὸ ἡδονικὸ κουνδούνισμά τους καὶ στὴν ὄψη του χυνόταν μιὰ εὐτυχία, μιὰ φεξιάδα καὶ μιὰ χαρὰ πού δὲ λέγεται. Καθόταν πάνω σὲ μιὰ κάσσα ἐκεῖ στὴν προκυμαία καὶ κουνούσε ὅλη τὴν ὥρα τὰ πόδια του, καὶ χτυποῦσε τίς

λερωμένους γτέρονες του στὰ σανίδια τῆς κάσσας.

Οἱ γκαζόλαμπες ἔρριχναν ἕνα θαμπὸ φῶς καὶ φωτοῦσαν τὰ μουσκεμένα καλντερήμια, ἐνῶ στὸ λιμάνι χοροπηδοῦσαν μερικὲς βαρκοῦλες μὲ τὰ φαναράκια τους ἀναμμένα. Μιὰ μαοῦνα, ἐκεῖ κάτω στὸ βάθος τοῦ λιμανιοῦ, φάνταζε σὰν ἕνας δράκος παραμυθιοῦ μαῦρος, κατάμαυρος πού κουνούσε ὅλη τὴν ὥρα τὸ γιγάντιο του σῶμα. Τὸ συνεχικὸ βοῦῖσμα τῶν κυμάτων, πού μανιασμένα σποῦσαν στὴ βάση τῆς προκυμαίας, γερμίζαν τὴν ψυχὴ του μὲ ἕναν ἀόριστο φόβο.

Κάποιος πέρασε βιαστικὸς τὴν ὥρα αὐτὴ καὶ πέταξε τ' ἀποστίγαρό του. Γιὰ μιὰ στιγμή, ἡ γόπα δυνάμωσε τὴ φωτιά της καὶ σὲν εἶταν ἔτοιμη νὰ σαρωθεῖ ἀπ' τὸν ἀέρα, βρέθηκε ἀνάμεσα στὰ χεῖλη τοῦ παιδιοῦ πού καθότανε πάνω στὴν κάσσα, ἐκεῖ κοντὰ στὴν προκυμαία. Ὁ Στραβομύτης ρουφούσε μὲ ὅλη του τὴν ψυχὴ τὸν καπνὸ τῆς γόπας καὶ προσπαθοῦσε νὰ ζεστάνει τὰ κοκκαλόχερά του στὰ τελευταῖα σπιθιρίσματα τοῦ τσιγάρου.

Τὸ κρῦο ἄρχισε νὰ δυναμώνει κι' ὁ Στραβομύτης χουχούνησε τὰ χέρια του, προσπαθώντας νὰ ζεσταθεῖ μὲ τὴ ζέση τῆς ἴδιας του μικρῆς ψυχῆς. Ἐκοψε μερικὲς βόλτες πάνω κάτω στὴν προκυμαία καὶ τράβηξε γιὰ τὸ λημέρι του μιὰ καὶ δὲν εἶχε λόγον νὰ περιμένει πιὰ.

Ἡ ὥρα εἶχε προχωρήσει ἀρκετὰ καὶ τὸ κρῦο πύγωνε τὸ μενοῦδι του. Δεκέμβρης μῆνας κι' ὁ ἀέρας εἶτανε παγωμένος. Ὁ Στραβομύτης χουχουνίζοντας ὅλη τὴν ὥρα τὰ χέρια του τὰ παγωμένα, ἔφτασε κιόλας στὸ λημέρι του.

Εἶτανε μιὰ ἀπάνεμη γωνιά ἐκεῖ κάτω στὸ λιμάνι: ἕνας σωρὸς ἀπὸ ἄδεια βαρέλια καὶ κάσσες ἀνάκατα. Ἡ ἀνάγκη τῆς στέγης τὸν ἔκανε, μπορεῖ νὰ πεῖ κανένας, ἀρχιτέκτονα καὶ καταπιόστηκε ἀπὸ καιρὸ νὰ βολεφτεῖ κεῖ δὲ καὶ νὰ φτιάξει μὲ τίς παρατημένες κάσσες καὶ τὰ πεταμένα βαρέλια

μιὰ ζεστή καμαροῦλα. Λίγα χορτάρια ἀπόσωσαν τὴ φροντίδα του τούτη καὶ τὸ μέγαρο, ὅπως τὸ ἔλεγε, εἶτανε ἔτοιμο νὰ δεχεῖ τὸν πρίγκηπά του. Ἐκεῖ μποροῦσε ἀνενόηλητα νὰ κοιμᾶται καὶ νὰ βροῖσκει τὸ νυχτερινὸ καταφύγι του.

Τρύπωνε στὴ γωνιά του καὶ ζάρωσε μέσ' στὰ κουρέλια του νὰ ζεσταθεῖ. Ὁ ἀέρας, ὀλοένα δυνάμωνε καὶ σφύριζε παράξενα ἀνάμεσα στὰ βαρέλια καὶ στὶς κάσσεσ. Σὲ λίγο ἄρχισε νὰ πέφτει ἓνα ψιλὸ χιονόνερο ποὺ τρύπωνε στὶς χαραμίδες καὶ βελόνιαζε τὸ κορμὶ τοῦ Στραβομύτη, ποὺ μουνδιασμένος ὀλότελα ἔκλεισε τὰ μάτια του καὶ βυθίστηκε στὸν ὕπνο. Ἐνα ροχαλητὸ ξακολουθιτικὸ ἄρχισε καὶ θαυροῦσες πὼς εἶτανε ἡ ἀνάσα τῆς κάσσεσ ποὺ τὴν θαυροῦσες σὺν κίτι ζωντανὸ ποὺ ρουθούνιζε ὅλη τὴν ὥρα τὸν ρυθμὸ τῆς ὑπαρξῆς της.

Κουλουριάστηκε τὸ κακόμοιρο παιδὶ στὰ κουρέλια του, ποὺ ἡ συμπόνια κάποιας γυναικοῦλας τοῦ λαοῦ τοῦ τὰ προμήθειψε, καὶ προσπάθησε νὰ ζεστάνει τὰ παγωμένα μέλη του κάτ' ἀπ' αὐτὰ καὶ νὰ βρεῖ τὸ ξεκούρασμα στὴν ἀγκυλιὰ τοῦ ὕπνου. Καὶ καθὼς εἶταν ἔτσι βυθισμένος, ἄρχισε νὰ χαμογελᾷ καὶ εἶχε στὸ πρόσωπό του περιχυμένη μιὰ μακαριότητα καὶ μιὰ γαλήνη ποὺ δὲ λέγεται.

Ὁ Στραβομύτης εἶτανε ἓνα γλωμὸ κι' ἀδύνατο, σκεδὸν καχεκτικὸ, παιδαρέλι, ποὺ κι' αὐτὸς δὲν ξαίρει πὼς βρέθηκε στὸν κόσμον τοῦτο, καὶ ποὺ ἀπ' τὴν στραβὴν του μύτη πήρε καὶ τὸν ὄνομά του, γιατί ἔχτος ἀπ' αὐτό, ἄλλο δὲν εἶχε ποτέ του. Ἀλήτης ἀπὸ γεννησιμιοῦ του γύριζε ὀλοένα στὸ λιμάνι τῆς πολιτείας, μὲ τὰ πολλὰ φουγάρα κ' ἔκανε θελήματα. Εἶχε κλείσει τὰ δεκαπέντε του χρόνια καὶ δὲ βρέθηκε κανένας ὡς τὴ στιγμὴ τούτη νὰ ἐνδιαφερθεῖ γιὰ αὐτὸν καὶ νὰ τὸν βάλει σὲ κάποια σειρᾶ, νὰ βρεῖ τὸν ἑαυτό του καὶ νὰ γίνεῖ κάτι κι' αὐτὸς στὸν ἀπέραντον κόσμον. Βέβαιο κι' εἰκόλονόητο πὼς οὔτε κ' ἡ πολιτεία εἶχε καιρὸ νὰ

βλέπει τοὺς τέτοιους ἀλήτες καὶ νὰ φροντίζει γιὰ αὐτοὺς καὶ νὰ ξοδεύει τὰ πολύτιμα λεφτὰ της γιὰ κάτι τέτοια ἀπορρίματα. Ὡς τόσο ὁ Στραβομύτης εἶτανε χαρούμενος καὶ δὲν παραπονιότανε γι' αὐτὴν τὴν κατάντια. Θαυροῖς καὶ τὴν ἔβρισκε πολὺ φυσικὴ καὶ τραγοῦδα· ὅλη τὴν ὥρα ἡ σφύριζε κανένα αἰσχρὸ τραγοῦδάκι ἀμέριμνος, σὺν τῇ πουλιᾷ τοῦ οὐρανοῦ. Εἶχε μάθει τόσα καὶ τόσα, ἐκεῖ στὸ λιμάνι, ἀπ' τοὺς βαρκάριδες καὶ τοὺς ναῦτες ποὺ κατάντησε σωστὸ μαγκόπαιδο. Δὲν τὸν ἔπιανε κανένας σὲ τίποτε.

Θυμότενε πάντα μὲ λύπη του καὶ τὸ διηγότανε συχνὰ στὴν παρέα τῶν ἀλητόπαιδων τῆς πολιτείας, ποὺ ἦταν κι' ἄρχηγός της, πὼς ἐδῶ καὶ λίγους μῆνες πρὶν, ἓνας χωροφύλακας τὸν εἶχε πιάσει καὶ τὸν πήγε στὸ τριῆμα φιλοδωρῶντάς τον μὲ τίς ἀπαραίτητες χαστουκιὰς καὶ πὼς τὸν κλείσανε ἔπειτα σ' ἓνα σκοτεινὸ μπουντροῦμι μαζί μὲ ἄλλους πολλούς. Ἀναρωτιότανε νὰ βρεῖ τὸ φταίξιμό του, μὲ δὲν μποροῦσε νὰ καταλάβει στὸ τί μποροῦσε νὰ εἶχε φταίξει. Τὴν ἄλλη μέρα τὸν πήγαν στὸ αὐτόφορο καὶ τὸν δικάσανε «ἐπὶ ἀλητεία», λέει, δυὸ μῆνες φυλάκιση, σάμπως νάφταιγε ἐτοῦτος ποὺ δὲν εἶχε ποῦ τὸ κεφάλι του νὰ γύρει. Κ' ἔπειτα, σοῦ λένε μερικοὶ καλοθελητές, πὼς ἡ πολιτεία δὲ φροντίζει γιὰ τοὺς ἀλήτες! . . . Ἄς εἶναι. Δυὸ μῆνες στὴ φυλακὴ, στερημένος τὴν ἐλευθερίαν του καὶ τὸν ἀέρα τὸν ὀλοκάθαρον τῆς θάλασσας καὶ τοῦ κίμπου, τοῦ στοίχισε ἓναν ὀλάκαιρον κόσμον. Τὸ κακόμοιρον τὸ παιδὶ εἶχε γίνεῖ ἀγνώριστον ὅταν τὸ βγάλανε ἔξω. Καὶ τελειώνοντας τὸ λόγο του τοῦτο ἔλεγε στοὺς γύρω του μάγκες πὼς πρέπει νὰ φυλάγονται ἀπ' τοὺς χωροφυλάκους ποὺ μὴν ἔχοντας ἄλλη δουλειὰ τοὺς πάνε στὸ τριῆμα τσακίζοντάς τους στὸ ξύλον. Καὶ τότε γελοῦσανε ὅλοι τοὺς ἀνοιχτόκαρδα μὲ τὸ πάθημά του.

Ἐνα μικρὸ σκυλάκι ποὺ τὸ μάζεψε κάποτε πεινασμένον ἀπ' τὸ δρόμον, εἶτανε ἡ μόνη του χαρὰ κ' ἡ μόνη του φρον-

τίδα. Τ' αγαπούσε περισσότερο κι' απ' τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του καὶ τὸ φρόντιζε πάντα μὲ στοργή, ὡς που κάποια μέρα, τὸ περασμένο καλοκαίρι, τὸ βρήκε ψώφιο, ἔξω απ' τὸ πρόχειρο σπιτάκι του, ἀπ' τὴ φόλα τοῦ χωροφύλακα καὶ ἔκλαιψε γοερὰ τὸν σκληρὸ ἀποχωρισμὸ του.

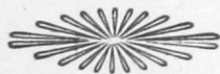
Τώρα εἶναι χαρούμενος, παρ' ὅλο τὸ κοῦο καὶ τὴ βαρυχειμωνιά, καὶ τραβάει τὸ δρόμο τῆς ὑπαρξῆς του στὴν κοινωνία τῶν ἀνθρώπων χωρὶς σκοπὸ, χωρὶς ἐφρόδιο κανένα. Τὴ μέρα βολεύεται ὅπως ὅπως καὶ τὴ νύχτα τὴν περνᾷ στὸ μέγαρό του, ὅπως τὸ λέει μόνος του, τὸ κασσόσπιτό του.

Ἡ θάλασσα ἀγρίεψε καὶ μούγκριζε ὅλη τὴν ὥρα φουσκώνοντας τὰ νερά της σὲ θεώρατα κύματα ποὺ ῥοχότανε νὰ σπάσουν στὸ μῶλο μανιασμένα. Οἱ βάρκες χοροπηδοῦσαν ἕνα τρελλὸ τσάρλεστον κ' ἡ μαοῦνα μιὰ φαινότανε καὶ μιὰ χανότανε πίσω ἀπ' τὰ γιγάντια κύματα.

Τὸ χιόνι στιβαζότανε παρασυρμένο ἀπ' τὸ βορριά, κι' ἄσπριζε ὁ τόπος ὅλος. Οἱ στέγες τῶν σπιτιῶν, οἱ μανρισμένες καμινάδες καὶ τὸ παλάτι τοῦ Στραβομύτη, εἶχαν ἕνα ἐκθαμποτικὸ λευκὸ χρῶμα. Οἱ λαμαρίνες τ' ἀντικρουνοῦ ὑπόστεγου στενάζανε ἀπ' τὰ μπατσιμάτα τοῦ δεκεμβριάτικου ἀέρα. Ψυχὴ δὲ φαινότανε πιὰ ἔξω. Μὰ καὶ ποιὸς θὰ τολμοῦσε νὰ ξεμυτῆσει, ἔστω καὶ μιὰ πιθαμὴ, ὅζω ἀπ' τὴν πόρτα του; . . .

Κοιμώτανε ὁ Στραβομύτης, εὐτυχισμένος, γιατί κι' ὄλας δὲ μυρίστηκε πὼς πρὶν γυρίσει στὸ «μέγαρό» του, τὰ δύο του τάλλαρα γλύστρησαν στὴ λάσπη ἀπὸ τὴν τρύπια του τσέπη!

ΚΩΣΤΑΣ Ν. ΔΡΑΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΤΑ ΓΕΡΟΝΤΑΚΙΑ

Στὸ τζάκι ἔμπρὸς τὸ γέρικο ζευγάρι
χρόνια σβυσμένα ἀναθυμᾶται πάλι.
Μιλᾷει σιγὰ ἢ γριούλα μὲ καμάρι
γιὰ τῶν παλιῶν τὴν περασμένη ζάλη.

Θυμᾶται μιὰ βραδυὰ ποὺ τὸ φεγγάρι
ἔκανε τὴν καρδιά γοργὰ νὰ πάλῃ
τῆς κοπελιάς, μὲ τὴ χλωμὴ τὴ χάρη
θυμᾶται. . . μὰ στερνά, κοιμᾶται ἀγάλι!

Παγώνει λίγο - λίγο τὸ κονάκι.
Σβύνουνε καὶ τὰ ξύλα ἐκεῖ σιμά τους
μέσ' στὸ παλιό, τὸ μανρισμένο τζάκι,

πὼς μοιάζουνε κι' αὐτὰ μὲ τὴν καρδιά τους,
ποὺ ἀπ' τὴ λαμπρὴ φωτιά της, τὴ σπιθόβολη,
δὲν μένει τώρα παρὰ λίγη — χόβολη! . .

ΛΙΛΑ ΚΑΡΑΚΑΛΟΥ

ΓΙΑ ΜΝΗΜΟΣΥΝΟ ΣΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΔΑΣΚΑΛΟ

ΓΙΑΝΝΗΣ ΨΥΧΑΡΗΣ

Χρόνος έλλεισε άφ' ότου ο μεγάλος Δάσκαλος, ο Ψυχάρης, δέν υπάρχει στη ζωή. Τίς 29 του Σεπτέμβρη 1925, χάσαμε τo Μεγάλο αγωνιστή τής γλωσσικής ιδέας, τo δημιουργό και άρχηγό του άγώνα, τόν πολεμιστή και τo δάσκαλο μαζί. Στάθηκε για μās, τούς κατοπινούς, ό τολμηρός προτοπόρος. Με τή σημαία στο χέρι όλο δραστηριότητα, θάρρος και πεποίθηση, άγωνίστηκε 40 óλάκερα χρόνια στη πρώτη γραμμή. Και με σοφία και νοϋ έφθασε στη Νίκη. Κανείς δέ μπορεί νά του άρνηθῆ τή δόξα αύτή!

Ό Ψυχάρης γεννήθηκε τo 1854 στην Όδησσó. Χιώτες οί γονιοί του κι' από μεγάλη κι' άρχοντική οίκογένεια του νησιού.

ΨΥΧΑΡΗΣ

Πέρασε τὰ παιδικά του χρόνια στήν Πόλη. Ἐκεῖ ἔκανε καί τῆς πρῶτες του σπουδές. Γλήγορα ἢ φλογερῶς φιλομάθειά του τὸν τράβηξε στὸ Παρίσι, ὅπου ἀκολούθησε ἀνώτερες σπουδές σὲ Λύκειο καὶ ὕστερα στὴ Sorbonne. Στὰ 1904 διορίσθηκε καθηγητὴς τῆς Ecole de hautes études, διάδοχος τοῦ E. Legrand, στήν ἔδρα τῶν βυζαντινῶν καὶ νεοελληνικῶν σπουδῶν.

Πῆρε γυναῖκα του τὴν κόρη τοῦ μεγάλου E. Renan. Πολλὰ ὠφελήθηκε ἀπὸ τὴ γοιτευτικὴ ἀναστροφή τοῦ σοφοῦ πεθεροῦ του. Δυὸ γιοῖ του σκοτώθηκαν στὸ μεγάλο πόλεμο· ὁ ἓνας ἀπ' αὐτοὺς νωρὶς ἔδειξε πὸς εἶχε μεγάλο λογοτεχνικὸ ταλέντο.

Κανένας ἄλλος ἐπιστήμονας ἢ λογοτέχνης δὲν ἀντίκρουσε στὴ ζωὴ του τόσο σφοδρὲς ἐπιθέσεις, ὅσο αὐτός. Ἄκουσε τῆς πιὸ ἀφάνταστες ὕβρεις. Δέχτηκε κάθε λογῆς συκοφαντίες. Δοκίμασε τὰ χτυπήματα κάθε πολεμικῆς. Ἀπὸ τοὺς πιὸ σοφοὺς μας ἐπιστήμονες, θρέμματα πανεπιστημίων, ὡς τοὺς τελευταίους, δραπέτες τοῦ γυμνάσιου, δημοσιογραφίσκους, πάμπολλοι νόμισαν ἐθνοσωτήριο χρέος τους νὰ τὸν ἐπικρίνουν μ' ἐπιχειρήματα ἀσύστατα καὶ νὰ κάνουν εὐκόλο «πνεῦμα» εἰς βάρος του, γελοιοποιώντας καὶ μυκτιρίζοντάς τον. Τὸν πολέμησαν μὲ πάθος καὶ ὅσοι ἐπιπόλαια τὸν διάβασαν, μὰ κυρίως ἐκεῖνοι, ποὺ οὐτ' ἓνα ἀπὸ τὰ βιβλία του δὲν ἀνοιξαν. Τ' ἀφρισμένα κίματα τοῦ μίσους καὶ τῆς διαβολῆς, ποὺ τὰ ἔσπρωγχαν σφοδρότατοι ἄνεμοι ἀμάθειας ἢ φθόνου, δὲν ἔπαψαν ἴσαμε χτὲς νὰ φτάνουν ὡς τὸ σιωπηλὸ γραφεῖο του, ἀπ' ὅπου ξεχύθηκε ἄπλετο τὸ φῶς μιᾶς ἀπλῆς μὲν, σωστικῆς ὅμως ἀλήθειας γιὰ τὴ γλωσσικὰ καὶ ἐκπαιδευτικὰ παραστρατισμένη φυλή μας.

Τὰ ἔργα τοῦ Ψυχάρη ἀποτελοῦνε μιὰ ὁλόκληρη βιβλιοθήκη, γιομάτη σοφία καὶ κέφι μαζί. Ἑλληνικὰ ἔργα

ἔχει βγάλει 16 τόμους, τοὺς ἀκόλουθους : «Τὸ ταξίδι μου» (1888).—«Τ' ὄνειρο τοῦ Γιαννίρη» (1897).—«Γιὰ τὸ Ρωμεῖκο Θέατρο» (1901), — «Ζωὴ κι' ἀγάπη στὴ μοναξιά» (1904).—«Ἡ ἄρρωστη δοῦλα» (1907).—«Ρόδα καὶ μῆλα» (6 τόμοι: 1902-1909),—«Τὰ δυὸ ἀδέρφια» (1910).—«Στὸν Ἰσκιο τοῦ πλάτανου» (1911).—«Ἄγνη» (1913).—«Τὰ δυὸ τριαντάφυλλα τοῦ Χάρου» (1914). — «Κωστῆς Παλαμῆς» (1927).

Γαλλικὰ ἔργα ἔχει βγάλει τ' ἀκόλουθα :

Jalousie (1892).—Cadeau de noces (1893). — Le Rêve de Yanniri (1897).—La Croyante (1898).—L'Épreuve (1899). — Sœur Anselmine (1918). — Autour de la Grèce (1895). — Le Solitaire du pacifique (1922). — Typesses (1924).—Ernest Renan (1925).—Le Crime de Lazarina (1926). —Le Crime du Poète (1913).

Ἱστορικὰ καὶ φιλολογικὰ : Les Adelphe de Térence. La Ballade de Léonore en Grèce (1884). — Essais de Grammaire historique néo-grecque, 2 volumes (1886-1889)—Étude de philologie Byzantine et néo-grecque (1892)—S. Portius. Grammatica linguae graecae vulgaris—Rééditée et commentée sous la direction de M. Jean Psichari (1888).—Le Poème à Spanéas (1881).—Le Roman de Florimont (1891).—Les études de grec moderne en France au XIXe siècle (1904). — Le Poète Denys Solomos (1907). — Étude sur le grec de la Septante (1908). — Efendi. Étude de lexicologie historique (1912). — L'Arbre chantant (1910). — La med et lambda (1911).—Salomé et la décollation de Saint Jean-Baptiste (1916).—La Chèvre chez Homère, chez les Attiques et chez les Grecs modernes (1921). — Un pays qui ne veut pas de sa langue (1928).

Ἔχει βγάλει κ' ἓνα Ἱταλικό, τὸ : «Fioretti per Francesca».

Ἐξω ἀπ' ὅλ' αὐτά, ποὺ βγήκανε σὲ βιβλία, ἔχει δημοσιέψει ὁ Ψυχάρης κ' ἓνα σωρὸ ἀρθρα, βιβλιοκρισίες, κριτικὲς, διηγήματα, πεζὰ τραγούδια σ' ἐφημερίδες καὶ περιοδικά.

Ἐτοίμαζε ἀκόμα καὶ τὴ «Μεγάλῃ Ρωμέικῃ Γραμματικῇ», τὸ σπουδαιότερο ἔργο του. Εἶχε κι' ὅλας ἔτοιμους τρεῖς τόμους της. Μὰ δυστυχῶς δὲν ἐπρόφρασε νὰ τὴν τελειώσῃ. Τὸν ἀρπάξε ὁ Χάρος.

π.

ΟΜΝΥΕΙ

ἽΟμνύει κάθε τόσο ν' ἀρχίσει πὺὸ καλὴ ζωὴ.

ἽΑλλ' ὅταν ἔλθ' ἡ νύχτα μὲ τὲς δικὲς της συμβουλὲς μὲ τοὺς συμβιβασμοὺς της, καὶ μὲ τὲς ὑποσχέσεις της ἄλλ' ὅταν ἔλθ' ἡ νύχτα μὲ τὴν δικὴ της δύναμι τοῦ σώματος ποὺ θέλει καὶ ζητεῖ, στὴν ἴδια μοιραία χαρὰ, χαμένος, ξαναπιάνεται,

Κ. Π. ΚΑΒΑΦΗΣ

ΤΟ ΠΡΩΤΟ ΜΠΟΥΚΕΤΟ

['Απ' τὸ ἡμερολόγιο νέου κοριτσιού].

Κυριακή. . . . , πρωτὶ.

Σήμερα μοῦ συνέβηκε τὸ πιὸ ἀφάνταστο, τὸ πιὸ θαυμάσιο, τὸ πιὸ ὄνειρεμένο πρᾶγμα τοῦ κόσμου· κάτι ποῦ θάχαμνε νὰ σκάσουν ἀπὸ ζούλεια ὡμορφες κι' ἄσχημες, γνωστές κι' ἄγνωστες, ἀπὸ τὴ μιὰ ἄκρη τῆς Πόλης ὡς τὴν ἄλλη, ἀπ' τὰ Καβάγια ὡς τὰ Φλώρια κι' ἀπὸ τὸ Μόδι ὡς τὴν πιὸ ἀπόμακρη γωνιά τοῦ Κερατείου. Γνωστές κι' ἄγνωστες, ναί· πρὸ πάντων ὅμως οἱ γνωστές, ἂν ξέυρανε!.. Μὰ δὲ θὰ τὸ μάθουν ποτέ! Μεγάλωσες πιὰ καϊμένη μου Λουλοῦ, καὶ πρέπει νὰ ξέρης νὰ κρύψης καὶ σὺ ἓνα μυστικό! Κι' ἔπειτα, ἓνα μυστικό δίνει πάντα ἓνα εἶδος ὑπεροχῆς στὸν κάτοχό του μπρὸς στοὺς κοινούς ὀνητούς· τοὺς κυττάξεις ὅλους μὲ κάποιον οἶκτο ἀπὸ τὸ ὕψος τοῦ μεγα-

λείου σου, σὰν νὰ τοὺς μεμψιμοιρᾷς ποῦ δὲν μποροῦν νὰ μαντέψουν τί κρύβει μέσα του τὸ κεφαλάκι σου, τί θὰ εἶχε νὰ πῆ ἢ γλωστίτσα σου ἂν ἀποφάσιζε νὰ μιλήσῃ· κι' αὐτὸ σοῦ δίνει ἓναν ἄερα πολὺ, πολὺ chic. Ἡ Μαργαρίτα, ἡ ἑξαδέλφη μου, τὸν ἔχει συχὰ αὐτὸν τὸν ἄερα. Ἐγώ, ὡς τώρα δὲν εἶχα ποτέ μου μυστικά, κι' αὐτὸ μὲ ταπεινῶνε πολὺ, κοντὰ στὴ Μαργαρίτα μάλιστα. Σύμφωνα λοιπόν, Λουλοῦ· δὲ θὰ τὸ ποῦμε σὲ κανένα· οὔτε καὶ στὴ Μαργαρίτα. Μονίχα σ' αὐτὸ τὸ καλόβολο χαρτί, ποῦ γεννήθηκε γιὰ ν' ἀκούει καὶ νὰ θάφτει τὶς ἀνοησίες μας :

Τὸ πρωτὶ, κατὰ τὶς 9, ἐτοιμαζόμουνα νὰ φύγω γιὰ τὴν ἐκκλησία, ὁπότεν παρουσιάζεται μπροστά μου ἡ Μαρία μ' ἓνα πελώριο, θαυμάσιο μπουκέτο, ὄλο ἀπὸ ὄρχοειδῆ, καλλιτεχνικὰ τριγυρισμένο μὲ ἄσπρο μεταξωτὸ χαρτί. Δὲν ἦταν ἀπὸ τὰ συνηθισμένα μπουκέτα ποῦ μᾶς στέλνουν κάποτε οἱ οἰκογενειακοὶ μᾶς φίλοι ἀπὸ τοὺς κήπους τους. Ξαφνιασμένη, μ' ἓνα ἄοριστο γλυκὸ προαίσθημα στὴν καρδιά, ρωτῶ τὴ Μαρία, ποῦ τὸ βρῆκε. Τὸ ἔφερε, λέγει, κάποιος καλοντυμένος, ἄγνωστος κύριος καὶ τῆς εἶπε: «Γιὰ τὴν Μαριζέλ». Ὡστε γιὰ μένα, γιὰ μένα προσωπικὰ κι' ἀποκλειστικὰ ἦταν τὰ ὑπέροχα αὐτὰ λουλούδια! Μαζεμμένα, πρὸς ξαίρει μὲ πόση λαχτάρα, δεμμένα σὲ μπουκέτο μὲ δάχτυλα ποῦ τρέμανε ἀπὸ συγκίνηση, ἀβεβαιότητα κι' ἐλπίδα, ἀπὸ κάποιον κρυφὸ καὶ δειλὸ θαυμαστή μου! Σὲ σένα πιστέ μου σύντροφε, ἀγαπημένο μου λευκωματάκι, μπορῶ νὰ ἐμπιστευθῶ χωρὶς ντροπὴ τὴ μεγάλη, τὴ φωτεινὴ αὐτὴ λέξη. Γιατί, αὐτὸ εἶναι. Μοῦ τὸ λέγει, μοῦ τὸ φωνάζει ἡ ψυχὴ μου· μοῦ τὸ σιγοτραγουδοῦνε τὰ πανώρημα αὐτὰ λουλούδια... Ὡ, τὶς ἀγαπημένες μου λευκὲς καὶ ρόδινες ψυχούλες! Ἐκρυψα τὸ πρόσωπό μου ἀνάμεσα στὸ ἀπαλό τους κῆμα καὶ ρούφηξα βαθειὰ τὴ μυρωμένη τους πνοή. Ποτέ μου δὲν εἶδα λουλούδια μὲ τόση δροσιά, τόση γοητεία

καὶ ποίησι. Ἀὐτὸς κί' εἶνε ποτισμένα μετὰ τὴν μελωδίαν χάριον Γκιουλιεττίνου . .

Θὰ παρατοῦσα κί' ἐκκλησιά καὶ κάθῃς τι γιὰ νὰ καθήσω νὰ τὰ κυττάζω, νὰ τὰ κυττάζω ἀχόρταγα, μὰ ντεράτηκα τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό μου. Ἦταν πολὺ παιδιάστικο νὰ γάω ἔτσι σὰν τρελλή, σὰν ξηπασμένη, γιὰ ἓνα μπουκέτο ἐπιτίλους. Ἡ Μαργαρίτα δὲ θὰ τὸκανε ποτὲ αὐτό. Θὰ τὸ παρατοῦσε ἀδιάφορα ἰάχα στὰ χέρια τῆς ὑπηρετριάς μ' ἓνα χαμόγελο βασιλικὰ συγκαταβατικό, ποὺ θέλει νὰ πῇ: «Δὲ βαριέσαι, δὲν ἀξίζει τὸν κόπο νὰ γίνεσαι λόγος». Κί' ἄς χοροπηδᾷ ὅσο θέλει ἀπὸ μέσα ἡ καρδιά της, ὅπως κί' ἡ δική μου, σήμερα. Ὅταν μεγαλώσει πιά κανεὶς, ἔτσι, πρέπει νὰ μάθῃ νὰ μὴν ἀφίνη νὰ φαίνονται ἀπ' ἔξω ὅσα γίνονται μέσα του. Νά, ἡ Μαργαρίτα εἶνε εἰκοσιενὸς χρονῶ κί' ἔχει συνήθεια τοῦ κόσμου σὰν εἰκοσιπέντε, ἐνῶ ἐγὼ δὲν εἶμαι οὔτε σωστὰ δεκάξη, κί' αὐτὸ εἶνε τὸ πρῶτο μου... πῶς νὰ τὸ πῶ; «αἰσθηματικὸ» μπουκέτο. Ἄραγε σὰν πόσα νάχη πάξει ὡς τώρα, ἡ θελκτικὴ μου ἐξαδέλφη, αὐτὴ ποὺ δὲν μπορεῖ νὰ κάνει βῆμα, χωρὶς νὰ περικυκλωθεῖ στὸ λεπτό ἀπὸ ἓνα σωρὸ μπλέ, καφέ ἢ γκρι σακάκια, κί' ἀπὸ καμμιά δεκακιὰ στραφετέρᾳ ἀπ' τὴν μπριγιαντῖνα κεφάλια;

Ποτὲ δὲν προσενχθήθηκα χειρότερα ἀπὸ σήμερα στὴν ἐκκλησιά. Σ' ὄλο τὸ δρόμο, καὶ στὸ διάπημα τῆς λειτουργίας, ὁ νοῦς μου φτερούγιζε στὸ θελκτικὸ μυστήριον ποὺ τίλιζε ξαφνικὰ τὴ ζωὴ μου. «Ἐνας καλοντυμένος ἄγνωστος Κύριος!» — Ἄγνωστος γιὰ τὴ Μαρία δὲν πιστεύω ὅμως καὶ γιὰ μένα! Ἡ Μαρία ἄλλωστε εἶνε καινούργια ἀκόμα, καὶ δὲ ξαίρει ὅλους τοὺς γνωστούς μας, οὔτε κί' ὅλους τοὺς συγγενεὶς μας ἀκόμα καλὰ καλὰ.

Νεώτερη ἀνάκρισις, ἔφερε στὸ φῶς πῶς ὁ καλοντυμένος ἄγνωστος Κύριος, ἦταν συνάμα ξανθὸς, παχὺς καὶ κοντός... Αὐτὸ δὲ μετὰ πολυενθουσιάζει· θὰ προτιμοῦσα τ' ἀντί-

θετο σ' ὅλη τὴ γραμμὴ. Μὰ φαίνεται πῶς «τὰ μέσα ἔξω-ραῖζουν τὸν ἄνθρωπον», γιὰτὶ σήμερα δὲν τὸ βρίζω αὐτὸ τόσο ἀπαράδεχτο, ὅπως θὰ τὸβρίζω ἴσως χθές. Ὡσεῖς, ὄλοι οἱ ἀπόγονοι τοῦ Ἀδάμ! νὰ ξαίρατε τί εἶνε ἓνα λουλουδί! Ἐγὼ τὸ ἀνακάλυψα σήμερα: εἶνε «ἡ συντομωτέρα ὁδὸς» μεταξὺ δυὸ καρδιῶν! Νάμαι λοιπόν, ἐγὼ, ἔξαφνα, διατεθιμένη νὰ συμπαθήσω ζοηρά, ζοηρότατα, αὐτὸν τὸν ἄνθρωπον, ἔστω κί' ἂν εἶνε ξανθὸς, παχὺς καὶ κοντός. Ἡ Μαργαρίτα θὰ στραβομουτσουιάσῃ περιφρονητικά, μὰ ἀδιάφορο. Ὅμως ποιὸς μπορεῖ νάναί; Ὅχι βέβαια ὁ Βίλλης ποὺ εἶνε τόσο μελαχροινός, ὑψηλὸς καὶ σβέλτος. — ὦ καὶ νάταν αὐτός! — Οὔτε κί' ὁ Πέτρος κί' αὐτὸς ὑψηλός. Κοντός, παχὺς καὶ ξανθὸς εἶνε μονάχα ὁ Φίλιππος. Αὐτὸς εἶνε λοιπόν; Ὡ, τὸν καλὸ μου τὸ Φίλιππο! Ποιὸς θὰ τὸλεγε πῶς κάτω ἀπὸ τέτοιο στρώμα πάχος, θάκρυβε τέτοια αἰσθήματα καὶ μάλιστα πῶς θάβρισκε τὸ λεπτότερον καὶ τὸν ἔξυπνότερον τρόπο τοῦ κόσμου γιὰ νὰ τὰ ἐξωτερικεύσῃ! Ἄν εἶχε τὸ θράσος νὰ μοῦ γράψῃ, θὰ ἔσκιζα τὸ γράμμα του χωρὶς νὰ τὸ διαβάσω· ἂν δοκίμαζε νὰ μοῦ μιλήσῃ, θὰ τὸν κοροΐδευα ἀλύπητα. Μὰ πῶς μπορεῖ ποτὲ κανεὶς νὰ κακομεταχειρισθῇ ἓνα λουλουδί; Καὶ τί λουλουδί! ὡς καὶ σ' αὐτὴ τὴν ἐκλογὴν του, ἔχει δείξει μιὰν ἀφάνταστη λεπτότητα: ὄχι τριαντάφυλλα κόκκινα, σύμβολον πολὺ χτυπητὸ κί' ἴσως προσβλητικόν, ἢ ἄσπρα, νεκρὰ καὶ κρύα στὴν ὡμορφίαν τους· οὔτε γαρουφάλια μετὰ τὸ δυνατὸ χυδαῖον ἄρωμα. Ἀλλὰ αὐτὰ τὰ ἐρχοῦσι, τὰ ἐπάνω, τὰ τόσο αἰθέρια, τόσο ὄνειρώδη σὲ χρῶμα καὶ σὲ σχῆμα, τόσο διακριτικὰ στὸ ἄρωμα τους. Δὲν εἶνε ἀλήθεια, τὸ σύμβολον ἐνοῦ αἰσθήματος, λεπτοῦ, διακριτικοῦ χωρὶς ἀξιώσεις; Φτωχέ, παραγνωρισμένε μου Φίλιππε! Θὰ προτιμοῦσα, εἶν' ἀλήθεια, νάταν ὁ Βίλλης, ποὺ μετὰ περὶ ὀλόκληρον κεφάλιν. Μὰ ἐπὶ τέλους, δὲν πειράζει· ὄλοι οἱ μεγάλοι ἄνδρες τῆς ἱστορίας δὲν ἦταν κοντοί; ὁ Ναπολεὼν,

ὁ Μέγας Φρειδεῖκος τῆς Πρωσσίας, κι' αὐτὸς ὁ Μπαύρων, ὁ ἀγαπημένος τῶν γυναικῶν. Αὐτὸς ἦταν συνάμα καὶ κουτσός. Ὁ Φίλιππος εὐτυχῶς δὲν εἶνε. Καὶ τί ὄραϊο ὄνομα! Φίλιππος! Ἡ ἀρχὴ του μάλιστα εἶνε σωστὸ τραγοῦδι. . . . Φοβᾶμαι πὸς θ' ἀρχίσω τὰ καλαμπούρια. Χωρὶς ἀμφιβολία εἶσαι ἀδιόρθωτη, καυμένη μου Λουλοῦ! Δὲν εἶσαι ἱκανὴ νὰ κρατηθῆς γιὰ πολὺ, σὲ ὕψος τῶν περιστάσεων.

Κυριακὴ. . . ., ἀπόγευμα.

Κάτω μὲ περιμένει ἡ Μαργαρίτα. Μοῦ εἶπε χαμογελῶντας πὸς σὲ λίγο, θά'χω μιὰν εὐχάριστη ἐκπληξη. Μήπως ξαίρει κι' αὐτὴ τίποτε; Ἡ ἀλήθεια εἶνε πὸς δὲ μὲ πολυμεταχειρίστηκε τὰν μωρὸ σήμερα· εὐχὰ νὰ μοῦ ἔδωσε περισσότερὴ σημασία. Εὐχὰ πᾶμε σὲ τέννις. Ἐκεῖ εἶ τὸν συναντήσω δίχως ἄλλο. Θεέ μου! τί θὰ τοῦ πῶ; τί σίαπη θὰ κρατήσω· πὸς νὰ κρυφτῶ ἀπὸ τοὺς ἄλλους πού θὰ μὲ κιντίζουν; Τὰ μάτια τους τὰ νοιώθω ἀπὸ τώρα, σὰν τηλεσκόπια πού θὰ ἐρευνοῦν τὴν ψυχὴ μου. Ἐχουν καὶ τὰ αἰσθηματικὰ μπουκέτα τὶς σκοτοῦρες τους, τ' ἀγκάλια τους, κι' ἄς μὴν εἶνε κι' ἀπὸ τριαντάφυλλα.

Σήμερα ὁ καθρέφτης μου, εἶχε τὴν πρωτογνώριστη τιμὴ νὰ κρατήσῃ γιὰ ἀρκετὴ ὥρα τὴ ζωγραφιὰ τοῦ βεργόλιγνου κορμιοῦ μου καὶ τῆς τσακπίνικης μυτούλας μου. Γυρῶ πίσω, ἐμπρός, σὲ πλάγια, θαυμάζοντας μὲ ἱκανοποίηση τὸν ἑαυτό μου ἀπ' ὅλες τὶς πλευρές. Πατῶ κομψὰ σὲς μύτες τῶν ποδιῶν μου καὶ λυγίζω πρὸς τὰ πίσω τὸν κορμό, τὸ κεφάλι ριχμένο μὲ νάζι στὸν ἀνασηκωμένο ὄμο· ἀκριβῶς ὅπως βλέπω νὰ κάνουν σὲ σινεμά. Μὰ, δὲν εἶσαι διόλου, μὰ διόλου ἀσηχημὴ Λουλοῦ μου! Σιλουέττα χαριτωμένη· σχεδὸν τὸ ἀνάστημα τῆς Μαργαρίτας μὲ στενώ-

τερους δυστυχῶς ὄμους. Γελαστό, εὐχάριστο μουτράκι. Μονάκι αὐτὸς ὁ ἀπαίσσιος μπεμπεδίστικος περτσές, μοῦ ἀφαιρεῖ πολὺ ἀπ' τὴν ἀξιοπρέπειά μου καὶ τουλάχιστον δυὸ χρόνια ἀπὸ τὴν ἡλικία μου. . . Σὰν νὰ τὰ'χω πολλὰ! Θάταν γελοῖο νά'χω καὶ σήμερα πιά τὴν ἐμφάνιση τοῦ χθεσίου μου!

Κυριακὴ. . . ., βράδυ.

Τὴν ἔπαθες καυμένη μου Λουλοῦ! Τὴν ἔπαθες ὅπως τὴν παθαίνουν ὅσοι ἔχουν τρελλὴ φαντασία καὶ λιγοστὸ μυαλό. . . "Ἄν εἶχα κλίση σὲ δάκρυα, θά'κλεγα μὲ τὶς ὥρες τὴ δάφνηση τῶν ἐλπίδων μου. "Ἄν ἤμουν ἐπιρροετὴς στὴ φιλοσοφία ἢ ἂν ἀσπαζόμουν τὸν ἀδιάλαχτο ρομαντισμό, εὐχὰ γέμιζα ὀλόκληρα κατεβατὰ μὲ θεωρίες, ἢ θὰ κατακεραυνῶνα τὸν κόσμον μὲ Ἱερεμιάδας πάνω σὲ ἡθὴ καὶ ἔθιμα τῆς ἐποχῆς μας, πού ξέμαθαν τοὺς νέους νὰ μιλοῦν σὲς Ἰουλιέττες τους τὴ γλῶσσα τῶν λουλουδιῶν καὶ νὰ κάνουν σερενάτες κάτω ἀπὸ τὰ παράθυρά τους, τὴ νύχτα μὲ τὸ φεγγάρι. Εὐτυχῶς δὲν εἶμαι παρὰ ἓνα πολὺ πρακτικὸ κοριτσάκι τῆς ἐποχῆς μου κι' ἐγώ, μὲ ὅλους μου τοὺς στιγμιαίους ὑστερικούς ἐνθουσιασμούς· ἔπειτα, ἐλπίζω πὸς ἡ σημερινὴ ψυχρολουσία θὰ μετριάσῃ πολὺ τὶς κρίσεις τῆς ἀρρώστειας μου αὐτῆς. "Ἄν καὶ τόσο καίρια πληγωμένη σὲ φιλότιμό μου, δὲν μπορῶ νὰ μὴ ξεκαρδιστῶ σὲ γέλοια, ὅταν φέρω σὲ νοῦ μου τὴν κομικοτραγικὴ ἀπογευματινὴ σκηνὴ, πού ἔδωσε ἓνα τόσο ἄδοξο τέλος σὲ μιὰ τόσο. . . ἔνδοξη μέρα.

Καθόμασταν οἱ δυὸ μας, ἡ Μαργαρίτα κι' ἐγώ, στὴ βεράντα καὶ συζητούσαμε πολὺ σοβαρά. Σήμερα δὲ μὲ φόβιζε διόλου, μὰ διόλου, ἡ ἐπιβλητικὴ πολυπραγμοσύνη

τῆς κοσμικῆς μου ἑξαδέλφης. Ἀντίφρον μου, μέσα ἀπὸ τὰ διάπλατα ἀνοιγμένα παραθυρόφύλλα, τὰ λουλουδιὰ μὲν μοῦ χαμογελοῦσαν καὶ μὲ γέμιζαν πεποϊθῆση γιὰ τὸν ἴαντό μου. Ἄξαφνα παρῆεν ἡ Μαρία καὶ ἀνήγγειλε μὲ στόμφο: «Ὁ Κύριος ποῦ ἔφερε τὰ λουλουδιὰ». Σηκώθηκα ἀναστατωμένη. Τί ἐρχότανε νὰ κάνῃ; Τί γύριε ἐδῶ; Φθάνει μόνο τὸ γυμνασμένο μάτι τῆς ἑξαδέλφης μου νὰ μὴν ἀντιλήφθῃ τὴν ταραχὴ μου... Κύταξα μὲ ἀγωνία τὴν πόρτα χωρὶς νὰ τολμῶ νὰ κίνω βῆμα. Ἄχ! Γιατί νάσαι ἐδῶ καὶ ἡ Μαργαρίτα τῆ στιγμῆ αὐτῆ καὶ νὰ μὲ κάνει νὰ τὰ χάνω περισσότερο μὲ τὸ εἰρωνικό της βλέμμα; Μονάχη θὰ τὰ κατάρφρα πολὺ καλῖτερα.

Τέλος, «ὁ Κύριος ποῦ ἔφερε τὰ λουλουδιὰ» φάνηκε μέσα στὸ ἄδειο πλαισίο τῆς ἀνοικτῆς πόρτας τοῦ σαλονιοῦ. Οὐρανέ! Πῶς δὲ σωριάτιζα χάρω; Οἱ ἀχτίδες τοῦ ἡλιοῦ φώτιζαν πλάγια κατὰ πελώρια προπολεμικά, ξανθὰ μουστάκια, καὶ οἱ ἀντικρυστοὶ καθρέφτες δείχναν τριπλῆ τὴν πλατειὰ φαλάκρα τοῦ... θεῖου μου Παύλου! Ἡ Μαργαρίτα χαμογελοῦσε σιωπηλά. Αὐτὴ ἦταν λοιπὸν ἡ ἐκπληξὴ τῆς; Εἶχα ἕνα χρόνο σωστὸ νὰ διῶ τὸ θεῖο μου ποῦ ἔλειπε σὲ ταξίδι, καὶ τὸν ἀγαποῦσα πολὺ. Καὶ ὅμως τῆ στιγμῆ ἰκεῖνη, μοῦ φάνηκε ἀπαίσιος. Ποῦ εἶχε λοιπὸν τὸ νοῦ τῆς αὐτῆ ἡ κουτο-Μαρία καὶ δὲν εἶδε τὰ μουστάκια, τὴ φαλάκρα καὶ τὶς ρυτίδες τοῦ θεῖου μου Παύλου; Εἶν' ἀλήθεια, πῶς καὶ ἐγὼ δὲν τὴ ρώτησα γιὰ ἡλικία. Ἡμῶν τόσο βεβαία πῶς «ὁ Κύριος ποῦ ἔφερε τὰ λουλουδιὰ» δὲν μποροῦσε παρὰ νάσαι νέος! . . .

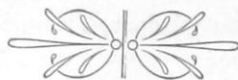
Στὴν ἀρχὴ ἔμεινα καρφωμένη καὶ ἀλαλη στὴ θέση μου. Κατόπι ἔεσπασα ξαφνικά σὲ κάτι τρελλὰ ὑστερικά γέλοια, καὶ ρίχτηκα στὴν ἀγκαλιά του. Κανείς δὲ σκέφτηκε νὰ παραξενευτεῖ γιὰ τὰ καμώματά μου. Τ' ἀπόδωσαν στὴ

μεγάλῃ μου ἐκπληξῇ γιὰ τὴν ξαφνικὴ ἐπιστροφή του. Τὸν ἀγαποῦσα, βλέπεις, τόσο πολὺ! . . . Ἐγὼ μονάχα ξαίρω τὶ σήμαιναν τὰ τρελλὰ ἐκεῖνα γέλοια κοροΐδευαν ὅλους καὶ ὅλα, καὶ πρῶτα τὸν ἑαυτό μου καὶ τὰ γελοῖα ὄνειροπολήματα, μὲ τὰ ὁποῖα ἔζησα μιὰ ὀλόκληρη μέρα. . . Εὐτυχῶς, ἔχεις ἕνα προτέρημα, Λουλοῦ: μοιάζεις μὲ τὰ κοκκαλένια ἐκεῖνα ἀνθρωπάκια ποῦ ἔχουν βάρος στὴ βάση τους καὶ ὅπως καὶ ἂν τὰ ρίξεις, ξαναποχοῦν γλήγορα τὴν ἰσορροπία τους καὶ βρῖσκονται πάλι στὸ λεπτὸ μὲ τὸ κεφάλι ἐπάνω.

Πήγαμε καὶ σήμερα στὸ τέννις, σὰν κάθε βράδυ. . . Συναντήσαμε ἐκεῖ τὴν εὐθυμὴ παρέα μας, παίξαμε, γέλασαμε, διασκεδάσαμε, σὰν κάθε βράδυ. . . Τίποτε δὲν ἄλλαξε τριγύρω μου, κατόπι ἀπ' τὴν ἱστορικὴ αὐτὴ μέρα. Ὁ Φίλιππος εἶνε σαγλὸς σὰν πάντα, καὶ ἀκόμα περισσότερο μάλιστα, καὶ εἶμαι πολὺ πολὺ εὐχαριστημένη ποῦ δὲ θάχω τὴν ὑποχρέωση νὰ τὸν βρῖσκω ὡραῖο καὶ ἔξυπνο σὰν ἦρωα παραμυθιοῦ.

Πόλη, 1930.

MONA BANNA

ΛΕΩΝ ΑΦΡΙΚΑΝΙΚΟΣ

Λέων αφρικανικός-Σουδάν-1901

(Είδος, τόπος και χρόνος της συλλήψεως.)

Ἡ πινακίδα αὐτή, βαλμένη στὸ κλουβί του
γιὰ τοὺς περιέργους τοῦ «Ζωολογικοῦ»,
πόσες φορὲς δὲν ξέβαψε ἀπὸ τὰ καλοκαίρια
ποὺ πέρασαν καὶ πέρασαν,
πόσες φορὲς δὲ βάρφθηκε ξανά !
Σὲ τόσα ἔτη αἰχμαλωσίας
πόσα καὶ πόσα χιλιόμετρα
ἀνυπομονησίας
περπατημένα σὲ δέκα τετραγωνικά !

Εἰκοσθετράωροι αἰῶνες
τὸν ἔκαμαν νευρασθενῆ
χωρὶς νὰ τὸν δαμάσουν.

Δὲν πιάστηκε δὰ καὶ μικρός
γιὰ νὰ μὴν ἔχει παρελθόν
νὰ μὴ θυμᾶται.
Ἄπ' ἐναντίας,
ἢ μνήμη του στὸν τόπο της :

... Ἐκεῖνες, τοῦ Μπάχρ-Ἐλ-Γκαζάλ,
οἱ νύχτες, τότε, οἱ τόσο φωτεινές...
οἱ πρῶτοι του ἔρωτες, κάτω ἀπὸ τ' ἄστρα...
οἱ θριαμβικὲς διαδρομὲς
στὰ μάκρη τῆς ἐρήμου...
τὰ χόρτα ἐκεῖνα τ' ἀψηλὰ ποὺ καιροφυλακτοῦσε...
οἱ βράχοι ποὺ ἥλιος τροπικὸς τοὺς πυρπολοῦσε...
ὁ ποταμὸς ποὺ ξεδιψοῦσε.
ποῦ εἶναι ; ποῦ εἶναι ;
Πόσος καιρὸς νὰ πέρασε ;
Πόσος καιρὸς ;

Εἰκοσθετράωροι αἰῶνες
τὸν ἔκαμαν νευρασθενῆ
χωρὶς νὰ τὸν δαμάσουν :
Τὸ ὅλον του ἀκόμα μεγαλοπρεπές
ὅσο κι' ἂν πέρασαν τὰ ἔτη,
παρ' ὅλες τὶς μεγάλες ἀνησυχίες
ποὺ ὑπέφερε στὸν Πόλεμο
μὲ οἰκονομίες στὶς τροφές
καὶ ἄλλες ἀθλιότητες.
Τὸ θηριῶδες ἀπ' τὰ μάτια δὲν ἔφυγε,
ὅσο κι' ἂν πέρασαν τὰ ἔτη,
δεμένοι οἱ μῦς στὰ πόδια του σφιχτά
κι' ὡραία πάντα ἢ χαιτή,
ὅσο κι' ἂν πέρασαν τὰ ἔτη.

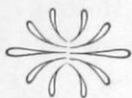
Δὲν ἀγορεύει πιά, δὲν ἐξανίσταται
— ὄχι πὼς τοῦγινε συνήθεια ἢ σκλαβιά
καὶ πὼς τὴν ὑποφέρει,
ἀλλὰ μονάχα ἀπὸ συναίσθησι περιφρονεῖ
καὶ στέκεται στὸ ὕψος του.—
Ἡ Κυριακὴ σὰν ἔρχεται τὸ ξαίρει
— ἀπὸ λεπτὴ διαίσθησι—
τὴν ἔμαθε, μὲ τὸ συνωστισμό της,
μὲ τ' ἀναιδῆ κυνάρια στῶν κυριῶν τὶς ἀγκαλιές
πῶρχονται καὶ γαυγίζουνε ἔξω ἀπὸ τὸ κλουβί του,
ποὺ χαίρουνται τὸν κόσμον ἐνῶ αὐτὸς πεθαίνει.

Δὲν πιάστηκε δὰ καὶ μικρός
γιὰ νὰ μὴν ἔχη παρελθόν
νὰ μὴ θυμᾶται...

ἜΩ νύχτες τοῦ Μπαχρ-Ἐλ-Γκαζᾶ.
κάτω ἀπὸ τ' ἄστρα!
(ἜΩ τύχη του τόσο ὅμοια
μὲ κάποιες τῶν ἀνθρώπων!)

Πόλη, 1930

ΜΕΝΟΣ ΑΝΑΓΝΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ

ΛΙΓΑ ΛΟΓΙΑ ΓΥΡΩ ΣΤΗ "ΖΩΗ ΕΝ ΤΑΦΩ",*

ΤΟΥ Κ. ΣΤΡΑΤΗ ΜΥΡΙΒΗΛΗ

Μιὰ εὐλάβεια κ' ἕνας θαναασμὸς γεμίζει τὴ ψυχὴ μου.
Στὰ γόνατά μου βρίσκεται ἀνοιχτὸ τὸ «Ἡ ζωὴ ἐν τάφῳ»
τοῦ κ. Μυριβήλη. Εἶναι ἡ τρίτη φορὰ ποὺ διαβάξω τὸ ἀρι-
στούργημα τοῦτο τῆς ἐποχῆς μας.

«Νᾶσαι εὐτυχισμένη, νᾶσαι ἀπόλυτα εὐτυχισμένη. Νὰ

*Εἶναι ὁ τίτλος τοῦ τελευταίου βιβλίου τοῦ μυτιληνοῦ λογοτέχνη κ.
Στρατὴ Μυριβήλη. Ἀπὸ τὰ ὠραιότερα ποὺ ἐνέπνευσεν ὁ Μεγάλος Πόλε-
μος, ὄχι μόνο ο' Ἑλληνας συγγραφεῖς ἀλλὰ καὶ ο' Εὐρωπαίους. Ἐνα
βιβλίον, ποὺ ἂν ἡ νεοελληνικὴ γλῶσσα ἦταν πιὸ προσιτὴ, θὰ γινόταν παγ-
κόσμιον. Ἡ «Φιλολογικὴ Πρωτοχρονιά» συνιστᾷ ἐξαιρετικὰ τὴν ἀπόκτηση
αὐτοῦ τοῦ βιβλίου.

περιμένης κάθε βράδυ τὸν ἀγαπημένο σου στὸ πεζούλι τῆς πόρτας ἐνῶ πλάι σου θὰ παραστέκει τὸ μικρὸ σου ἀγόρι. Στὶς ψυχές και στὸ σύμπαν νὰ βασιλεύει ἀπόλυτη γαλήνη. Σὲ λίγο νᾶρχεται ὁ γέρος πατέρας γιὰ νὰ ἰδῆ τὸ ἐγγόνι του, νὰ φτάνη ἢ γιαιγιά, ἢ παντρεμμένη μεγάλη ἀδελφή μὲ τὸν κούλο τῆς τὸν ἄντρα και ἢ μικρὴ ἢ ἀγαπημένη. Κι' ὅλοι ἓνα γύρο στὸ τραπέζι νὰ παίζουν μὲ τὸν μικρὸ πού ξέρει γιὰ τὸν καθένα και ἀπὸ ἓνα χᾶδι. Κι' ὅλα αὐτά, ὅλη αὐτὴ τὴν εὐτυχία νᾶρθει νὰ σοῦ τὴν ἀρπάξῃ ὁ πόλεμος. Νὰ φύγη ὁ ἀγαπημένος σου, νὰ φύγη ὁ ἄντρας τῆς ἀδελφῆς σου, νὰ σκοτεινιάσῃ τὸ σπίτι σου, τὸ ἴδιο τῆς γειτόνισσάς σου, γιὰ νὰ πᾶνε νὰ σκοτώσουνε ἀνθρώπους ποῦτε εἶδανε κι' οὔτε τοὺς πειράζανε.»

.

Μ' αὐτὲς τὶς μελαγχολικὲς σκέψεις γεμίζει ἀπόψε ἢ ψυχὴ μου. Μὰ πρέπει κανεὶς νὰ διαβάσῃ τὴ «ζωὴ ἐν τάφῳ» τοῦ κ. Μυριβήλη γιὰ νὰ νοιώσῃ ὅλη τὴ φρίκη τοῦ πολέμου. Τοῦτο τὸ βιβλίον πού κάθε του γραμμὴ εἶναι και μία τραγικὴ ἀλήθεια και σύγχρονα ἓνα ποίημα, θᾶθελα νὰ διαβαζότανε φωναχτὰ σ' ὅλο τὸν κόσμον.

Δὲν κάνω ἐδῶ κριτικὴ. Λέγω ἀπλὰ κεῖνον πού αἰσθάνομαι. Ζαίρω μονάχα πὼς φτάνει νὰ μεταφραστῆ γιὰ νὰ μιλήσῃ ὅλος ὁ κόσμος. Και χαίρομαι πού κεῖνος πού τῶ γραφῆ εἶναι δικός μας, ὁ μοναδικός. Ναι, χαίρομαι πού ἢ μικρὴ μου πατρίδα ἢ Λέσβος, ἔχει πάλι νὰ καμαρώσῃ ἓναν καινούργιον τῆς μεγάλο.

Κι' ὅταν σκέπτομαι τί εἰπώθησαν γιὰ τὸ ἔργο τοῦ Ρέμαρκ, «τίποτα νεώτερον ἀπὸ τὸ δυτικὸ μέτωπον» τὸ ἐπίσης ἀριστοφυματικόν, γεμᾶτο ἀπὸ τὴν φρικαλεότητα τοῦ πολέμου (μεταφρασμένο ἄθλια ἀπὸ κάποιον Κοτσιφᾶκον) σκέπτομαι δίκαια πὼς «ἢ ζωὴ ἐν τάφῳ» τοῦ κ. Μυριβήλη

μεταφρασμένη σ' ὅλες τὶς γλώσσες, θὰ φέρῃ τὴ γενικὴ ἀναστάσιση σ' ὅλων τὶς ψυχές, φιλικές και ἐχθρικές, θὰ γίνῃ σάν ἓνα κοινὸ εὐαγγέλιον ὅλων τῶν λαῶν, θᾶναι ἓνας σταθμὸς στὴ σύγχρονη λογοτεχνικὴ περίοδο.

Ναι, κάτω ὁ πόλεμος. Μόλις κανεὶς διαβάσῃ τὸ ἀριστοφυμα τοῦτο τοῦ κ. Μυριβήλη τοῦρχειται ν' ἀνεβῆ ψηλά, πολὺ ψηλὰ πού ν' ἀκουστῆ ἀπὸ ὅλον τὸν κόσμον και νὰ φωνάξῃ μ' ὅλη τὴ δύναμη τῶν πνευμόνων του, «Κάτω ὁ Πόλεμος», και μὲ μιὰ χειρονομία ἀδελφικὴ νὰ καταργήσῃ τὰ σύνορα και ν' ἀγκαλιάσῃ τὸ σύμπαν. — «Νὰ πάρῃς κοντύλι και χαρτί», λέγει ἢ Ἄντισιω, ἢ μητέρα τοῦ Γιοβᾶν και τοῦ Πέτκου, στὸ φιλοξενούμενον ἐχθρὸν στρατιώτη, μιὰ βραδυὰ πού τὰ αἰσθήματα πλημμύρησαν τὴν ψυχὴ τῆς. «Νὰ πάρῃς κοντύλι και χαρτί, ἄσκέρ, νὰ πάρῃς κοντύλι και χαρτί νὰ τῆς γράψῃς μιὰ γραφὴ τῆς πικρῆς. Νὰ τῆς τὸ πεις, γιόκα μου, πὼς ὅλες οἱ μανάδες καθούμαστε ἔτσι ἀποξυλωμένες και καρτεροῦμε τοὺς γιούς μας πού μᾶς τοὺς πῆρε ὁ πόλεμος. Νὰ τῆς τὸ πεις, γιόκα μου, πὼς ἐγὼ ἢ μαῦρη, ἢ μάννα τοῦ Γιοβᾶν και τοῦ Πέτκου, σοῦ φρόντισα τὰ ρουχᾶκια σου, και σοῦ τὰ τροβάδιασα μοσκοπλυμένα και παστρικά. Και νὰ παρακαλέσει, λίλλεμ, τὸ Θεὸ νὰ μοῦ γυρίσει πίσω τ' ἀγόρια μου, σάν πού παρακαλῶ κι' ἐγὼ νὰ χτυπήσουν τὴν πόρτα τῆς και τὰ δικά τῆς τὰ παιδιὰ».

.

«Ὦχ! ὁ ξένος μας φεύγει πάλι στὸν πόλεμον. Νὰ πάει Θεὸ μου, στὴν καλὴ τὴν στρατὰ και νὰ γυρίσει στὸ σπίτι του σὰ θὰ περάσει ἢ ὀργὴ σου πάνω ἀπ' τὸν κόσμον σου τὸν ἀμαρτωλό. Νὰ γυρίσει μὲ τ' ἀδερφάκι του, και νὰ τοὺς καλοδεχτῆ ἢ μάννα τους σὰ χελιδόνια. Σάν πού θὰ καλοδεχτῶ κ' ἐγὼ τ' ἀγόρια μου, τὸν Πέτκο και τὸ Γιοβᾶν. Θὰ ἦταν, λίλλεμ, τούτῃ τὴν ὥρα νὰ τὰ νιάζεται μιὰν ἄλλη

μάννα τὰ δυό μου τὰ παλικάρια, σὰν πὸν νοιάζουμ ἴγὼ τὸν
ξένο στρατιώτη πὸν μᾶς φεύγει, πὸν μᾶς φεύγει σὰν τὸ
πουλί πρωῖ-πρωῖ. . . »

Μὰ τοῦτα εἶναι μονάχα δυὸ λόγια παρμένα ἀπὸ ὄλο
τὸ ἀριστούργημα.

Ὅταν τὰ διαβάζω αἰσθάνουμαι τὴ ψυχὴ μου νὰ γο-
νατίζει καὶ τὰ χεῖλη μου νὰ ψυθιρίζουν τὴ μεγάλη εὐχὴ.

Μυτιλήνη

ΕΛΕΝΗ ΣΑΡΑΝΤΑΚΟΥ

Η ΜΟΙΡΑ

Κυλᾶν καὶ κομματιάζονται τὰ νέφη
σ' ἀταίριαστες, παράξενες εἰκόνες,
στὸ φύσημα τ' ἀγέρα πὸχει κέφι
γιὰ παιγνίδια τρελλά' καὶ μόνες

πότε θαρρεῖς τσιγγάνες μὲ τὸ ντέφι,
καὶ πότε μυθικὲς βλέπεις γοργόνες,
καὶ κάποτε σπαργανωμένα βρέφη,
κι' ἀληθινούς κάποιες φορὲς ἀγῶνες.

Κι' εἶναι ἡ ζωὴ μας ἀπὸ πέρα ὡς πέρα,
ὅπως τὰ σύννεφα στὸ φύσημα τ' ἀγέρα,
τῆς Μοίρας εὐκολόφτιαστο παιγνίδι.

Φυσᾶ, καὶ γίνεσαι τρανός, μεγάλος
ξαναφυσᾶ, πέρνει τὴ θέσιν ἄλλος
καὶ ἐσὺ πεθαίνεις πάνω στὸ σανίδι !

Πόλη

ΜΙΚΕΣ ΙΑΚΩΒΙΔΗΣ

ΘΑΛΑΣΣΙΝΑ ΣΚΙΤΣΑ

ΓΡΙ-ΓΡΙ

Ἡ φασαρία καὶ τ' ἀλαλητὸ στὸ κατακόρυφο. Τὸ λιμα-
νάκι, μὲ τὴ γκρίζα γιολάντα τῆς ἀμμουδιάς του, βουίξει.
Ἄραδα τὰ μυξιάρικα ἀλητοπαῖδια στ' ἀκρογιαλί, περιμέ-
φουν. Ἐνα νεῦμα τοῦ καπετάνιου καὶ τὰ σφηνωμένα στὴν
οὐγρὴ ἄμμο γρι - γρι, θὰ βρεθοῦν στὸ νερό.

Ὁ εἰρηνικὸς στόλος, ἔτοιμος μὲ τὰ πυροστάσιά του. Τὸ
καμάκι κι' ἡ καθετὴ στὴν πρόρη. Τὰ παραγαδιάρικα, σ' ἄλ-
λη γραμμὴ. Οἱ φρεσκοβαμμένοι γούτσοι, μὲ τὴ ξέστηθη
γοργόνα στὸ δεξιὸ πλευρὸ τῆς πρόρης, κι' αὐτοὶ ἔτοιμοι. Σὲ
λίγο τὸ κυνήγι τῆς σαρδέλλας θὰ ταράξῃ τ' ἀνοιχτὰ τοῦ
πελάου.

Νεῦρα καὶ νεῦρα οἱ ψαράδες. Τὰ μαθητούδια, ἐνάν-
τια, σοβαρά. Πρόσωπα σκασμένα ἀπ' τ' ἀλάτι τοῦ νεροῦ

καὶ τὸ ξερὸ χᾶδι τοῦ ἡλίου. Ὅμως, εἰρηνικά, γλυκοστά-
λαχτα.

Στὰ πλάγια τῆς βαρκόσκαλας ἀπλωμένες ἢ βρεμμένες
συρτές κι' οἱ τράτες. Ἀβγαλτες ἀκόμα ἢ φνικιάδες τους, χρο-
σιζοῦνε μὲ μανία στ' ἀντίκρουσμα τῶν ἠλιάχτιδων.

Τὰ μουντὰ νερὰ βγάζουν φωσφορισμούς, ἀδύνατους
ἀκόμα, μὲ τὸ φῶς τῶν λουῆς πού στέκουν δεμένα σὲ κάθε
πρόψη γοῖ-γοιοῦ.

Ὁρα σὲ ὦρα τὸ σούρουπο ἀπλώνεται.

Τὸ ἡλιοβασίλεμα, γοργὸ πυρώνει τὴν τελευταία κορ-
φή τῶν γύρω βουνῶν. Ἐλεῖται χάνεται ἀπότομα κι' ἡ τελευ-
ταία ἀνταύγεια. Τὸ πέλαο μακρὰ σωστή ὄψη κόλασης,
Μαυρίλα. Κάποια ἡσυχία τώρα. Ἐπαψαν ἢ φωνές.

— Παιδιά, ἐμπροσός!

Τὸ σύνθημα. Τὰ μυξιάρικα ὀρμοῦνε στὰ γοῖ-γοιά
Γενικὸ σπρώξιμο. Τώρα ἢ ψαροβάρακες κάνουν δρόμο πρὸς
τὸ μπουγάζι. Ἀνοιχτά. Ἀνοιχτά. Ἐκεῖ στὴ μέση τοῦ πε-
λάου θὰ σταθοῦν.

Ἐκεῖ θὰ γελαστεῖ ἢ σαρδέλλα στὸ τεχνητὸ φῶς τῶν
λουῆς.

Καὶ πρόπει.

Χτές, τὸ ψωμί ἀνέβηκε τρεῖς δεκάρες. Τὸ καλαμπόκι
βράχθηκε καὶ σάπισε. Καὶ τὸ μικρὸ περβόλι, κι' αὐτὸ δέχ-
θηκε πρὶν μέρες ἐπισκέπτες: ἀρουραῖους. Ἄσε τὰ κερα-
μύδια πού στάζουν, ἄσε καὶ τὴν ἀκρίδα πού τὴ συνήθι-
σαν πιά.

Ὁ ψαράς καὶ γεωργός!.. Κι' ὅμως. Εὐκόλα δὲ σφαι-
νοῦν κάθε βράδυ πέντε μικρὰ στοματάκια.

Ἰδρωτας στὴ γῆ, καρτέρι στὴ θάλασσα, ὑπομονή καὶ
βάσανο γιὰ τὰ δυό.

Ἄραγε τὸ καιροσκοπίσμα θὰ βαστάξῃ γιὰ πολὺ ἀπό-
ψε; Χτές, τέτοια ὦρα, ἀλόγηε τὰ χέλια τους κάποιο χαμο-

γέλιο, σὰν οἱ ροφοὶ καὶ τὰ σαφρίδια τοὺς γεμίζαν τὸ
κουφὸ

Γιὰ παρμπούνια οὔτε λόγος σήμερα. Ὅμως, ἓνα κε-
σάτι, μιὰ «γκίνια» σήμερα, θὰ σήμαινε νηστεία μιᾶς βδο-
μάδας.

Καὶ τὰ κεραμύδια τῆς καλύβας πάλι θάσταζαν...

Τὰ φῶτα τῶν γοῖ-γοῖ φαντάζουν τώρα ἀπ' τὸ λιμανάκι,
σὰ φῶτα πόλης μυθικῆς, χτισμένης μέσ' στὴ θάλασσα.

Σιμά τους, τὰ νερὰ ἀσημίζουν. Ἐνα μαθητοῦδι ἀπὸ
στενοχώρια, πέρνει συρτὰ κάποιο «Κύριε ἐλέησον». Ὁχι
ἀπὸ εὐλάβεια, βέβαια...

Οἱ ἄλλοι χάσκουν. Ἐνα ξαφνικὸ πέρασμα ἀσημένιας
λάμψης κάτ' ἀπ' τὸ νερό, στηλώνει τὰ μάτια κάτω, στὴ μαυ-
ρίλα τῶν κυμάτων. Ἡ σαρδέλλα! Τὸ κοπάδι περνᾷ. Ὅλοι
κάνουν κάποια κίνηση. Τὰ γοῖ-γοῖ ἀεροζυγιάζονται ἀπ' τὴ
στεργιά. Λάμπουν τὰ σκασμένα πρόσωπα. Σταλάζει ἢ χα-
ρά. Γιὰ μιὰ στιγμή ἢ γιοιάντες τῶν κυμάτων ἀνοίγουνται.
Γαλάζιοι ἀχάτε ἀστράφτουν, κατόπι μιὰ ἀνωμαλία χρω-
μάτων, καὶ σιγὰ-σιγὰ, τὸ νερὸ δίνει τόνο στὸ κοπάδι. Φσ...
Φσ... Περνᾷ, περνᾷ. Φεστόνια ἀφροῦ φιλοῦν τὰ πλευ-
ρὰ τῶν γούτσων π' ἀκολουθᾶνε. Περνᾷ... ὅμως δὲν πέρασε.
Ὡς ἐδῶ. Τὰ παραγαδιάρικα τὸ μαρτυροῦν ἀπ' τὸ βάρος
τους... Τὰ στεφάνια τῶν γοῖ-γοῖ ἀδειάζουν στὸ κουφὸ. Ἐνα
χρῶμα ἀσημιοῦ καὶ χαλκοῦ μαζὺν γεμίζει τὰ κουφὰ ὄλων:
Λιθρίνια, σαφρίδια, σμύρνα. Ρίνες καὶ σοροπίνα.

Τὰ γοῖ-γοῖ: σαρδέλλα καὶ μόνο σαρδέλλα ὡς τὸ σαρο-
μό. Ἀσημένια σαρδελίτσα.

Πόσες ψυχές εἶχαν ὑψοθεῖ σὰν πουλιὰ στὸν Οὐρανό,
στό Θεό, γι' αὐτήν!

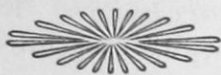
Στὸ θεό, γι' αὐτήν. Τὴν ἀσημένια. Καὶ τώρα:

— Πανάθεμα τὸ Θεό της! Τὶ νόστιμη, μολογᾶνε τὰ

χειλία των, τριγύρω στή καλομαγειρεμένη γκιουβetsάδα της,
πίσω πάλι στο λιμανάκι, μέ τή γκρίζα γιορλάντα τής άμμου-
διάς, τὰ μυξιάρικα άλητοπαίδια, τούς ξυπόλητους γρι-γρι
διάρηδές του, και τὸ βραχνὸ γραμμόφωνο μέ τήν «Πασαλι-
μανιώτισσα» !

Εύβοια, 1930.

ΜΙΧΑΛΗΣ ΧΑΝΝΟΥΣ

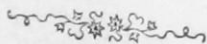

ΚΥΠΑΡΙΣΣΙΑ

Ψηλά κι' άμίλητα τὰ κυπαρίσσια
σειοῦνται στοῦ ζέφουρου τ' άγνά φιλιά
Στοὺς μαύρους ἴσκιους των, στή σιγαλιὰ
βαρειά κι' άπόκοσμα λέν παραμύθια.

Και κλαῖν, και γέροννε, θαρρεῖς πὼς στέλνουν,
σκυφτοὶ καλόγεροι κάποιαν εὐχὴ
γιὰ τῶν νεκρῶν τὴ σεμνὴ ψυχὴ
ποὺ στὰ φτερά των τὰ νέφη πέρονουν.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΚΟΤΙΩΝΗ

ΦΘΙΝΟΠΩΡΙΝΟ ΤΡΑΓΟΥΔΑΚΙ

Ἄποψε θάθελα γλυκειά μου νὰ σὲ τύλιγα
μ' ὅλα τὰ φύλλα τὰ ξερά τοῦ φθινοπώρου.
Και στοὺ ποτάμι π' αγαπούσαμε νὰ σ' ἄφρινα
νὰ κατεβαίνεις σιγανὰ μέσα στοὺς κύνους
μεσ' στὶς σκιές τῶν δέντρων και στὰ νοῦφαρα.
Και τὸ κορμάκι σου μακριὰ καθὼς θὰ χάνεται
στοὺς ἔλιγμους τοῦ ποταμοῦ, και πιὸ μακρύτερα
θὰ ξαναφαίνεται ὀλοένα και μικραίνοντας,
— Πνιγμένο στό μενεξεδένιον ὄνειρο
τοῦ δειλινοῦ ποὺ μέσ' τὴ νύχτα θὰ διαλύεται—
Ἔ ! νὰ ξυπνᾷ τὴ νοσταλγία σου τὴ γλυκύτατη
σὴ μοναχοῦλα μου ψυχὴ ποὺ θὰ βραδιάζεται
και σὴν ὠραία μελαγχολία τῆς θὰ τυλίξεται,
ἄρρωστημένη ἀπὸ τῶν μαλλιῶν σου τ' ἄρωμα
κι' ἀπ' τὴ λεπτότατη θλίψη τῶν ματιῶν σου.

Ἄθήνα.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΜΟΥΡΕΛΟΣ

ΟΙ ΚΛΩΣΤΕΣ

Τὸν συνάντησα ἓνα φθινοπωρινὸ βραδινὸ, πάνω στὴ Γέφυρα. Ἀκουμπισμένος στὰ κάγκελά της, κοίταζε, ξένοιαστος, τὸ Σκούταρι, ὅπου ξεψυχοῦσαν οἱ ἀναλαμπές τῆς ματωμένης δύσης.

Ἐπρόλαβε τὴν περιέργειά μου.— «Ἐκλείσαμε, μὸς λέγει. Φτώχεια!.. Φτώχεια! ἐπανάλαβε, σὲ λίγο, χρωματίζοντας τὶς συλλαβές του. Καὶ τὸ πρόσωπό του χλόμιασε, σὰν νὰ τὸ περιλούσαν χρόνων πόνοι. Φτώχεια! ἓνας λόγος. Μὰ κάτω ἀπ' αὐτόν, ὅλες οἱ φρικωδέστερες ἀσκήμιες τῆς ζωῆς. . . »

Ἐεκινήσαμε μὲ ἀργὸ βῆμα, ἀμίλητοι. Δὲν τόλμησα νὰ ζητήσω λεπτομέρειες. Μὰ ἡ θύμησή μου, σὰν νὰ τὴν κέντησαν χίλιες διεγερτικὲς ἐνέσεις. Καὶ γύρισα χρόνια πίσω.... Ὁ Γιῶργος, ὁ διαλεχτός μου συμμαθητής! Εἶχε ρου-

φήξει, σὰν διψασμένος μαραθοδρομὸς τὸ δροσερὸ νερὸ τῆς σχολικῆς μάθησης. Καὶ ζητοῦσε, ζητοῦσε, ἀχόρταγα, κι' ἄλλο ἀπὸ τοὺς καθηγητές του. Ζητοῦσε κι' ἄλλο, ἔξω ἀπὸ τὰ πληχτικὰ ὄρια τῶν σχολικῶν προγραμμάτων. Ὅμως, ἐκεῖνοι, φειδωλοὶ στὰ δῶρα τους. Σὰν νὰ φοβόταν μὴν ἐξαντληθοῦν οἱ δικές τους γνώσεις. Νὰ μὴν ἀγγιχτοῦν τὰ ὅσα ὄρισαν ἀνίδεες ἐπιτροπές, μὲ διευθυντὲς σαπισμένους καὶ μουγλιασμένες παραδόσεις.

Καὶ τελειόφοιτοι, τί ὄνειρα τότε! Τέτοιες ἐπιτυχίες στὸ σχολεῖο, πῶς νὰ μὴ στεφανωθοῦν, στὴν κοινωνικὴ ζωὴ ἀπὸ τὴν πνοὴ τῆς δημιουργίας! Καὶ ὁ νοῦς μου δούλευε σὰν σὲ στιγμὲς ἀγωνίας.

Μετὰ τὸ Γυμνάσιο, τὸν ἀντίκρισα μιὰ μέρα, στὴν πόρτα ἑνὸς μαγαζιοῦ ποὺ ποιλοῦσε κλωστές. Ἐρέμβαιζε, περιμένοντας πελάτες. Μ' ἐπῆρε μέσα καὶ μὸς ἔδιξε τὶς βιτρίνες τοῦ τμημάτου του. Μακαράδες, κουβαρίστρες, θελιές, καρουλάνια, μπομπίνες. . . Ὅλα διορθωμένα μὲ πίστη καὶ ἀγάπη. Ἡ τάξη του μὸς θύμιζε τὶς ὁμορφοσιγαγμένες ἰδέες στὸ μυαλό του. Μετάξια, κλωστές, μπαμπακάκια, φλὸς, κοτὸν περλέ, μουλινέ. . . Καὶ τὸ γλυκὸ ἀνακάτεμα τῶν χρωμάτων τους, ἐμοσκοβολοῦσε σὰν τὸ ἄρωμα τῆς παιδιότητος ψυχῆς του.

— «Ἀσκήμιες, σὰν ποὺ εἶπαμε, κάτω ἀπὸ μιὰ φτώχεια. Καὶ τί δὲν πέρασαν ἀπὸ τὰ μάτια μου, ὅλο αὐτὸ τὸ μακρὸ διάστημα τῆς ἀγωνίας! Ἀγνός ὁ καυμένος ὁ παραφέντης μου. Λίγοι τρῶνε ψομί τόσο τίμιο σὰν κι' αὐτόν. Μὰ ἂν τὰ κοράκια μαζεύονται γύρω στὰ πτώματα μονάχα, τὰ κοινωνικὰ ὄρνεα γλυκοπετοῦν πάνω στὴν ἀγνότητα καὶ τὴν καλωσύνη! Καὶ παρακολούθησα ἀδύναμος μάρτυρας, τὸ πιὸ πονετικὸ ρούφηγμα τοῦ ἴδρου τοῦ τίμιου. Καὶ τὸ πιπίλισμα καὶ τὸ μάραμα τῆς πιὸ μυρωμένης ψυχῆς. . . »

*
*
*

Τὸν ξανασυνάντησα, τὸ Γιώργο, ὅσπερ ἀπὸ κάμποσους μῆνες. Ἐβγαίνει, βαρυνασαινώντας, ἀπὸ ἓνα ἀψηλὸ ἀπαρτεμάν. Μιὰ κασίτσα κρεμασμένη στὸ λαιμό του. Καὶ στὸ χέρι του ἓνα καμπανάκι.

— «Νᾶμαι! μοῦ λέγει. Ὁ μακαρατζῆς! Ἀπὸ τὸ ἔκτο καταβαίνω. Μοῦ φώναζε μιὰ ὑπρέτρια. Ἄδικα! Δὲν πῆρε τίποτε. Οὔτε ἤξαιρε τί ζητοῦσε. Προτιμῶ τὶς λαϊκὲς συνοικίες, τὶς φτωχὲς συνοικίες, ἂν θέλῃς. Ἐκεῖ, καταλαβαίνω πολλές φορές πὼς ἀγοράζουν πράγματα χωρὶς νὰ τὰ χρειάζονται. Μονάχα γιὰ νὰ νοιώσουν τὴ χάσά πού τοὺς δίνει ἡ δική μου εὐχαρίστηση. Ἐγίνα, κιόλας, σὰν δικὸς τους. Μεταλαβαίνω τὶς χαρὲς καὶ τοὺς πόνους τους. Καὶ μοῦ φαίνεται πὼς κι' ἡ δική μου ἡ ζωὴ, συγκινεῖ βαθειὰ τὴ δροσερὴ ἀπλότητα τῆς καρδιάς τους.

*
*
*

Ἀνήμερα τοῦ Ἁγίου Γεωργίου. Μιὰ πρόσκληση τοῦ φίλου μου, πού τὴν εἶχα λάβει τὴν παραμονή, μ' ἔφερε στὴν μεκριαρική κάμαρά του. Ἡ δυνατὴ νοτιὰ μᾶς κουβαλοῦσε τὴ δροσιά τῶν λόφων τοῦ Ἐγιοῦν καὶ τὶς ἀνακατωμένες βουνίσσιες μυρωδιὲς τῆς καθυστερημένης ἀνοιξῆς.

— «Ξαίρω, μοῦ λέγει, ὁ φίλος μου, πού δὲ σοῦ ἀρέσουν οἱ ἐπισκέψεις. Μὰ ἔνοια σου. Γιὰ κάθε ἄλλο να πού θὰ μποροῦσε ν' ἀνεβῆ ἴσαμε τὴν πόρτα μου, δὲ θὰ εἶμαι ἐδῶ. Οἱ τοῖχοι μονάχα θὰ εἶναι ἡ συντροφιά μας. . . »

Τὸν ἄκουα ἀφηρημένα, καὶ τὰ μάτια μου, περίεργα, σεργιάνιζαν τὴν προετοιμασία τῆς κάμαρας. Στὸ τραπέζακι τῆς κόχης φροῦτα. Ἐνα μπουκάλι. Γλυκίσματα.

— «Μά, τὸν διάβοσα, θὰ εἶχες ἐπισκέψεις!

— «Ἀπὸ τὸ τραπέζακι τὸ συμπέρανες; Τὸ κρασί τὸ φουνίζον γιὰ τοὺς ἄλλους, ἔτσι, μονάχα, δὲν μποροῦν νὰ

προσφέρουν τίποτ' ἄλλο ἀπὸ φαγοπότι. Ἐμεῖς τὸ κρατοῦμε γιὰ λόγου μας. Γιὰ τὴν αἵματερὴ θυσία τῶν μεγάλων σταδμῶν τῆς ζωῆς μας, γιὰ τοὺς λυτρωμοὺς μας».

Ἐτέλειωσε τὴ φράση του, γεμίζοντας δυὸ ποτήρια.

— «Πιές, μοῦ λέγει, γιὰ νὰ μπορέσουμε, σὲ μερικὲς στιγμὲς ἔξαρσης, νὰ θάψουμε ἓνα ἀλυσσοδεμένο παρελθόν. Ψέμματα λένε πὼς τὸ γχορέμισμα εἶναι εὐκολώτερο ἀπὸ τὴ δημιουργία. Μὴν ἀκοῦς τοὺς ποιητὲς φιλόσοφους. Δὲ δημιουργοῦμε, γιὰτὶ δὲν μποροῦμε πρῶτα νὰ γχορεμίσουμε. Ἄν δὲν εἶχαμε γεννηθεῖ σὲ χαλάσματα μέσα, ἀπὸ τὴν πρώτη μας ἡμέρα θὰ εἶμασταν δημιουργοί. Μὰ τὰ φριχτὰ χαλάσματα! Καὶ νά, τὰ φροῦτα καὶ τὰ γλυκίσματα ἐκεῖνα, πού εἶσαν τὰ κεφάλαιά μου σὲ γχορημα, καὶ πού ἐστήριζαν τὰ ἀλυσσοδεμένα περασμένα, ἀντιπροσωπεύουνε, τώρα, τὶς μισογχορεμισμένες στέγες τῶν χαλασμάτων. Τὶς ἀκούω, τὶς φριχτὲς στέγες, νὰ τρίζουν, νὰ χωρίζουνε, νὰ πέφτουν. Ἐπρεπε νὰ πεισθῶ πὼς ἔμεινα χωρὶς δεκάρα, γιὰ νὰ τολμῆσω νὰ τεπτώσω τὸ λαιμό μου, νὰ γυρίσω τὸ κεφάλι μου πρὸς τὰ ἐπάνω, καὶ νὰ ρίξω τὴ ματιά μου μακρὴν, πολὺ μακρὴν, στὸν ὀρίζοντά μας καὶ πέρα ἀπ' αὐτόν. . . »

Εἶχε νυχτώσει πιὰ. Ὁ θόρυβος τῶν δρόμων ἔφτανε σ' αὐτιά μας σὰν συγχορισμένες ἰδέες. Κάτι γειτονικά κυπαρίσια ἔσειαν βαρειά τὶς κεφαλὲς τους, σὰν βουβοὶ μάρτυρες τῆς συντροφιάς μας. Ὁ Κεράτειος, πιὸ κάτω, μᾶς ξεδίπλωνε τὶς ἐλαφρὲς ρυτίδες του, γχορσομένες ἀπὸ τὸ σελινοφότο.

Τώρα ὁ Γιώργος εἶταν προυμιτισμένος. Κρυμένος ὁ μισὸς στὸν ἀπογρέβατο. Ζητοῦσε κάτι. Καὶ ἡ φωνὴ του, πιγμένη, ἔξακολουθοῦσε:

— «Μὰ στάσου! Στάσου τώρα νὰ γνωρίσης καὶ τοὺς ἐτοιμόροπους τοίχους τῶν χαλασμάτων. Πρέπει κι' ἐκεῖ-

νοι νὰ γκρεμίσουν ἀπόψε, σὲ μιὰ τέτοια ἐπίσημη μέρα, καὶ μετὶ τῆ δικῆ σου συντροφιά».

Σύρτηκε, κρατῶντας τὴν κασίτσα του μετὰ τοὺς μακαράδες καὶ τὴν ἄφριξε μπροστὰ στὰ πόδια μου. Κι' ἐσυνέχισε:

— «Εἴκοσι χρόνια, μέσα στὶς κλωστὲς τὰ ἔφαγα. Τὶς εἶχα, τότε, καλοστοιβαγμένες σὲ ὡμορφες βιτρίνες μέσα. Μὰ κοντεὺει χρόνος ποὺ κρέμασα στὸ λαιμό μου αὐτήν τὴν κασίτσα — ὅτι μοῦ ἔπεσε ἀπὸ τὴ φτώχεια γιὰ τοὺς καλυπτούμενους μισθοὺς μου. — Κι' ἔτσι, τὰ μάτια μου, τίποτε ἄλλο ἐκτὸς ἀπ' αὐτές, δὲν μπορούσαν πλέον νὰ κοιτάξουν. Βοήθησέ με, σὺ ποὺ μ' ἐνοιώσες, σὺ ποὺ μ' ἀγάπησες, βοήθησέ με νὰ λευτερωθῶ, πλέον, ἀπ' αὐτές. Καὶ δὲν πνίγουν ἐμένα μονάχα. Στὸ ἴδιο μαρτύριο σιγοσβήνουν ὅσοι αἰσθάνονται σὺν κι' ἐμαῖς. Νοιώθω, τώρα, τὶς φλέβες μου τρανὰ τετωμένες, καὶ τὸ αἷμα μου, στὴν ἀδάμαστη πυράδα του νὰ βράζη. Καὶ σ' ἓνα τράνταγμα τοῦ ἑαυτοῦ μου, ποθῶ, νὰ τὶς ἀκούσω τὶς κλωστὲς αὐτές, ὅλες μαζί, νὰ σπάνουν, καὶ νὰ καμαρόσω τὰ κομματάκια τὸς ἄβλαβα νὰ κυλιστοῦνε στὰ θριαμβευτικά μου πόδια γύρω. Μά, ἔλα! Μὴν καθυστερεῖς τοῦ λυτρωμοῦ τὶς ὡμορφιές. Πιάσε τὶς χοντρές θελιές ἐκεῖνες καὶ τύλιξέ τες, δυνατά, πάνω στὰ κολλητὰ τετωμένα μου πόδια, ἀρχίζοντας ἀπὸ τοὺς ἀστραγάλους καὶ φθάνοντας ἴσαμε τὴ μέση μου. Κι' ἐκεῖνες τὶς πολύχρωμες κουβαρίστρες, νὰ τὶς ἀδειάσης πάνω στὸ φουσκωμένο μου κορμό, σφίγγοντας τοὺς σουβλεροὺς ἀγκώνους μου, στὰ κουρασμένα μου πλευρά. Πέρασε τὸ τύλιγμα σου καὶ στὴν ἀνίσυχη καρδιά μου ἀπάνω, πίεσε, ὅσο μπορεῖς, καὶ τὰ πνευμόνια μου. Ἐκεῖνοι οἱ μαῦροι μακαράδες πρέπει στὸ κεφάλι μου νὰ τυλιχτοῦνε. Σφιχτὰ τὰ βλέφαρά μου στοὺς βολβούς μου νὰ κολλήσουν, γιὰ νὰ μὴν ἰδῶ τίποτε ἀπὸ τὸ μεγάλο γκρέμισμα καὶ νὰ νοιώσω, πὺ βαθειά, τὸ μεγαλεῖο του. Ναί, ναί, ἔτσι, σφίγγε δυνατά!

Πὺ δυνατὰ ἀκόμα! Πάρε κι' ἄλλες κλωστὲς! Ἄδειασε τὴ μαρτυρικὴ μου κασίτσα, γιὰ νὰ μὴ μείνη μέρος τοῦ σωματός μου ἄσφιχτο, γιὰ νὰ μὴ σωθῆ καμμιά ἀπ' αὐτές. Ἔτσι ναί, ναί, σφιχτά. . . . Καὶ νά, νὰ ὁ λυτρωμός. Τὸν σιγονιῶθω τὸ λυτρωμό, σὰ δροσιὰ νὰ μοῦ χαϊδεύῃ τὸν πυρωμένο μου λάρυγγα, σὰ ροδόχρωμο ξημέρωμα νὰ μοῦ θωπεύῃ τὰ κλειδωμένα μου μάτια. . . . »

*
**

Λεπτὸ δὲν μπόρεσα νὰ κοιμηθῶ τὸ ὑπόλοιπο τῆς νύχτας ἐκεῖνης. Καὶ τώρα, ἀκόμα, στὶς περισυλογῆς μου τὶς στιγμές, μοῦ φαίνεται πὺς ἀκούω ἐκεῖνες τὶς κλωστὲς νὰ σπάνουν.

ΓΙΑΝΝΗΣ ΧΑΛΚΟΥΣΗΣ

ΑΠΟ ΤΑ "ΤΕΤΡΑΣΤΙΧΑ,,

77

Ἄκόμα ὡς τότε θὰ περπατῶ στὴ στράτα;
Ὅλο ἀγναντεύω, γυρεύω, κάτω, ἔπάνω,
μπρός, πίσω, γύρω, στὸ χέρι μου δὲν πιάνω
τίποτε. Δὸς μου πὰ νὰ σταθῶ.

—Περπάτα!

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

Η ΠΑΛΙΑ ΚΑΣΕΛΑ

Τρέμουν τὰ χέρια τὰ ρικνὰ ὅταν ἀνοίγει
τὴ μαύρη ἐκείνη τὴ παλιά της, τὴ κασέλα,
ποὺ κρύβει μιᾶς ὀλάκερης ζωῆς τὴ τρέλλα,
κι' ἓνα λυγμὸ βαθὺ στὸ ἀνοιγμά της, πνίγει. . .

Νά, ἡ μαντίλα της μὲ τὴ φαρδειά νταντέλα,
δυσὸ ξεφτισμένες παντουφλίτσες, νὰ καὶ λίγη
σκόνη ἀπὸ λούλουδα, μιὰ εἰκόνα ποὺ τὴ σμίγει
μὲ δυσὸ τρεῖς κάρτες, νὰ μιὰ φούστα, μιὰ κορδέλα...

Στὰ μάτια της, τὰ περασμένα ἀργοδιαβαίνουν
θύμησες ἄλλοτε λαμπρές, π' ἀνάγια σβαίνουν,
σταχτώνει τὴν ψυχὴ της τὸ παλιὸ μαράζι. . .

Κι' ἀδειάζει ἀδιάκοπα μὲ τρέμουλα καὶ πάθος,
κι' ἔτσι ἀδειανή, βουβή, τώρα ἡ κασέλα μοιάζει
σὸν τάφος ἀνοιχτὸς ποὺ τὴν καλεῖ στὸ βᾶθος! . .
Ἀθήνα.

ΛΙΛΑ ΚΑΡΑΚΑΛΟΥ

ΕΝΘΥΜΗΣΕΣ

Μέσ' στὴ φτωχὴ καρδιά τὴν ἄδεια
γυροβολᾶνε κάποιες ὥρες
ἐνθύμησες ποὺ ἦτανε μπόρες
κι' ἐνθύμησες ποὺ ἦτανε χᾶδια.

Κι' εἶναι σὰν τ' ἄστρα ποὺ τὰ βράδνα
στὰ οὐράνια ἀνάρτουν ἀσπροφόρες
τῆς θείας καλωσύνης κόρες :
παρηγοριὰ μὲς στὰ σκοτάδια.

Ἐλάτε ἐσεῖς ἐνθύμησες παλιές μου
χρῆσοι χαλκάδες τοῦ συνδέσμου
τοῦ Θάνατου καὶ τῆς Ζωῆς,

καὶ πέστε μου τῆς νειότης τὸ τραγοῦδι
ν' ἀντίση στὴν καρδιά μου τὸ λουλουδι
σὸν ἴσκιό μιᾶς ἀγάπης μακρυνῆς.

Πόλη

ΜΙΚΕΣ ΙΑΚΩΒΙΔΗΣ

ΕΚ ΝΕΟΤΗΤΟΣ ΜΟΥ...

[Φύλλα από ημερολόγιο φίλου].

Μπήκα στην εκκλησιά, σύλωσα μέσ' στην άμμο του μανουαλιού της Μεγαλόχαρης τὸ κεράκι μου με τὴν δυσανάλογη φλόγα του παρμένη ἀπὸ τὴ φωτιά και τὴ λάβρα τῆς καρδιάς. Προσκύνησα. Κιάπὲ στάθηκα γιὰ μιὰ στιγμή ἐκεῖ δίπλα στὸ προσκυνητάρι. Ἄκουα τὸ ψάλσιμο τοῦ Μυροφόρου. Δὲν εἶν' ὁ φίλος μου ὁ Μυροφόρος ψάλτης ἔξ' ἐπαγγέλματος κι' οὔτε καλὰ κατέχει τὰ ψαλτικά σὰν τὰ μένα. Ὅμως μιὰ ποιητικὴ διάθεση, και ἡ θρησκευτικὴ μυστικοπάθεια κληρονομιά ἀπὸ νησιώτες ἀσπροθαλασσίτες γονιοὺς τὸν τραβοῦνε ψηλὰ στὸ ἀναλόγιο τῶν ἐξωκκλησιῶν.

Τὶ ὄμορφα ἔψελνε τὸ :

«*Παθῶν με ταράττουνσι προσβοῶαί, πολλῆς ἀθυ-*

ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΤΗΣ ΛΟΥΚΑΣ

μιας εμπιελῶσαι μου τὴν ψυχὴν ».

Ἡ μελωδία καὶ οἱ λέξεις τοῦ τροπαρίου στάλλαζαν μέσα στὴν καρδιά μου σὰν βροχοσταλίδες ἀπάνω σὲ λιγοθυμισμένο ἀπὸ τὴν κάψα καὶ τὴν ἀνυδρία λουλοῦδι.

Ἐπιτέλους ἀρχίνησε τὸ ἀμέσως παρακάτω τροπάριο :
« Σωτήρα τεκοῦσάν σε καὶ Θεόν . . . » Ὅμως τὰ δικά μου χεῖλη κουνήθηκαν ψέλνοντας μουρμουριστά :

« Καὶ ποῦ λοιπόν, ἄλλην εὐρήσω ἀντίληψιν ; ποῦ προσφύγω ; ποῦ δὲ καὶ σωθῆσωμαι ; τίνα θερμὴν ἐξωβοηθὸν θλίψει τοῦ βίου καὶ ζάλαις οἴμοι ! κλονόμεγος ; »

Μέγνεψε μὲ τρόπο νάνεβῶ στὸ ἀναλόγιο δίπλα του, ὅπως πάντα. Τοῦ ἔκαμα νόημα ἀρνητικό. Μοῦ ἔστειλε μὲ τὸν καντυλανάφτη μῆνυμα νὰ περάσω δεξιά, καὶ κεῖνος νὰ μείνει ἀριστερά. Καὶ ξαίρει πὼς δὲν μὲ κυριέβουν οἱ μικροφιλοτιμίες. Τοῦτες δὲ μόνον τοὺς ἐξ ἐπαγγέλματος μουσικολογιοτάτους ἐνοχλοῦν καὶ πειράζουν. Τοῦ ἀπάντησα πὼς δὲν μοῦ εἶνε μπορετό.

Δίκαιο εἶχεν ὁ Μυροφόρος, ὅταν ὁ καντυλανάφτης τοῦ τῶλεγε στὰφτι νὰ σουφρώσει τὰ φρούδια του. Νὰλλάξει τὸ χροῶμα τοῦ προσώπου του. Νευρικά νὰ γυρίσει τὴ σελίδα του. Ὅμως εἶμαι βέβαιος πὼς ὅταν τοῦ ἀνοίξω τὴν καρδιά μου θὰ μεταμεληθεῖ καὶ θὰ μοῦ δώσει τὸ δίκιο μου χωρὶς δικαιοσύνη. Ἔχει ποιητικὴ, αἰσθαντικὴ καρδιά. Καὶ μοναχὰ ἓνας ποιητὴς μπορεῖ νὰ νοιώσει τὸν πόνο μου, ὕστερ' ἀπὸ τὴν Ἀειπάρθενη Θεοτόκο, ἓνας ποιητὴς σὰν κι' αὐτόνα.

Κι' ἀλήθεια, πὼς νάνέβαινα στὸ ἀναλόγιο ; Ὁ Μυροφόρος ἔψελνε ἀκολουθώντας, ὅπως πρέπει, τὴν τάξην ὁποῦ ὀρίζει τὸ τυπικό. Ἐγὼ θάπρεπε νὰ ψάλλω τὸν μικρὸ καὶ μεγάλο Παρακλητικὸ Κανόνα μαζί. Νὰ ψάλλω τὰ τροπάρια, ὅχι κατασειρά μὰ, κατὰ τρόπο ἀνακατομένο σύμφωνα

μέ την ψυχική κατάστασή μου, πού ἐναλλάζονταν καθ' ἑσώπο στο πέρασμα τὸ κινηματογραφικὸ τῆς ἀναπόλησής μου.

Τραβηγμένοι σ' τὴ μισοσκοτεινὴ γωνιὰ ἀναθυμῆθηκα τῆς ἀμαρτωλῆς ζωῆς μου τὶς μέρες ἀπὸ τὰ μικράτα μου, τὰ παιδικά μου χρόνια.

Θυμῆθηκα....

Ἔϊτανε καλοκαιριάτικο πρωϊνό. Στὸ κρεβάτι μου ἀπολάβαινα τὴν ἀνάπαψη καὶ τὴν ξεγνοιασιά πού λαχταροῦσα. Τόσες μέρες κόποι καὶ βάσανα. Ἐξετάσεις γραφτὲς καὶ προφορικές. Μαρτύριο. Ἀμελεῖς σὰν ταμένανε, καὶ ἐπιμελεῖς μαθητὲς τὶς καταριῶταν. Ἀξάφνα ἄκουσα μιὰ καθάρια κρουσταλένια φωνὴ κοριτσιοῦ. Τῆς Θεανοῦλας. Ἡ φωνὴ τῆς ἐρχόταν ἀπὸ τὴν πλαϊνὴ κάμαρη: «Αὐτὸς ὁ καθρέφτης δὲ δείχνει καλὰ. Πά» δίπλα». Κατάλαβα. Πάλι ἡ φασαρία τοῦ φουστανιοῦ τῆς. Τοῦ φουστανιοῦ γιὰ τὴν τελετὴ τῆς ἀπονομῆς τῶν πτυχίων καὶ τῶν βραβείων. Τί σοῦρα φέρετα γι' αὐτὸ τὸ φουστάνι τῆς Θεανοῦλας στὴν ἀδερφή μου. Πῶς θὰ κοπεῖ; Πῶς θὰ ραφεῖ; Ἡ ντάλια κοντὴ θὰ γίνει; Τὰ μανίκια πολὺ φουσκωτὰ νὰ γίνουν!

Σὲ μιὰ στιγμοῦλα ἡ πόρτα τῆς κάμαράς μου ἀνοιξε. Ἀροσιὰ καὶ φῶς γλυστρουῦσαν μέσα. Ἐπίσης μυρουδιὰ ἀπαλὴ κι' ἓνα φρουφρούρισμα μαζί. Ἡ Θεανοῦλα μπῆκε. Διευτήθηγε στὸν καθρέφτη μου. Καμάρωνε τὸ δίχως μανίκια ἀκόμα πλουζάκι τῆς. Τὸ φουστανάκι τῆς πού τοῦ λείπαν τὰ φαμπλαδάκια καὶ εἶταν ἔτσι ὡσαμε πάνω ἀπὸ τὰ γόνατα. Κι' ὅλα τοῦτα, μπουστάκι καὶ φουστανάκι κρατιῶνταν ἐδῶ μὲ τρυπώματα, ἐκεῖ μὲ καρφίτσες.

Στριφογύριζεν ἡ Θεανοῦλα μπροστὰ στὸν καθρέφτη. Λιγύζονταν ἔτσι κι' ἀλιῶς. Ἐξετάζε πάνω τῆς τὸ κόλλημα τοῦ κοστουμιοῦ.

Ἐγὼ πού θὰ μὲ νόμιζε ἴσως, πὼς κοιμώμουν ἔβλεπα μὲ μισάνοιχτα ματόφυλλα. Ἐβλεπα μέσα στὸ γυάλι τὶς

ὄμορφιές τῆς τὶς μισόγδυμες. Στήθια πού μόλις παίρναν τ' ἀπαλοφούσκωμα. Χέρια χυτά. Ὁραῖα. Ἄσπρα, πού ἡλιος λὲς δὲν τάειδε ποτέ.

Ἐβλεπα ὀλότελα τὰ μάτια μου. Ἐβλεπα ὄνειρο, θαρροῦσα. Κρίνα, κρίνα ὀλόασπρα, παρθενικά γέρναν στὴν ἀκρολιμνιά. Τὰ ξανάνοιξα. Ἡ Θεανοῦλα ἔλειπε. Μαζί τῆς φῶς καὶ μυρουδιὰ. Ἀροσιὰ καὶ φρουφρούρισμα χάθηκαν ἐπίσης.

Κι' ὕστερις ἡ φαντασία μου ἔβλεπεν ἀπλωμένα τὰ ὄραῖα χέρια τῆς Θεανοῦλας ἔτσι, σὰν ἀνοιγμένα φτερὰ ἄσπρης περιστέρας. Συμαζεύτηκαν. Μ' ἀγκάλιασαν. Μ' ἔσφιξαν πάνω στὰ στήθια τῆς.

Ἀπάνω πού μὲ κερνοῦσε τὸ μένυ ἡ φαντασία, θυμῆθηκα τὰ λόγια τῆς γκιουζέλ-Γαρουφαλιάς. Στὸ ἀναθύμημά τους κατάπαψαν οἱ δυνατοὶ κι' ἄταχτοι χτύποι τῆς καρδιάς μου. Τὰ τρελλὰ σφυροκοπήματα στὰ μηνίγκια μου κατάπαψαν κι' αὐτά. Συνῆρθα ἀπὸ τὴ ζάλη καὶ τὸ μεθύσι.

Ἐνῶ ὁ Μυροφόρος ἐψέλνε κάποιο ἄλλο, ἴσως, τροπάριο, ἐγὼ στὴ μισόφεγγη γωνιὰ τῆς ἐκκλησοῦλας ἀναστέναξα:

Ἐκύκλωσαν αἱ τοῦ βλου μου ζάλαι, ὡσπερ μέλισσαι κηρίον Παρθένε, καὶ τὴν ἐμὴν κατασχοῦσαι καρδίαν, κατατιτρώσκουσι βέλη τῶν θλίψεων».

Πάλι ξαναγύρισα στὶς θύμησές μου.

Ἀλήθεια, μὲ δασκάλεβεν ἡ γκιουζέλ-Γαρουφαλιά πὼς ὁ ἔρωτας εἶταν κακὸ πράγμα, θανάσιμον ἀμάροτημα. Κι' ἔπρεπε ἐγὼ ὁ τόσο αἰσθαντικός, νὰ πνίγω τὰ ἐρωτικὰ σκιρτήματα τῆς καρδιάς μου στὰ πρωτογεννήματά τους.

Ἐἴχαιρε πολλὰ πράγματα ἡ γκιουζέλ-Γαρουφαλιά, ὡπως σκεφτόμουν. Πάντα σκεφτὴ. Ἄπ' τὸ πρωῖ ὡς τὸ βράδι ἀπάνω σ' ἓνα φύλλο καὶ φτερὸ χοντρὸ βιβλίο. Στ' Ὁρολόγιο. Διάβαζε τόσα σοφὰ καὶ θεϊκὰ πράγματα. Κουνοῦσε τὰ

χειλή της διαβάζοντας βίους αγίων, μαρτύρων, δσίων Μουρμουρίζε ψαλιτά τροπάρια και κοντάκια. Ακατάλυτες οί νήστειες μεγάλες και μικρές. Άκόμα, Δευτέρα, Τετάρτη, Παρασκευή, νήστεβε.

Δέν άφινε καμιά χάρη πού νά μὴν πάγει στή μνήμη της.

Κι' όλο διάβαζε. Κι' όλο έψελνε. Μόνο σήκωνε τή ματιά της άπ' τόν βιβλίο κι' άπάνω άπ' τά ματογιάλια της, έβλεπε έξω στό δρόμο για νά ρωνέψει τούς περαστικούς. Όταν περνούσε ραντεβουδάκι, έδινε άφτι στή λιγωμένη κουβέντα τους. Όταν περνούσε καμιά «μεγάλη» με περισσότερον άνοιχτό ντεκολτέ ή κοντά μανίκια ή φανταχτερό φουστάνι κι' επιδειχτικό καπέλο γινόταν έξω φρενών.

— «Όχι, παιδί μου, μου έλεγε. Δέν εΐνε καλά τά τέτοια λογίς πράματα. Ντροπής άπό τούς ανθρώπους. Αμαρτία σ' τόν Θεό... Κι' έγώ κορίτσι εΐμουνα. Και γώ παντρεύτηκα. Μά, τέτοια λογίς πράματα δέν έκανα. Έλα, Χριστέ και Παναΐτσα μου!—έκανε τόν σταυρό της — φτου φτου στον κόρφο μου γιατί κ' έγώ 'κόρη έχω».

«Λόγια και παράδειγμα μιá φορά», σκεφτόμουν έγώ μέσα μου.

* *

Κάποιο άποδείλινο στή σοκαζόπορτά μας καθόταν ή μάνα μου με μιá γειτόνισά μας. Οί δυό γίνανε τρεις. Οί τρεις έξη. Η μιá με τήν ταντέλα, ή άλλη με τόν κέντημα. Η τρίτη με τόν βιβλίο, κι' οί άλλες με δέν ξαίρω τί στήν ποδιά. Δήθεν δούλεβαν. Γιατί, άλλο δέν γινόταν. Τρώγανε όλο σπόρους πεπονιού. Και φλυαρούσαν. Φλυαρούσαν άπαστα σαν τούς σπουργίτες τού πλάτανου άντίκρι.

Έγώ βρισκόμουν μέσ' στήν αυλή ζαρωμένος σέ μιá κόχη τού σοφά. Η μάνα μου με συμβούλεβε πάντα: «Όταν δυό γυναΐκες μιλάνε νά φεύγω άπό κοντά τους».

— «Απαρτία τής Ιερῆς Συνόδου», εΐπεν ή Φεβρωνία, ή δασκάλα, άνεισιά τού τότε Άμασειας. «Η συνεδρία άρχίζει».

— «... Μόνε άπουσιάζει ή γειτόνισά μας νά προεδρέψει, παρατήρησε κάποια άλλη τεντόνοντας τά φρόδια και κλίνοντας τόν κεφάλι της κατά τόν σπιτι τής γκιουζέλ Γαρουφαλιάς.

— «Πού νάφήσει τή Σύναψη και τόν Βαγγέλιο έλόγου της!» άπάντησε ή Πιπίνα. «Έκείνη βάλτηκε σόνει και καλά νάγιάσει. Κι' άν ποθάνει, διόλου παράδοξο, νά κάμει και θαύματα!

— «Όσο γι' αυτόδα»—πετάχτηκε ή Έλένη τού Μεγέλου, πού έβλεπε μόνο τήν μπροστινή της πήρα—έκείνη «θανματούργησε» στα νιάτα της... πήδηξε τόσα παλουκία... Δέ θυμάστε τόν σκάνδαλο με τόν φαρμακοποιό; Ό άντρας της (ό μακαρίτης) πού νά τά πάρει χαμπάρι. Δάσκαλος ό άνθρωπος! Τόν συνταχτικό και ή γραμματική τού πιπύλιζαν τόν μυαλό...

Τζουγα όλα τούτα κι' άπορούσα. Μά, σκεφτόμουν πάε πώς μπορεί νά τά λένε οί γειτόνισες άπό ζούλεια και κίκια. Νά τά λένε ψέματα. Διάβασα κάπου ή άκουσα πώς οί γυναΐκες μπορούν νά μεταχειριστούν και ψέματα όταν θένε νά κατηγορήσουν κάποιαν άλληνα γυναΐκα.

Όμως, μιá μέρα πού πήγα στής γκιουζέλ-Γαρουφαλιάς τήν έβρηκα μπροστά σ' ένα σωρίς γραμματα. Αναξητούσε τόν τελευταίο γραμμα τής κόρης της άπό τή Σμύρνη. Τής εΐχε κάποια παραγγελία άπ' τόν Τσαρσί.

— Βοήθα με, παιδί μου. Εΐκοσι εΐκοσιπέντε περασμένου μήνα θάνε τόν γραμμα της.

Κι' έγώ, πάντα πρόθυμος, άρχήνισα τόν ξεδίπλωμα τών γραμμάτων.

Σέ μιá στιγμή ή γκιουζέλ-Γαρουφαλιά βγήκε στήν κουζίνα νά ετοιμάσει ένα καφεδάκι, όπως τόν συνήθιζε κατά

τὰ δειλινά. Ἄπο τὸ χέρι μου πέρασ' ἓνα γραμματάκι. Σύντομο. Ἄσχερα τὸ διάβασα. Παλιὰ ἡμερομηνία. «Γλυκεριά μου Γαρουφαλιά, ὁ σίξυγός σου μ' ἐπρότεινε καὶ ἐδέχθη ἀνάδοχος τοῦ τέκνου μας νὰ γίνω ἐγώ. Σκέψου ποῖο ὄνομα θὰ εἶνε κατάλληλο νὰ τοῦ δοθῆ: ἐνὸς τέτοιου ἀγγελουδιοῦ, καρποῦ τοῦ ἀκράτου ἔρωτός μας. Χίλια φιλιὰ στὰ μάτια καὶ στὰ χεῖλη τὰ δικὰ σου καὶ τοῦ παιδιοῦ μας».

Ἀλήθεια, λοιπόν, ὅσα λέγανε κάποτε οἱ γειτόνισές μου γιὰ λόγον της. Μέσ' στὸ κουτσομπουλιὸ τῶν γυναικῶν βρίσκεται κάποτε καὶ σπόρος κάποιας ἀλήθειας. Καὶ μοῦ φανήκανε τώρα οἱ συμβουλές κι' οἱ νουθεσίες τῆς γκιουζέλ Γαρουφαλιάς σὰν τὶς ἀποκριάτικες μουτσοῦνες ποὺ ὄντας μικρὸς τὶς φοβόμουν.

*
**

Τὸ βραδινὸ σπὸν ἀνοθυμύριστο μπαξέ μου κάθισα. Ἄχ, καὶ νάταν δίπλα μου ἡ Θεανούλα ποὺ τόσα νάζια μοῦ ἔκαμε. Ἔλειπε στὴν ἐξοχή. Μόνος τώρα στὸ σκοτάδι ἀναθυμύμουν τὴ Θεανούλα. Τὴ μέρα ποὺ ἀντίκρισα μισόγδυμες τὶς ὁμορφιές της. Τώρα ξεμπούλωνα τὶς καρφίτσες. Πετοῦσα τ' ἀχνάρια μπλουζῶν καὶ φουστανιοῦ. Καὶ τ' ἀσπρόρουχα τᾶσκιζα καὶ κεῖνα. Καὶ νά, τὸ κορμί τῆς Θεανούλας τὸ κολόγραμμο ἔμοιαζε σὰν ἀμφορέας ἀπόπου θὰ ρουφοῦσα τὴν ἡδονὴ πιὸ γλυκιὰ καὶ μεθυσιζιὰ κι' ἀπὸ τὸ ἄκρατο χιῶτικο κρασί. Χόρεβαν καὶ χορδάκιζαν οἱ πόθοι μου οἱ πυρόφλογοι καὶ οἱ λογισμοὶ μου οἱ μεθυσμένοι γύρω στὸ κορμί της. Πῶς νὰ μὴν ψάλλω, πῶς νὰ μείνουνε κλειστὰ τὰ χεῖλη μου;

«Τῶν πειρασμῶν οὐ τὰς προσηβολὰς ἐκδιώκεις καὶ παθῶν τὰς ἐφόδους, Παρθένε· ὅθεν σὲ ὑμνοῦμεν εἰς πάντα τοὺς αἰῶνας».

Καὶ θυμύμουν ἀκόμα...

Στοὺς λόγους τῶν ἱεροκηρίκων καὶ τῶν δεσποτάδων ζητοῦσα τὰ ὄπλα γιὰ νὰ καταστειλῶ μέσα μου τὴν ἐπανάσταση ποὺ ἐνάντια μου σηκώσαν μὲ τοῦ πόθου τὸ μπαίρακι οἱ αἰσχροὶ λογισμοὶ μου.

Ἄλλοτες δὲν ἐπρόσεχα στοὺς λόγους καὶ στὶς ὀμιλίες τῶν ρασοφόρων. Δὲν τοὺς καταλάβαινα γοῦ μὲ τὴ βαθειὰ τους γλώσσα.

Τώρα εἶχα προσδέψει στὴν ὑπερκαθαρεύουσα ἀροῦ εἶχα διαβάσει Ξενοφῶντα: «Δαρείου καὶ Παρισάτιδος γίνονται παῖδες δύο..», Δημοσθένη, καὶ κεῖνη τὴ χρονιά, θὰ εἶχα νὰ κάμω μὲ τὸν Πλάτωνα καὶ τὸν Ὀμηρο.

Ἔτσι, συχνὰ πήγαινα ὅπου γίνονταν κήρυγμα. Παρακολουθοῦσα τὸν ἱεροκήρυκα ὅσο μοῦ εἶταν μπορετό. Ὅμως κάποτε σὲ μιὰ πολύωρη ὀμιλία κάποιου δέσποτα κουράστηκα. Κουράστηκα νὰ μεταφράζω μέσα μου τὰ ὅσα ἄκουγα. Ἔχασα τὴν ὑπομονή μου. Μ' αὐτήνα μαζί καὶ τὴν προσοχή μου. Καὶ σὲ μιὰ στιγμή, χωρὶς νάμαι ὠτακουστής, ἄκουσα δυὸ κυρίους, ἀριστοκράτες—. εἶταν ντυμένοι καλά, μοδᾶτοι—ποὺ χόρεβαν παρὰ στέκονταν πλάγι μου. Ὁ ἓνας: «Κόκκινα τὰ μάτια τοῦ Δεσπότη καὶ κουρασμένος φαίνεται σὰ νὰ ὄργωσε χωράφι» εἶπε. Κι' ὁ ἄλλος. «Δὲν ὄργωσε χωράφι μὰ τρύγησε στ' ἀμπέλι κάποιας ζωντοχήρας... Δὲν ξαίρεις... Ἔχτὲς τὸ βράδι ξημερωθήκαμε μὲ τὸ Δεσπότη, κι' ἄλλοι μαζί, στὴς μαντᾶμ-Μαρῆς παίζοντας χαρτιὰ καὶ πίνοντας. Ἡ σεβασμιότητά του, φιλαράκο μου, ἦπε ἓνα διάβολο καὶ μισό». Ὅταν τᾶκουσα τοῦτα χόλιασα. Ἀποροῦσα γιὰ τὴν ἀνιερότητα τῶν δύο «ὅπως πρέπει» κυρίων. Νὰ ψευτοκατηγοροῦν μέσ' στὴν ἐκκλησιά, σὲ ὦρα λειτουργίας, ἓναν Δεσπότη, ποὺ φορεσιά καὶ μορφή ἔμοιαζε σὰν τὴν εἰκόνα τοῦ Δεσπότη Χριστοῦ, τοῦ ζωγραφιστοῦ πάνω ἀπὸ τᾶκουμπηστήρι τοῦ δεσποτικοῦ θρόνου.

Κόκκινα, ἀλήθεια, τὰ μάτια τοῦ Δεσπότη. Ποιὸς ξαί-

ρει; Σκεπτόμουν. Θάβλαψε παρακαλώντας στη νυχτερινή προσευχή τον στόν Θεό, μεσιτεύοντας για την Ίαση κάποιου άρρώστου. Για την ανακούφιση από τις βιωτικές στενοχώριες κάποιου φτωχού. Για τη διαφύλαξη κάποιου όδοιπόρου, που ανεβαίνει βουνά και όρη έρημα και περνάει μέσ' από άγρια δάση κατοικητήρια σαρκοβόρων θηρίων και φαρμακερών σερπετών. Για κάποιον ταξιδευτή, που χαροπαλέβει στις ταραγμένες θάλασσες και τους ατέρμονες ώκεανούς. Για κάποιον αεροπόρο, που γενναία καταπολεμάει τις αντίξοες φορές των ανέμων και τον ντυλίζουν μαύρα σύννεφα. Θάβλαψε ζητώντας τη σκέπη και την προστασία της Θεοτόκου για κάποια χήρα, για κάποιο ορφανό.

Για μένα οί κληρικοί, από ανώτατο ήσαμε κατώτατο, εΐτανε έξω από τον κόσμον αυτό άψηλά και πώς δέν είχανε σαν τεμάς τους ανθρώπους πάθη ταπεινά σαν της φιλαργυρίας και της άσπαγής και της προδοσίας... Κι' ύστερα γιατί τους προσφωνούσαν άγιους, μαθητές του Χριστού, άποστόλους του Χριστού...

Εΐχα πολλή φαντασία. Όμως, λίγη γνώση. Κρίση λιγώτερη. Ποϋ να ξαίρω τότες, πώς μορσεϋσε Πατριάρχης νάχει έρωμένη. Κι' αυτή να διορίζει και να πάβει πρωτοσύγγελους και αρχιδιάκους. Πώς Πατριάρχης, ενώ ό θάνατος στεκόταν στην πόρτα του κοιτώνα του, έραβε σε τορβά διαβολομαζέματα—και όταν έκλεισε για πάντα τα μάτια του άνεμοσκορπίστηκαν.

Ποϋ να ξαίρω πώς μόλλη την άβαρία του Πατριαρχικού ταμείου οί Δεσποτάδες μορσοϋσαν νάνεβαζαν τα μηλιάτικα της άνεργίας τους, χωρίς να φροντίζουν για την άνέχεια των παπάδων της άρχιεπισκοπής, και νάχουν το μάτι τους σε άσήμαντη σύνταξη που πέχουν δεσποτάδες απόμαχοι που διατηροϋν όμως μιá ψυχικήν άνωτερότητα πάντα και το πέρασμα τους στέκεται φωτεινό.

Ποϋ να ξαίρω πώς θά βρίσκονταν δεσποτάδες που οί ίδιοι κερνοϋσαν, σαν το Γιάννη της παροιμίας, και οί ίδιοι θάπιναν και πώς εά υπόγραφαν εντάλματα πληρωμής «και με τα δυό τους χέρια» για «προσωπικές ύποχρεώσεις. . .»

*
*
*

Εΐταν νύχτα καλοκαιριού. Παράωρα. Μελετούσαμε με τη Θεανούλα για τις έξετάσεις μας. Βοηθοϋσεν ό ένας τον άλλονε. Κι' οί δυό μας τελειόφοιτοι. Μά πώς με είχανε κουράσει τα μαθηματικά! Έκείνη ή άλγεβρα! Πήγα στης πλαγινής κάμαρης το παράθυρο να ξεκουραστώ. Άπολάβαινα την μυρωμένη άνάσα των άνθισμένων λουλουδιών του παρθυριού. Ξοδιάζοντας ό νοϋς μου μετροϋσα τάμετροτητα άστρα. Κυνηγοϋσα άπιαστα όνειρα που ύπουλα τα παράπερνε στης τυραννικής χίμαιρας το χαώδικο βασιλειον ή πλανεύτρα άπάτη. . .

Σε μιá στιγμή κάποιος θόρυβος με τράβηξε στον πραγματικό κόσμο. Γάτα νάταν ή νυχτόβιο πουλί; Στο μπαλκόνι του άντικυρνού σπιτιού ξεχώρισα στο άστερόφωτο σκοτάδι μιάν γκορίζα σια, γυναίκας. Έμοιαζε σα φάντασμα μέσα στην άστροφεγγη νύχτα. Κρέμασε το κορμί της προς το πλαγινού σπιτιού τ' παραθύρι. Άπλωσε το λευκό χέρι της. Ένα μαυριδερό χέρι κάτι της επρόσφερε. Το πρωϊ βρεθήκαν κάτω από το μπαλκόνι χροσά και κόκκινα περικαλύματα σοκολάτας.

Μέσα στην ήρεμη νύχτα ακούονταν το σουρσούρισμα του χαμηλοκουβεντιάσματος τους. Όστερις, από το πλαγινό παράθυρο, άπόπου πρόβαλε το μαϋρο χέρι, φάνηκε μιá μαύρη σια άντρα γενάτου. Τα χέρια του άπλώθηκαν στους γυμνούς ώμους της γυναίκας με την κομπινεζόν. Το γυναικίσιο κορμί έσκυψε παραπάνω. Τα χείλη τους ένώθηκαν.

Σὰν ἀπανωτὲς σταλαγματιᾶς μισοῦσ' αἰσῆς βρῦσης ἀκούονταν ὁ ἦχος τῶν φιλιῶν τους.

Ἔτριπα τὰ μάτια μου. Ἔβαλα ἀφτί. Ὁνειρο νάβλεπα; Δὲν εἶχα ἐμπιστοσύνη στὸν ἑαυτὸ μου. Πέρασα, πατῶντας στὰ δάχτυλα, πλάγι στὴν κάμαρη κι' ἔφερα τὴ Θεανούλα. Κρατούσαμε τὶς ἀνάσες μας. Ἐκεῖνη δὲν εἴξαιρε γιατί τὴν ἔφερα στὸ παράθυρο. «Ξεχωρίζεις τίποτες στὰντικρυνὸ μπαλκόνι» τὴν ἀρώτησα.

Ἡ γυναῖκα τῶρα μὲ τὴ βοήθεια τοῦ ρασοφόρου, περνοῦσε στὸν κοιτῶνα του.

«Ἄ! Ἄ!» πῆγε νὰ φωνάξει ἡ Θεανούλα βλέποντας τὴ σκηνὴ σὰ σκινηματογραφικὸ σεντόνι ἐπάνω, μὰ ἔβαλα τὴν μιὰ ἀπαλάμη μου στὰ χεῖλη της καὶ τὴν ἄλλη στὸ ἶνι της. Ἐκεῖνη ὅμως, ἀντὶς νὰ τραβήξει πίσω τὸ κεφάλι γιὰ νὰ λευθερωθεῖ ἀπὸ τὸ φράξιμο τῶν χειλιῶν της, ἄνοιξε τὰ χέρια της μάγκάλιασε σφιχτὰ καὶ κάθησε στὰ γόνατα μου.

Ἄ! τὴ Θεανούλα. «Διαβόλου κάλτσα» τὴνε λέγανε στὴ γειτονιά, «Ἀγρίμι», τὴ φώναζε χαϊδευτικὰ ἡ χήρα ἡ μάνα της. «Ζιζάνιον, θηρίον ἀνήμερον» τὴνε τσίριζεν ἡ δασκάλα της. Πόσο προχωρημένη εἶταν στὶς διαβολιές.

Ἔτσι καθισμένη στὰ γόνατα μου, ἂν και ἐλαφριά σὰν ἓνα τριαντάφυλλο, τάκαμνε νὰ τρέμουν, τὰ γόνατα μου, ποὺ θὰ μπορούσαν νὰ σταθοῦν ἀλίγιστα στὸ βᾶρος τοῦ κόσμου ἀλάκερου.

Μοῦ ἀρχίνησεν ἱστορίες ἐρώτων νυχτερινῶν παρόμοιες περασμένων ἐποχῶν. Τὶς λέγανε οἱ συμαθήτρες της συναμεταξύ τους στὰ διαλλείματα τῶν μαθημάτων. Ἄλλες ἱστοροῦλες ποὺ τὶς διάβαζαν σὲ κάποιες φυλλάδες ἀπόκρυφες, ποὺ οὔτε συγγραφέα οὔτε ἐκδότη ὄνομα φηγοῦρασε στὶς κουβερτοῦρες τους. Ὑστερὶς μοῦ διηγήθηκε μιὰ σύγχρονη ἱστορία κάποιου ξανθοῦ ρασοφόρου.

Ὁλημερὶς δίδασκε στὸ Παρθεναγωγεῖο, ὅπου εἶταν ἡ

Θεανούλα, ἡθικὴ. Τὸ βραδυνὸ μὲ μιὰ πρόωρης ἀνάπτυξης μαθήτρα του καὶ συμαθήτρα της πήγαιναν σ' ἓνα περιβόλι ψηλὰ στὸ Φανάρι. Κάτω ἀπὸ τὶς ρωδιές, τὶς κατάφορες ἀπὸ ὀλοπόρφυρα σὰ φλογωμένοι πόθοι ἄνθια, κάθονταν καταγὶς ἀπάνω σὲ μαραμένων κρίνων παρτέρα. Ἐκεῖ περνοῦσαν, κρυφὰ ἀπὸ τὸ Θεὸ καὶ τὰ μάτια τοῦ κόσμου ὥρες ἀλάκερες λησμονημένοι. Κι' ἀκόμα ἀργότερα πὼς ὁ ρασοφόρος ὁ ξανθὸς εἶχε χειροτονηθεῖ Δέσποτας. Πῆγε στὴν ἐπαρχία του Σεβασμιώτατος καὶ Ἄγιος.

— «Ἀνίκητη ἡ φύση, κι' ἄς πᾶ ὁ ἄνθρωπος ψηλὰ ἀπὸ τὰ σύνεφα, στὰ βύθη τῶν τρομαχτικῶν ὠκεανῶν, ἀνίκητη! Καὶ μεῖς οἱ δυό, ἀγάπη μου, οἱ ἔνδοξοι νικημένοι...

Μὲ ξανάσφιξε στὰ στήθια της. Κόλλησε τὰ χεῖλη της τὰ χοντρά καὶ ὑγρά στὰ δικά μου γεμάτη ἀπὸ δίψα ἡδονῆς καὶ ἀκολασίας. Καὶ τᾶσπρα κρίνα τῶν ἀνοιχτῶν στηθιῶν τῆς Θεανούλας πῆραν χρῶμα ρόδινο. Ἀπὲ κοκκίνησαν σὰ φλόγες μέσα στοῦ σαρκικοῦ πόθου μου τὸ ἀλίχτισμα. Ὁλο μου τὸ εἶναι σ' ἓνα μακάβριο χορὸ συνέπαρτηκε. Βρισκόμουν λὲς στὰ χεῖλια κάποιας ἄβυσος. Λίστανόμουν τὴν ἀγρία χαρὰ καὶ τὴν ἀναρθητὴ τρομάρα ποὺ δίνει ὁ ἕλιγγος. Ἀδύναμος ἀντίσταση, χωρὶς τόπλο τῆς βούλησής ποὺ μέδωσαν οἱ λόγοι καὶ μάφαιρσε τὸ παράδειγμα. Τὸ κεφάλι μου βαρὺ ἀκυβέρνητο ἔπεσε στὰ στήθια της. Ἐνας κύκλος μώρικός, ποὺ μεγάλωνε, κι' ὕστερὶς μίκραινε διὰ μιᾶς σκουραίνοντας, ἔσβυσε τὸ φῶς τῶν ματιῶν μου. Μιὰ μυρουδιά ὄγρου χώματος νιόσκαφτης γῆς ἔφραξε σύχρονα τὰ διεσταλμένα ρουθούνια μου. Κι' ἔχασα τὶς ἀστίσεις μου, τὴ ζωὴ μου γιὰ μιὰ στιγμή ποὺ δημιουργοῦσα μιὰν ἄλλη ζωὴ, μιὰ καινούργια ζωὴ...

Ὅταν συνηρῆθα χαμογελοῦσε ἡ Θεανούλα. Τᾶσπρα ἔκλειναν τὰ ματόφυλλά τους μπροστὰ στὰ θάμνη τῆς αὐγῆς. Τὰ λουλούδια τοῦ παραθυριοῦ μου φοροῦσαν τὰ διαμαν-

τικά τους και χύναν άπυλές μυρουδιές στο χάιδεμα του πρωϊνού άγεριοϋ. Στην καρδιά μου μιá γαλήνη άπλώθηκε. Καί ύστερις μιá άνία άρχινησε τó πιλάτεμα. Μιá άνία με τυράνια ώσαμε του Θανατά...

«Γών λυπηρών έπαγωγαι χειμάζουσι την ταπεινήν μου Ψυχήν, και συμφορών νέφη την έμην καλύπτουσι καρδιαν Θεονύμφευτε. . . »

Αυτό τó τροπάριο δέν έφεινε ó Μυροφόρος, όμως αυτόρημο ανέβηκε στα χείλη μου. Κι' εκεί στής εκκλησιás τη σκοτεινή γωνιά με σκυφτό κεφάλι πάντα, άρχινησα πάλι τίς θύμησές μου:

Στίς εξετάσεις άπότυχα. "Υστερις βιωτικές μέριμνες, άνάγκες τής συντήρησης με χώρισαν άπ' τή Θεανούλα. Έφυγα στην ξενητιά.

"Ενας μήνας πέρασε και ή Θεανούλα με καλοϋσε πίσω. Νά γυρίσω κοντά της. Μα ή σκληρή βιοπάλη με κράταε άλυσόδετο. Ούτε στίς τελευταίεσ στιγμέσ τής Θεανούλας μπόρεσα νά βρεθώ κοντά της. Ναι, είχε ποθάνει στούς τρείς μήνεσ άπάνω του χωρισμοϋ μας, Φτωχή Θεανούλα!.. Κι' όταν ξαναγύρισα, ύστερ' άπό τόσα χρόνια έμαθα άπό μιá συμπονετικά και καλή γειτόνισά μας, πώς ή συχωρεμένη άφóτου έφυγα για τά ξένα είχε γίνει ήσυχη, φρόνιμη σάν άρνάκι. Μα έχανε και τή ζωηράδα της. "Ελυωνε σιγά, σιγά. Καί σέ δυó μήνεσ, καλέ, μέσα έσβυσε άπό μαρασμό. "Εκλεισε τά ματάκια της, τά μεγάλα μαύρα μάτια της, ή χαρά τής γειτονιάς και τó καμάρι.

Και ή καλή και συμπονετικά γειτόνισά μας, άφοϋ μοϋ τά διηγήθηκεν όλα τούτα λεπτομερίσ, σταύρωσε τά χέρια της και με άπορία άνοιγοντας τά μάτια της μοϋ είπε:

— Πώς πάει γκιουζελιμ κορίτσι! Πέθανε και πήρε τó μυστικό του μαραζιοϋ που έφαγε τά σωθικά της, μαζί της. "Ενας Θεός τó ξαίρει. Κανένασ άλλος...

«Κανένασ άλλος δέν τó ξαίρει», έλεγα παραμιλώντας μόνος μου. "Ομως τó ξαίρω έγώ», άπαντοϋσα στόν έμαντό μου. Δαρμένος άπό τίς τύψεις τής ψυχής μου, βασανισμένος άπό τά κρύα φίδια, τίς μαύρες σκέψεις που άναδεύουνταν στο μυαλό και στην καρδιά μου, δέν είχα που νά πάγω νά πώ τόν πόνο μου, τó μυστικό νά ξελαφρώσω.

Δέν είχα πίστη στόν πνευματικό. Οί γνωστοί μου δέν είτανε φίλοι. Μόνο ή γνωριμία μου με τόν Μυροφόρο μέρα με τή μέρα μέστωνε άπό έχτίμιση, είλικρίνεια κι' άγάπη που θά δένονταν ή φιλία. "Εμπαινε στην καρδιά μου, όχι σά τυμβωρύχος και ιεροσόλος μα σάν ποιητής. Σήμερα όμως γιατί νά θυμώσει που δέν ανέβηκα στο άναλόγιο δίπλα του, ή δέν πέρασα άπό τά «δεξιá» όπως με είδοποίησε με τόν καντυλανάφτη, γιατί νά θυμώσει μιá και δέν ξαίρει την αίτία τής άρνησής μου, πράγμα, που δέν μπορούσε νά ειπωθεί με δυó λόγια, και πολϋ περισσότερο, με τó μέσο του καντυλανάφτη. Θά του πώ τó μυστικό, που δέν είνε πιά μυστικό, και θά με δικαιώσει.

Σήμερα τ' άπομεσήμερο, περνώντας άπό κάποια παρατινή τής παλιás γειτονιάς μου γειτονιά, μιá γυναίκα μεσόκοπη με χοντρά μπράτσα μεδειξε με τó δάχτυλο σέ μιá γειτόνισά της:

— Νά, αυτός που έγεινε αίτία ναποθάνει ή Θεανούλα... τής είπε. Και κείνη:

— Έλόγου του είνε κερά-μαμμή μου; Τόνε θυμοϋμαι. Είν' ó Πικρός. Τόν κακοϋργο, τόν δολοφόνο! σφύριξε σάν όχιά πάνω σέ μεσημεριάτικο ήλιοπύρι. «Τόν άσελγή!»

Ό κόσμος ó ταπεινός δέν ξεφεύγει άπό τούσ ανθρώπινους νόμους. Οί παπάδες δέν έχουν την ήθικη δύναμη νά νογήσουν τούσ άχειρόγραφτους νόμους.

Νά, πού ξαίρουν τὸ μυστικὸ ἢ κερὰ-μαμμη κι' ἡ γειτόνισά της.

Σὰν ἀστροπελέκια ἀπανωτὰ τὰ λόγια τους πού τὰ λέγανε μὲ τρόπον ἔτσι νὰ τὰκούσω.

Βγήκα ἀπὸ τὴν πόλη σὰν ἀπὸ φόβο πὼς θὰ μὲ πλάκωναν τὰ σπίτια στὸ τράνταγμα τῆς καρδιάς μου. Φτεροκοποῦσε ἀπογνωσμένα ἡ ψυχὴ μου μέσα στὴν καρδιά μου σὰν περιστέρα πού θέλει νὰ λευτερωθεῖ ἀπὸ τὸ στενό της κλουβί. Πηγάδι δὲν βρίσκονταν μπροστά μου νὰ πνιγῶ, γκρεμὸς ναῦτοκτονήσω. Ποῦ νὰ πάγω; Ποῦ νὰ σταθῶ;

Ἄξαφνα, μέσα στὴν ἀγωνία πού σκότιζε τὸ μυαλό μου, μέσα στὴν ψυχικὴ μου ὁδύνη καὶ τὸν σπαραγμὸ τῆς καρδιάς μου μέσα στὸ σκοτάδι, πού μὲ κύκλωνε ὅλο γύρωθέ μου, ἤρταν φωτεινὰ τὰ λαλήματα τῆς καμπανούλας τῆς ἐξοχικῆς ἐκκλησιᾶς. Ἦρθαν σὰν ἀγγελικὰ καλέσματα.

Πάνω ἀπὸ τοὺς ταπεινοὺς ἀνθρώπους, πάνω ἀπὸ τοὺς Φαρισαίους, ὑπάρχει μιὰ Γυναίκα «πλατυτέρα τῶν οὐρανῶν» πού ἔχει πάντα τὰ χέρια ἀνοικτὰ γιὰ νὰγκαλιᾶζει τοὺς πονεμένους, τοὺς ἀδικούμενους, γιατί κι' Αὐτὴ πόνησε ὅσο κανένας στὸν κόσμο τοῦτο.

«Καὶ ποῦ λοιπόν, ἄλλην εὐρήσω ἀνίληψιν; Ποῦ προσφύγω; ποῦ δὲ καὶ σωθῆσωμαι...» πὼς νὰ μὴν ψάω ὅταν μπήκα στὴν ἐκκλησία... **«...εἰς σὲ μόνην ἐλπίζω, καὶ θαρῶν καὶ καυχῶμαι, καὶ προστρέχω τῇ σκέπη σου σῶσόν με»**

Καὶ σὲ μιὰ στιγμή πού σήκωσα τὴ ματιά μου στὸ γλυκόθωρο πρόσωπο τῆς Μεγαλόχαρης καὶ πού νόμισα πὼς θάνοιγε τὰ θεῖα της χεῖλη νὰ μᾶρωτήσει: «Καὶ πὼς ἔκαμες τέτοιο παράπτωμα; Δὲν ἄκουσες τὴν ἱστορία τῶν Πρωτόπλαστων;» Πὼς νὰ μὴν ἔρθει ἔτοιμο σὰ στεγνὰ μου χεῖλη τὸ παράπονό μου; «Ξαίρω τὴν ἱστορία αὐτή. Μοῦ τὴ δίδαξε μιὰ δασκάλα πού ὡς τὰ τώρα, γερασμένη,

ἔμεινε παρθένα. Ξαίρω' ὁ Ἄδὰμ εἶπε πὼς ἡ Εὐὰ τὸν «ἠπάτησε». «Ἐγὼ δὲν ἔχω παράπονο ἀπὸ τὴ Θεανούλα, Πανάχαρη μου Θεοτόκε. Ἐμένα κάποιοι Φαρισαῖοι τῆς κοσμοσωτήριας θρησκείας τοῦ Γιοῦ Σου μοῦ ἔδωκαν τὸ κακὸ παράδειγμα». Ὅμως δὲ μὲ ρώτησεν ἡ Μεγαλόχαρη κι' οὔτε εἶταν ἀνάγκη ἀρώτηχα νὰ Τῆς τὸ πῶ. Εἴξαιρε τὸ παράπονό μου καὶ τὸ δίκιο μοῦ τῶδωκε, τὴν παρηγοριά καὶ τὴ γαλήνη σταλλάζοντας στὴν καρδιά καὶ τὸ νοῦ μου, ἡ Μεγαλόχαρη, **«ὁ γλυκασμὸς τῶν ἀγγέλων, τῶν θλιβομένων ἢ χαρᾶ...»**

Φανάρι

Γιὰ τὴν ἀντιγραφὴ.

ΕΙΡΗΝΑΡΧΗΣ ΚΟΒΑΣ

ΒΡΑΔΥ ΣΤΟ ΚΑΖΙΝΟ

Ἄργα ἢ νύχτ' ἀπλώνει
τὰ βελουδένια τῆς φτερά
 σι' ἀεροθαλάσσι γύρα
Στῶν πυκνοφύτετων βουνῶν
 τὶς κορυφῆς καὶ φέρνει
Ὁ ἀγέρας ἄνθινες εὐωδίες
 καὶ θαλασσένια ἀρμύρα.

Ἐνα ζουπι ταράζει
τῶν ὄχθων τῶν ἐρημιζῶν
 τῆ νεκρική γαλήνη
Γλυκὸ τραγοῦδι σιάζει
τὸν πόνο πὸν βαθειά
 στὰ σωθικά του κλείνει.

Τοῦ ἄγνωστου τραγουδιστή. . .
 Ἔρα γλυκειὰ καὶ πίνω
στὸ πόλο τὸ ἐρημικὸ
 τοῦ ἐξοχικοῦ Καζίνο
Γύρω ἢ παρέα ἢ φιλική
 τρελλὰ-τρελλὰ ἀνταριεύει.

Ἡ θλίψη ἢ πικροστάλαχτη
 πῶς μέσα μου θερριέβει
τῆς μοναξιᾶς; . . . ὦ! ἄς ἦτανε
 στὸ πλάϊ μου νὰ νοιώσω
τὸν ἀπαλό σου ἀνασασμὸ
 Ἐραία Γυναίκα ὡς τόσο! . . .

Πόλη.

ΝΙΚΟΣ ΛΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΠΕΘΑΜΜΕΝΟΣ

ΠΟΥ Μ' ΕΜΟΙΑΖΕ

Σ' ένα μπάρο γνώρισα μιὰ γυναίκα. Δίχως νὰ τὴ φωνάξω πλησίασε στὸ τραπέζι μου καὶ ζήτησε οὐτσκ. Τὰ πρῶτα λόγια τῆς ἦταν αὐτά :

— Ἔχω ἓνα γιὸ πὸν σὰς μοιάζει πολὺ, ὅμως πολὺ, πάρα πολὺ.

Σὰν εἶδε πὼς δὲν ἔδειξα ἐνδιαφέρο, πρόσθεσε :

— Πολύ, πολὺ σὰς μοιάζει. Ὅμως εἰσθε πιὸ μεγάλος ἔσεϊς. Τὸ λιγότερο δέκα χρόνια. Ἔχετε πατήσαι στὰ 30 ; ..

Ἀπάντησα μ' ἓνα κούνημα τοῦ κεφαλιοῦ. Μιλοῦσε γαλλικὰ πῶδειγναν ὅτι δὲν εἶναι γαλλίδα. Ἐμοιαζε περισσό-
τερο μὲ ροῦσα. Δίχως πιὰ νὰ προσπαθῆσαι νὰ ξυπνήσαι τὸ
ἐνδιαφέρο μου, γύρισε τὸ κεφάλι ἄλλου, κι' ὄντας βεβαία
πὼς τὴν πρόσεχα, ἔξακολούθησε :

— Σὰς μοιάζει τόσο ! . . . Τὸ πρόσωπο, τὰ μάτια, τὸ
ἀνάστημα. . . Μονάχα. . . σ' ἓνα σημεῖο διαφέρετε. . . για-
τί. . . ὁ γιός μου. . . πιὰ. . . σὰν ἐσᾶς. . . δὲν ἀναπνέει . . .
πᾶνε δέκα μέρες πὸν πέθανε. . .

Ἀκόμα δὲν πίστευα τὰ λόγια τῆς γυναίκας αὐτῆς. Ὅ-
μως ἀναγκαστικά, ὡς ὅτου παύσει ἔξω ἡ βροχή, βάλθηκα
νὰ τὴν ἀκούω :

— Ὁ γιός μου αὐτοκτόνησε, εἶπε. Ἐξὸν ἀπ' τοὺς φί-
λους μου, πρώτη φορὰ, σὲ σᾶς τὸ φανερώνω αὐτό. . . Συμ-
παθᾶτε μου. . . Ἐδῶ, δίχως ἄλλο ἦλθατε. . . ἴσως. . . γιὰ
νὰ γλεντήσετε. . . Δὲν ἔχω δικαίωμα νὰ σᾶς μιλῶ γιὰ πε-
θαμμένους καὶ αὐτοκτονίες. . . Ὅμως. . . Θεέ μου. . . Ἀχ ! . .
νὰ ξαίρετε πόσο τοῦ μοιάζετε. . . Λέτε κι' εἶστε ἀδέρφια. . .
Μάλιστα, τὰ μάτια σας. . . ὦ, τὰ μάτια σας. . . Ἀχ, σᾶς
παρακαλῶ, κύριε, μὴν εἶστε τόσο τσιγκούνης στὶς ματιές
σας. . . Κυττάζετε με πιὸ πολὺ. . . μὰ πιὸ πολὺ λοιπόν ! . .

Ἐγειρα τὸ κεφάλι. Σωπάσαμε. Σὲ λίγο ἔξακολούθησε :

— Ἐναν τὸν εἶχα. Μοῦχε γεννηθεῖ στὴ Μόσχα. Τότε
εἴμασταν εὐτυχεῖς. Ὁ ἄντρας μου ζοῦσε ἀκόμα. Ἡ ἐπανά-
σταση δὲν εἶχε ἐκτραγεῖ.

Φοβήθηκα μὴ ξανάκουγα τὴν ἴδια περιπέτεια πὸν διη-
γείται κάθε Ρούσας στόμα καὶ κάθε ρούσικο διήγημα. Φαί-
νεται μάντεψε τὴ σκέψη μου καὶ δὲ μ' ἀνάφερε πὼς ἦταν
κόρη στρατηγοῦ, ὅτι οἱ δικοί τῆς σφάχθηκαν ἀπ' τοὺς
κόκκινους κι' ὅτι κατέληξε στὴν Πόλη ἀφοῦ μπόρεσε νὰ
ξεφύγει, μὲ χίλιες δυὸ περιπέτειες, τὸ μαχαῖρι τοῦ ἐπανα-
στάτη ἀστοῦ. Ἀπλούστατα.

— Ἀπ' τὸ παρελθόν μου, εἶπε, δὲ μοῦχε μείνει θύ-
μιση, παρὰ ὁ γιός μου μὲ τὰ δεκαεννέα του χρόνια, τὰ
ξανθὰ τοῦ πατέρα του μαλλιά, τὴ σουβλερὴ τοῦ δικοῦ μου
πατέρα μῦτη, καὶ τὰ μεγάλα μαῦρα μάτια πὸν τοῦ εἶχα

χαρίσει ἐγώ. Ναί, τίποτε! . . . "Ὁμως κι' αὐτὸς πάει. . . δὲν ὑπάρχει πιὰ. . .

Σιγὰ-σιγὰ ἄρχεψα νὰ ἐνδιαφέρουμαι γιὰ ὅσα ἔλεγε. Τὴν κύτταξα μὲ μάτια ποῦδειχαν τὴ συμμετοχὴ μου στὸν πόνο της. Τ' ἄβαφα μέρη ἀπ' τὸ δέγμα της ἦταν ὀλόλευκα. Τὰ μάτια της ὑπερβολικὰ μεγάλα κι' ὀλότελα ἀκίνητα. Νόμιζες πὼς τῆς ἔλειπαν τὰ βλέφαρα κι' οἱ κόρες τῶν ματιῶν της ἦταν σταθερὲς σ' ἓνα μέρος. Τὸ κεφάλι της ὄλο κι' ἔγερνε πρὸς τὸ μέρος μου. "Ὅσο ἐγὼ τραβιόμουν τόσο μὲ πλησίαζε. Γιὰ μιὰ στιγμή, ἀναγκάστηκα ν' ἀπομακρύνω τὸ κἀθισμά μου. Τὸ παρατήρησε κι' ἰσιώθηκε. Δοκίμασε νὰ πιεῖ. Τὸ ποτήρι της ἦταν ἄδειο. Τῆς παράγγειλα ἓνα βερμουτ. Τὸ ἤπιε σὲ μιὰ ρουφηξιά. "Ἐξαφνα, ἀνασαίνοντας βαθεῖα καὶ κυττάζοντάς μου μὲς τὰ μάτια.

— "Ἐκεῖνον, ἐγὼ τὸν πέθανα, εἶπε.

Τὴν κύτταξα περιέργα. "Αναζητοῦσα νὰ διαβάσω στὰ μάτια της τὴν ἀλήθεια. Πρόσθεσε :

— Κυριολεκτικὰ, ἐγὼ τὸν πέθανα. . . "Ἐγὼ τὸν σκότωσα, λογιζομαι. . . Φυσικὰ. . . Δὲν ἔπασχε ἀπὸ τίποτε τὸ παιδί μου. . . "Ἐργαζόταν σ' ἓνα γραφεῖο καὶ κέρδιζε μόνος του τὸ ψωμί του. Εἶχε φθάσει στὴν ἡλικία αὐτὴ δίχως ν' ἀνακατωθεῖ ἀκόμα καμμιά γυναῖκα στὴ ζωὴ του. "Ὁμως μισοῦσε τὴ ζωὴ πῶκαμνα ἐγώ. . . Καταλαβαίνετε, δὲν εἶναι; . . . Κάθε μέρα, φεύγω ἀπὸ δῶ τὸ πρωὶ κοντά. . . Μισομεθυσμένη, μισότρελλη. . . Καὶ πάντα, τὶς περισσότερες φορές, μὲ συνοδεύει κι' ἓνας ἄντρας. . . Πᾶμε στὴν κάμαρά μου. . . "Ὁ γιός μου κοιμᾶται στὸ πλαγινὸ δωμάτιο καὶ δίχως ἄλλο ἀντιλαμβάνεται ἓνα σωρὸ πράγματα. . . Κι' ἔπειτα σκεφθῆτε ποῦ. . .

"Ἐδειξα μ' ἓνα νεῦμα, πὼς εἶχα καταλάβει ὅλα κι' ὅτι δὲν ἦταν ἀνάγκη νὰ μὲ διηγηθεῖ περισσότερες λεπτομέρειες. "Αναγκάσθηκε νὰ σωπάσει.

Τὸ μπᾶρο εἶχε ἀδειάσει σχεδόν. Σὲ δυὸ τρία τραπέζια βρισκόταναν γυναῖκες ψιλοντυμένες καὶ βαρμένες ποῦ περιέμεναν καθυστερημένους πελάτες. "Ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ παρουσιαζόνταν στὴν πόρτα, ἀπ' τ' ἀνοιγμα τῆς ὑποῖας στὴ ζεστὴ ἀτμόσφαιρα τῆς σάλας ἔμπαινε ἓνα κρύο κῆμα, κανένας νέος θαμῶνας μὲ σηκωμένο γιὰ καὶ βρεμμένα ρούχα. . . "Ἀφοῦ ἔρριξε μιὰ ἐρευνητικὴ ματιὰ στοὺς νιόφτραστους γύρισε πάλι στὸ μέρος μου.

— "Ἀχ! . . . εἶπε, νὰ ξαίρατε. . . Σὰν μπήκατε μέσα πρὸ ὀλίγου, τί ἔπαθα! . . . Κι' οἱ φίλες μου τὸ παρατήρησαν καὶ. . . λίγ' ἀκόμα θὰ λιγοθυμοῦσα. . . . Νόμιζα πὼς εἶχα ἀντίκρου μου τὸν πεθαμμένο γιό μου! . . . "Ἐκλεισα τὸ πρόσωπό μου κι' ἄρχεψα νὰ κλαίω. . . νὰ κλαίω. . . Μὲ δώσαν κι' ἤπια νερὸ κι' ἡσύχασα. Δὲ βίασαξα ὅμως. Δίχως νὰ μὲ προσκαλέσετε ἦλθα στὸ τραπέζάκι σας. . . Δὲ φαντάζεστε πόσο τοῦ μοιάζετε, κύριε. . . πολὺ. . . μὰ πάρα πολὺ. . . Δὲν ἔχω μαζὺ μου τὴ φωτογραφία του. . . Κάθε μέρα τὴ φύλαγα στὸ τσαντάκι μου. . . Σήμερα, ἀναποδιά, τὴ λησμόνησα σπιτί. . .

Ρούφηξε ἓνα οὐίσκου ἀκόμα. Τὰ μάγουλά της σιγὰ-σιγὰ κοκκινίζαν. Τὰ μάτια της μίκραιναν. "Υγραῖναν. Μισόκλειναν. . . Μάλιστα, ἄρχεψε κι' ὄλας νὰ γελά. Τότε κατάλαβα πὼς στὴ γυναῖκα αὐτὴ ταίριαζε πιότερο ὁ καὶνός, ὁ πόνος! . . . Τὰ δόντια της ἦταν τόσο ἄσχημα! . . .

— Γιατί δὲν πίνετε σεις; εἶπε, καὶ ξαναδέχασε τὸ ποτήρι της. Καὶ ξαναἤπιε. . . ἤπιε. . . ἤπιε. . . κι' ὄλο γελοῦσε. . . ξεκαρδιζόταν. . . δίχως αἰτία. . .

— Εἶμαι πολὺ ὑποχρεωμένη σὲ σᾶς! . . . Μὲ κἀνατε νὰ ξεχάσω τὸν πόνο μου, τὴν κακομοιριά μου! . . .

"Ἐπειτα, μὲ μιᾶς, σὰν ξελαφρωμένη ἀπ' τὸν πόνο, ποῦ καὶ τὸ ἐπάγγελμά της ἀκόμα τῆς εἶχε ξεχασμένο, μὲ ρώτησε :

— Τί δουλειά κάνετε ; . . .

— Είμαι συγγραφέας. Γράφω.

Σκέφθηκε λίγο· έπειτα σηκώθηκε :

— Μ' επιτρέπετε ν' απομακρυνθῶ λίγο ; εἶπε.

— Κι' ἐγὼ φυσικά φεύγω.

Σηκώθηκε. Μὲ χαιρέτησε κι' ἔφυγε.

Ἐνῶ προχωροῦσε πρὸς τὸ βιάθος τῆς σάλας, γύρισε καὶ μ' ἓνα χαμόγελο ἐπαγγελματικὸ πρόσθεσε :

— Εἰσθε ἐλεύθερος νὰ μὲ πιστέψετε ἢ ὄχι ! . . .

Τὰ λόγια αὐτὰ ξύπνησαν τὶς πρῶτες μου ὑποψίες. Ἐχασα μὲ μιᾶς ὅλη τὴ μελαγχολία ποὺ μὲ προσένησε ἡ διήγησή της, κι' ἐνδιαφέρθηκα, γιὰ μιὰ στιγμή, νὰ μάθω ἂν ὅλα αὐτὰ ποὺ μοῦπε ἦταν ἀληθινά. Ὅμως, θέλωντας πάει ν' ἀποφύγω τὴν πραγματικότητα, ὁποιαδήποτε κι' ἂν ἦταν αὐτή, προχώρησα πρὸς τὴν ἔξοδο. Στὴν πόρτα συναντήθηκα μ' ἓνα φίλο μου. Μὲ βίασε νὰ κάτσουμε. Νὰ πάρουμε κάτι. Ἄλλωστε ἡ βροχὴ δὲν εἶχε σταματήσει ἀκόμα. Δέχθηκα. Παράγγειλε δυὸ οὔτσκυ. Ἡ γυναῖκα ποὺ μὲ συντρόφευε πρῶτα, καθόταν τώρα μὲ τὶς φίλες της κεῖ κάτω καὶ συζητοῦσε. Ἦταν δυὸ τρεῖς· μιὰ ξανθιά, μιὰ μελαχροινή, μιὰ ροῦσσα. Κι' ὅλες βαμμένες. Μὲ μάτια περικομμένα καὶ κλαψιάρικα. Ὁ φίλος μου τὶς κοίταζε καὶ σὰν νὰ σκεφτόταν κάτι. Χαμογέλασε. Κάτι θυμῆθηκε. Καὶ μοῦπε δείχνοντας μὲ τὸ βλέμμα τὴν ἴδια γυναῖκα :

— Βλέπεις τούτηνα ; Εἶχε ἓνα γιὸ ποὺ μὲ μοιάζει πολὺ. Πᾶνε δυὸ βδομάδες τώρα ποὺ πέθανε.

Δὲν ἀπάντησα. Σὲ λίγο ξακολούθησε :

— Πρὶν δυὸ μέρες ἤμουν πάλε ἐδῶ. Μὲ πλησίασε δίχως νὰ τὴ φωνάξω. Καὶ κλαψιάρικα μοῦ διηγήθηκε πῶς . . ὁ γιός της ποὺ μ' ἔμοιαζε πολὺ, αὐτοκτόνησε, κι' ὅτι αἰτία γι' αὐτὸ ἦταν ἡ ἴδια, κι' ὅτι μὲ πλησίασε γιὰ τοῦ ἔμοιαζα πολὺ, κι' ὅτι . . .

Δὲν τὸν ἄφησα νὰ συνεχίσει. Εἶχα καταλάβει.

— Ἄς μείνουμε λίγο καὶ φεύγουμε, εἶπα στὸ φίλο μου.

Ἄφου ἤπιαμε τὸ πιτότὸ μας σηκώθηκα. Στὸ μεταξύ, ἡ γυναῖκα εἶχε πλησιάσει κάποιον ἄλλο.

Περάσαμε ἀπὸ κοντὰ τους. Πρόσεχα κι' ἄκουσα καθαρά τὰ λόγια της πρὸς ἐκεῖνον.

— Εἶχα ἓνα γιὸ ποὺ σᾶς ἔμοιαζε. Ὀλοῖδιος, τὰ μάτια, τὸ πρόσωπο. Ὀλοῖδιος μὲ σᾶς . . .

Κατόπι γύρισε πρὸς τὸ γκαρσόνι :

— Οὔτσκυ, οὔτσκυ φέρε μου, οὔτσκυ. Ὁ Κύριος πλερώνει.

Τὴν κύτταξα μὲ πόνο.

Βγήκαμε ἔξω. Ἐβρεχε φιλά-φιλά. Ξημέρωνε.

1930.

A. N. ΠΑΠΑΖΟΓΛΟΥ

ΑΠΟ ΤΑ "ΤΕΤΡΑΣΤΙΧΑ,"

114

Ἡ ἀπόλαψη, ὁ παρᾶς, ἡ γύμνια. Σπλάχνα τους, τεχνίτες πόρνη, φονιάς, βιαστής, ἀλκοολικός, οἱ ἀλῆτες.

Παραμερίζουνε μπροστά τους ὕαινες, λίκτοι, ταῦροι.

Καὶ ἐπάρχουν κάποιοι λογισμοὶ καὶ πιὸ ἄγριοι καὶ πιὸ μαῦροι.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

ΓΗΡΑΤΕΙΑ

Κι' ὅμως θάρτεϊ μιὰ μέρα πού θά σβύση
τῆς νειότης σου τ' ἀστέρι τὸ λαμπρό,
καὶ πού γοργά-γοργά θὲ νὰ κυλίση
στῶν γηρατειῶν τὴν ἄβυσσο γλωμό.

Θ' ἀσπρίσουν τὰ τετράξανθα μαλλιά σου,
τὸ γέλιο ἀπὸ τὰ χεῖλη θά σβυστῆ,
κι' ἡ αὐστηρή, σεμνὴ κορμοστασιά σου,
θά γύρη διπλωμένη πρὸς τὴν γῆ.

Ἄλλοίμονο ! Περονῶμ' ἀπ' τὸ γεφῶρι
ὄλοι σκυφτοὶ τῶν μαύρων γηρατειῶν.
Χαρά στον πόν τὸ γῶμα θὲ νὰ γείρη,
πρὶν νὰ διαβῆ τὴ στράτα τῶν καυμῶν.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΚΟΤΙΩΝΗ

ΠΡΟΖΕΣ

ΠΑΡΕΛΘΕΤΩ ΤΟ ΠΟΤΗΡΙΟΝ ΤΟΥΤΟ

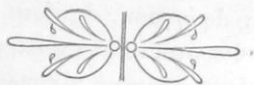
« . . . adieu
» *comprends-tu que ce mot la*
» *main puisse l'écrire,*
» *Et le cœur le signer, et les lèvres le dire*
» *Les lèvres, qu'un baiser vient d'unir*
devant Dieu ? »

Alfred de Musset

Νύκτα μαύρη, ἀφέγγαρη, ἀπαίσια, σκοτινί. Ἐξω λυσσομανᾶ ὁ ἄνεμος. Φουρτοῦνα στὴ φύση καὶ στὴν ὑπαρξή μου. Πρόσπαθῶ τόση ὥρα τώρα νὰ κλείσω μάτι, μὰ τοῦ κάκου. Ὁ ὕπνος δὲν ἔρχεται στὴν καρδιά πού πονεῖ, στὴν ψυχὴ πού στενάζει. Μαῦρα φαντάσματα, ἀπαίσιες σκέψεις ἔρχονται νὰ μὲ συντροφεύσουν. Καὶ μέσα στὴν ταραχὴ τῆς ψυχῆς μου, μέσα στὴ μεγάλη μου ἀγωνία θέαμα φορικτὸ ζωγραφίζεται ἔμπρὸς μου. Γεγονότα συγκεχυμένα. Ἐφιάτης

ἀπαίσιος, μαρτυρικός. Τὰ χέρια κείνα πὸν τόσα χάρδια μοῦ
χάρισαν, τόσες ὥραιες πινελιές τράβηξαν στὸ ταμπλῶ τῆς
ζωῆς μου, μὲ πρόσφεραν ἓνα ποτήρι γεμᾶτο αἷμα καὶ δά-
κρυα. ὦ! τὸ ἀπαίσιο θέαμα! . . . Καὶ τὸ αἷμα ἦταν δι-
κό μου, τῆς καρδιάς μου πὸν εἶχε γίνῃ κουρέλι ἀπ' τὶς πολ-
λές πληγές τῆς ἀγάπης. Καὶ τὰ δάκρυα κι' αὐτὰ ἦταν δι-
κά μου, ἦταν τὰ διαμάντια τῆς μεγάλης μου ἀπελπισίας.
Κι' εἶδα τὰ χειλάκια κείνα πὸν μ' ἔκαμαν νὰ νοιώσω τόσες
καὶ τόσες στιγμές εὐτυχίας, γεμᾶτα γλύκα καὶ δροσιά, γε-
μᾶτα ἄρωμα, γεμᾶτα οὐρανικά τραγούδια καὶ θεϊκὰ φιλιὰ,
τώρα ἄχρωμα, χωρὶς οἶκτο νὰ μὲ ἐπαναλαμβάνουν κάθε
τόσο «πιέστο τὸ αἷμα τῆς καρδιάς σου, ροῦφα τὰ δάκρυά
σου». . . ὦ! τὸ φρικτὸ μου μαρτύριο! . . . Καὶ τὸ βλέμ-
μα τὸ γλυκὸ, τὸ ἰλαρὸ, πὸν μὲ κατέκτησε, τώρα μοῦ ἔλεγε:
«ὦ! κι' ἂν δὲν τὸ πιῆς τώρα, ἀργότερα θὰ τὸ πιῆς.» Τί
φρικτὸς ἐφιάλτης! . . . Καὶ νὰ μὴ βρῖσκεται κανεὶς στὴ
σκληρὴ μου αὐτὴ ὥρα νὰ μὲ γλυτώσῃ ἀπ' τὸ φρικτὸ μου
αὐτὸ μαρτύριο! . . . Ὅλοι ὅσους ἀγαποῦσα, στὸν ὑπέρ-
τατό μου πόνο, ἤσυχα, γλυκὰ κοιμοῦνταν: ὦ! Θεέ μου,
«εἰ δυνατόν, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτή-
ριον τοῦτο».

ΚΩΣΤΑΛΛΑ

Ἡ ΣΥΓΧΡΟΝΗ ΤΟΥΡΚΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

ΕΝΑΣ ΥΠΕΡΡΕΑΛΙΣΤΗΣ:

Ο ΝΑΖΙΜ ΧΙΚΜΕΤ

Ἡ Τουρκικὴ Ποίηση τοῦ τελευταίου αἰῶνα ἔχει ἀντι-
προσωπευτικούς τύπους ἀπὸ ὅλες τὶς σχολές. Ἔχει τοὺς Παρ-
νασιέν της, τοὺς νεορωμαντικούς της, τοὺς νεοκλασικούς,
τοὺς συμβολιστὰς, τοὺς ντεκαντάν. Κάθε καινούργια σχολὴ
πὸν ἐγκαινιάζονταν στὸν τόπο αὐτὸ, ξάφνιζε τὸν κόσμον καὶ
δημιουργοῦσε πολὺ γρήγορα ὀπαδοὺς καὶ πολεμίους της.
Ἔτσι ἔχει συμβῆ καὶ μὲ τὸν Ἀχμέτ Χασίμ, τὸν μοναδικὸ
ἄξιοπρόσεχτο συμβολιστὰ τῆς τουρκικῆς ποίησης. Τὸ κοινὸ
χωρίστηκε σὲ δυὸ ἀντίμαχες μερίδες: αὐτὴν πὸν ἀνέβασε
τὸν ποιητὴ στὰ ὕψη καὶ ἐκείνην πὸν τὸν κατέβασε στὰ
Τάρταρα.

Τὸ ἴδιο ρεῦμα τῆς ἀλληλοσυγκρούσεως στὶς ἀντιλήψεις

καὶ στὰ αἰσθήματα δημιουργήθηκε καὶ ὑπάρχει δυὸ χρόνια
τώρα ἀπὸ τὴν ἐμφάνιση τοῦ Ναζὶμ Χικμέτ στὸν λογοτε-
χνικὸ στίβον τῆς πατρίδας του. Σὲ δυὸ χρόνια μέσα τὸ ξαν-
θόμαλλο αὐτὸ κεφάλι τοῦ ποιητῆ μὲ τὰ καταγάλανα ἤθεμα
μάτια, κατέκτησε τὸ ἐνδιαφέρον πρῶτα καὶ τὴ συμπάθεια ἐπει-
ταμῆς μεγάλης μερίδας, τῆς μεγαλειότερης ἴσως καὶ τῆς πιὸ
διαλεκτῆς, τοῦ μορφωμένου κόσμου τῆς Πόλης, ἡ φήμη του
πέρασε στὴν ἀντικρινὴ ὄχθη τοῦ Βοσπόρου καὶ ξεπολύθη
στὰ πέρατα τῆς Ἀνατολῆς, ὅπου ὑπάρχει ἀναγνώστης ποὺ
ἀρέσει νὰ διαβάσῃ κάτι ὁμορφο καὶ πρὸ παντὸς καινούργιο.

Γιατὶ ἡ ποίηση τοῦ Ναζὶμ Χικμέτ εἶνε καινούργια
πέρα γιὰ πέρα καὶ πρωτόκουστη στὸν τόπον αὐτὸ ὅπου τὸ
κοινὸ εἶχε συνειθίσει νὰ διαβάσῃ στίχους στοὺς ὁποίους ὁ
ἔρωτας, τὸ ρόδο καὶ τ' ἀηδόνι ἦταν τὰ προσφιλέθιμα
γύρω στὰ ὁποῖα ἡ φαντασία τοῦ κάθε ποιητῆ ἔβρισκε τό
μέσο νὰ ἐκδηλωθῇ καὶ νὰ δημιουργήσῃ. Γι' αὐτὸ καὶ τρί-
βαν τὰ μάτια τους ὅλοι σὰν ἐδιάβασαν μιὰ μέρα στὶς σε-
λίδες μιᾶς παράξενης τὴν ὄψη ποιητικῆς συλλογῆς, τοὺς
ἀκόμη πιὸ παράξενους αὐτοὺς στίχους :

Kalbimizin ensesinde kivrilan
yağlı uzun saçlarımız yok.
Güle, bülbüle, mehtaba, falan, filan
karnımız tok.

«Στὸν σβέροκο τῆς καρδιάς μας δέν κρέμονται
μακρὰ μαλλιά σγουρὰ καὶ λιγδωμένα.

Ἀπὸ ρόδα καὶ ἀηδόνια καὶ φεγγάρια - μεγγάρια
εἴμαστε πιά χορτάτοι».

Καὶ λέγει παρακάτω ὁ ποιητῆς μ' ἓνα μεφιστοφελικό
σαρκασμὸ :

«Τὴν πίπα μας γεμίσαμε ἀπὸ σπῖδες
τῆς φωτιάς τοῦ Προμηθέα,
καὶ ἴσοι στὸ μπόι μὲ τοῦ Γαλατᾶ τὸν πύργο,
καπνίζουμε ἀτενίζοντας στὸ ἄπειρο
κάποιων ματιῶν φλογερῶν τῆ θέα».

Ἡ βιογραφία τοῦ Ναζὶμ Χικμέτ εἶνε σύντομη. Ὁ ποιητῆς
εἶνε μόλις 28 χρονῶν. Γεννήθηκε στὴ Θεσσαλονίκη ἀπὸ πα-
τέρα Τούρκο τῆς Ἀνατολῆς καὶ ἀπὸ μητέρα γερμανοπολωνέζα,
κόρη πολωνοῦ εὐπατρίδη ποὺ διακρίθηκε στὴν ὑπηρεσία
τοῦ Ὄθωμανικοῦ στρατοῦ. Ὁ νεαρὸς ποιητῆς μπῆκε ἀπὸ
μικρὸς στὴ Ναυτικὴ Πολεμικὴ Σχολή, ὅμως δὲν φόρεσε τὰ
γαλόνια τοῦ ἀξιωματικοῦ τοῦ Ναυτικοῦ, γιατί οἱ γιατροὶ
τὸν εἶχαν ἀπαγορεύσει νὰ συνεχίσῃ τὶς σπουδές του. Παρά-
τησε τὸ σχολεῖο καὶ πῆγε στὴν Ἀνατολὴ στὰ 1919. Μετὰ
ἕξη μῆνες ἔφυγε γιὰ τὴ Ρωσία, ὅπου ἔμεινε τέσσερα χρόνια
στὴ Μόσχα σπουδάζοντας Οἰκονομολογικά. Ἐκεῖ ἔγραψε
καὶ τοὺς πρῶτους τοὺς στίχους. Στὴ Ρωσία ἐπηρεάσθη-
κεν ἀπὸ τὶς ἰδέες τοῦ κομμουνισμοῦ καὶ ἐξελίχθηκε σὲ φα-
νατικὸ ὁπαδὸ τοῦ Μάρξ. Ὅταν γύρισε στὴν Πόλη ἐξέδωκε
μαζὺ μὲ ἄλλους νέους ὁμοϊδεάτους του τὰ περιοδικὰ «Αἰ-
δινλίκ» (φῶς) καὶ «Ὁράκ βὲ τσεκίτς» (Σφουρὶ - δρεπάνι).
Κατηγορήθηκεν ὅμως ὡς ἐπικίνδυνος προπαγανδιστῆς κομ-
μουνιστικῶν ἰδεῶν καὶ κατεδικάσθηκε ἐρήμην (ἐν τῷ με-
ταξὺ εἶχε φύγῃ πάλι στὴ Ρωσία) σὲ 15 χρόνια φυλάκιση.
Ὅταν γύρισε, ἀναθεωρήθηκε ἡ δίκη του, ἀθωώθηκε καὶ
ἀπότισε μιὰ ποινὴ μὲ τρεῖς μόνο μῆνες στὶς φυλακὲς τῆς
Χόμπας, γιατί εἶχε περάσῃ τὰ σύνορα χωρὶς διαβατήριο.

Ὁ Ναζὶμ Χικμέτ ἐξέδωκεν ὡς σήμερα πέντε ποιητι-
κὲς συλλογές. Οἱ τίτλοι τους εἶνε ὅσο μπορεῖ παράξενοι :
«835 στίχοι», «Ἡ Ζοκόνδα καὶ ὁ Σι-γιὰ-οὔ», «Βαρὰν 3».
(Ἐφθασε τὰ τρία!) «1+1=1» καὶ τέλος τὴν «S. K. Ş.».

ἀρχικά γράμματα τῶν λέξεων Sesini Kaibeden Şehir (Ἡ πόλη πού ἔχασε τή μιλιὰ της). Ἐτοιμάζει τώρα κί ἕνα ἔμμετρο μυθιστορηματάκι τὸ «Πῶς αὐτοκτόνησεν ὁ Μπενερδζή». Σ' αὐτὸ ὁ ποιητής ἀναλύει τοὺς τρόπους μὲ τοὺς ὁποίους δίδεται σ' ἕναν ἄνθρωπο ἡ εὐκαιρία νὰ διαθέσῃ μόνος του τὴ ζωὴ καὶ τὸ θάνατό του. Κομμάτια ἀπὸ τραγοῦδια παρμένα ἀπὸ τὰ ἔργα του πού ἀπαριθμῶ παραπάνου θὰ παραθέσω στὸ τέλος τῆς μικρῆς αὐτῆς σημείωσης, σκοπὸς τῆς ὁποίας εἶνε νὰ παρουσιάσω στὸ ἑλληνικὸ ἀναγνωστικὸ κοινὸ τῆς Πόλης μας καὶ τῆς γειτονικῆς καὶ ὁμόγλωσσης χώρας, τὸν ποιητὴ πού βαστάει σήμερα τὰ σκήπτρα τῆς ποίησης στὴν Τουρκία.

Πριχού κλείσω τὴ σημείωσή μου θὰ πῶ δυὸ λόγια καὶ γιὰ τὸ εἶδος τῆς ποίησης μὲ τὴν ὁποία καταπιάνεται ὁ ἰδιόρρυθμος αὐτὸς Τοῦρκος ποιητής. Ἄν ἔπρεπε σώνει καὶ καλὰ νὰ τὸν κατατάξουμε κάπου, θὰ ἔβρισκε ὀρισμένως θέση στὴ σχολὴ τῶν ὑπερρεαλιστῶν (δὲν ξαίρω ἀλήθεια ἂν ὑπάρχουν τέτοιοι, καὶ ποῦ καὶ ποιοί). Μὰ τέτοια, δίχως ἄλλο, πρέπει νὰ εἶνε ἡ στέγη πού θὰ δέχονταν νὰ παραδεχθῆ γιὰ σπῆτι τοῦ ὁ Ναζὶμ Χικμέτ. Λένε μερικοὶ πῶς ἀκολουθεῖ τὰ ἡγάρια κάποιου νεαροῦ μπολσεβίκου ποιητῆ πού αὐτοκτόνησε σὲ τόσο δραματικὲς συνθῆκες στὴ Ρωσία πρὶν μερικὰ χρόνια: τὸν πολὺν Μαγιακόφσκη. Δὲν ξέρω κατὰ πόσο ἀκριβῶς τοῦ μοιάζει στὸ στυλ καὶ στὸν τρόπο τῆς ἐκφράσεως. Λένε πῶς κ' ὁ ρῶσος αὐτὸς ἔγραφε συλλογὲς μὲ παράξενους τίτλους, μεταχειριζόνταν ἀριθμοὺς μέσα στους στίχους του καὶ ἡ ποίησή του ἦταν ἀδρια καὶ τραχειά, γραμμένη στὴ γλῶσσα τοῦ ἀλήτη, τοῦ γανριᾶ τῶν δρόμων, τοῦ βαγαμπόντη, τοῦ κλέφτη, τοῦ κατάδικου τῶν κατέργων, τοῦ ἀναρχικοῦ τέλος καὶ ἐπαναστάτη. Τέτοιο δεῖγμα ἄδικα ἀναζητήσα στὴν ἑλληνικὴ ποίηση. Ὁ Βάρναλης εἶνε κοντὰ του τζέντλεμαν κ' ἄριστοκράτης, καὶ μόνον ἴσως ἕνας

νέος πού φανερώθηκε τελευταία, ὁ Τεῦκρος Ἀνθίας, τὸν ἀγγίζει κάπως μὲ τὴν ἄκρα τοῦ νυχιοῦ. Ἔτσι, μὴν ἔχοντας τρόπο νὰ κάνω τὸν παραλληλισμὸ τοῦ Ναζὶμ Χικμέτ μὲ κανένα δικό μας στυλίστα, ἀφήνω στὰ λίγα ἀποσπάσματα πού θὰ βάλω παρακάτω νὰ ἀνοίξουν κάποια ἀκρὴ τῶν πέπλων μὲ τοὺς ὁποίους εἶνε σκεπασμένη ἡ ποίηση τοῦ πολὺ ρεαλίστα, τοῦ πολὺ μοντέρνου ὅπως καὶ τοῦ περισσότερο γκουτέ ποιητῆ τῆς σημερινῆς Τουρκίας.

Νὰ ἕνα κομμάτι ἀπὸ τὸ «Προϊστορικοί», (Kablettarih) ποίημα στὸ ὁποῖο ὁ Ναζὶμ Χικμέτ βγάζει νὰ φαίνεται ἡ θεωρία τοῦ Μαρξ ὅτι ἡ σημερινὴ ἀνθρωπότητα ζῆ ἀκόμα σὲ προϊστορικὴ περίοδο. Γύρω μας ἐπικρατεῖ τυφλὸ σκοτάδι. Θὰ γίνουμε ἀληθινὰ ἄνθρωποι μόνον ὅταν παύσουμε τίς ἐχθρες καὶ τὰ μίση καὶ ριχτοῦμε ἀδελφωμένοι ὁ ἕνας στοῦ ἄλλου τὴν ἀγκαλιά:

Ἐρχόμαστε ἀπὸ πολὺ μακρὰ . .

Στὸ χέρι μας, σὰν φλογερὸ φανάρι,
κρατοῦμε τὸ στρογγυλὸ σὰν τὴν ὑδρόγειο κεφάλι
τοῦ Γαλιλαίου πού ἐκάη ζωντανός.

Καὶ μόνον στίς ἀετίσιες πάνου μύτες μας
βρῖσκουν τὴ θέση πού τις ταιριάζει ἀληθινὰ
τὰ ματογάρια τοῦ ματεριαλιστῆ Σπινόζα.

Ἐρχόμαστε ἀπὸ μακρὰ
ἀπὸ πολὺ μακρὰ . .

Τὰ μαλλιά τῆς κεφαλῆς μας θὰ κορώσουμε
γιὰ νὰνάψουμε φωτιὰ στὸ σπῆτι τῆς Νύχτας.

Μὲ τῶν παιδιῶν μας τὰ κεφάλια θενὰ σπάσουμε
τῶν σκοταδιῶν τὰ τζάμια.

Κι' ὅσοι ὕστερα ἀπὸ μᾶς ἐλθοῦν,
ὄχι πιά πίσω ἀπὸ τὰ σίδερα
μὰ ἀπὸ τοὺς κρεμαστοὺς κήπους,

θά σεριανίζουν τὰ προωγιά τῆς ἀνοιξῆς
καὶ τῶν καλοκαιριῶν τὰ βράδνα. .

Στὸ ποίημα αὐτὸ δύσκολα βλέπει κανεὶς τὸ καθαντοῦ
στὴν τοῦ πλάστη τῆς ἀλήτικης ποιήσης. Ἄκοῦστε τον ὅμως
μὲ πόσον ἀγέρωχον ὕφος σὰς λέει πὼς εἶνε . . . ποιητῆς !

»Εἶμαι ποιητῆς. Καταλαβαίνω ἀπὸ ποίηση ἐγώ. Εἶ-
μαι ποιητῆς. Ἐγραψα στίχους ὅσες ἡ βροχὴ μιᾶς χρονιᾶς
ὀλόκληρης. Ἀλλὰ γιὰ νὰρχίσω τὸ πραγματικὸ μου ἀριστούρ-
γημα περιμένω νὰ κάμω κεφάλαιό μου τὸν Χαφῆς.

»Εἶμαι παλῆδ σκυλλὶ στὸ φούτ-μπῶλ. Ὅταν ἀκόμη
τὰ φόρβερε τοῦ Φενέρ-μπαχτοῦ ἦτανε πιτσιρικῶν τοῦ μαχα-
λᾶ, ἐγὼ ἔριχνα χάμω τοὺς πιὸ γεροὺς χάφ-μπεκ.

»Εἶμαι παλῆδ σκυλλὶ στὸ φούτ-μπῶλ. Ἄμα παίρνω
πάσα ἀπὸ τὸ σάντρε, ἄμπρός! . Χ ο ο ο ο ο ο ο ο π !
τὸ ὁ νούμερο τόπι ἴσια τὸ στέλνω στὴν κοιλιὰ τοῦ τερμα-
τοφύλακα.

»Εἶνε δικό μου τὸ χτύπημα αὐτό. Τὰ παπούτσια μου
ἐμαθάν αὐτὴν τὴν τέχνη ἀπὸ τὸ μολῦβι μου. Ἐκεῖνο τὸ
μολῦβι ποὺ τὸν κάθε στίχο ποὺ γεννᾷ τὸν στέλνει πέτρα
στὸ σκεμπέ σας ἀπ' τοῦ κορμιοῦ σας τίς ἑννέα τρύπες !

» Ποιητῆς εἶμαι ντέ. Τὸ εἶπα δά, ποιητῆς βρεῖ
ἀδελφέ! . . »

Θὰ νομίσετε ἴσως διαβάζοντας τὸ κομμάτι αὐτὸ πὼς
οἱ στίχοι τοῦ Ναζὶμ Χικμέτ δὲν ἔχουν καμμιά σχέση μὲ
τὴν Ποίηση. Καὶ ὅμως. Ἐδῶ εἶνε ἴσα - ἴσα τὸ περίεργο.
Τὸ κομμάτι αὐτό, τὸ τόσο ἀγροῖκο, τόσο «πεζό», θὰ ἔλεγε
κανεὶς ἔχει στὸ πρωτότυπο κατὶ τὸ ἐξάσια ποιητικὸ. Γραμ-
μένο σὲ στίχους ἐλεύθερου μέτρου εἶνε στολισμένον μὲ ἔτσι
χτυπητὲς ρίμες ποὺ σοῦ ξαφνίζουν μὲ τὴ δύναμή τους.
Καμμιά κοινοτοπία. Καμμιά φτώχεια. Καὶ ἓνα λεκτικὸ
πλούσιο, μὰ καὶ ὀλοκάθαρα τουρκικὸ. Ἀμάλαιο, ἀνόθευτο.

NAZIM XIKMET

Ὁ Ναζίμ Χιζμέτ εἶνε ὁ μόνος ποιητὴς τῆς σύγχρονης Τουρκίας ποὺ πέτυχε ἓνα κατόρθωμα : Φεύγει τὶς ἀραβικὲς καὶ περσικὲς λέξεις μὲ τὶς ὁποῖες ἡ τουρκικὴ λογοτεχνία εἶνε κατὰ 60 στὰ ἑκατὸ γεμάτη, σὰν ὁ διάβολος τὸ θυμιάμα. Κατέβασε στὸ 1 ἢ στὸ 2 ο)ο τὴν ἀναλογία αὐτή. Κάτοχος τῆς πηγῆς τῆς γλώσσας, (ἔμεινε κ' ἐμελέτησε στὸ Ἰλζεορμπαϊδζάν) τῆς ἀγνῆς τουρκικῆς γλώσσας, δουλεῦει τοὺς στίχους του μὲ τὸ παρθένο ὕλικό. Λυποῦμαι ποὺ τὰ μέσα δὲ μοῦ ἐπιτρέπουν νὰ παραθέσω πολλὰ κομμάτια ἀπὸ τὸ πρωτότυπο κείμενο γιὰ νὰ σχηματίσῃ ἔτσι ὁ ἀναγνώστης μου ἰδέα γιὰ τὴν ἀληθινὴ μουσικότητα τῶν στίχων αὐτῶν ὅπως καὶ ὅλων τοῦ Ναζίμ Χιζμέτ.

Σὰν κάθε ἀπόστολος μιᾶς καινούργιας ἰδέας καὶ ὁ Ν. Χιζμέτ σ' ἓνα του ποιήμα μᾶς ἐκθέτει τὶς ἀντιλήψεις του γιὰ τὴν ποιητικὴ του. Ἡ «Θεωρία τῆς Τέχνης (Τόμος «835 satir») εἶνε τὸ «Πιστεύω» τοῦ ποιητῆ :

Κ' ἐγὼ καμιὰ φορὰ τραβῶ τὰ «ἀχ» τῆς καρδιάς μου
ἓνα-ἓνα, σὰν κομπολόγι ἀπὸ Ἰματόχρωμο ρουμίνι
ποὺ εἶνε περασμένο σὲ κλωστή ἀπὸ τρίχες χρυσῆς κόμης.
Ὅμως τὰ φτερὰ ποὺ φέρνει στὶς πλάτες ἡ Θεὰ τῆς ἔμπνευ-
[σῆς μου
εἶνε ἀπὸ τὰ σιδερένια ποντρέλια τῶν κρεμαστῶν γεφυ-
[ριῶν μου.

Ἰσχοῦει ναι, κανεῖς, ὄχι πὼς δὲν ἀκούει τὸ λυρικὸ παράπονο
τοῦ ἀηδονιοῦ στὸ ρόδο.

Ὅμως ἀπ' ὅλες πιὸ καλὰ ἡ γλῶσσα ποὺ ἐννοῶ : εἶνε οἱ
σονάτες τοῦ Μπετόβεν ποὺ παίζονται μὲ μπρούτζιους, σίδερα,
σανίδια, κόκαλα καὶ βέργες ἀπὸ ἀτσάλι.

Ὅσο κι' ἂν θῆς μπορεῖς νὰ τρέχεις καβαλλάρης.

Ἰγὼ δὲν ἀλλάζω τὸ σιδερένιο μου ἄλογο ποὺ τρέχει πᾶ σὲ
σιδερένιες ράγιες, 110 χιλιόμετρα τὴν ὥρα, μὲ τὸ καλλίτερο
pur sang ἀράπικο ἄτι.

Καὶ μένα κάποτε τὸ μάτι σταματᾷ καὶ ὡς σαστισμένη
μῦγα πάει καὶ στέκεται στὰ μαστορικά ἐπάνω δίχτυα
μῆς ἀράχνης.

Ὅμως πιότερο θαυμάζω ἐγὼ τὶς ὅμοιες μὲ βουνὰ ἀπὸ
μπετόν-ἀρμὲ οἰκοδομῆς μὲ τὰ 77 πατώματα ποὺ δούλεψαν
κ' ἐπλασαν οἱ χτίστες μου μὲ τὶς μαβιές τους μπλοῦζες.

Κι' ἂν στὸ γεφῦρι κάποτε τοῦ Γαλατᾶ συναντήσω τὸν
Ἄδωνι, θεὸ τῆς ἀντρίκειας εὐμορφιάς, ἴσως θὰ προσπε-
ράσω χωρὶς κἂν ἓνα μονάχο βλέμμα νὰ τοῦ ρίξω.

Μὰ σᾶς τὸ λέω δὲν μπορῶ νὰ δείξω τὴν ἴδια ἀδιαφορία
γιὰ τὰ μάτια μὲ τὰ στρογγυλὰ γυαλιὰ τοῦ φιλοσόφου μου,
καὶ γιὰ τοῦ θερμοαστῆ μου τὸ ἰδρωμένο πρόσωπο
ποὺ λάμπει σὰν τετράγωνος ἥλιος.

Καπνίζω ἐγὼ τσιγάρα τρίτης ποιότητος φθάνει ποὺ τᾶχουν
γεμισμένα μὲ μηχανὲς ἠλεκτροκίνητες καὶ δὲν μπορῶ
νὰ νοιώσω στὰ χεῖλι μου καπνὸ καὶ τῆς Σαμψοῦντας, ὅμως
μὲ τὸ δάχτυλο στριμένονε στὸ τσιγαρόχαρτο.

Καὶ δὲν ἀλλάζω οὔτε μπορῶ νὰλλάξω
μὲ τὴ θεσπέσια γυμνὴ Εὐᾶ

τὴ γυναικοῦλα μου ποὺ στέκει μπρὸς μου καὶ φορεῖ
πέτσινο κασκέτο καὶ ζακέτο πέτσινο.

Κ' ἔτσι, μπορεῖ νὰ μὴ μὲ βροῖσατε πολὺ «ποιητικό».

Τί νὰ κάνω !
Νὰ ποὺ ἀγαπῶ, ἀπ' τὰ παιδιὰ τῆς μάνας-γῆς μας πιότερο,
τὰ ἴδια τὰ παιδιὰ μου !

Μὲ τέτοιο ὕλικὸ εἶνε δουλεμένη ἡ ποίηση τοῦ Νάζιμ
Χιζμέτ. Οἱ στίχοι του εἶνε πολιτικά ἄρθρα. . . ποιητικά.
Εἶνε κριτικές, εἶνε πολεμικές, εἶνε κοινωνικές ἔρευνες. . .
γραμμένες σὲ μουσικώτατη ποίηση. Κάθε ρίμα του εἶνε
καὶ μιὰ βόμβα γιὰ τὸ γκρέμισμα κάποιου πωλοῦ σαπιθε-
μελου, κάθε στίχος του κ' ἀπὸ μιὰ σπαθιά στὸ γιγάντιο

εἶδωλο τῆς ψευτιάς καὶ τῆς κοινωνικῆς ἀσχήμιας. Κανένας
ἀνθρώπινος πόνος δὲν τοῦ στάθηκε ἀδιάφορος. Πόνεσε
τοὺς ταπεινοὺς δουλευτάδες, ἀρχίζοντας πρῶτα ἀπὸ τὸν
ἐαυτό του :

Ve ben, şair musahhih,
ve ben her gün iki liraya
2000 kötü satır okumaya
mahküm olan adam. . .

«Κ' ἐγὼ, λέγει, ποιητὴς-διορθωτῆς, (δουλεῖει τώρα ὡς
ἀπλοῦς διορθωτῆς σὲ ἐφημερίδες) ἐγὼ ποὺ εἶμαι καταδικα-
σμένος γιὰ δυὸ λίρες νὰ διαβάζω κάθε μέρα δυὸ χιλιάδες
κακογραμμένες σειρὲς γραψιμάτων. . . »

Πόνεσε τοὺς ἀλλήτες ποὺ ψωμοζητοῦν καὶ ζητιανεύουν
στὸ κρῦο μιὰ δεκάρα ἀπὸ τοὺς μπουρζουάδες, τοὺς ἄδικα
ἢ καὶ δίκαια, μὰ πάντα ὡς θύματα ἐνοῦ κοινωνικοῦ καθε-
στῶτος, φυλακισμένους, τοὺς μεθυσμένους ποὺ ἤπιαν τὸ
φαρμάκι τοῦ καπελιοῦ γιὰ ἀντίδοτο σὲ ποιὸς ξαίρει ποιοὶ
ἄλλο φαρμάκι τῆς βασανισμένης τους ὑπαρξης. Μὰ πιότερο
ἀπ' ὅλα καὶ μαζὺ μὲ ὅλα πόνεσε τὴν Ἀνατολή, κοντινὴ
καὶ μακρυνή, τὸν τόπο του σὰν Ἀσιάτης ποὺ εἶνε στὴν
ψυχὴ, τὴν Ἀσία του ποὺ τὴ βλέπει νὰ σπαρταρᾷ σὰν ἓνα
μεγάλο θῦμα στὰ χέρια ἐνοῦ μικροῦ μὰ πανούργου δῆμιου,
τοῦ Ἱμπεριαλισμοῦ.

Γι' αὐτὸ φωνάζει τσαρολαίνο τὸν Πιέρ Λοτι (835
στίχοι) αὐτὸν ποὺ ἔδειξε στὸν κόσμον ποὺ διαβάζει τὰ ἐκα-
τομύρια ἀντίτυπα τῶν βιβλίων του «μιὰν Ἀνατολή ποὺ
δὲν ὑπαρξε οὔτε θὰ ὑπάρξη ποτέ!». Σὲ κάθε βῆμα του ὁ
ποιητὴς θυμᾶται τοὺς κατατρεγμένους ἀδελφοὺς του Ἀσιά-
τες, τοὺς Κινέζους καὶ τοὺς Ἰνδοὺς. Κινέζος, ὁ Σι-γιὰ-Οὐ,
εἶνε ὁ ἥρωας τοῦ καλλιτέρου του βιβλίου «ἡ Τζοκόντα»,
στὸ ὁποῖο ἡ αἰσθητικὴ μὲ τὴ φιλοσοφία βαδίζουν χέρι-χέ-

ρι. Ἴνδὸς εἶνε ὁ ἥρωας τοῦ ἔμμετρου μυθιστορήματός του ὁ Μπενερδζή.

Ἡ «Τζοκόντα καὶ ὁ Σι-Γιὰ-Οὐ» εἶνε τὸ τελειότερο ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ Ναζὶμ Χικμέτ. Εἶνε ἡ ἱστορία τῆς εικόνας τοῦ Λεονάρδου Ντὰ Βίντσι, ἱστορικὴ γιὰ τὸ μυστηριώδικό της χαμόγελο, πὺ ἐρωτεύθηκε ἕναν νεαρὸ κινεζοφίτη καὶ ἀφῆκε τὸ Λούβρο γιὰ νὰ πάη νὰ τὸν βρῆ στὴν Κίνα. Στὸ ἔμμετρο αὐτὸ βιβλιαράκι, ἐκεῖνο πὺ ξαφνίζει τὸν ἀναγνώστη εἶνε ἡ πρωτοτυπία τοῦ ὕφους καὶ τῆς φαντασίας ὁ πλοῦτος :

«Τί θέτε καὶ δὲ βρίσκειται στὸ Λούβρο! Ἴσως κ' αὐτὸ τὸ Λονζὶν ὠρολόγι τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου! . . . »

«Ὁραῖο νὰ εἶσαι θεατῆς σ' ἕνα Μουσεῖο, ὅχι ὅμως καὶ ἀντικείμενο γιὰ θέα. . . »

«Τὸ Λούβρο ἀποκοιμήθηκε. Τὸ μονόχειρο ἄγαλμα τῆς Ἀφροδίτης μοιάζει μέσα στὸ σκοτάδι μὲ κάποιον στρατιώτη τοῦ Γενικοῦ Πολέμου. . . »

«Ἡ μέρες μου μοιάζουν μὲ τὴν σάλλα ἀναμονῆς κάποιου σιδηροδρομικοῦ σταθμοῦ. Τὰ μάτια μου καρφωμένα ἔξω στὴ γραμμὴ. . . »

«Νὰ κλάψω μοῦρχειται καὶ νὰ καταρασθῶ : Τοῦ Λεονάρδου Ντὰ Βίντσι τὰ κόκαλα λαβὴ νὰ γίνουν στὸ πινέλο κανενοῦ κιουμπίστα ζωγράφου! Ὁχ! . . . »

Στὸ μυθιστορημάκι του «Πῶς αὐτοκτόνησε ὁ Μπενερδζή», πὺ μερικὰ του ἀποσπάσματα ἔχει βάλῃ στὴ συλ-

λογί του «Varan 3», ὁ Ναζὶμ Χικμέτ καταπιάνεται μὲ μαεστρία ἀντάξια τῆς λεπτότητας καὶ τῆς πρωτοτυπίας μιᾶς Μαριζ Σουαζή ἕνα θέμα πὺ περιέργο πὺ τὸ ξετυλίγει μὲ τρόπο ἐπίσης περιέργο καὶ τὸ στολίζει μὲ παράξενα στολίδια καὺ μακέτες κυβιστὴ ζωγράφου. Νὰ μιὰ Πανσέληνος τοῦ εἶδους αὐτοῦ :

Τὴν πανσέληνο εἶδε στὸ Παρίσι ὁ θεονήσιτος ἀλήτης καὶ εἶπε : Ἀπόψε τὸ φεγγάρι μοιάζει σὰ χίτρα μὲ τὸν πάτο καλογανωμένο.

Πανσέληνος. Τὴν εἶδε στὸ Φατῆχ ἕνας νυχτοκλέφτης, καὶ εἶπε : ἀπόψε τὸ φεγγάρι μοιάζει μὲ παράθυρο πὺ ἔμεινε ἀνοιχτὸ στὴ νύχτα.

Τὴν εἶδε τὴν πανσέληνο ἕνας ἱρλανδὸς πόλισμαν, καὶ εἶπε : ἀπόψε τὸ φεγγάρι μοιάζει μὲ κλεφτοφάναρο κάποιου πὺ σκάλα ἔδесе γιὰ νάνεβῆ στὸν οὐρανὸ τῶν ἄστρον νὰ κλέψη τὸ χρυσάφι.

Πανσέληνος. Τὴν εἶδε ὁ Σαλήχ Ζεκὴ, ὁ ποιητῆς. Μὲ κάποιον του ἔργο τὴν παρόμοιασε, καὶ τὴν ἄρεσε.

Τὴν Πανσέληνο εἶδε στὸ Λονδίνο ἕνας Λόρδος καὶ εἶπε : Πῶς μοιάζει τὸ φεγγάρι ἀπόψε μὲ τῆς Περικνημίδας τὸ παράσημο τοῦ Μεγαλειοτάτου μου.

Κοκίνησε ἡ Πανσέληνος. Τὴν εἶδε τὴν κόκινη πανσέληνο ὁ Παρίας καὶ εἶπε : Τὸ φεγγάρι μοιάζει

τῶν ἀδελφῶν μου τὸ αἷμα ποὺ σταλάζει
κόμπο-κόμπο στὸ Γάγγη. .

Πανσέληνος. Τὴν εἶδε τέλος
ἀπ' τὸ παράθυρό του ὁ Μπενερδζή,
καὶ εἶπε: Μοιάζει τὸ φεγγάρι
μὲ ἐνὸς ὠρολογιοῦ τὸ δίσκο. .

— Τί ὥρα εἶνε;
— Μία. .

.....

Ἄλλα ὠραῖα κομμάτια ποὺ ἀναδίδουν τὴν ἰδεολογία
τοῦ ποιητῆ εἶνε τὸ πρῶτο τῆς συλλογῆς «Ἡ πόλη ποὺ ἔχασε
τὴ μιλιὰ της», πολὺ ὑποβλητικό. Ἐπειτα «τὰ 19 μου
χρόνια», τὸ «Γράμμα» (στὸν Γκόρκυ) καὶ «τὸ πión» τῆς
ἴδιας συλλογῆς. Ὅπως καὶ τὸ ποίημα «Τὸ βέλος ἔφυγε
ἀπ' τὸ τόξο» τῆς συλλογῆς «Βαρὰν 3».

Ὁ Ναζιμ Χικμέτ, ἀντίθετα μὲ ὅσα τοῦ εἶπαν πὼς πέ-
ρασε ἀπὸ τὸ κόσκινο τῆς ποιήσεως τὴν πολιτικὴ ἀρθρογρα-
φία καὶ πὼς ἔτσι ποὺ πάει εἶνε ἱκανὸς νὰ στιχορρηγίση
γεωμετρικὰ προβλήματα καὶ ἀλγεβρικὰς ἑξισώσεις, εἶνε ὁ
ποιητὴς ποὺ δὲ στερεῖται λυρισμὸς. Τὸ ἰδιόρρυθμο τοῦ
ῥφους του εἶνε ποὺ κάνει μερικὸς ἀνίδεους νὰ πιστέβουν
στὸ ἐναντίο. Ὅταν κανένας καλοπροσέξῃ, θὰ ἰδῇ πὼς ἡ
ποίησις τοῦ νέου αὐτοῦ δὲν εἶνε τόσο ξερὴ καὶ μαθημα-
τικὴ. Ὁ Ναζιμ Χικμέτ δὲν ἀνοίξε μόνο τὴν πόρτα τῆς
ποιήσεως γιὰ νὰ μπῆσῃ τὴ Θετικὴ Ἐπιστήμη. Στὴ συλλο-
γὴ του «835 στίχοι» συναντᾶται κανεὶς ποιήματα μεγάλης
πνοῆς στὰ ὁποῖα ξεχειλίζει ὁ λυρισμὸς. Τέτοια εἶνε τὸ
«Salkım söğüt» (Saul pleureur) καὶ «τὸ Τραγοῦδι αὐ-
τῶν ποὺ πίνουνε τὸν ἥλιο». Νὰ ἡ ἀρχὴ τοῦ τελευταίου,

ποὺ ἔχει δὲν ξέρω τί τὸ Παλαμικὸ στὸ ῥφος καὶ στὴ μου-
σικὴ τοῦ στίχου του :

Ἕνα τραγοῦδι:
Τὸ τραγοῦδι
αὐτῶν ποὺ πίνουνε τὸν ἥλιο
μέσ' σὲ τσανάκια χωματένια.
Καὶ μιὰ πλεξίδα:
ἡ πλεξίδα
ποὺ εἶνε σὰ φλόγα μέσ' στὸν ἥλιο
ἀπὸ μαλλάκια μεταξένια,
δεμένη γύρω στὰ χαλκένια
μέτωπα τὰ ἡλιομανρισμένα
ἡρώων, πῶχουν καὶ τὰ πόδια
ἡλιόμαυρα, γυμνά, χαλκένια.

Τοὺς ἥρωες κ' ἐγὼ τοὺς εἶδα
κ' ἔχω φορέσει τὴν πλεξίδα.
Ἐπέρασα κ' ἐγὼ μαζὺ τους
ποὺ πάει στὸν ἥλιο τὸ γεφύρι.
Κ' ἦπια τὸν ἥλιο ὡς Ἐκεῖνοι
μέσ' στὰ τσανάκια τ' ἀπὸ χῶμα.
Εἶπα καὶ τὸ τραγοῦδι ἀκόμα
μαζὺ μὲ δαύτους ἕνα στόμα. .

.....

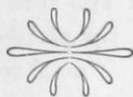
Ὁ Ναζιμ Χικμέτ βρῆκε ὁπαδοὺς στὸν τόπο του.

Κ' ἔτσι, χωρὶς νὰ τὸ ἐπιδιώξῃ ὁ ἴδιος, στὴν Πόλη ἄρ-
χισε νὰ σχηματίζεται μιὰ νέα σχολή, ἡ δική του. Ἡ βι-
τρίνες τῶν βιβλιοπωλείων τῆς Λεωφόρου Ἀγκύρας (ἄλλοτε
Μπάμπι-Ἀλῆ) ὀλοένα καὶ γεμίζουν μὲ ποιητικὰς συλλογὰς
νέων ποὺ ἀκολουθοῦν τὴν θεωρίαν του, τεχνικὰ καὶ ἰδεολο-
γικὰς. Ἀπὸ τοὺς θερμότερους ὁπαδοὺς τῆς σχολῆς τοῦ Χικ-

μέτ σημειώνω τὸν Ἰλχαμὶ Μπεκίρ, μὲ τὴ συλλογὴ του «24 saat» (Εἰκοσιτετράωρο) καὶ τὸν Μουχαρρέμ Ζεαὶ μὲ τὴ συλλογὴ «Hayda!» (Ἐμπρός!).

Βέβαια ἀπὸ τὰ μερικὰ κομμάτια ποὺ παρέθεσα μεταφρασμένα στὴ σημείωσή μου αὐτή, δὲν μπορεῖ κανένας νὰ μπῆ στὴν ἐννοια καὶ τὸν τρόπο τῆς δουλειᾶς τοῦ πρώτου ὑπερρεαλιστῆ ποιητῆ τῆς Τουρκίας. Ἴσως τὸν γουστᾶρει καλλίτερα ὁ ἀναγνώστης σ' ἓνα του ποίημα ποὺ δημοσιεύω ὀλίγωρο σὲ ἄλλη σελίδα τῆς «Φιλολογικῆς Πρωτοχρονιάς». Μὰ κι' ἂν δὲν ἀρέσει πάλι ὅσο πρέπει, τὸ σφάλμα εἶνε χωρὶς ἄλλο τοῦ μεταφραστή, ποὺ δὲν τοῦ εἶνε δυνατὸ νὰ ἀποδώσῃ ὅλη τὴ μουσικότητα τῶν ἐλεύθερων στίχων τοῦ ποιητῆ αὐτοῦ, τοῦ οὐλτρα - μοντέρνου, τοῦ dernier - cri στὴν σύγχρονη Τουρκικὴ φιλολογία.

ΒΑΣΙΛΗΣ ΚΑΣΑΠΑΚΗΣ

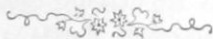

ΑΠΟ ΤΑ "ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ ΤΗΣ ΓΥΝΑΙΚΑΣ",

ΝΙΚΗΤΡΑ

Εὐτυχισμένη, πούχα γνώμη σταθερὴ
καὶ δὲ μὲ λύγισαν τὰ τόσα παρακάλια
τὴν πλώρη μου νὰ στρέψω πρὸς τὴν πλανερὴ
στεριά μὲ τῆς ἀλησιμονιάς τὰ περιγιάλια.
Γιατί, σιμά τους ἀγκυροβολώντας μιὰ φορὰ
ποτέ πιά δὲ θὰ γεύουμουν τοῦ γυρισμοῦ χαρά. . .

ΜΙΧ. Γ. ΠΕΤΡΙΔΗΣ

ΝΑΖΙΜ ΧΙΚΜΕΤ

ΕΝΟΣ ΛΕΠΤΟΥ ΤΕΜΠΕΛΙΑ ΤΟΥ ΠΟΙΗΤΗ

Τὸ φωτερὸ ἀφρογάλαζο ποὺ ἔτρεχε στὰ μπόρνια
τοῦ πλοίου, σταμάτησε σιγὰ - σιγὰ.
Μιὰ καμπανιὰ ἀκούσθηκε στὴ γέφυρα τοῦ πλοιάρχου.
Οἱ μοῦτσοι ἄδειασαν τὸ σκάφος.
Ἐὖνος ἄγκυρα ἔρριξε στὰ μάτια μου.
Ἐομιχλένιοι καβαλλάρηδες
σ' ἄλογα καβάλλα ἀπὸ ὀμίχλη,
καρτέρι στήσανε στὰ κόκινά μου αἵμοσφαιρίδια.
Μέσ' στὸ μυαλό μου σάλπισε τὸ ἡσυχαστήριον.
Τὸ μολύβι στὰ χέρια μου μάκρυνε,
μεγάλωσε, χόνδρυνε,
τὸ σχῆμα πῆρε τοῦ σκουπόξυλου.

Τὸ χέρι μου ἐγένη ἑνὸς γέρου σκουπιδᾶ
 ποὺ ἀκούμπησε στὴ σκούπα του
 κι' ἀποκοιμήθηκε.

D e e e e e e!

D i i i i i i!

D u u u u u u!

Τὰ χρώματα καβαλλικέψαν τὶς φωνές.
Τὰ φώσια χύνονται στὴν ἀγκαλιά τῶν Ἰσκιων.
 Στὸ βιβλίο διαταγῶν τοῦ μυαλοῦ μου
 μιὰ μόνη ἐγράφη διαταγή:
 Ἄδεις!
 Νὰ μείνω ἄδειος καὶ ἀκίνητος
 σὰν ἄδειο ἓνα βαρέλι.
 Ἄδειος, ἀκίνητος, ἀμετακίνητος.
 Οὔτε ἀγάπη, οὔτε στοργή, οὔτε μῖσος.
 Τίποτα. . .

Ὅμως, ἄξαφνα, στὸ στομάχι μου μέσα
ἔνοιωσα τὴν καταστροφή μιᾶς ἄλλης Γιαπωνίας.
Ἡ Πεῖνα σίχωσε τὰ δέκα τῆς δάχτυλα
ὡς τὴ μύτη τῆς.
Τὴ γλῶσσαν ἔβγαλε ἔξω καὶ μέ περιγελαῖ
Ὁ Θάνατος ἐκίνησε τὸ κίτρινο μανδῆλι του
μὲ κοκαλένιο ὅπου μοιάζει γέλιο
Ἐρθώθηκα.
Ὁ ὕπνος ποὺ στὰ μάτια μου εἶχε ἀγκυροβολήσει,
τὴν ἀγκυρά του ἐτράβηξε.
Διαλυθῆκαν κι' οἱ ὀμιχλένιοι καβαλλάρηδες.
Ὁ στρατηγὸς ποὺ ἔγραφε τὶς διαταγές

στοῦ νοῦ μου τὸ βιβλίο
ἐδιώχθηκε κι' αὐτὸς ἀπ' τὸ τσαντήρι του.
Ὁ γέρω-σκουπιδᾶς τὴ σκούπα του ἄδραξε·
 τὴν ἄδραξε γερὰ στὸ χέρι, καὶ
 πάλι τὴν κράτησε στὴν ὑπηρεσία αὐτῶν
 ποὺ βάλθηκαν νὰ σκουπίσουν
 τὰ βάσανα τῆς Ὑδρογείου.

Μετάφραση : Β. ΚΑΣΑΠΑΚΗ

FREUD

Ποιὸς νᾶμαι; Νά με! Ποῦ; Κάτω ἀπ' τὸ σκούφο
τὸ μαγικό, ποὺ λὲν τὰ παραμῦθια.
Βγάλ' τον! Θὰ ξεσκεπάσεις τὸν Ταρτοῦφο,
ποὺ κόλασης φωτιά τοῦ καίει τὰ στήθια,
καὶ τὴ ντροπὴ οἱ ματιές του τὴ ντροπιάζουν
τὴν ὥρα, ποὺ μᾶς κάνει ἀπὸ συνήθεια
τὸν ἅγιο, καὶ τ' αὐτιά μας τὰ ξιπάζουν
τὰ λόγια, ποὺ ὀρμηγέβει ἢ φρονημάδα
τὴν ἀσκημιὰ τοῦ ἀνθρώπου νὰ σκεπάζουν.
Ποιὸς νᾶμαι; Νά με! ἀπὸ τὴ χαραμάδα
ποὺ βλέπουμε τὸ Ἐγὼ μας, στ' ὄνειρο μου
τὶς ἀποθυμιές εἶδ' ἀράδ' ἀράδα
τῆς ψυχῆς, παλιογύναικας τοῦ δρόμου.

[Ὁρὸς τοῦ δειλινοῦ].

ΜΑΡΚΟΣ ΤΣΙΡΙΜΩΚΟΣ

ΤΗΝ ΚΑ·Υ·ΜΕΝΗ ΤΗΝ ΨΥΧΗ!...

Μόνη ή δυστυχημένη ψυχή ανεβαίνει τὸ μαρτυρικό δρόμο τοῦ Γολγοθᾶ. Ἄπ' τὰ μάτια της κυλοῦν ποτάμια τὰ δάκρυα. Ἄπ' τὸ στόμα της κάθε λίγο βγαίνουν στεναγμοί. Ἡ καρδιά της ἀπ' τὶς ἀνοιγμένες πληγές στάζει αἷμα πολὺ.

Μόνη ανεβαίνει τὸ μαρτυρικό δρόμο τοῦ Γολγοθᾶ, φέρνοντας στοὺς ὄμους της ὅλο τὸ βάρος τοῦ σταυροῦ, τῶν θλίψεων, τοῦ πόνου. Ἡ ἡχώ κάθε λίγο ἐπαναλαμβάνει τὸ λυγμικό της τραγοῦδι. Κανείς Κυρηναῖος δὲ βρίσκεται νὰ τῆς ἐλαφρώσει, νὰ τῆς πάρῃ λίγο ἀπ' τὸ βάρος τοῦ σταυροῦ.

Μόνη ανεβαίνει, ὅλο ανεβαίνει ἡ ψυχή χωρὶς κανένα παράπονο νὰ βγαίνει ἀπὸ τὸ στόμα της. Τὰ πόδια της ξεσχίζονται ἀπ' τὶς μυτερές πέτρες, ἀπ' τὰ κατὰσκληρα ἀγκάθια, ἀπ' τὴν ἀνωμαλία τοῦ δρόμου. Κι' αὐτὴ ανεβαίνει, ὅλο ανεβαίνει.

Μόνη, χωρὶς ταῖρι, χωρὶς σύντροφο! πικρὸ χαμόγελο, καρτερικὸ ζωγραφίζει τὸ πρόσωπό της. Καρτερεῖ γενναία τὴ μέρα ποὺ θὰ λυτρωθῇ ἀπ' τὰ δεσμὰ τοῦ πόνου, τὴ μέρα ποὺ θὰ τελειώσει τὸ σκληρὸ της μαρτύριο.

Μιὰ μέρα πέθανε. Λυτρώθηκε ἀπὸ τὰ βασάνά της τὰ ἀφόρητα. Πέθανε, καὶ τὴν ἴδια νύκτα τὴ σκέπασαν τὴν τόσο γενναία ψυχή μὲ τὴ βαρειά τῆς λήθης πέτρα. Τὴν καὶ μὲνη τὴν ψυχή.

ΚΩΣΤΑΛΛΑ

ΑΠΟΥΣΙΑ ΠΑΡΟΥΣΑ

Στὸν ἀγαπημένο Δάσκαλο Ἀντώνη Γιαλούρη.

Ἰδανικὴ μᾶς ἔχει ὥρα χαρῖσι
τοῦ κύκλου ἢ συντροφιά ἢ εὐγενική,
καὶ μὲς στὸ λόγο, μὲς στὴ μουσικὴ
τὴ θέση σας κενὴ μᾶς ἔχει ἀφῖσι.

Τ' ἀγνά, τὰ διαλεχτὰ μὲς' ἀπ' τὴ φύση
κάθε ὁμορφιάς, ἢ καλλιτεχνικὴ
συγκίνηση κι' ἡ χάρις ἢ ψυχικὴ
πρὸς τ' ἀψηλὰ μᾶς ἔχουν φτερουγίσσι.

Μὰ ἡ θέση, δάσκαλέ μου, ἡ ἀδειανὴ
μὴ σοῦ περνάει ποὺ κι' ἄλλος νὰ καθίσσι
μπορεῖ, μήτε ποὺ φθάνει ἄλλη φωνὴ
τὰ ὑπέροχά σου λόγια νὰ μιλήσι.

Μὲ τὸ ἄδολο χαμόγελο ἢ μορφὴ σου,
βαθειὰ πάντα μᾶς λέει γιὰ τὴν ψυχή σου.

28)11)1930

ΘΑΛΕΙΑ ΚΕΣΙΣΟΓΛΟΥ

Ο ΠΡΟΟΡΙΣΜΟΣ

Θάμουν μόλις δέκα χρονῶ ὅταν πέθανε ὁ μακαρίτης ὁ πατέρας μου. Ὁ Θεὸς σχωρέστονα! καλὸς ἄνθρωπος! Λέγανε τότες καὶ λένε ἀκόμα ὅσοι τὸν γνωρίσανε. Θυμᾶμαι τὴ μέρα ἐκείνη ἦταν ἀνοιχτὲς οἱ πόρτες τοῦ σπιτιοῦ κ' ἓνα μικρὸ δωμάτιο κάτω ἦταν γεμάτο ἀπὸ κόσμο πὸν σκορπιότανε στὴν αὐλὴ ὅταν πλήθαινε, περιμένοντας τὴ στιγμή πὸν θὰ ξεκίναγε ἡ κηδεῖα.

Οἱ γυναῖκες, μαζεμένες γύρω στὴ μάνα μου πὸν κουνιότανε μόνο χωρὶς πιά νὰ κλαίῃ, προσπαθοῦσαν νὰ τὴν πείσουν πὸς ὅλοι θὰ πεθάνουν σὰν αὐτὸ θὰ μπορούσε νὰ φωτίσει τὶς σκοτεινὲς μέρες πὸν τὴν περιμένανε.

Κι' ἀκούσθηκαν καὶ τὰ παρηγορητικὰ λόγια μιᾶς γρηᾶς.

«Ματαιότης ματαιότητας, κόρη μου, ἄλλο κακὸ νὰ μὴ δῆς».

Κάτω στὸ μικρὸ δωμάτιο, οἱ ἄνδρες μαζεμένοι μίλαγαν γιὰ τὰ καλὰ φυσικὰ τοῦ μακαρίτη—καλὸς ἄνθρωπος Θεὸς σχωρέστονα.— Τόλεγαν ἀληθινά, ἄσχετο ἂν ὅλοι οἱ νεκροὶ πλὴν λίγες ὥρες εἶνε ἀδύνατο νὰ μὴν εἶχαν τὰ καλλίτερα προτερήματα.

Εἶνε τέτοια ἡ ὄψη τοῦ θανάτου πὸν ἐξιλεώνει μπρὸς στὰ μάτια μας κάθε κακὸ φέρνοντας τὴ μετάνοια καὶ στὶς πιὸ σκληρὲς ψυχὲς πὸν κάποτε κάνουνε πιὸ αὐστηρὰ τὴ ζωὴ τοῦ νεκροῦ. Αὐτοὶ τότε κλαῖνε περισσότερο.

Εἶπαμε ὅτι θάμουν μόλις δέκα χρονῶ.

Ἄν καὶ εἶμουνα βέβαιος πὸς ὁ πατέρας μου πέθανε, ὅσο κι' ἂν προσπάθησαν νὰ μᾶς ἀπομακρύνουν τὶς μέρες ἐκεῖνες, ἄκουσα τὰ λόγια τῆς γιαγιάς πὸν μοῦπε πὸς ἔφυγε στὴν Ἀθήνα. Ἴσως, μιλῶντας ἔτσι ἢ γρηᾶ μάνα, ναῦρισκε μιὰν ἀλοιώτικη παρηγοριά. Ποιὸς ξέρει.

Καὶ φύγαμε τότες ἀπ' τὸ σπίτι ἐκεῖνο.

Κι' οἱ πόρτες του κλείσανε γιὰ ν' ἀνοιχτοῦν σὲ ξένους ὀλόξενους στὴ μεγάλη συμφορὰ. — Ὁ μπαμπᾶς μου φυσικὰ δὲ γύρησε ἀπ' τὴν Ἀθήνα, κ' ὕστερα ἀπὸ λίγους μῆνες ἢ γρηᾶ μάνα του ἔφυγε κ' ἐκείνη. — ὦ! πόσο γλυκειὰ ἦταν ἡ ὄψη τῆς τὴν τελευταία ὥρα! Τὰ μάτια τῆς ποῦταν θολὰ πιά ἀπ' τὰ γερατεῖα πῆραν μιὰ λάμψη μέσα τους, λὲς κ' ἔβλεπαν πέρα ἀπ' τὸν κόσμον κ' ὕστερα ἄργὰ κλείσανε κι' ἀπ' τὸ στόμα τῆς βγῆκε κάποια εὐχὴ ξεπνεμένη.

Τὴν κήδεψαν ὅμως αὐτὴ καὶ μείναμε τοῦ λόγου δὰ κι' ὁ ἀδελφός μου, πιὸ μεγάλος ἀπὸ μένα, παρηγοριά στὸ σπητικό μας. Κ' ἦταν τότες χειμῶνας βαρῦς καὶ χιόνια ἔξω πὸν κλείνανε τὶς πόρτες. Ὁ βοριάς ἄγρια φύσαγε κάνωντας νὰ τρίζουν τὰ πλευρὰ τοῦ παλιοῦ σπιτιοῦ πὸν καθόμαστε. Ἐνα σπίτι τόσο πελώριο ὅσο καὶ ἐτοιμόροπο πὸν

τὸ βάσταγε ὁ μπάμπας μου ὁ «προστάτης τῶν ὄρφανῶν» ὅπως συστηνότανε μόνος του.

Αὐτὸς φρόντιζε γιὰ τὴν ἀνατροφή μας μὲ κάποια αὐστηρότητα λίγο βάρβαρη καὶ προσπαθοῦσε νάβρῃ ἀνύπαρχτα σφάλματα γιὰ νὰ ἐπιβεβαιώσῃ τὴν ἐπίβλεψή του κρίνοντας βαρειά τὴν ἐπιείκεια τῆς μάνας μου. Πολλὲς φορὲς ἡ δυστυχισμένη ράχη μου βρέθηκε στόχος στὶς παιδαγωγικὲς του δοκιμὲς. Καὶ ἦταν ἀμίμητος, ὅταν συχνὰ τὶς Κυριακὲς, στὸν κήπο τοῦ σπιτιοῦ, ἔκοβε τὰ μαλιά μας ἔχοντας τὴν σοφὴν ἰδέα ὅτι θὰ ἀνυψώναμε καταστρεπτικὰ τὸν ἑαυτό μας ὅταν καθόμαστε στὸ σκαμνὶ τοῦ κουρέα. Θυμοῦμαι ἀκόμα πόσο προσπαθοῦσα νὰ πνίξω τὸν πόνο ὅταν τὸ ψαλίδι του,—τὸ ἴδιο ψαλίδι ποὺ μεταχειριζότανε ἡ μάνα του κόβοντας ἀσπρόρουχα, —τραβοῦσε ἄσπλαγχνα τὶς τρίχες τοῦ κεφαλιοῦ μου. Καὶ εἶχε ἀρκετὲς δὰ τότες.

Ὁ παραμικρὸς μορφασμὸς ἦταν τόλμη ποὺ δὲ θὰ συχωριότανε. Καὶ δὲ μιλοῦσα ἀλλοίμονο, ἀκούοντας τὸ ρολοῖ του νὰ κτυπᾷ ἀπ' τὸ γελέκι του μέσα μ' ἓνα θλιβερὸ λὲς οἰκτιρμὸ καὶ γιὰ τοὺς δύο μας.

Ἔστερα, φιλοῦσαμε τὸ χέρι του καὶ πηγαίναμε στὴν ἐκκλησιὰ φρόνιμα, λὲς καὶ δὲν εἴμαστε παιδιά, σὰν τὰ πρόβατα, θύματα τῆς κουρευτικῆς δεινότητος τοῦ θείου μου.

*
**

Σᾶς εἶπα θαρρῶ πὼς ὁ ἀδελφός μου ἦταν πιὸ μεγάλος ἀπὸ μένα. Ἦταν μεγάλος αὐτὸς παρὰ τὰ δεκαπέντε του χρόνια. Καὶ τὰ λόγια του μετρημένα ἦταν κ' ἡ φωνὴ του λὲς καὶ δὲν ἦταν παιδιάτικη. Σπάνια μιλοῦσε καὶ στὸ σχολεῖο δὲν ἔπαιξε. Ὁ μπάμπας μου τοῦλάχιστο κνττάζοντας τὸ βλέμμα του ποὺ τὸν ἔκρινε βαρειά, ἔφευγε πολλὲς φορὲς ἀναβάλλοντας γιὰ ἄλλη φορὰ νὰ μὲ ξυλοφορτώσῃ ὅταν δὲ θὰ ἦταν ἐκεῖνος τοῦλάχιστον μπροστά.

Γιὰ μένα ἦταν προστάτης καὶ τὸν ἀγαποῦσα χωρὶς αὐτὸς νὰ μοῦ ἐπιτρέπῃ, καὶ τὴν πιὸ μικρὴν εὐγνωμοσύνη. Ἄμφιβάλω ἂν συχνὰ τοῦ εἶπα βλακεῖες. Σκεφτόμουνα τοῦλάχιστο τόσο πολὺ πρὶν νὰ μιλήσω ρωτῶντας μόνο τὶς πιὸ πολλὲς φορὲς. Κι' ἂν κάποτε ἔμενα χωρὶς ἀπάντηση εἶμουν βέβαιος ὅτι τοῦ εἶπα κάποια μεγάλη ἀνοησία. Ζούσαμε μὲ μιὰ σιωπηλὴ ἀγάπη καὶ κοιμώμαστε στὸ ἴδιο κρεββάτι σὲ μιὰ μικρὴ κάμαρη τῆς σοφίτας.

Κάποιο βράδυ, ἀφοῦ κάρφωσε γιὰ λίγο τὴ ματιὰ του ἀπάνω μου, σὰν νάθελε νὰ λυγίσῃ τὴν ἀντίληψή μου, μοῦ εἶπε μὲ κάποιο αὐστηρὸ ὕφος λὲς καὶ μανάγκαζε νὰ σκεφτῶ καὶ νὰ νοιώσω.

— Ἄπ' τὸ σπῆτι αὐτὸ μέσα καὶ στὸ σχολεῖο ἀκόμα, κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ καταλάβῃ πόσο ὑποφέρω.

Καὶ λέγοντας αὐτὰ τὰ λόγια μισόκλεισε τὸ μάτι του, σὰν μιὰ βαθειὰ σκέψη μυστικιὰ νὰ πέρασε ἀπ' τὸ μεγάλο του μυαλὸ καὶ δὲν ξαναμίλησε.—Τὸν κνττάξα μὲ κάποιο μικρὸ φόβο, χωρὶς νὰ τολμῶ νὰ κάνω οὔτε τὸ πιὸ μικρὸ ρῶτημα καὶ βλέποντάς τον νὰ σωπαίνει πάντα, δὲν ἀποφάσιζα ἀπὸ κάποιο σέβας νὰ πέσω πρῶτος στὸ κρεββάτι μας. Σὲ λίγες στιγμὲς κατέβασε τὰ φρυδιὰ του, ἔτριψε τὸ πηγούνι του μὲ τὰ δύο του δάχτυλα καὶ μὲ λυπημένο ὕφος μοῦ εἶπε :

— Κοιμήσου.

Ἀπὸ κείνη τὴ βραδυὰ πέρασαν μέρες πολλὲς. Ἡ ἀγάπη μου γι' αὐτόν, ἔγινε τρεῖς φορὲς πιὸ μεγάλη καὶ τὸ σέβας μου τέτοιο ποὺ στὸ δρόμο γυρνώντας ἀπ' τὸ σχολεῖο ἔμενα χωρὶς νὰ θέλω, ἓνα βῆμα πιὸ πίσω. Κοντὰ του γινόμουνα τόσο σοβαρὸς ὅσο δὲν ταίριαζε στὴν ἡλικία μου κι' ὁ θεῖός μου φαινότανε ἐνθουσιασμένος, λέγοντας ἀμέτρητες φορὲς στὴ μάνα μου πὼς ξαίρει καλὰ νὰ μεγαλώνῃ παιδιά. Κι' ἦταν γιὰ πρώτη φορὰ κάποια Κυριακὴ πρῶτὶ ποὺ κά-

θησα στὸ σκαμνὶ τοῦ κουρέα ἀγανακτισμένος λίγο πού γύρισε τὴ ράχη μου αὐτὸς στὸν καθρέφτη, γιὰ νὰ βλέπῃ ἴσως περισσότερο στὸ φῶς τοῦ ἡλίου τὶς ἀδέξιες ψαλιδιῆς τοῦ κηδεμόνα μου. Καὶ νόμιζα πὼς ἔγινα μεγάλος ἄνθρωπος κ' ἐγὼ κοντὰ στὸν ἀδελφὸ μου πού δὲ μὲ περνοῦσε παρὰ μόνο πέντε χρόνια.

*
**

Ἦταν τότες καλοκαίρι. Τὰ σκολειὰ κλειστὰ ἄφηναν τὸν καθένα μας νὰ σκεφτῆ ὅπως θέλῃ γιὰ τὴ λευτεριά του.

Καταγινόμεονα κάποια μέρα νὰ φκιάξω ἓνα μικροσκοπικὸ νερόμυλο στὸ μεγάλο κῆπο τοῦ σπιτιοῦ μας, πελεκώντας μὲ κάποιο ἀρχέγονο σουγιὰ πού γλυστροῦσε ἐπίμονα τὸ λεπίδι του ἀπάνω στὸ ξύλο ἐνῶ ὁ ἴδρωσ ἐτρεχε στάζοντας εἰρωνικὰ ἀπάνω στὶς μπαλάνες τοῦ μύλου μου.

Ὅταν κρέμασα ἀπελπισμένα τὰ χέρια μου, πετώντας μακρὰ τὸ γέρω-σουγιὰ, ὁ ἀδελφός μου φάνηκε στὸ κατῶφλι τῆς πόρτας. Πόσο ἦταν ἀλήθεια ἀψηλὸς καὶ μεγάλος μπρὸς στὰ μάτια μου. Στὰ χεῖλη του πού ποτὲ δὲ γέλασαν ἦταν ζωγραφισμένο ἓνα λεπτὸ χαμόγελο. Ντραπῆκα καὶ σκύβοντας τὸ κεφάλι μου τὸν ἄκουσα νὰ μοῦ λέει:

— Πήγαινε στὸ μαστρογιάννη καὶ πές του νὰ σοῦ δώσῃ ἓνα κομμάτι τενεκὲ χοντρό, ἓνα κομμάτι σάτσι, ἂν ἔχει.

Τὰ λόγια του βαρεῖα καὶ μετρημένα, καθὼς ἦταν, μ' ἔκαμαν νὰ φύγω τὴν ἴδια στιγμὴ. Καὶ ὅταν γύρισα, ποτέ μου δὲν ἔνοιωσα τόση χαρά. Ὁ μῦλός μου ἦταν τελειωμένος. Καὶ γύρναγε τόσο ρυθμικά! Ἦταν τελειωμένος ὁ μῦλός μου καὶ φώναξα μ' ὅλη μου τὴ δύναμη:

— Ἀντώνη! κ' ὕστερα ἔτρεξα γρήγορα μέσα στὸ μαγειριό. Τοῦδειξα τὸ μῦλο πού γύρναγε.

— Ἐσὺ τὸν τελειώσες! τοῦ εἶπα. Μὰ δὲ μοῦ μίλησε. Σώπασε τότες. Στὸ τζάκι ἦταν ἀναμμένη μιὰ δυνατὴ

φωτιά. Κ' ἦταν χῶμένο στὰ κάρβουνα μέσα ἓνα κολητήρι πεῦβγαζε μιὰ πράσινη φλόγα.

Ὁ Ἀντώνης τράβηξε τὸ ἐργαλεῖο, τὸ χτύπησε λίγο στὴν ἄκρη τοῦ τζακιοῦ, ὕστερα τῷτριψε σὲ μιὰ πέτρα ἀπάνω καὶ κόλλησε τὴ ραφή ἐνὸς γυρισμένου τενεκὲ σὲ κυλινδρικό σχῆμα.

— Τὸ καλὰ τέλειωσε, μουρμούρισε, σὰν νὰ μιλοῦσε στὸν ἑαυτό του μόνο. Κ' ἦταν τόσο εὐχαριστημένος. . .

Πιὸ πέρα, σ' ἓνα τραπέζι ἀπάνω, ἦταν μιὰ λίμα κ' ἓνα μικρὸ σφυρὶ κ' ἓνα μάγγανο βιδωμένο στὴν ἄκρη. Ὁ Ἀντώνης δὲ μιλοῦσε τώρα. Τὸ χέρι του μουντζουρωμένο σκούπιζε τὸ κούτλο του ποῦταν ἰδρωμένο. Ὅλα μοῦ φαίνονταν αἰνίγματα γύρω μου, ἡ φωτιά, τὸ μάγγανο καὶ τὰ μοῦτρα του ποῦμοιαζαν μοῦτρα βιοπαλαιστῆ καὶ τὸ βλέμμα του ποῦταν γλυκὸ καὶ καρτερικὸ καὶ τὰ μάτια του πού μισοκλείνανε κυτώντας τὸ τελειωμένο κιζάνι, λὲς κ' ἔβλεπαν πιὸ πέρα, σ' ἓνα καινούργιο κόσμο. Ὑστερα — αὐτό, πέρασαν τόσα χρόνια καὶ δὲν μπορῶ νὰ τὸ ξεχάσω ἀκόμα — γύρισε πρὸς τὸ μέρος τοῦ κήπου καὶ βλέποντας γιὰ κάμποση ὥρα τὸ μῦλο πού γύρναγε μ' ἓνα ρυθμικὸ κρότο γέλασε μ' ἓνα ἀργὸ γέλιο πού μ' ἔκανε νὰ παγώσω.

— Αὐτὸς γυρνᾷ μὲ τὸ νερό. Εἶνε κ' ἄλλοι πού γυροῦν μὲ τὸν ἀτμό, εἶπε. Μὰ αὐτὴ τὴν τελευταία λέξη τὴ φώναξε δυνατά, σὰν νὰ βρισκόμουνα μακρὰ του, σὰν κ' ἄλλη φορὰ νὰ τὴ φώναζε καὶ δὲν τὸν ἄκουσε κανεὶς.

*
**

Βράδυνασε καὶ τὴ νύχτα στὸ κρεβάτι, πολλὲς φορὲς ξύπνησα κυτώντας τὸν πού κοιμότανε. Κύτταξα τὸ κούτελό του πού ἦταν πλατύ. Ὑστερα ἄγγιξα τὰ μαλλιά του πού ἦταν μαῦρα καὶ κύτταξα τὰ δικά μου στὸ μικρὸ μας καθρέ-

φτη. Είδα τὰ χέρια του πού ἦταν χοντρά· καὶ ροζιασμένα, εἶδα καὶ τὰ δικά μου καὶ ξαναεἶδα τὰ μούτρα μου στὸν καθρέφτη. Δὲν κατάλαβα τίποτα καὶ ξανακοιμήθηκα.

Τὸ πρωῒ, ὅταν ξημέρωσε τὸν ἡῦρα νὰ τραβᾷ γραμμὲς κανονικὲς σχεδιάζοντας ἀπάνω σ' ἓνα χαρτί ἰχθυογραφίας. Δίπλα του βρισκόταν τὰ ἐργαλεῖα πού εἶδα γιὰ πρώτη φορὰ τὴν περασμένη μέρα καὶ πῶς πέρα τὸ μικρὸ καζάνι στημένο ὄρθιο.

— Τὸν ἄλλο μῆνα ἀνοίγουν τὰ σκολεῖα, μοῦ εἶπε, καὶ φάνηκε σὰν νὰ γλώμισσε λὲς καὶ μιὰ σκοτεινὴ ἰδέα πέρασε ἀπὸ τὸ μυαλό του, καὶ ξαναεἶπε πολὺ σιγά:

— Σκολεῖο θὰ πᾶμε. Κ' ὕστερα ἄφησε νὰ πέση τὸ μολύβι κι' ἔχωσε τὸ κεφάλι του μέσα στὰ δυὸ του χέρια.

Μπορεῖ τὴ στιγμή ἐκείνη νὰ μὴν κατάλαβα τίποτα, ὅμως τὸν ἄλλο μῆνα ὁ θεῖος μου τὸν ἔγραψε σ' ἓνα ἀπ' τὰ ἐμπορικὰ σκολεῖα τῆς Πόλης. Ὁ Ἀντώνης τῶξερε.

Τὸ σπίτι μας εἶχε ἀνάγκη ἀπὸ ἓνα προστάτη πού θὰ δούλευε ὕστερα ἀπὸ λίγα χρόνια γραφιάς, κερδίζοντας ὅσα χρειαζότανε.

Κάποιο μικρὸ ἡμερολόγιο πού κρατῶ σήμερα στὸ χέρι μου, μιλεῖ γιὰ τὸν πόνο τοῦ παιδιοῦ αὐτοῦ. Μιλεῖ γιὰ τὴν ἀγωνία του νὰ φανῆ χρήσιμος στὸ σπητικό του, δειχνεὶ ὅλη τὴν εὐγένεια τῆς ψυχῆς του καὶ ὅλο τὸ μῖσος του γιὰ τὸ ἐμπόριο παρ' ὅλη τὴν ἀγάπη του γιὰ τὴν ἐπιστήμη.

Ἐνας χρόνος ἀκόμα πέρασε. Στὸ μικρὸ καζάνι δίπλα, ποῦταν κολημένο μὲ καλαῖ, βρισκόταν ἄλλο πού τὰ πλευρά του ἦταν προσαρμοσμένα μὲ διπλὴ σειρὰ ἀπὸ βίδες. Δίπλα του μικρὰ φύλλα ἀπὸ μπροῦντζο, λίμες μικρὲς καὶ μεγάλες καὶ σωλήνες καὶ ἓνας τροχὸς καὶ τρυπάνια καὶ πῶς πέρα στὸ ἴδιο τραπέζι ἀπάνω κατάστιχα πού διάβαζες στὴν ἐπιγραφή τους «Καθολικό», «Ἡμερολόγιο».

Ὁ Ἀντώνης μπροστὰ σ' ὅλα αὐτὰ σκυφτὸς δούλευε—

ὅλα ἐκεῖνα ἦταν δουλειὰ βαθειᾶς μελέτης κανονικὰ καὶ τέλεια σὲ σχῆμα καὶ ἀκρίβεια.— Ὅταν ἄνοιξα τὴν πόρτα λὲς καὶ δὲ μ' ἄκουσε καὶ δὲ γύρισε τὸ κεφάλι του. Τὸν ἄκουσα ὅμως νὰ μιλεῖ μόνος του χωρὶς νὰ νοιώθω τί ἔλεγε. Ὑστερα τοποθέτησε πάνω στὸ τραπέζι κάποια μικροπράγματα, σηκώθηκε ὄρθιος καὶ σὰν νὰ τῶξερε πού στεκόμουνα δίπλα του μοῦπε μ' ἓνα σοβαρὸ τόνο:

— Ἡ μηχανή μου τελειώνει· καὶ ξαναεἶπε μιλιώντας θαρεῖς μόνος του σιγά, πολὺ σιγά, κυττώντας στὸ τραπέζι λὲς καὶ μετροῦσε κάθε κομματί πού'χε τελειώσει.

— Τὸ ἔμβολο. . . Τὸ ἐκκεντρο. . . Ὁ ἄξωνας. . . Καὶ ξανακάθησε καὶ βυθίστηκε σὲ μιὰ βαθειὰ σκέψη.

Ἡ ἱστορία εἶνε τέτοια ὅπως τὴ γράφω τώρα, ἔχοντας ἀντίκρου μου τὸ μεγάλο κέντρο τοῦ Ἀντώνη. . .

Ἦρθε ὁ χειμῶνας κ' ὕστερα τὸ καλοκαίρι πάλι. . .

Ἡ μηχανή τέλειωσε. Ἐπιδεμένη σ' ἓνα πλατὺ σανίδι ἀπάνω. Εἶχε δίπλα της καὶ γύρω, ὅλα τὰ ἐξαρτήματα ὅπως οἱ μεγάλες ἀτμομηχανὲς τῶν ἐργοστασίων. Φυσητήρες, ἀντλίες, ἀποθήκη γιὰ κάρβουνα καὶ πῶς πέρα μικρὴ ἠλεκτρομηχανή πού στὸ γύρισμά της θάναβε κάποια ἠλεκτρικὰ λάμπα κρεμασμένη σ' ἓνα μικρὸ στύλο.

Ἐνοιωθα ἓνα παράξενο ριγὸς κυττώντας τὸ ἔργο πού χρειάστηκαν χρόνια, μελέτη καὶ κόπος μεγάλος γιὰ νὰ γίνη.

Γιὰ μένα ἦταν πρόβλημα. Κ' ἦταν κάποιος Θεὸς λὲς γιὰ τὸν Ἀντώνη, πού δὲ χώριζε ἀπὸ δίπλα της.

— Κύτταξε, μοῦ εἶπε, μοῦ φώναζε δυνατὰ ἀνοίγοντας τὰ μάτια του καὶ μ' ἔπιασε σφιχτὰ ἀπ' τὸ μπράτσο.

— Ἡ μηχανή αὐτὴ θὰ γυρίσῃ· πρέπει νὰ γυρίσῃ. Ὁ φουῖνος. . . τὸν βλέπεις τὸ φουῖνο; θανάφι. . . θὰ γίνη ἀτμὸς πολὺς. . . Τὸ ρολοῖ αὐτὸ θὰ δείξῃ πίεση μεγάλη καὶ θὰ γυρίσῃ ἢ βελόνα του. Καὶ λέγοντας αὐτὰ τὰ λόγια ἄνοιξε πῶς πολὺ ἀκόμα τὰ μάτια του κ' ἡ φωνὴ του ἔτρεψε

κ' ἔσφιξε πῶς πολὺ τὸ μπράτσο μου δυνατὰ λὲς καὶ θὰ μούσπανε τὸ κόκκαλο. «—Ἡ ρόδα ἐτούτη θὰ γυρίσῃ, κ' οἱ ἀνεμιστήρες». Καὶ ἔδειχνε γρήγορα μὲ κάποια νευρικότητα ὅλα τὰ ἐξαρτήματα τῆς μηχανῆς του. Καὶ τὸ ἔκκεντρο θὰ γυρίσῃ κ' ἡ μηχανὴ τοῦ ἠλεκτρισμοῦ. Δίπλα του ἔτρεμα νοιώθοντας νὰ μουνδιάσῃ τὸ μπράτσο. Ἐνα «ὄχι» θάταν ἀλέθριο γιὰ μένα. Ἴσως νὰ μ' ἔπνιγε. Ποιὸς ξαίρει...

— Ἀντώνη! μουρμούρισα ἱκετευτικά. Ἀκόμα μὲ βιάστανε καὶ τὰ μάτια του στράφηκαν πῶς πέρα. Καὶ κύτταξα κ' ἐγὼ μαζί του καὶ διάβασα. . . «Καθολικὸ» «Ἡμερολόγιον».

Τότες μ' ἄφησε. Τὰ χέρια του ἀπλώθηκαν γλήγορα λὲς καὶ μιὰ τριζυμιά μάνιαζε μέσα του καὶ γέλασε βραχνὰ ξεσαίζοντας τὰ δυὸ βιβλία. Τὰ μάτια του μελάνιασαν. Ἡ ὄψη του κινδύνισε, λύγισαν τὰ γόνατά του καὶ ῥίχνοντας μιὰ ματιὰ στὴ μηχανὴ του ποὺ κείτονταν ἀκίνητη δίπλα του, σωριάστηκε χάμω.

Ἦταν ἡ χαρὰ του μεγάλη μὰ ὁ πόνος του διπλός. . . ποιοὺς ξαίρει.

— Ἀντώνη, τοῦ φώναξα καὶ τὸν τράβηξα ἀπ' τὸ χέρι. Στὸ πρόσωπό του ἔτρεχε ἕνας ἴδρωσ κοῦσος. Νόμιζα πὼς δὲ θὰ σηκωθῆ πιά καὶ στ' αὐτιά μου βόιζαν τὰ τελευταῖα του λόγια.

— «Ἡ μηχανὴ θὰ γυρίσῃ!» . . .

— Ἀντώνη τοῦ ξαναφώναξα. Μὰ κείτονταν ἀκίνητος μπρὸς στὰ πόδια μου ποὺ τρέμανε. Θαρρεῖς καὶ τοῦ θανάτωσε ἡ ἰδέα πὼς μπορεῖ νὰ μὴ γυρίσῃ ἡ μηχανὴ του, ποὺ ἦταν βέβαιος γιὰ τὴν τελειότητά της. Ἦρθε κ' ἡ μάνα μου κ' ἄρχισε νὰ κλαίῃ κ' ὁ Ἀντώνης λὲς καὶ δὲ ζοῦσε. Τὰ μάτια της κύτταζαν παντοῦ. Τὸ γιό της, καὶ τὴ μηχανὴ ποὺ γιάλιζαν οἱ σωλῆνες της καὶ τὰ δυὸ βιβλία σὲ κομμάτια ἄνω στὸ πάτωμα. Ἐκλαιγα κ' ἐγὼ κιντῶντάς την.

Ὅταν βράδιασε, ὁ Ἀντώνης βρισκόταν σ' ἕνα βαρὺ

πυρετὸ μιλιώντας ἀκαθόριστα λόγια. Δὲν καταλάβαινε γιὰτὶ ἀρρώστησε κ' ἔβλεπε ἀφηρημένα τὸ γιαιτρὸ ποὺ σύστησε αὐστηρὰ ἀπόλυτη ἡσυχία.

Τὴν ἄλλη μέρα καὶ τὴν πῶς ἄλλη καὶ κάθε μέρα ἀρνωτόταν κάθε γιαιτρικὸ ποὺ τοῦ δίνανε. Καὶ τὴ νύχτα καθόμουνα δίπλα του καὶ τὸν ἄκουα νὰ φωνάζῃ κ' ἔβλεπα νὰ κουνεῖ τὰ χέρια του, γιὰ νὰ χαμογελᾷ μιλιώντας μὲ κάποιον ποὺ δὲν ἔβλεπα. Τὰ χεῖλη του ἦταν ὠχρὰ καὶ στεγνὰ. Μοῦ γύρευε νερὸ κάποτε. Ἐκλαιφα σιγὰ σιγὰ λέγοντας στὴ μάνα μου πὼς δὲν ἤθελα νὰ πεθάνῃ. . . Καὶ μιὰ μέρα ποὺ ἦταν πρῶτ' κ' ὁ ἥλιος γέμιζε μ' ἕνα ἄπλετο φῶς τὴν κάμαρη ὁ Ἀντώνης ἀνοιξε παζάξενά τὰ μάτια του.

— Τί θέλεις, τοῦ εἶπα. Μ' ἐκύτταξε πρῶτα σὰν νάμουν κλέφτης καὶ τοῦ ἄρπαξα κάτι πολυτίμο κ' ὕστερα ἡ μορφή του πῆρε ἕνα θλιμμένο ὕφος καὶ μοῦ εἶπε ἀπλώνοντας τὸ χέρι του:

— Τὴ μηχανὴ μου θέλω!

Τὴν ἔφερα δίπλα του καὶ τὸν εἶδα ν' ἀγωνίζεται γιὰ νὰ σηκωθῆ καὶ νὰ κάτῃ. Ἐνας ἴδρωσ σὲ κόμπους γιάλιζε στὸ κούτελό του κ' ἡ μύτη του ἦταν κίτρινη. Ξανάπεσε.

— Νερό! εἶπε, φωτιά!

Ἀναψα φωτιά στὸ φουῦρνο τῆς μηχανῆς γεμίζοντας μὲ νερὸ τὸ καζάνι καὶ περιμένα.

Ἡ ἀναπνοὴ του ἀκούστανε ἀργὰ τώρα καὶ τὸ στόμα του μισανοιχτὸ ἄφινε νὰ φαίνονται τὰ δόντια. Τὰ μάτια του μὲ κύτταζαν σὰν νὰ μούλεγαν κάποια μυστικὰ ἐξομολόγηση καὶ λάμπανε σὰν τὴ φωτιά ποὺ σκόρπιζε σπύρες σβυσμένες σὲ λίγη στάχτη πῶς πέρα.

Τὸ νερὸ ἀκούστηκε νὰ βράζῃ. Ἡ βελόνα στράφηκε ἀργὰ δείχνοντας πίεση μεγάλη. Τὸν κύτταξα φοβισμένα κ' ἔτρεμα.

— Ἀνοιξε τὸν ἀτμό, μοῦ εἶπε ἀργὰ καὶ ἤρεμα, σὰν

νάταν βέβαιος γιά τὸ ἀποτέλεσμα. Καὶ τὸν ἄκουσα. Ἐνα μικρὸ τριζιμο ἀκούστηκε σὰν στεναγμός. Τὸ ἔκκετρο γυρνᾷ εἶπα μὲ τὸ νοῦ μου χωρὶς νὰ θέλω, κυττῶντας τὸ ἔμβολο, τὸν ἄξονα καὶ τὸν τροχό, πὺν γυρνοῦσαν κάνοντας ἕνα ρυθμικὸ κρότο. Νόμιζα πὺν βρισζόμουνα σὲ ὄνειρα. Ἐνα ριγος θαρρεῖς μοῦ πάγωνε τὰ χέρια.

Κύτταξα τὸν Ἀντώνη νὰ κλίνει τὰ μάτια του κ' ἕνα ὕφος ἀνίκητης χαρᾶς ἦταν ἀπλωμένο στὸ πρόσωπό του. Ἀκόμα μιὰ προσπάθεια νὰ σηκωθῆ καὶ φώναξε ἀρπάζοντας τὸ χέρι μου.

— Πιὸ γλήγορα! Πιὸ γλήγορα!

Γύρισα τότες ἕνα μικρὸ μογλὸ κ' ἡ μηχανὴ ἄρχισε νὰ γυρνᾷ δαιμονισμένα κάνοντας μιὰ δυνάτη βοή.

Ἡ μικρὴ λάμπα ἀνάψε φέγγοντας μ' ἕνα ἄσπρο καὶ τρεμάμενο φῶς.

Ὁ Ἀντώνης ἔχοντας κλειστὰ τὰ μάτια ἄκουε μαζί μου καὶ βάσταγε ἀκόμα τὸ χέρι μου. Καὶ εἶμουν ἀκίνητος, περιμένοντας νὰ μιλήσῃ.

— Αὐτὸ εἶνε! ψιθύρισε ξεπνεμένα.

Κι' ἦταν τὰ τελευταῖα λόγια του.

Τὸνα του χέρι ἀπλώθηκε πάνω ἀπ' τὴ μηχανὴ πὺν γύρναγε σιγὰ τώρα σὰν νὰ τὴν σκέπαζε μὲ τὴ δύναμη τῆς σκέψης του, τ' ἄλλο του χέρι ἔσφιξε τὸ δικό μου καὶ τὸ χάιδεψε.

Ἐνα τριζιμο ἀκούστηκε σὰν τὸ πρῶτο, κ' ἕνας στεναγμός. Ἡ μηχανὴ στάθηκε ἀχνίζοντας. Μόνο τὸ νερὸ ἀκουότανε νὰ βράζῃ· μόνο ἡ βελόνα ἔδειχνε πίεση μεγάλη.

Τὸ χέρι τοῦ Ἀντώνη εἶχε φουχτισμένο τὸ μικρὸ καζάνι καὶ δὲν καιότανε.

Ἐνοιωσα τὰ πόδια μου νὰ λιγοῦν καὶ δὲ μίλησα κάνοντας γονατιστὸς τὸ σταυρό μου.

Καὶ φίλησα τὸ χέρι του.

ΝΙΚΟΣ ΦΡΑΜΠΑΣΧΑΛΗΣ

ΠΕΖΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ

ΤΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

Τραγοῦδα τὸ τραγοῦδι σου, τραγοῦδιστὴ μὲ τὰ θλιμένα μάτια. Τραγοῦδα το, γιά νὰ θυμᾶμαι καὶ νὰ κλαίω.

Βουνὸ ἀπέρασπο οἱ λύπες στὴ ζωὴ, κι' ἀνάμεσά τους ὄλα, ὀράματα πὺν φεύγουν. Κάποιες ἀγάπες, κάποιιοι στοχασμοὶ καὶ κάποια ὄνειρα στὴ γέννηση πνιγμένα. Βουβὸς ὁ πόνος ὁ βαθύς, ὁ πόνος ὁ μεγάλος, πὺν δέρνει τὸ ἀνθρώπινο. Σταλαματιᾷ, σταλαματιᾷ σταλάζει, κι' ἡ κάθε στάλα του βαρεῖα πληγώνει τὴν ψυχὴ.

Τὸ παραμῦθι τῆς ἀγάπης μας, μοιᾶζει μὲ τὶς περισσότερες τοῦ εἴδους ἱστορίες. Ἀρχισε μ' ἕνα μεθῦσι δυνατό, σὲ στράτα ἀπὸ λούλουδα σπαρμένη. Καὶ τέλεψε, μίξερα καὶ

φτωχά, πνιγμένο απ' τις μικρές τις έννοιες, τις ασήμαντες, που τρώνε τη ζωή. Έτσι τελειώνουν, δυστυχώς, παρόμοιες σαν και τούτη ιστορίες. . .

Ω, τὸ λυπητερὸ παράπονο κάθε ψυχῆς γιὰ μιὰν ἀγάπη. πὸν ἀνέλπιδα προσμένει. Γιὰ μιὰν ἀγάπη ἀνώτερη, πὸν δὲ θάρρη, ὅσο ἡ φτωχὴ καρδιά κι' ἂν περιμένει.

Ρηχὸ τὸ ρέμα τῆς ζωῆς, κι' οἱ λύπες τῆς μεγάλης. Κάθε ἀλήθεια κι' ἓνα βίβασαν, κάθε ἱστορία κι' ἓνας πόνος. Τὰ παραμύθια τῆς ἀγάπης, εἶνε σύντομα, ὁμοιόμορφα ὅλα τους πλασμένα. Γεννιοῦνται, ζοῦνε καὶ πεθαίνουνε, ἀκολουθώντας τὸν κοινὸ τὸ δρόμο. Τὸ φῶς τους, κάποτε θὰ σβύσει. Ἴσως ἀργότερα ξαναφανεῖ, γιὰ νὰ ξανασβύσει πάλι με τὸν καιρό. . . . Κι' ἡ ζωὴ, κατρακυλᾷ μονότονη, στὸν ἴδιο ἦχο πάντα τονισμένη. . . .

Τραγοῦδα τὸ τραγοῦδι σου, τραγουδιστὴ με τὰ θλιμένα μάτια. Τραγοῦδα το γιὰ νὰ θυμᾶμαι καὶ νὰ κλαίω. . .

ΚΟΡΝΗΛΗΣ ΙΩΑΚΕΙΜΟΠΟΥΛΟΣ

Ο ΙΝΔΟΣ ΦΙΛΟΣΟΦΟΣ ΠΟΙΗΤΗΣ

ΡΑΜΠΙΝΤΡΑΝΑΘ ΤΑΓΓΟΡ

ΠΡΟΦΗΤΕΥΕΙ ΕΝΑ ΓΥΝΑΙΚΙΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ

ΣΤΑ ΒΑΘΗ ΤΟΥ ΜΕΛΛΟΝΤΟΣ

Ὁ Ἰνδὸς ποιητὴς δὲν εἶναι μίτε σοσιαλιστὴς μίτε ποτέ του παραδέχθηκε τὴ Γερμανικὴ φιλοσοφία τῆς ζωῆς. Ἡ ἐπιστημονικὴ ἀρχὴ «ἡ ἐπίζηση τοῦ ἰκανότερου» δὲν τότε συγκινεῖ διόλου. Αὐτὸς ἔχει γιὰ μοτίβο στὸ ἔργο του τὴν πνευματικὴ ἐξύψωση τοῦ ἀτόμου, γιὰτὶ μ' αὐτὴν πιστεύει πὸς δὲν θ' ἀργήσει κ' ἡ διοργάνωση τῶν Ἐνωμένων Πολιτειῶν τοῦ Κόσμου.

Σ' ἓνα ἔργο του, πὸν ἐπιγράφεται «Προσωπικότητα», ὁ ποιητὴς στὸν καινούργιο πολιτισμὸ πὸν προφητεύει προσκαλεῖ τὴ γυναῖκα νὰ παίξει τὸ ρόλο τοῦ πρωταγωνιστῆ.

Όταν οί άνδρες, λέγει, ρίχνονται σέ πολέμους, ή Φύση άδιαφορεί, γιατί συγκριτικά όμιλώντας οί γυναίκες τής είναι πολύ χρησιμότερες. Αύτην τήν αλήθεια τήνε βλέπουμε ξάστερα στόν κόσμο τών έντόμων, όπου τά θηλυκά άναλαμβάνουν νά ρυθμίζουν τόν άριθμό τών άρσενικών, κρατώντας τον στό περιθώριο τής ανάγκης. Καί επειδή άκριβώς οί άνδρες έχουν μικρές ύποχρεώσεις στη Φύση, τούς βλέπουμε μέ μιá έλευθερία στίς άσχολίεσ καί στίς περιπέτειέσ τους νά άποκτούνε μιá τεράστια δύναμη. Κ' έτσι, ένω στό ζωτικό τμήμα τής άνθρωπότητς ή γυναίκα κατέχει τόν θρόνο πού τής έδωσε ή Φύση, ό άντρας στό πνευματικό τμήμα έχει δημιουργήσει δική του κυριαρχία.

Γι' αυτό τόν έργο ό άντρας βρέθηκε προικισμένος μέ μιá σχετική έλευθερία άπό τούς φυσικούς καί αίσθηματικούς δεσμούς καί βιάδισε άνεπιβάρυντος πρòς τήν έξάπλωση τών συνόρων τής ζωής του. Δυστυχώς όμως, άπό καιρό σέ καιρό οί κατακτήσεις του άπεσάρώθησαν καί τόν ρέμα τής προόδου έξαλείφθηκε κι' άπ' τήν πηγή του. Καί παρ' ότι τόν όφελος ύπηρεξε μεγάλο, έν τούτοις ή ζημία έν συγκρίσει στάθηκε πελώρια.

Διά μέσου λοιπόν τών επανελειμένων καταστροφών, ό άνθρωπος ανακάλυψε, μολονότι δέν τήν έχρησιμοποίησε άρκετά, τήν αλήθεια, πώς σ' όλες τίσ δημιουργίες του ό ήθικός ρυθμός πρέπει νά κρατηθεί για νά τίσ σώσει άπ' τόν όλεθρο καί πώς μιá άπλή αύξηση δύναμης δέν οδηγεί σέ πραγματική πρόοδο, γιατί είναι άνάγκη νά προϋπάρξει ή σχετική άρμονία του κτιρίου μέ τά θεμέλια του.

Αύτη λοιπόν ή ιδέα τής σταθερότητς είναι βαθειά ριζωμένη στη φύση τής γυναίκας. Όλο τόν είναι της, άπό ένστικτο δουλεύει για νά δώσει στά πράγματα σήμα ολοκληροσύνης, γιατί αυτός είναι ό νόμος τής ζωής. Άκόμα καί τόν μπουμπουκι, έχει τόν ιδεώδες του τέλειου καθώς άρ-

γότερα τόν λουλουδι κι' ό καρπός. Ένώ τουναντίον ποτέ δέ συμβαίνει τόν ίδιο μ' ένα μισοτελειωμένο κτίριο. Άν άνατρέξουμε στην ιστορία, πολύ εύκολα θά διούμε πώς οί άνδρικές δημιουργίες του διανοητικού πολιτισμού είναι Πύργοι τής Βαβέλ πού τολμούν ν' άψηφίσουν τά θεμέλια τους καί κατακρεμνίζονται ό ένας άκολουθώντας τόν άλλον κι' έτσι ή άνθρώπινη ιστορία κτίζεται πάνω σέ στρώματα έρειπίων. Δέν είναι μιá συνεχής ζωτική ανάπτυξη. Άκόμα καί στην εποχή μας, λέγει, ό πολιτισμός είναι σχεδόν όλότελα άνδρικός, ένας πολιτισμός πού παράβλεψε τή γυναίκα, γι' αυτό καί κατάντησε άνισόροπος, πηδώντας άπό πόλεμο σέ πόλεμο, ένας πολιτισμός πού έχει για μοτίβο του τήν καταστροφή καί τά τελετουργικά του γίνονται μ' άνθρώπινες θυσίες.

Ό Ταγγόρ πιστεύει άκράδαντα στη βασική βελτίωση του πολιτισμού μας άν δώσουμε στη γυναίκα τήν εύκαιρία πού τής στερήσαμε για αιώνες.

Είναι πιá καιρός για τή γυναίκα νά επέμβει καί νά μεταδώσει τόν ρυθμό τής ζωής της σ' αυτό τόν άφρόντιστο κίνημα τής δύναμης. Γιατί τής γυναίκας τόν έργο, μοιάζει άπαράλλακτα τόν παθητικό έργο τής γής, πού όχι μονάχα βοηθεί τόν δένδρο νά μεγαλώσει, μέ συνάμα φροντίζει καί νά κρατάει τήν αύξησή του μέσα στα όρια του είδους του.

Τόν δέντρο μεγαλώνει καί ξεπλώνει τά κλαδιά του σ' όλες τίσ πλευρές, μέ κρατάει όλους τούς δεσμούς του κρυμένους καί βαθειά σφιχτοδεμένους μέ τή γή. Άπαράλλακτα, λοιπόν, κι' ό πολιτισμός μας πρέπει νά έχει τόν παθητικό του στοιχείο φαρόν καί βαθύ. Δέν πρέπει νά είναι μιá άπλή πρόοδος μέ μιá πρόοδος μέ βάση τήν άρμονία. Κ' ή γυναίκα είναι προικισμένη μέ τίσ παθητικές ιδιότητες τής άγνειας, τής μετριοφροσύνης, τής αυτοθυσίας σ' ένα άνώτερο βαθμό άπό τόν άνδρα. Καί ή Φύση σ' αυτές τίσ

ιδιότητες εμπιστεύτηκε τη ζωή. Γιατί η ζωή δεν πρέπει να μοιάζει τη ροκέτα που ύψώνεται φωτεινή και σε λίγα λεπτά πέφτει σιάνη. Η ζωή πρέπει να είναι σαν μια λάμπα, όπου η δύναμη του φωτός είναι πολύ μεγαλύτερη σε ποσότητα απ' όση φαίνεται στη φλόγα.

Είναι αλήθεια, πώς στη Δύση μας παρουσιάζεται κάποια ανησυχία στη γυναίκα, πράγμα διόλου φυσικό για τη γυναίκα φύση. Μά εκείνες που ζητούν στο περιβάλλον τους κάτι το όρμητικό για να κρατήσουν το ενδιαφέρον τους αποδείχουν μονάχα πώς έχουν χάσει τη σχέση τους με τον αληθινό τους κόσμο. Κάθε βίαια προσπάθεια πρωτοτύπιας δεν είναι αληθινό σημάδι ζωτικότητας. Οι γυναίκες είναι οι μητέρες της φυλής κ' έχουν πραγματικό ενδιαφέρον σ' όση τις περιβάλλει, μ' ένα λόγο, σ' όλα τα κοινά πράγματα της ζωής.

Αν μεταχειρισθούν έξωτερικά διεγερτικά αποκοιτούν μια πνευματική θορυβομανία και τότε χάνουν τη μεγάλη τους ευαισθησία. Και μ' αυτήν, το λουλούδι της γυναίκιας ψυχής και τη δύναμη να συγκρατούν το ανθρώπινο γένος.

Αν η αγάπη της γυναίκας φαίνεται σαν κάτι πολύ ελαφρύ μ' όλα ταυτα η αξία του είναι απέραντη. Η καθημερινή της ζωή μοιάζει το καλάμι που η πραγματική του αξία δεν είναι στο ίδιο, μα εκείνοι που έχουν τη δύναμη και τη γαλήνη της προσοχής μπορούν ν' ακούσουν τη μουσική που παίζει το Απειρο μ' αυτό.

Κι' αυτή την αγάπη δεν πρέπει να νομίζει κανείς πως πρέπει να τη βρίσκει μονάχα στο σπίτι. Η ζωή του σπιτιού δεν είναι η μόνη ζωή της γυναίκας. Η ανθρώπινη ζωή μ' όλες τις δράσεις της ενδιαφέρει τη γυναίκα, όταν αυτές οι δράσεις δεν είναι αφηρημένες προσπάθειες διοργάνωσης.

Όλοι οι πνευματικοί μας δάσκαλοι στάθηκαν υπερα-

πιστές της αξίας του ατόμου. Και σήμερα είναι ο περισσος πραγματισμός της εποχής μας που ανήλεα θυσιάζει το άτομο στα αιματόδιψα είδωλα της διοργάνωσης. Όταν η θρησκεία ήταν ματεριαλιστική, όταν οι άνθρωποι λάτρευαν τους θεούς τους από φόβο, τότε η λατρεία ήταν σκληρή και χρειάζονταν αναρίθμητες θυσίες. Με την πρόοδο της πνευματικής ζωής του ανθρώπου η λατρεία μας έγινε λατρεία αγάπης. Ο Θεός με τον ευαγγελισμό της αγάπης μας έστειλε τις γυναίκες πιστούς φύλακες των ατόμων. Γι' αυτές ο στρατός, ο στόλος, η Βουλή, το κατάστημα και το εργοστάσιο δεν είναι τίποτα μπροστά στο άτομο, γιατί την υπηρεσία τους την εκτελούνε στο Ναό της Πραγματικότητας, όπου η αγάπη έχει μεγαλύτερη αξία από τη δύναμη.

Δυστυχώς τελευταία, με τη βοήθεια της επιστήμης, ο πολιτισμός κατόντησε ολόκληρα ανδρικός, έτσι ώστε το άτομο σιγά σιγά να αγνοείται. Η διοργάνωση καταπάτησε όλες τις προσωπικές σχέσεις και το αίσθημα υποχώρησε μπρος στο νόμο. Σε μερικές μάλιστα κοινωνίες η βρεφοκτονία υποβίβασε τον αριθμό των γυναικών. Σ' άλλες ανάγκασε τη γυναίκα να θυσιάσει το σπίτι για το γραφείο. Μά αυτή δε θα μπορούσε να μένει για πολύ στη διακοσμική θέση που την έβαλε ο άνδρας, γιατί στο νέο πολιτισμό χρειάζεται πολύ περισσότερο από τον άνδρα. Κι' ο ποιητής μ' όργη βιβλικού προφήτη φωνάζει από τα βάθη της Μητέρας Ίνδίας:

«Φθάνει πιά. Πολύ στάθηκε η φιλοδοξία στο πηδάλιο της ιστορίας μας! . . .»

Ο άνδρας προχώρησε κίζοντας τον πολιτισμό του με πέτρινους στύλους παραβλέποντας τις ζωτικές αρχές της προόδου. Μά αν άνδρας κατάφερε να καταστρέψει το σπίτι της γυναίκας, την ίδια δεν μπόρεσε να την εκμηδενίσει. Κ' η γυναίκα σήμερα, αν τον συναγωνίζεται, δεν το κάμει μόνον πάνω σ' εμπορικές γραμμές, μα απλούστατα

τοῦ ζητᾶ νὰ διαλύσει τὸ μονοπώλιο τοῦ ἀνδρικοῦ πολιτισμοῦ.

Ἡ γυναῖκα θὰ μῆ στὸ νέο πολιτισμὸ ὀπλισμένη μὲ τὴ δρόσια τοῦ μυαλοῦ της καὶ μ' ὅλη τὴ δύναμη τῆς συμπάθειας γιὰ νὰ κτίσει ἓνα νέο πνευματικὸ πολιτισμὸ. Καὶ σ' αὐτὸν λέγει, οἱ ἄνδρες θὰ ἔχουν τὴν ἴδια τύχη ποὺ εἶχαν τὰ μεγάλα προϊστορικὰ θηρία, τὰ ὁποῖα μ' ὅλες τὶς πελώριες διαστάσεις τους σὲ μέγεθος καὶ σὲ δύναμη, ὑποχώρησαν μπρὸς σὲ πολὺ μικρότερα πλάσματα. Δὲν θὰ ἐξαλειφθοῦν βέβαια, ἀλλ' ἀπλούστατα θὰ παραμερίσουν τὴ θέση τους στὶς γυναῖκες.

ΜΑΝΟΣ ΑΓΓΕΛΙΔΗΣ

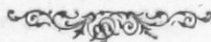

ΑΠΟ ΤΑ "ΤΕΤΡΑΣΤΙΧΑ,"

58

Σκλαβιές, ἀρχοντιές, κυβερνῶ, σκάφτω, γράφω,
τὰ πάθη, τὰ μίση, τὸ πένθος, ὁ θρηῆνος
μᾶς καῖνε. Γερνᾶμε. Καὶ πᾶμε στὸν τάφο,
σὰ νὰ εἶταν ἡ κούνια τῆς μάννας ἐκεῖνος.

ΚΩΣΤΗΣ ΠΑΛΑΜΑΣ

160

ΡΑΜΠΙΝΤΡΑΝΑΘ ΤΑΓΓΟΡ

ΤΟ ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΣΟΥ

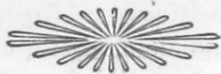
Μὲ τοὺς ψίθυρους τῶν δέντρων σὲ μιὰν ἄκρη τοῦ βουνοῦ,
τὸ τραγοῦδι σου γυρνᾷ πάλι κι' ἔρχεται στὸ νοῦ.
Τὸ τραγοῦδι σου ἢ παιδίσια, ξέχειλη ὁμορφὴ ψυχῆ,
μέσ' στοῦ δάσου τὴ γαλήνη ποὺ ἀντηχεῖ σὰν προσευχή.
Καθὼς παίζει ἀχνὸς ὁ ἥλιος καὶ γλυστοῦρει ἀπ' τὰ κλαδιά,
τὸ χρυσάφι του στὸ χῶμα, καὶ στὴν ἄσπρη μου ποδιά.

Τὸ τραγοῦδι σου γιὰ πρώτη τῶρα τᾶκουσα φορᾶ,
καὶ δὲν ἦταν τὸ ἐμβατήριον, γιὰ τῆς τέχνης τὰ φτερά.
Μήτε θρίαμβος γιὰ τὴ νίκη, μήτε πόνος ἀλλουνοῦ.
Πρόσχαρο ἦταν, κι' ἀπλὸ ἦταν, κι' εἶχε κάτι ἀπ' τ' οὐρανοῦ
τὴν πλατειὰ καθάρια ἰδέα, κι' εἶχε κάτι ἀπ' τὴ σιγή,
κι' εἶχε κάτι ἀπ' τὰ λουλούδια, κι' ἦταν ὅλο μιὰ στοργή.

Τῆς ἀγάπης τὸ δοξάρι χάρδια καὶ φιλιὰ σκορπᾶ
γιὰ τὴ δέηση δένει χέρια, καὶ στὰ μάτια τὰ νοπᾶ.
Φέρνει ἀρώματα καὶ χάρες. Πάντα παίζει ἓνα βιολί.
Τῆς ἀγάπης τὸ δοξάρι μὲ τὰ χεῖλη σου μιλεῖ
πέρνει, φέρνει ἀγάλη, γέρνει τὴν ψυχὴ στὰ ἰδανικά,
σ' ὅσες γύρω μου ἀπορίες ἀποκρίνεται γλυκά.

Τὸ τραγοῦδι σου τ' ἀκούω καὶ περῶ μὲ τὴ σειρά,
τὰ παρθένα μονοπάτια πὺν δὲν πῆρ' ἄλλη φορὰ.
Νέες πηγές, κρυφές τρεμοῦλες, πάνω ἀπ' ὅλα ἡ θεία βουλή,
πάω, γλυστοῦ σὺν ἡλίου ἀχτίδα μὲ τὴ σκέψη σιωπηλή.
Τάχα πλάι σου, μόνη πάω; Σὲ μιὰν ἄκρη τοῦ βουνοῦ
τὸ τραγοῦδι σου γυρνᾶει πάλι κι' ἔρχεται στὸ νοῦ.

ΘΑΛΕΙΑ ΚΕΣΙΣΟΓΛΟΥ

Τοῦ βιβλίου τούτου ἡ ἐκτύπωση ἐτελείωσε
στὶς 15 Δεκεμβρίου 1930 στὸ Τυπογραφεῖο
ΚΕΦΑΛΙΔΟΥ, Γαλατῶ, Κουρσουλοῦ χᾶν
ἀρ.φ. 27-29.

Τὸ ἐξώφυλλο ἐφιλοτεχνήθηκε ἀπ' τὸν φίλο
δημηματογράφου κ. Ἀρχη ΚΟΒΑ.

MEGANO
SILVANOLOGIO

SIEMENS